

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

Σύγχρονες τάσεις στη Γλωσσολογία για εκπαιδευτικούς

Διπλωματική Εργασία

«Το πορνό έμπνευσης [inspiration porn]: Τι συγκροτεί το αόρατο στην
“ορατότητα” της αναπηρίας. Κριτική ανάλυση λόγου σε πολυτροπικά κείμενα
μαζικής κουλτούρας»

Αλεξάνδρα Μαυρίκη

Επιβλέπων καθηγητής: Ευάγγελος Ιντζίδης

Πάτρα, Φεβρουάριος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του/της δικαιωμάτων.

«Το πορνό έμπνευσης [inspiration porn]: Τι συγκροτεί το αόρατο στην “ορατότητα” της αναπηρίας. Κριτική ανάλυση λόγου σε πολυτροπικά κείμενα μαζικής κουλτούρας»

Αλεξάνδρα Μαυρίκη

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:
Ευάγγελος Ιντζίδης
Καθηγητής – Σύμβουλος, ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:
Σταυρούλα Αντωνοπούλου
Καθηγήτρια – Σύμβουλος, ΕΑΠ

Πάτρα, Φεβρουάριος 2025

Ευχαριστίες

Οφείλω να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Ευάγγελο Ιντζίδη, για την καθοδήγηση και την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για τη στήριξή της.

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια οι αναπαραστάσεις της αναπηρίας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας (ΚΜΚ) έχουν προσελκύσει έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον. Η παρούσα εργασία ερευνώντας τέτοιου είδους κείμενα επικεντρώνεται στην αναπαράσταση των αναπήρων ως προτύπων έμπνευσης. Συγκεκριμένα, εστιάζει στον όρο «inspiration porn», τον οποίο εισήγαγε η κωμικός και ακτιβίστρια Stella Young (2012, 2014) για να περιγράψει την αντικειμενοποίηση/εργαλειοποίηση των ανάπηρων ατόμων, μέσω της φαινομενικά θετικής τους αναπαράστασης ως προτύπων μίμησης προς έμπνευση του μη ανάπηρου κοινού. Στόχος είναι να αναδειχθεί πώς οικοδομείται, γλωσσικά ή μη, η συγκεκριμένη αναπαράσταση, καθώς και να φωτιστούν οι αρνητικές της διαστάσεις ως προς την ορατότητα και την αποδοχή της αναπηρίας. Το υλικό που επιλέγεται προς εξέταση περιλαμβάνει δύο διαδικτυακά δημοσιογραφικά άρθρα και αποσπάσματα μιας τηλεοπτικής συνέντευξης. Εν προκειμένω, παρουσιάζονται άτομα με κινητικές αναπηρίες, δεδομένου ότι το inspiration porn εκδηλώνεται κατά κύριο λόγο σε περιπτώσεις ορατών ή/και συμβολικά διακριτών βλαβών. Η κειμενική ανάλυση πραγματοποιείται σύμφωνα με τις αρχές της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (ΚΑΛ) και ως μεθοδολογικά εργαλεία αξιοποιούνται η Συστημική Λειτουργική Γραμματική (ΣΛΓ) και η Γραμματική του Οπτικού Σχεδιασμού (ΓΟΣ) για τα γλωσσικά και τα οπτικά μέρη αντίστοιχα. Από την κριτική εξέταση των λεξικογραμματικών επιλογών των κειμενικών/γλωσσικών παραγωγών προκύπτει, ότι η εκδήλωση θαυμασμού για τα επιτεύγματα (σημαντικά ή όχι) των αναπήρων συνδέεται με τη στερεοτυπική πεποίθηση, ότι τα άτομα κατορθώνουν να υπερβούν τους περιορισμούς της βλάβης τους, η οποία ταυτίζεται ως έλλειμμα. Τα βασικότερα συμπεράσματα της έρευνας αξιοποιούνται για τη δημιουργία μιας διδακτικής πρότασης, η οποία εδράζεται στις αρχές του κριτικού γραμματισμού και οργανώνεται με βάση το παιδαγωγικό μοντέλο των πολυγραμματισμών.

Λέξεις – Κλειδιά: Αναπαραστάσεις αναπηρίας, inspiration porn, αντικειμενοποίηση/εργαλειοποίηση αναπήρων, κείμενα μαζικής κουλτούρας, κριτική ανάλυση λόγου, κριτικός γραμματισμός, πολυγραμματισμοί.

“Inspiration porn: What constitutes the invisible in the “visibility” of disability. A critical discourse analysis of multimodal mass culture texts”

Alexandra Mavriki

Abstract

In recent years, representations of disability in mass culture texts (MCTs) have attracted significant research interest. This study, by examining such texts, focuses on the representation of disabled individuals as sources of inspiration. Specifically, it explores the term “inspiration porn,” introduced by comedian and activist Stella Young (2012, 2014), to describe the objectification/exploitation of disabled individuals through their seemingly positive portrayal as role models meant to inspire non-disabled audiences. The aim is to highlight how this particular representation is linguistically and visually constructed, as well as to shed light on its negative aspects concerning the visibility and acceptance of disability. The material selected for analysis includes two online journalistic articles and excerpts from a television interview. The study focuses on individuals with mobility impairments, given that inspiration porn primarily manifests in cases of visible and/or symbolically distinct disabilities. Textual analysis is conducted following the principles of Critical Discourse Analysis (CDA), while Systemic Functional Grammar (SFG) and the Grammar of Visual Design (GVD) are employed as methodological tools for examining linguistic and visual elements, respectively. A critical examination of the lexical and grammatical choices in the texts reveals that expressions of admiration for the achievements (whether significant or not) of disabled individuals are linked to the stereotypical belief that they manage to “overcome” the limitations of their impairment, which is perceived as a deficiency. The key findings of this research are utilized in the development of a teaching proposal based on the principles of critical literacy and structured according to the pedagogical model of multiliteracies.

Keywords: Disability representations, inspiration porn, objectification/exploitation of disabled individuals, mass culture texts, critical discourse analysis, critical literacy, multiliteracies.

Περιεχόμενα

Περίληψη	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα	vii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	ix
1. Εισαγωγή	1
A' ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	4
2. Θεωρήσεις – Εργαλεία της Έρευνας.....	5
2.1. Κριτική Ανάλυση Λόγου	5
2.2. Συστημική Λειτουργική Γραμματική Halliday	7
2.2.1. Οι (μετα-)λειτουργίες της γλώσσας στη ΣΛΓ.....	8
2.3. Οπτική Γραμματική των Kress & van Leeuwen	10
2.4. Κριτικός Γραμματισμός.....	12
2.5. Το μοντέλο των Πολυγραμματισμών	14
3. «Inspiration porn»	16
3.1. Εννοιολόγηση όρου και θεωρητικό υπόβαθρο.....	16
3.2. Το στερεότυπο «supercrip»	19
3.3. Κριτική προσέγγιση φαινομένου.....	20
4. Μεθοδολογία.....	22
B' ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	28
5. Η ανάλυση των ΚΜΚ.....	29
5.1. «Το πιο παλικαρίσιο ζειμπέκικο από έναν πραγματικό άγγελο... Ο Λαρισαίος πρωταθλητής συγκίνησε τους πάντες στον γάμο της αδερφής του (βίντεο)» - onlarissa.gr	29
5.2. «Ραφαέλα Μιλτιάδους: Μία γυναίκα με μεγαλείο ψυχής» - madamefigaro.cy.....	49

5.3. «Ο παραολυμπιονίκης Μάκης Καλαράς δίνει μαθήματα ζωής» - youtube.com/@SKAIgr	70
6. Συμπεράσματα – Πρόταση για αξιοποίηση στην εκπαίδευση	93
6.1. Συμπεράσματα.....	93
6.2. Πρόταση για αξιοποίηση στην εκπαίδευση	96
6.2.1. Διδακτικό πλαίσιο και στόχοι	96
6.2.2. Πρόταση διαμόρφωσης σχεδίου για μια εκπαιδευτική παρέμβαση.....	98
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	109
Διαδικτυακές πηγές.....	117
Παράρτημα Α: 1 ^ο Κείμενο	119
Διαδικτυακό άρθρο: «Το πιο παλικαρίσιο ζεϊμπέκικο από έναν πραγματικό άγγελο... Ο Λαρισαίος πρωταθλητής συγκίνησε τους πάντες στον γάμο της αδερφής του (βίντεο)» .	119
Σχόλια χρηστών/τριών του Instagram	121
Παράρτημα Β: 2 ^ο Κείμενο.....	122
Διαδικτυακό άρθρο: «Ραφαέλα Μιλτιάδους: Μία γυναίκα με μεγαλείο ψυχής»	122
Παράρτημα Γ: 3 ^ο Κείμενο	125
Βίντεο στον ιστότοπο του YouTube: «Ο παραολυμπιονίκης Μάκης Καλαράς δίνει μαθήματα ζωής».....	125

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΚΜΚ	Κείμενα Μαζικής Κουλτούρας
ΚΑΛ	Κριτική Ανάλυση Λόγου
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΜΚΔ	Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης
ΣΛΓ	Συστημική Λειτουργική Γραμματική
ΓΟΣ	Γραμματική Οπτικού Σχεδιασμού
ΠΣ	Πρόγραμμα/τα Σπουδών

1. Εισαγωγή

Παραδοσιακά, οι αναπαραστάσεις των ανάπηρων ατόμων σε ολόκληρο το φάσμα των ΚΜΚ, είτε αυτά προέρχονται από το διαδίκτυο είτε όχι, πραγματοποιούνται με στερεοτυπικό τρόπο, στοχεύοντας στην ενεργοποίηση του οίκτου ή του θαυμασμού του κοινού. Κι ενώ είναι αρκετά ξεκάθαροι οι λόγοι για τους οποίους χρειάζεται να αποφεύγονται οι αναπαραστάσεις που έχουν στόχο την πρόκληση οίκτου, εγείρεται το ερώτημα για ποιους λόγους μπορεί να θεωρηθούν προβληματικές αναπαραστάσεις που ενεργοποιούν το αίσθημα του θαυμασμού ή, για να τεθεί διαφορετικά, τι το μεμπτό υπάρχει στο να θαυμάζει κανείς έναν/μία ανάπηρο/η. Το ερώτημα αυτό επιχειρεί να απαντήσει η παρούσα εργασία συζητώντας για το φαινόμενο του inspiration porn, με στόχο να αποδειχθεί, ότι ο οίκτος και ο θαυμασμός σε ορισμένες περιπτώσεις αποτελούν διαφορετικές όψεις του ίδιου νομίσματος.

Ο όρος «inspiration porn», που στα ελληνικά μπορεί να αποδοθεί ως «πορνογραφία έμπνευσης», αναφέρεται στην αναπαράσταση των ανάπηρων ατόμων ως τραγικών ηρώων/ίδων, οι ιστορίες των οποίων προβάλλονται, με σκοπό να εμπνεύσουν το μη ανάπηρο κοινό. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που συναντάται συχνά στα ΜΜΕ και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ) και εκδηλώνεται συνήθως με αφορμή την παρουσίαση των επιτευγμάτων ανάπηρων ατόμων. Τα επιτεύγματα αυτά -αξιόλογα ή λιγότερο σημαντικά- συνήθως γεννούν έντονες εκδηλώσεις θαυμασμού, συγκινησιακά φορτισμένες, οι οποίες εστιάζουν στη δύναμη και τη θέληση του ατόμου να «ξεπεράσει» τους περιορισμούς της βλάβης του (συνήθως ορατής) και να επιτύχει τους στόχους του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα αφιερώματα τηλεοπτικών εκπομπών, εφημερίδων ή περιοδικών σε ανάπηρους/ες αθλητές/τριες, όπου χρησιμοποιούνται κοινότοπες λέξεις και φράσεις όπως «μαχητής/τρια της ζωής», «μεγαλείο ψυχής», «δίνει μαθήματα ζωής» κ.ά., οι οποίες καταλήγουν να στιγματίζουν τα ανάπηρα άτομα ανάγοντας τη βλάβη σε τραγικό βίωμα.

Η παρούσα εργασία διερευνά τέτοιου είδους αναπαραστάσεις εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο κατασκευάζονται, γλωσσικά ή μη, σε επιλεγμένα ΚΜΚ, δεδομένου, ότι τα κείμενα αυτά έχουν τη δύναμη να επηρεάζουν την κοινή γνώμη αναπαράγοντας κυρίαρχα νοήματα και ιδεολογίες (Τσάμη, 2018: 40). Ειδικότερα, επιλέγονται ένα διαδικτυακό ενημερωτικό – σχολιογραφικό άρθρο, στο πλαίσιο του οποίου εξετάζονται παράλληλα μία ανάρτηση και επιλεγμένα σχόλια χρηστών/τριών του διαδικτύου, ένα άρθρο γνώμης δημοσιευμένο σε

ηλεκτρονικό περιοδικό και αποσπάσματα μιας τηλεοπτικής συνέντευξης. Σκοπός είναι να διερευνηθεί η εκδήλωση του inspiration porn σε διαφορετικά μέσα, καθώς και να αντληθούν γλωσσικά δεδομένα από άτομα που επιτελούν διαφορετικούς επικοινωνιακούς ρόλους. Η ανάλυση των δεδομένων εδράζεται στις αρχές της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (ΚΑΛ), με στόχο την κριτική προσέγγιση των μεταδιδόμενων νοημάτων σε σχέση με το inspiration porn. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα περιλαμβάνει την κριτική ανάλυση των λεξιγογραφματικών και των σημασιολογικών επιλογών στα γλωσσικά μέρη των κειμένων, καθώς και την ανάλυση των οπτικών στοιχείων, τα οποία εντοπίζονται στο φωτογραφικό υλικό των δύο διαδικτυακών άρθρων. Τα συμπεράσματα της ανάλυσης αξιοποιούνται για τη δημιουργία μιας πρότασης αξιοποιήσιμης στην εκπαίδευση.

Ως προς τη δομή της εργασίας, αυτή διαρθρώνεται σε έξι κεφάλαια, τα οποία συναπαρτίζουν το θεωρητικό και το ερευνητικό της μέρος. Την παρούσα εισαγωγή διαδέχεται το δεύτερο κεφάλαιο, όπου παρουσιάζονται εν συντομία οι θεωρήσεις και τα εργαλεία, στα οποία στηρίζεται η έρευνα. Συγκεκριμένα, το κεφάλαιο εκκινεί με τη γλωσσολογική προσέγγιση της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (ΚΑΛ), βάσει της οποίας πραγματοποιείται η ανάλυση των επιλεγμένων ΚΜΚ. Εν συνεχεία, ακολουθεί η περιγραφή της Συστημικής Λειτουργικής Γραμματικής (ΣΛΓ) και της Γραμματικής του Οπτικού Σχεδιασμού (ΓΟΣ), οι οποίες αξιοποιήθηκαν ως βασικά μεθοδολογικά εργαλεία. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της παιδαγωγικής φιλοσοφίας του κριτικού γραμματισμού και του μοντέλου των πολυγραμματισμών, βάσει των οποίων δημιουργήθηκε η διδακτική πρόταση που περιλαμβάνεται στο έκτο κεφάλαιο. Το θεωρητικό μέρος συνεχίζει με το τρίτο κεφάλαιο, το οποίο αφιερώνεται στον θεματικό πυρήνα της εργασίας, δηλαδή το inspiration porn. Παράλληλα με την εννοιολόγηση του όρου και τις κριτικές διαστάσεις του φαινομένου, παρουσιάζεται και το στερεότυπο του/της «supercrip» («υπερ-σακάτης» ή «υπερ-ανάπηρος/η»), το οποίο έχει συνδεθεί στενά με το inspiration porn. Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα, τη μεθοδολογία της κειμενικής ανάλυσης, αλλά και ορισμένους περιορισμούς της έρευνας που κρίνεται χρήσιμο να επισημανθούν.

Το ερευνητικό μέρος της εργασίας αποτελείται από δύο επιμέρους κεφάλαια. Συγκεκριμένα, στο πέμπτο κεφάλαιο εντάσσεται η κριτική ανάλυση των επιλεγμένων ΚΜΚ, η οποία βασίζεται στα μεθοδολογικά εργαλεία που περιγράφονται στο θεωρητικό μέρος. Τα κείμενα μοιράζονται κοινό θεματικό πυρήνα, με την έννοια ότι σε αυτά παρουσιάζεται/ονται το/τα

επίτευγμα/τα ενός ανάπηρου ατόμου και η ανάλυση εκκινεί από το ενημερωτικό - σχολιογραφικό άρθρο (onlarissa.gr), συνεχίζει με το άρθρο γνώμης (madamefigaro.cy) και ολοκληρώνεται με τα αποσπάσματα της τηλεοπτικής συνέντευξης (ΣΚΑΙ). Για καθένα από τα κείμενα εξετάζονται αρχικά η αναπαραστατική/ιδεοποιητική, η διαπροσωπική και η κειμενική λειτουργία της γλώσσας, ενώ στη συνέχεια ακολουθεί ένας συμπερασματικός σχολιασμός, αναφορικά με τον τρόπο που οικοδομείται η αναπαράσταση κάθε ανάπηρου ατόμου ως «πηγής» έμπνευσης. Σημειώνεται, ότι στο πλαίσιο του πρώτου κειμένου προστίθεται συμπληρωματικά η επισκόπηση δέκα σχολίων από χρήστες/τριες του διαδικτύου, τα οποία σχετίζονται με την είδηση που παρουσιάζεται. Επιπρόσθετα, για κάθε διαδικτυακό άρθρο, πέραν της ανάλυσης των γλωσσικών στοιχείων, προστίθεται και η ανάλυση του οπτικού τους μέρους, ώστε να διερευνηθεί ο ρόλος της πολυτροπικότητας στη διαμόρφωση των κυρίαρχων νοημάτων. Το ερευνητικό μέρος ολοκληρώνεται με το έκτο κεφάλαιο. Εν προκειμένω, περιλαμβάνονται επιλεγμένα συμπεράσματα της έρευνας, τα οποία στη συνέχεια αξιοποιούνται για την παρουσίαση μιας διδακτικής πρότασης, η οποία στηρίζεται στον κριτικό γραμματισμό και οργανώνεται σύμφωνα με το μοντέλο των πολυγραμματισμών.

Α' ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

2. Θεωρήσεις – Εργαλεία της Έρευνας

Το παρόν κεφάλαιο περιλαμβάνει τη συνοπτική περιγραφή του ευρύτερου θεωρητικού πλαισίου της εργασίας, καθώς και την ανάλυση των μεθοδολογικών εργαλείων, τα οποία εφαρμόζονται στο ερευνητικό της μέρος. Ειδικότερα, παρουσιάζονται οι βασικές αρχές της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, η Συστημική Λειτουργική Γραμματική του Halliday και η Γραμματική του Οπτικού Σχεδιασμού των Kress & van Leeuwen, με βάση τις οποίες διερευνάται το inspiration porn ως αναπαράσταση των ανάπηρων ατόμων σε συγκεκριμένα ΚΜΚ. Εν συνεχεία, παρουσιάζονται η «παιδαγωγική φιλοσοφία» (Τεντολούρης & Χατζησαββίδης, 2014: 420) του κριτικού γραμματισμού και το μοντέλο των πολυγραμματισμών, τα οποία αποτέλεσαν θεωρητική βάση για τη δημιουργία μιας διδακτικής πρότασης αξιοποιήσιμης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

2.1. Κριτική Ανάλυση Λόγου

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου (Critical Discourse Analysis: εφεξής ΚΑΛ) αποτελεί μια γλωσσολογική προσέγγιση, η οποία εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της ανάλυσης λόγου και εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η γλώσσα συνδέεται με την εξουσία, την ιδεολογία και τις κοινωνικές ανισότητες (Μπουκάλα & Στάμου, 2020). Ειδικότερα, επιχειρεί να διερευνήσει τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας, εστιάζοντας στη σχέση μεταξύ λόγου και κοινωνικών δομών (Στάμου, 2014: 149). Η συγκρότηση της ΚΑΛ ως επιστημονικού πεδίου πραγματοποιήθηκε στις αρχές του 1990, ωστόσο προπομπό της αποτέλεσε ο κλάδος της κριτικής γλωσσολογίας, ο οποίος αναπτύχθηκε τη δεκαετία του 1970 και άρχισε να προσεγγίζει τον λόγο ως κοινωνικό, ιστορικό και πολιτισμικό προϊόν (Στάμου, 2014: 153). Εκτός από την κριτική γλωσσολογία, η ΚΑΛ αντλεί θεωρητικά στοιχεία και από άλλους κλάδους, όπως είναι η κλασσική ρητορική, η κειμενογλωσσολογία, η κοινωνιογλωσσολογία, η εφαρμοσμένη γλωσσολογία και η πραγματολογία (Wodak, 2011: 50). Μέσω της διεπιστημονικής αυτής προσέγγισης, επιδιώκει να προσφέρει τα κατάλληλα εργαλεία για τη διερεύνηση του λόγου ως μέσου αναπαράστασης, αλλά και συγκρότησης της κοινωνικής πραγματικότητας (Μπουκάλα & Στάμου, 2020).

Η ΚΑΛ αντιμετωπίζει τον λόγο (discourse) ως μια «μορφή κοινωνικής πρακτικής», υποστηρίζοντας, ότι τα γλωσσικά φαινόμενα χρειάζεται να εξετάζονται σε σχέση με το κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο παράγονται (Fairclough, 1989: 22). Συγκεκριμένα,

αναγνωρίζει την ύπαρξη μιας διαλογικής σχέσης ανάμεσα στα γλωσσικά και τα κοινωνικά φαινόμενα (Fairclough, 1989: 23), υπό την έννοια, ότι οι εκάστοτε κοινωνικές συνθήκες, δομές και θεσμοί καθορίζουν και ταυτόχρονα καθορίζονται από τις γλωσσικές πράξεις (Fairclough & Wodak, 1997: 258 ό.α. στο Wodak, 2011: 51). Ο λόγος, επομένως, δεν αντιμετωπίζεται ως ιδεολογικά ουδέτερος, αλλά ως μέσο αναπαραγωγής και διαιώνισης ή αμφισβήτησης των κυρίαρχων κοινωνικών δομών, των σχέσεων εξουσίας και των κοινωνικών ανισοτήτων (Fairclough, 1989: 19-20. Μιχάλης, 2014: 3). Τα κοινωνικά ζητήματα εξετάζονται από την ΚΑΛ αρχικά μέσω της περιγραφής του τρόπου με τον οποίο εκφέρονται μέσω της γλωσσικής χρήσης (κειμενική ανάλυση) και στη συνέχεια μέσω της ερμηνείας τους (κοινωνική ανάλυση) (Μπουκάλα & Στάμου, 2020).

Ο επίκαιρος χαρακτήρας της ΚΑΛ έχει οδηγήσει στην προσέλκυση αυξημένου ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος, δεδομένου, ότι οι σύγχρονες κοινωνίες διαμεσολαβούνται σε μεγάλο βαθμό από κείμενα (Μπουκάλα & Στάμου, 2020). Ειδικότερα, ο λόγος των ΜΜΕ και των ΚΜΚ επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται την κοινωνική πραγματικότητα, καθώς και τις ταυτότητες που καλούνται να υιοθετήσουν στο πλαίσιο αυτής (Μπουκάλα & Στάμου, 2020). Υπό το πρίσμα αυτό, βασικό εγχείρημα της ΚΑΛ είναι να αναδείξει τις κυρίαρχες ιδεολογίες και τα στερεότυπα που ενυπάρχουν στα κείμενα αυτά, ως μέσα επιβολής της εξουσίας και των παραδεδομένων κοινωνικοπολιτικών και πολιτισμικών ιεραρχιών (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2019:52). Αυτός είναι και λόγος για τον οποίο κρίνεται σημαντική η εφαρμογή της ΚΑΛ στη γλωσσοεκπαιδευτική διαδικασία, ώστε οι μαθητές/τριες να έχουν την ικανότητα να αναγνωρίζουν τις ιδεολογικές διστάσεις των κειμένων αναπτύσσοντας έτσι, την κριτική τους σκέψη (Δούκα, Φτερνιάτη & Αρχάκης, 2014: 10).

Τέλος, εκείνο που χρειάζεται να καταστεί σαφές είναι, ότι η ΚΑΛ δεν αποτελεί μια ομοιογενή προσέγγιση για τη μελέτη της γλώσσας, αλλά μια θεωρητική βάση πάνω στην οποία έχουν αναπτυχθεί διαφορετικά ρεύματα και τάσεις (Στάμου, 2014: 156). Οι τρεις βασικές προσεγγίσεις που διακρίνονται είναι: η κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough, η κοινωνιογνώσιακή προσέγγιση του van Dijk και η λογοϊστορική προσέγγιση της Wodak (Στάμου, 2014: 156 – 157). Μολονότι μεταξύ τους εντοπίζονται ουσιαστικές θεωρητικές ή/και αναλυτικές διαφοροποιήσεις, κοινή συνισταμένη των τριών παραμένει η

μελέτη του λόγου «ως μέσου συγκρότησης της κοινωνικής πραγματικότητας» (Στάμου, 2014: 156).

2.2. Συστημική Λειτουργική Γραμματική Halliday

Ακριβώς επειδή η ΚΑΛ δεν αποτελεί μια συγκεκριμένη μεθοδολογία, αλλά μια ευρύτερη προσέγγιση για την κειμενική ανάλυση, κάθε επιμέρους ρεύμα τις επικεντρώνεται σε διαφορετικά εργαλεία (Στάμου, 2014: 171). Τα περισσότερα από αυτά αντλούν θεωρητικά στοιχεία από τη Συστημική Λειτουργική Γραμματική του M.A.K Halliday (1994 ό.α. στο Στάμου, 2014: 171. εφεξής ΣΛΓ). Το θεωρητικό μοντέλο του Halliday διαφοροποιείται από τα γνωστά γλωσσολογικά μοντέλα, όπως αυτά της γενετικής μετασχηματιστικής γραμματικής και του δομισμού (Λύκου, 2000). Συγκεκριμένα, πρόκειται για μία γραμματική, η οποία δεν προτείνει καθολικούς γλωσσικούς κανόνες και αρχές, ούτε εστιάζει στη δομή των γλωσσικών στοιχείων, αλλά επικεντρώνεται στη σημασιολογία και τη λειτουργία τους (Λύκου, 2000).

Η ΣΛΓ βασίζεται σε μια κοινωνική θεώρηση της γλώσσας, όπου η ίδια νοείται ως πηγή κατασκευής νοημάτων (Στάμου, 2014: 171). Τα νοήματα αυτά πραγματώνονται γλωσσικά μέσω των λεξικογραμματικών τύπων και ερμηνεύονται σε σχέση με το εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο (Στάμου, 2014: 172). Επουσιώδης έννοια για την προσέγγιση αυτή είναι η *επιλογή*, δεδομένου ότι οι χρήστες/τριες της γλώσσας έχουν τη δυνατότητα να εκφραστούν μέσα από ένα ευρύ φάσμα λεξικογραμματικών επιλογών και ως εκ τούτου, κατασκευάζουν μέσω αυτών ποικίλες σημασίες και νοήματα (Στάμου, 2014: 172). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την οικοδόμηση διαφορετικών εκδοχών της πραγματικότητας ανάλογα με την προσωπική οπτική και την εμπειρία των γλωσσικών υποκειμένων (Στάμου, 2011: 181).

Ένα ακόμα βασικό χαρακτηριστικό της ΣΛΓ είναι ότι, αντίθετα με άλλες γλωσσολογικές προσεγγίσεις, οργανώνεται με πυρήνα της το κείμενο και όχι την πρόταση (Λύκου, 2000). Με βάση αυτή την προσέγγιση το κείμενο συνιστά μια σημασιολογική μονάδα, η οποία δεν είναι ανεξάρτητη από το κοινωνικό και το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο δημιουργείται. Κι αυτό διότι, κάθε κείμενο περιλαμβάνει επιμέρους νοήματα, τα οποία διαμορφώνονται από την κοινωνική πραγματικότητα, αλλά έχουν παράλληλα και τη δύναμη να της ασκούν επιρροή (Λύκου, 2000).

2.2.1. Οι (μετα-)λειτουργίες της γλώσσας στη ΣΛΓ

Σύμφωνα με τη ΣΛΓ του Halliday, κατά τη γλωσσική χρήση επιτελούνται συγχρόνως τρεις μετα-λειτουργίες, οι οποίες εκφράζουν διαφορετικά στοιχεία της ανθρώπινης επικοινωνίας και πραγματώνονται μέσω συγκεκριμένων λεξικογραμματικών επιλογών (Λύκου, 2000). Αυτές είναι: η αναπαραστατική ή ιδεοποιητική λειτουργία (ideational function), η διαπροσωπική λειτουργία (interpersonal function) και η κειμενική λειτουργία (textual function) (Λύκου, 2000. Στάμου, 2011: 182).

Η αναπαραστατική ή ιδεοποιητική λειτουργία αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι χρήστες/τριες της γλώσσας κατασκευάζουν μια συγκεκριμένη εκδοχή της πραγματικότητας, όπως αυτή αποτυπώνεται στη συνείδησή τους (Λύκου 2000). Αυτό πραγματώνεται γλωσσικά μέσω των λεξιλογικών και των σημασιο-συντακτικών επιλογών των υποκειμένων (Fairclough, 1995 ό.α. στο Στάμου, 2011: 182). Οι πρώτες κατονομάζουν την κοινωνική πραγματικότητα, ενώ οι δεύτερες αποτυπώνουν την αιτιότητα ενός γεγονότος καταδεικνύοντας τον/την αναπαριστώμενο/η ως «δράστη/τρια» (Στάμου, 2011: 182). Συγκεκριμένα, πρόκειται για το σύστημα της *μεταβιβαστικότητας* (transitivity), το οποίο περιλαμβάνει: τις διαδικασίες, τους/τις συμμετέχοντες/ουσες και τις περιστάσεις (Halliday & Mathiessen, 2004: 170, 175). Οι διαδικασίες πραγματώνονται μέσω ρηματικών δομών ή ουσιαστικοποιήσεων (Στάμου, 2014: 173). Οι Halliday & Mathiessen (2004: 172) διακρίνουν έξι βασικές κατηγορίες διαδικασιών (υλικές, υπαρκτικές, συσχετιστικές, λεκτικές, νοητικές, συμπεριφορικές), ορισμένες από τις οποίες επιμερίζονται περεταίρω ανάλογα με τη σημασία τους. Οι συμμετέχοντες/ουσες εκφράζονται κυρίως μέσω ονοματικών δομών και σε αυτούς/ές περιλαμβάνονται οι οντότητες και τα αντικείμενα που εμπλέκονται στις διαδικασίες (Halliday & Mathiessen, 2004: 175-176). Τέλος, ως περιστάσεις νοούνται τα καταστασιακά στοιχεία, στα οποία λαμβάνουν χώρα οι διαδικασίες και εκφέρονται μέσω επιρρηματικών δομών και προθετικών συνόλων (Halliday & Mathiessen, 2004: 175-176).

Χρειάζεται να σημειωθεί, ότι μέσω των σημασιο-συντακτικών τους επιλογών, τα γλωσσικά υποκείμενα δεν έχουν μόνο τη δυνατότητα να καταδείξουν τον/τη δράστη/τρια μιας ενέργειας, αλλά και να αποδώσουν έμφαση ή αντίστοιχα να μετριάσουν τον ρόλο του/της (Στάμου, 2011: 183). Η δυνατότητα αυτή επιτρέπει την κατασκευή μιας «κλίμακας αιτιότητας» (causality scale), η οποία ξεκινά με την απόδοση του μέγιστου βαθμού αιτιότητας

στον/στη δράστη/τρια και βαθμιαία καταλήγει στην απαλοιφή οποιουδήποτε/οποιασδήποτε δράστη/τριας (Stamou, 2001 ό.α. στο Στάμου, 2011: 183).

Η διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας σχετίζεται την εμπλοκή του/της πομπού στο εκφώνημα, καθώς και τη διεπίδρασή του/της με τον/τη δέκτη/τρια, οι οποίες οδηγούν στη διαμόρφωση της μεταξύ τους σχέσης και των κοινωνικών τους ταυτοτήτων (Στάμου, Αλευριάδου & Ελευθερίου, 2011: 326). Οι διαπροσωπικές σημασίες πραγματώνονται μέσω του συστήματος της *διάθεσης* (mood) και περιλαμβάνουν: τις *γλωσσικές πράξεις*, την *προσωπική δείξη* και την *τροπικότητα* (Στάμου, 2014: 172-174). Οι πρώτες αποτελούν εκφωνήματα, τα οποία επιτελούν κάθε φορά μια συγκεκριμένη λειτουργία ανάλογα με τις προθέσεις των γλωσσικών υποκειμένων και το επικοινωνιακό πλαίσιο (Τσάκωνα α, ΚΕΓ)¹. Συγκεκριμένα, διακρίνονται οι αποφαντικές/δηλωτικές πράξεις (ο/η πομπός ισχυρίζεται κάτι), οι κατευθυντικές πράξεις (ο/η πομπός ωθεί τον/τη δέκτη/τρια να κάνει κάτι), οι δεσμευτικές πράξεις (ο/η πομπός δεσμεύεται να κάνει κάτι), οι εκφραστικές πράξεις (ο/η πομπός εκφράζει τη συναισθηματική του/της κατάσταση) και οι διακηρυκτικές πράξεις (το εκφώνημα του/της πομπού ισοδυναμεί με έργο) (Τσάκωνα α, ΚΕΓ). Η προσωπική δείξη σχετίζεται με τις αναφορές που πραγματοποιούνται στα πρόσωπα του/της πομπού και του/της δέκτη/τριας και πραγματώνεται μέσω των επιλογών των προσώπων των ρημάτων, καθώς και των προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών (Στάμου, 2011: 185). Τέλος, η τροπικότητα σχετίζεται με τη στάση του/της πομπού προς στο εκφώνημα και διακρίνεται σε τρία επιμέρους είδη: την επιστημική τροπικότητα, η οποία αφορά τον βαθμό της βεβαιότητας του/της πομπού για όσα εκφράζει, τη δεοντική τροπικότητα, η οποία φανερώνει τον βαθμό αναγκαιότητας να πραγματοποιηθεί μια ενέργεια και την αξιολογική τροπικότητα, η οποία κωδικοποιεί την επιδοκιμασία ή την αποδοκιμασία του/της πομπού προς το εκφώνημα (Στάμου, 2014: 174).

Ως προς την κειμενική λειτουργία, αυτή αφορά τον τρόπο οργάνωσης της πληροφορίας μέσα στο κείμενο (Στάμου, 2014: 172). Πιο συγκεκριμένα, εξυπηρετεί την οργάνωση των νοημάτων με ιδεοποιητικό και διαπροσωπικό περιεχόμενο, ώστε να έχουν συνοχή και να είναι ερμηνεύσιμα από τον/την αποδέκτη/τρια (Μανιού, 2016: 19). Η συγκεκριμένη λειτουργία πραγματώνεται μέσω του συστήματος του *θέματος – ρήματος* (theme – rheme), το

¹ Ανακτήθηκε στις 30/1/2025 από: https://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=112&ur=4#colabbr01

οποίο βρίσκεται σε συνάρτηση με το έτερο σύστημα του νέου – δεδομένου (new – given) (Μανιού, 2016: 19). Τα συστήματα αυτά εξετάζουν την πληροφοριακή δομή εντός της πρότασης, ενώ σε μεγαλύτερη κλίμακα ολόκληρου του κειμένου (Μανιού, 2016: 19). Ως προς τη θεματική δομή της πρότασης, η οποία είναι υπεύθυνη για τη δημιουργία του μηνύματος, εξετάζεται ο συνδυασμός του τμήματος της πρότασης που κυριαρχεί ως θέμα και του προτασιακού υπολοίπου που συνιστά το ρήμα (Μανιού, 2016: 163). Το θέμα, αποτελώντας το σημείο εκκίνησης της πρότασης συνήθως περιλαμβάνει τις ήδη γνωστές για τον/την αποδέκτη/τρια πληροφορίες, ενώ το ρήμα, το οποίο έπεται, περιλαμβάνει τις νέες πληροφορίες (Στάμου, 2014: 177). Η κατανομή των πληροφοριών κατά αυτόν τον τρόπο επιτρέπει την καλύτερη επεξεργασία του μηνύματος από τον/την αποδέκτη/τρια (Στάμου, 2014: 177). Τα θέματα, ανάλογα με το εάν ταυτίζονται με το υποκείμενο της πρότασης ή όχι, διακρίνονται αντίστοιχα σε αμαρκάριστα και μαρκαρισμένα (Μανιού, 2016: 163).

2.3. Οπτική Γραμματική των Kress & van Leeuwen

Παρά την κυριαρχία του γραπτού λόγου ως του κατεξοχήν σημειωτικού συστήματος, στη σύγχρονη εποχή το ενδιαφέρον άρχισε να στρέφεται σε διαφορετικούς σημειωτικούς τρόπους (π.χ. οπτικούς, ηχητικούς κ.ά.), με αποτέλεσμα την εμφάνιση της έννοιας της πολυτροπικότητας (Μακρή, 2013: 11). Η Γραμματική του Οπτικού Σχεδιασμού (ΓΟΣ) των Kress & van Leeuwen (1996) συνεισέφερε σημαντικά στη μελέτη των πολυτροπικών κειμένων, αφού αποτέλεσε την πρώτη συστηματική και ολοκληρωμένη περιγραφή της γραμματικής του οπτικού σχεδιασμού βασιζόμενη στο πρότυπο της ΣΛΓ του Halliday. Οι Kress & van Leeuwen προσανατολιζόμενοι και οι ίδιοι στη διερεύνηση της κοινωνικής διάστασης της γλώσσας, εστίασαν στη σύνδεσή της με την εικόνα για τον σχηματισμό πολυτροπικών κειμένων (Στάμου κ.ά., 2011: 326).

Το μοντέλο των Kress & van Leeuwen (1996, ό.α. στο Στάμου κ.ά., 2011: 326) παρέχει ένα αναλυτικό πλαίσιο για την ανάγνωση και την ερμηνεία των εικονιστικών μηνυμάτων, το οποίο στηρίζεται στην παραδοχή, ότι όλα τα σημειωτικά μέσα μπορούν να πραγματώσουν τις τρεις μετα-λειτουργίες που επιτελεί η γλώσσα βάσει του θεωρητικού μοντέλου της ΣΛΓ (Παπαδημητρίου, 2010: 13). Υπό αυτό το πρίσμα, τα εικονιστικά κείμενα -κατ' αντιστοιχία με τα γλωσσικά- επιτελούν την *αναπαραστατική* ή *ιδεοποιητική* λειτουργία, τη *διαπροσωπική* λειτουργία και την *κειμενική* λειτουργία (Kress & van Leeuwen, 2006: 15).

Η αναπαραστατική ή ιδεοποιητική λειτουργία αφορά την αναπαράσταση της κοινωνικής πραγματικότητας, όπως αυτή οικοδομείται από τα οπτικά στοιχεία (Στάμου κ.ά., 2011: 327). Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει την ταυτοποίηση των *συμμετεχόντων*, των απεικονιζόμενων δηλαδή αντικειμένων, έμψυχων ή άψυχων, καθώς και τον προσδιορισμό των αναπαριστώμενων *διαδικασιών* (Παπαδημητρίου, 2010: 14). Ειδικότερα, στο πλαίσιο των εικονιστικών κειμένων διακρίνονται τέσσερα είδη διαδικασιών: οι *αφηγηματικές*, όπου οι συμμετέχοντες/ουσες αναπαρίστανται να επιτελούν μια συγκεκριμένη πράξη/ενέργεια, οι *ταξινομικές*, όπου οι συμμετέχοντες/ουσες ταξινομούνται βάσει κάποιου κοινού τους χαρακτηριστικού, οι *αναλυτικές*, όπου οι συμμετέχοντες/ουσες προσφέρονται προς παρατήρηση και αναπαρίστανται βάσει της δομής τους και οι *συμβολικές*, όπου οι συμμετέχοντες/ουσες λειτουργούν ως σύμβολα ευρύτερων νοημάτων (Στάμου κ.ά., 2011: 327-328).

Μέσω της διαπροσωπικής λειτουργίας εξετάζεται η σχέση που οικοδομείται μεταξύ του/της παραγωγού της εικόνας/των εικονιστικών αντικειμένων και του θεατή, καθώς και η στάση του/της παραγωγού της εικόνας προς τα εικονιστικά αντικείμενα (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Για τη διερεύνησή τους, οι Kress & van Leeuwen (1996, ό.α. στο Στάμου κ.ά., 2011: 328) εισάγουν τρεις αναλυτικές κατηγορίες. Η πρώτη από αυτές είναι το *βλέμμα*, δηλαδή η ύπαρξη ή η απουσία βλεμματικής επαφής των απεικονιζόμενων «αντικειμένων» με τον θεατή (Kress & van Leeuwen, 2006: 15). Στην πρώτη περίπτωση εκφράζεται κάποια απαίτηση προς τον θεατή, ενώ στη δεύτερη τα οπτικά αντικείμενα προσφέρονται απλώς προς παρατήρηση (Kress & van Leeuwen, 2006: 118-119). Η δεύτερη κατηγορία είναι η *κοινωνική απόσταση* μεταξύ των απεικονιζόμενων συμμετεχόντων και του θεατή, η οποία εξετάζεται με βάση την απόσταση λήψης της εικόνας (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Πιο συγκεκριμένα, η κοντινή λήψη υποδηλώνει κοινωνική εγγύτητα μεταξύ τους, η οποία μετριάζεται βαθμιαία όσο η λήψη γίνεται πιο μακρινή (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Η τρίτη κατηγορία αφορά τη *σχέση εξουσίας* μεταξύ των εικονιστικών αντικειμένων και του θεατή, η οποία κατασκευάζεται εικονιστικά από την επιλογή της γωνίας λήψης της εικόνας. Αναλυτικότερα, όταν τα εικονιστικά αντικείμενα παρατηρούνται από «υψηλή γωνία» λήψης το μέγεθος και η σημαντικότητά τους αυτομάτως μειώνονται, ενώ στην αντίθετη περίπτωση («χαμηλή γωνία» λήψης) παρουσιάζονται μεγαλύτερα και αναπαρίστανται να ασκούν εξουσία στον θεατή (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Υπάρχει, βέβαια, και η περίπτωση της ισότιμης σχέσης των δύο πλευρών,

όταν η γωνία λήψης βρίσκεται «στο ύψος των ματιών» (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Ως προς τη στάση του/της παραγωγού της εικόνας προς τα οπτικά αντικείμενα, αυτή πραγματώνεται μέσω του συστήματος της *τροπικότητας*, η οποία κωδικοποιεί τον βαθμό του ρεαλισμού του οπτικού μηνύματος (Στάμου κ.ά., 2011: 328-329). Ο τελευταίος προκύπτει από τρία διαφορετικά είδη «προσανατολισμών κωδικοποίησης»: τον *τεχνολογικό*, τον *αισθητηριακό* και τον *νατουραλιστικό* (Στάμου κ.ά., 2011: 329).

Η κειμενική λειτουργία των εικόνων αναφέρεται στη «θέση», όπου «τοποθετούνται» τα απεικονιζόμενα αντικείμενα στις διάφορες «ζώνες» της εικόνας, ανάλογα με την πληροφοριακή τους αξία (Στάμου κ.ά., 2011: 329). Ειδικότερα, διακρίνονται οι «ζώνες»: «*αριστερά* (γνωστή πληροφορία) – *δεξιά* (νέα πληροφορία)», «*πάνω* (ιδανικό) – *κάτω* (πραγματικό)» και «*κέντρο* (σημαντική πληροφορία) – *περιθώριο* (εξαρτώμενο μέρος)» (Στάμου κ.ά., 2011: 329).

2.4. Κριτικός Γραμματισμός

Η έννοια του *κριτικού γραμματισμού* (critical literacy) άρχισε να εντάσσεται με συστηματικό τρόπο στη γλωσσική διδασκαλία από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, παρά το γεγονός, ότι οι ρίζες της ανιχνεύονται στην κριτική παιδαγωγική του Freire ήδη από τη δεκαετία του 1960 (Κουτσογιάννης, 2014: 3). Ο κριτικός γραμματισμός συχνά αντιμετωπίζεται ως μια ενιαία προσέγγιση στη γλωσσική εκπαίδευση, ωστόσο παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις στη νοηματοδότηση και την εφαρμογή του, ανάλογα με την επιστημολογική παράδοση που ακολουθείται και το εκπαιδευτικό σύστημα στο οποίο εντάσσεται (Κουτσογιάννης, 2014: 3-5). Για τον λόγο αυτόν, σύμφωνα με τον Κουτσογιάννη (2014: 5), «είναι προτιμότερο να μιλάμε για κριτικούς γραμματισμούς, οι οποίοι συχνά διαφέρουν θεματικά μεταξύ τους».

Ο κριτικός γραμματισμός, ως «*παιδαγωγική φιλοσοφία*» (Τεντολούρης & Χατζησαββίδης, 2014: 420), περιλαμβάνει διαφορετικές προσεγγίσεις, οι οποίες στηρίζονται σε ορισμένες κοινές θεωρητικές αρχές και στοχοθεσία (Στάμου, Αρχάκης & Πολίτης, 2016: 31). Ειδικότερα, όλοι οι κριτικοί γραμματισμοί εκκινούν από την παραδοχή, ότι τα κείμενα δεν είναι ιδεολογικά ουδέτερα, αλλά φορείς των κυρίαρχων ιδεολογιών και αξιών προωθώντας μία συγκεκριμένη οπτική της πραγματικότητας και ενισχύοντας τις σχέσεις εξουσίας (Τεντολούρης & Χατζησαββίδης, 2014: 411). Σε αυτό το πλαίσιο, βασικός εκπαιδευτικός στόχος κατά τη διδασκαλία των κειμένων είναι η κριτική τους αντιμετώπιση από τους/τις

μαθητές/τριες, ώστε οι ίδιοι/ες να είναι σε θέση κατ’ αρχάς να αναγνωρίζουν τον ιδεολογικό ρόλο που αυτά επιτελούν και, ακόλουθα, να ανιχνεύουν μέσω κριτικών ερωτημάτων τις σκοπιμότητες που εξυπηρετούν (Στάμου κ.ά., 2016: 31). Με άλλα λόγια, υποστηρίζεται, ότι η διδασκαλία των κειμένων στην εκπαίδευση εκτός από την καλλιέργεια του λειτουργικού γραμματισμού (functional literacy)², χρειάζεται να αποσκοπεί και στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης των μαθητών/τριών (Στάμου κ.ά., 2016: 31).

Σε μία προσπάθεια ταξινόμησης των διαφορετικών οπτικών και εφαρμογών του κριτικού γραμματισμού προτείνεται η διάκριση τεσσάρων βασικών παραδόσεων: της *παιδαγωγικής*, της *γλωσσολογικής*, της *κοινωνικοπολιτικής* και της *εθνογραφικής* (Τεντολούρης & Χατζησαββίδης, 2014: 412). Οι προσεγγίσεις αυτές διαχωρίζονται βάσει του περιεχομένου που δίνεται κάθε φορά στις έννοιες του γραμματισμού και της κριτικής ικανότητας, καθώς και των προτεινόμενων διδακτικών αρχών (Τεντολούρης & Χατζησαββίδης, 2014: 413). Εν προκειμένω, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στη γλωσσολογική παράδοση, καθώς στο πλαίσió της δημιουργήθηκε το παιδαγωγικό μοντέλο των *πολυγλωσσισμών* (Τεντολούρης & Χατζησαββίδης, 2014: 414), το οποίο αποτέλεσε θεωρητική βάση για τη διδακτική πρόταση που παρουσιάζεται στο έκτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας. Αναλυτικότερα, η γλωσσολογική παράδοση, βασιζόμενη στη ΣΛΓ του Halliday εστιάζει στην κοινωνική διάσταση της γλώσσας επιχειρώντας να φέρει στην επιφάνεια το ιδεολογικό φορτίο των κειμένων, μέσω της κριτικής ανάλυσης των γλωσσικών μηχανισμών που χρησιμοποιούνται από τους/τις συντάκτες/τριές τους (Στάμου κ.ά., 2016: 32). Είναι σημαντικό να σημειωθεί, ότι στο πλαίσió της εντάσσεται και η προσέγγιση της *κριτικής γλωσσικής επίγνωσης* (Στάμου κ.ά., 2016: 32), η οποία, βασιζόμενη στην ΚΑΛ, θέτει ως θεμελιώδη στόχο της γλωσσικής διδασκαλίας την καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας των μαθητών/τριών για τη χειραφέτησή τους από τον εξουσιαστικό λόγο (Μπουτουλούση, 2001).

Ως προς την «παρουσία» του κριτικού γραμματισμού στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, η ανασκόπηση των σχολικών εγχειριδίων και των προγραμμάτων σπουδών καταδεικνύει μια «σταδιακή μετατόπιση από το μέρος στο όλο» (Στάμου κ.ά., 2016: 34). Πιο συγκεκριμένα, μέχρι και τα ΠΣ του 2003 δεν εντοπίζεται κάποια αναφορά στον κριτικό γραμματισμό με το

² Ο *λειτουργικός γραμματισμός* αφορά την καλλιέργεια εκείνων των δεξιοτήτων, οι οποίες είναι απαραίτητες για να αντεπεξέλθουν οι μαθητές/τριες μελλοντικά ως αυτόνομοι πολίτες στις ανάγκες της αγοράς εργασίας (Μητσκοπούλου, 2001).

διδασκτικό ενδιαφέρον να εστιάζεται στη λειτουργική προσέγγιση των κειμένων (Στάμου κ.ά., 2016: 34). Το τελευταίο αλλάζει με τα ΠΣ του 2011, όπου πλέον ο κριτικός γραμματισμός αποτελεί ρητά μέρος της διδακτικής στοχοθεσίας, ωστόσο, χρειάζεται να σημειωθεί ότι τα συγκεκριμένα ΠΣ εφαρμόστηκαν μόνο πιλοτικά (Στάμου κ.ά., 2016: 34). Τα νέα ΠΣ του 2022 προσανατολίζονται σε μια σαφώς πιο κριτική κατεύθυνση σε όλες τις βαθμίδες, ενώ συγκεκριμένα για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος ως βασική επιδίωξη αναφέρεται η ανάπτυξη της *κριτικής γλωσσικής επίγνωσης* των μαθητών/τριών (ΠΣ Δημοτικού, 2022: 6. ΠΣ Γυμνασίου, 2022 : 5).

2.5. Το μοντέλο των Πολυγραμματισμών

Το μοντέλο των πολυγραμματισμών εντάσσεται στο πλαίσιο της γλωσσολογικής παράδοσης των κριτικών γραμματισμών (Στάμου κ.ά., 2016: 32). Πρόκειται για ένα παιδαγωγικό μοντέλο, το οποίο δημιουργήθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1990 από μία ομάδα επιστημόνων ονόματι New London Group (1996). Ως όρος, οι πολυγραμματισμοί αποτυπώνουν την ποικιλομορφία των κειμενικών ειδών που παράγονται μέσα σε μια σύγχρονη πολύγλωσση και πολυπολιτισμική κοινωνία, όπου η χρήση των νέων τεχνολογιών και πολυμέσων είναι όχι απλά εμφανής, αλλά και αναγκαία (Χατζησαββίδης, 2003: 408). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, κρίθηκε ότι οι παραδοσιακές μορφές διδασκαλίας αδυνατούν να προετοιμάσουν αποτελεσματικά τους/τις μαθητές/τριες για την κοινωνική και την επαγγελματική τους ένταξη (NLG, 1996). Το κενό αυτό επιδίωξε να καλύψει η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών, η οποία στοχεύει στην καλλιέργεια της ικανότητας των μαθητών/τριών να επεξεργάζονται και να ερμηνεύουν κριτικά όχι μόνο γλωσσικά, αλλά και μη γλωσσικά κείμενα από όλο το φάσμα του κοινωνικοπολιτισμικού τους περιβάλλοντος (Χατζησαββίδης, 2003: 406, 408).

Θεμελιώδης έννοια για την παιδαγωγική των πολυγραμματισμών είναι αυτή του *Σχεδίου* (Design), μέσω της οποίας επιδιώκεται να αντικατασταθούν οι παραδοσιακοί όροι «γράψιμο» ή «παραγωγή λόγου» (Χατζησαββίδης, 2003: 409). Ειδικότερα, ο συγκεκριμένος όρος δεν αφορά μόνο τον δομικό σχεδιασμό ενός κειμένου, αλλά υποδηλώνει και την αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων για την παραγωγή του, όπως αυτοί που συμβάλλουν στην αισθητική και την επικοινωνιακή του αποτελεσματικότητα (Χατζησαββίδης, 2003: 409). Υπό αυτό το πρίσμα, η διαδικασία παραγωγής των κειμένων προσεγγίζεται με έναν τρόπο που επιτρέπει

την ενεργό συμμετοχή, την ελεύθερη έκφραση και τη δημιουργικότητα των μαθητών/τριών. Η έννοια του *Σχεδίου* περιλαμβάνει τρεις επιμέρους όψεις: το *σχεδιασμένο* (the designed), τον *σχεδιασμό* (designing) και το *ανασχεδιασμένο* (the redesigned) (Cope & Kalantzis, 2000: 175). Το *σχεδιασμένο* αναφέρεται στο σύνολο των πόρων κατασκευής νοήματος, οι οποίοι βρίσκονται στο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον των μαθητών/τριών (Kalantzis & Cope, 2001). Κατόπιν, ο *σχεδιασμός* περιλαμβάνει τη διαδικασία αναδιαμόρφωσης των διαθέσιμων πόρων νοήματος, ώστε να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στις εκάστοτε επικοινωνιακές περιστάσεις (Χατζησαββίδης, 2003: 409). Τέλος, το *ανασχεδιασμένο* αποτελεί ουσιαστικά την έκβαση του σχεδιασμού, από την οποία προκύπτει ένας νέος πόρος νοήματος ιστορικά και πολιτισμικά προσδιοριζόμενος (Χατζησαββίδης, 2003: 409).

Το *Σχέδιο*, ως εκπαιδευτική διαδικασία, πραγματώνεται σε τέσσερις διαφορετικές φάσεις/στάδια: την *τοποθετημένη πρακτική*, την *ανοιχτή διδασκαλία*, την *κριτική πλαισίωση* και τη *μετασχηματισμένη πρακτική* (Kalantzis & Cope, 2001). Αναλυτικότερα, στην *τοποθετημένη πρακτική* οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με λόγους (discourses) και κείμενα που αντλούνται από την κοινωνική τους καθημερινότητα και εμπειρία, με σκοπό τη διδακτική τους αξιοποίηση (Χατζησαββίδης, 2003: 410). Μάλιστα, σε αυτή τη φάση έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν και οι ίδιοι/ες εκπαιδευτικό υλικό. Μέσω αυτής της διαδικασίας στόχος είναι να βιώσουν το «γνωστό» και να εισαχθούν στο «νέο»³. Κατόπιν, στο στάδιο της *ανοιχτής διδασκαλίας* ο/η εκπαιδευτικός παρέχει στους/στις μαθητές/τριες την κατάλληλη ορολογία, ώστε να κατανοήσουν σε βάθος ορισμένα ή και όλα τα στοιχεία/νοήματα, με τα οποία ήρθαν σε επαφή στο προηγούμενο στάδιο (Χατζησαββίδης, 2003: 410). Κατά την *κριτική πλαισίωση* οι μαθητές καλούνται να εξετάσουν συγκεκριμένα γλωσσικά ή μη στοιχεία των κειμένων και να τα προσεγγίσουν με κριτικό βλέμμα, λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο εντάσσονται (Kalantzis & Cope, 2001). Η εκπαιδευτική διαδικασία ολοκληρώνεται με το στάδιο της *μετασχηματισμένης πρακτικής*, όπου οι μαθητές/τριες καλούνται να αναπαράγουν με δημιουργικό τρόπο την αποκτηθείσα γνώση. Το τελευταίο πραγματώνεται με τη μεταφορά των λόγων (discourses) και των κειμενικών νοημάτων, με τα οποία ήρθαν σε επαφή, σε διαφορετικά κοινωνικοπολιτισμικά και επικοινωνιακά πλαίσια (Χατζησαββίδης, 2003: 410).

³ Σύμφωνα με τη σχεδιαγραμματική απεικόνιση του μοντέλου από τους Kalantzis & Cope (χ.χ.), όπως αυτή ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: <http://neamathisi.com/learning-by-design/pedagogy>

3. «Inspiration porn»

Ο όρος «inspiration porn» αναφέρεται στη μονοδιάστατη αναπαράσταση των αναπήρων ως αντικειμένων έμπνευσης προς συναισθηματικό όφελος των μη ανάπηρων ατόμων, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση της προσωπικότητας και των ουσιαστικών τους αναγκών. Η ονομασία του όρου αποδίδεται στην ανάπηρη Αυστραλή δημοσιογράφο, κωμικό και ακτιβίστρια υπέρ των αναπηρικών δικαιωμάτων Stella Young (2012, 2014). Η ίδια ανέδειξε το φαινόμενο αρχικά το 2012, σε άρθρο στο προσωπικό της ιστολόγιο στο αυστραλιανό ηλεκτρονικό περιοδικό «Ramp up»⁴ και στη συνέχεια το 2014, σε ομιλία της σε συνέδριο της ΜΚΟ «TED» (Technology, Entertainment, Design), η οποία φέρει τον τίτλο «Δεν είμαι η έμπνευσή σας, σας ευχαριστώ πολύ»⁵.

Ως προς το ιστορικό χρήσης, ο όρος άρχισε να πρωτοεμφανίζεται στο διαδίκτυο ήδη από το 2010, ωστόσο, σύμφωνα με τον Grue (2016: 839), δεν εντοπίζονται αξιόλογες αναφορές πριν τη δημοσίευση του άρθρου της Young το 2012. Χάρη στο κείμενο και, κυρίως, στην ομιλία της, ο όρος κατέστη ιδιαίτερα δημοφιλής στην αναπηρική κοινότητα, ενώ αργότερα υιοθετήθηκε και από ερευνητές στον τομέα των σπουδών για την αναπηρία (Ayers & Reed, 2022: 91. Burt & McCarty, 2024: 2. Grue, 2016: 839). Στα ελληνικά, το inspiration porn μπορεί να αποδοθεί ως «πορνογραφία έμπνευσης» (βλ. Παπαγεωργίου, 2024: 135), δεν έχει καθιερωθεί, ωστόσο, κάποια επίσημη μετάφραση. Σε άλλες ελληνικές μελέτες (βλ. Κατσάνη, 2020: 5-6. Μαλιάτσου, 2024: 42) και στα περισσότερα διαδικτυακά δημοσιογραφικά άρθρα (βλ. Αλβέρτη, 2024. Σαμπατακάκη, 2024. Σταματίνης, 2020. Φουρνάρη, 2023), για την περιγραφή του φαινομένου παρατηρείται η χρήση του διεθνούς όρου, όπως αυτός εισήχθη από την Young (2012). Ο ίδιος προτιμάται και στην παρούσα εργασία.

3.1. Εννοιολόγηση όρου και θεωρητικό υπόβαθρο

Inspiration porn είναι η εικόνα ενός ατόμου με αναπηρία, συχνά ενός παιδιού, που κάνει κάτι εντελώς συνηθισμένο – όπως να παίζει, ή να μιλάει, ή να τρέχει, ή να ζωγραφίζει μια

⁴ Ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: <https://www.abc.net.au/rampup/articles/2012/07/02/3537035.htm>

⁵ Ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: https://www.ted.com/talks/stella_young_i_m_not_your_inspiration_thank_you_very_much/transcript?hasProgress=true&subtitle=en

εικόνα, ή να χτυπάει μια μπάλα του τένις – η οποία φέρει μια λεζάντα όπως «η δικαιολογία σου είναι άκυρη» ή «πριν παραιτηθείς, προσπάθησε». (Young, 2012)

Με τον ορισμό αυτόν η Young (2012) περιγράφει την εκδήλωση του inspiration porn στα ΜΚΔ, αναφερόμενη στην κυκλοφορία και την ευρεία αναδημοσίευση διαδικτυακών μιμιδίων, τα οποία απεικονίζουν ανάπηρα άτομα να πραγματοποιούν απλές, καθημερινές δραστηριότητες και συμπληρώνονται από εμπνευσμένα αποσπάσματα, με στόχο να παρακινήσουν και να εμψυχώσουν τους/τις μη ανάπηρους/ες χρήστες/τριες του διαδικτύου. Ως αντιπροσωπευτικό παράδειγμα, η Young (2012) παραθέτει και περιγράφει στο άρθρο της την εικόνα ενός ανάπηρου κοριτσιού που τρέχει δίπλα στον παραολυμπιονίκη Oscar Pistorius χρησιμοποιώντας πρόσθετα μέλη, η οποία φέρει τη φράση: «*Η μόνη αναπηρία στη ζωή είναι η κακή στάση/διάθεση*⁶». Σημειώνεται, ότι παρόμοιου περιεχομένου μιμίδια εντοπίζονται και στα ελληνικά με τη λεζάντα «*Σε βλέπουν τα δεν μπορώ μου και ντρέπονται*» (Cool Crips, 2022)⁷. Όπως επισημαίνει η Young (2014), η επεξεργασία και η τροποποίηση των φωτογραφιών ανάπηρων ατόμων κατά τον συγκεκριμένο τρόπο, έχει ως αποτέλεσμα την εξωτικοποίηση και την αντικειμενοποίησή τους. Για τον λόγο αυτόν διευκρινίζει: «*Χρησιμοποιώ σκόπιμα τον όρο πορνό, επειδή [οι εικόνες] αντικειμενοποιούν μια ομάδα ανθρώπων προς όφελος μιας άλλης ομάδας ανθρώπων*» (Young, 2012). Με άλλα λόγια, ακριβώς όπως η παραδοσιακή πορνογραφία κατά κανόνα αντικειμενοποιεί το γυναικείο σώμα προάγοντας τον σεξισμό, το inspiration porn αντικειμενοποιεί του/τις ανάπηρους/ες ενισχύοντας την κουλτούρα της εξιδανικευμένης κανονικότητας («ableism») (Ayers & Reed, 2022: 90).

Μολονότι ο ορισμός της Young (2012) εστιάζει σε μια συγκεκριμένη μορφή του φαινομένου στα ΜΚΔ, η ίδια στη συνέχεια του άρθρου της καταδεικνύει και τον ρόλο των ΜΜΕ. Συγκεκριμένα αναφέρει, ότι στον δημοσιογραφικό λόγο η παρουσίαση ενός ανάπηρου ατόμου πολύ συχνά πραγματώνεται μέσω κοινότοπων λέξεων και φράσεων όπως: «*ξεπερνάει την αναπηρία*», «*γενναίος/α*», «*πάσχει από*», «*καθηλωμένος/η σε αναπηρικό αμαξίδιο*» και «*εμπνευσμένος/η*» (Young, 2012). Με τον τρόπο αυτόν κατασκευάζεται μια μη ρεαλιστική

⁶ Μετάφραση του αγγλικού όρου «attitude»

⁷ Ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: <https://www.instagram.com/p/CcVsXycKHwI/>

εικόνα για την αναπηρία ως μόνιμα δυσμενή συνθήκη που απαιτεί δύναμη και κουράγιο για να ξεπεραστεί (Young, 2012).

Όπως εξηγεί ο Grue (2016: 840), τα επιχειρήματα της Young αντλούν από την κριτική του ιατρικού μοντέλου της αναπηρίας και της θεωρίας της προσωπικής τραγωδίας, καθώς και της πολιτισμικά εδραιωμένης αντιμετώπισης της βλάβης και της αναπηρίας ως «ετερότητας» («othering»). Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για μια προσέγγιση, η οποία αμφισβητεί την παραδοσιακή θεώρηση της αναπηρίας ως ιατρικού και ατομικού ζητήματος και απορρίπτει την ταύτιση βλάβης και αναπηρίας (Barnes, 2012: 475). Στον αντίποδα, υποστηρίζεται μια κοινωνικοπολιτική θεώρηση του ζητήματος βασισμένη στο κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας (Barnes, 2012: 475). Το τελευταίο μετατοπίζει το ενδιαφέρον από τους σωματικούς - ατομικούς περιορισμούς των αναπήρων εστιάζοντας στα εμπόδια και τον αποκλεισμό που προέρχονται από το περιβάλλον και τις κυρίαρχες κοινωνικές δομές (Oliver, 1981: 28 ό.α. στο Barnes, 2012: 475).

Μεταγενέστερα ο Grue (2016: 839), αναπροσάρμοσε τον ορισμό της Young παρατηρώντας, ότι στις εικόνες που χαρακτηρίζονται ως inspiration porn τα ανάπηρα άτομα δεν αναπαρίστανται να εκτελούν μόνο απλές, καθημερινές πράξεις, αλλά και επίπονες αθλητικές δραστηριότητες, επιδεικνύοντας εντυπωσιακή σωματική διάπλαση. Το τελευταίο, όπως εξηγεί, προβάλλεται ως αντιστάθμισμα της βλάβης, η οποία γίνεται αντιληπτή ως έλλειμμα (Grue, 2016: 847). Πρότείνει, επομένως, ότι:

Το inspiration porn είναι η αναπαράσταση της αναπηρίας ως επιθυμητού αλλά ανεπιθύμητου χαρακτηριστικού, συνήθως με την παρουσίαση της βλάβης ως οπτικά ή συμβολικά διακριτού βιοφυσικού ελλείμματος σε ένα άτομο, ένα έλλειμμα που μπορεί και πρέπει να ξεπεραστεί μέσω της επίδειξης σωματικών ικανοτήτων. (Grue, 2016: 847)

Είναι σημαντικό να παρατηρηθεί, ότι με τον ορισμό αυτόν συγκεκριμενοποιούνται τα είδη των βλαβών που προβάλλονται μέσω του inspiration porn, βλάβες δηλαδή που είναι ορατές ή/και συμβολικά διακριτές, ενώ ταυτόχρονα αποδίδεται έμφαση και στην οξύμωρη φύση της αναπαράστασης. Κι αυτό διότι την ίδια στιγμή που το ανάπηρο άτομο παρουσιάζεται ως πηγή θαυμασμού, η βλάβη, που αποτελεί βασικό στοιχείο της ταυτότητάς του, παρουσιάζεται ως έλλειμμα και ανεπιθύμητο χαρακτηριστικό, το οποίο οι μη ανάπηροι/ες έχουν την τύχη να αποφεύγουν (Ayers & Reed, 2022: 91).

3.2. Το στερεότυπο «supercrip»

Το inspiration porn έχει συνδεθεί στενά με τη στερεοτυπική αναπαράσταση των ανάπηρων ατόμων στα MME ως «supercrips» (Ayers & Reed, 2022: 91. Haller & Preston, 2017: 42. Mattlin, 2022. Orr, 2016). Ο όρος ετυμολογικά προέρχεται από τα αγγλικά στοιχεία «super» και «crip/cripple» και στα ελληνικά μεταφράζεται κατ' ευφημισμόν ως «υπερ-σακάτης/ισσα» ή «υπερανάπηρος/η». Σημειώνεται, ότι εφεξής θα προτιμηθεί ο διεθνής όρος για λόγους πολιτικής ορθότητας.

Σύμφωνα με τους Silva & Howe (2012: 178), ο χαρακτηρισμός «supercrip» χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα στερεότυπο, βάσει του οποίου τα ανάπηρα άτομα παρουσιάζονται να «δίνουν μάχη» με την αναπηρία τους προσπαθώντας να την «ξεπεράσουν». Η τελευταία προβάλλεται ως προσωπική τραγωδία, ενώ οποιοδήποτε επίτευγμα του ατόμου προβάλλεται ως απόδειξη, ότι κατάφερε να την αντιμετωπίσει (Silva & Howe, 2012: 174-175). Μάλιστα, τα ανάπηρα άτομα αναπαρίστανται ως ηρωικές φιγούρες χάρη στην ικανότητά τους να πραγματοποιούν δραστηριότητες, οι οποίες κατά κανόνα θεωρούνται επιτεύξιμες μόνο για τους/τις μη ανάπηρους/ες και να έχουν μια «κανονική» ζωή «παρά την αναπηρία τους» (Hardin & Hardin, 2004 ό.α. στο Silva & Howe, 2012: 175. Kama, 2004: 452). Βασικό χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης αναπαράστασης αποτελεί η απόδοση ιδιαίτερης έμφασης στη δυναμική προσωπικότητα, την ισχυρή θέληση και την αφοσίωση του ατόμου, οι οποίες αναδεικνύονται ως βασικοί παράγοντες για την επίτευξη των στόχων του (Scott, 2006: 322 ό.α. στο Schalk, 2016: 77. Silva & Howe, 2012: 183). Με τον τρόπο αυτόν, όπως επισημαίνουν οι Silva & Howe (2012: 183), αποδεικνύεται ότι η δύναμη του πνεύματος είναι δυνατό να υπερκεράσει τη σωματική βλάβη.

Όπως και στο inspiration porn, έτσι και στις αφηγήσεις που βασίζονται στο στερεότυπο του/της supercrip έχει παρατηρηθεί, ότι τα ανάπηρα άτομα είτε επαινούνται για απλοϊκές πράξεις, οι οποίες παρουσιάζονται ως αξιόλογες λόγω της υπάρχουσας βλάβης, είτε επαινούνται για σημαντικότερα επιτεύγματα, τα οποία είναι δύσκολο να επιχειρήσουν και τα μη ανάπηρα άτομα (Kama, 2004: 453). Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της δεύτερης κατηγορίας, είναι αυτό των ανάπηρων αθλητών/τριών που συμμετέχουν στους Παραολυμπιακούς Αγώνες (Schalk, 2016: 80). Στη σχετική τους μελέτη οι Silva & Howe (2012: 180-187) επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες προωθητικές καμπάνιες για τη

διοργάνωση, όπου οι παραολυμπιονίκες αναπαρίστανται ως «ήρωες», «υπεραθλητές», «απίστευτοι» και «φρική της φύσης» που διαθέτουν «εξαιρετικές ικανότητες». Οι αφηγήσεις αυτές θεωρητικά έχουν στόχο να επιβραβεύσουν την προσπάθεια των αθλητών/τριών και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στον χώρο των ελίτ αθλημάτων, αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο (Silva & Howe, 2012: 174. Orr, 2016). Ωστόσο, τα στερεότυπα που αναπαράγονται μέσω των συγκεκριμένων απεικονίσεων, έχουν προκαλέσει τις αντιδράσεις των παραολυμπιονικών, οι οποίοι/ες, όχι μόνο δε δηλώνουν κολακευμένοι/ες, αλλά ασκούν έντονη κριτική (Knapp, 2021. Orr, 2016).

3.3. Κριτική προσέγγιση φαινομένου

Ένα θεμελιώδες ερώτημα που ανακύπτει από τη μελέτη του inspiration porn και του συναφούς στερεοτύπου του/της supercrip αφορά τους λόγους, για τους οποίους αυτού του είδους οι φαινομενικά θετικές αναπαραστάσεις θεωρούνται κατ' ουσίαν προβληματικές (Burt & McCarty, 2024: 2. Grue, 2016: 839-840). Για την εξέταση του συγκεκριμένου ζητήματος, χρειάζεται κατ' αρχάς να σημειωθεί, ότι δεν αμφισβητείται εγγενώς οποιαδήποτε εκδήλωση θαυμασμού προς τα ανάπηρα άτομα, ούτε θεωρείται εκ προοιμίου προβληματικό να προβάλλονται ως πρότυπα για το ευρύτερο, ανάπηρο και μη ανάπηρο κοινό (Grue, 2016: 839-840). Χρειάζεται επίσης να επισημανθεί, ότι ορισμένοι/ες μελετητές/τριες αναφέρουν ως ευνοϊκό για την αναπηρική κοινότητα το γεγονός, ότι η εμφάνιση του inspiration porn άνοιξε τον διάλογο για την αναπηρία και τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή (Grue, 2016: 847. Silva & Howe, 2012: 189). Πράγματι, το τελευταίο μπορεί να θεωρηθεί ιδιαίτερα σημαντικό δεδομένου, ότι παραδοσιακά τα ανάπηρα άτομα παρουσιάζονται ως ανήμπορα και πολίτες δεύτερης κατηγορίας, οι οποίοι έχουν ανάγκη τη φιλανθρωπία ή/και τον οίκτο των μη αναπήρων (Hadley, 2016 ό.α. στο Burt & McCarty, 2024: 2). Ωστόσο, το γεγονός αυτό αναμφίβολα δεν υπερκαλύπτει τις αρνητικές πτυχές των υπό μελέτη απεικονίσεων, οι οποίες, σύμφωνα με την κριτική που ασκείται, στερούνται ουσίας, αναπαράγουν κυρίως στερεότυπα και αποτελούν βασικό αίτιο της υποεκπροσώπησης των ανάπηρων ατόμων στα MME (Ayers & Reed, 2022: 91).

Με σκοπό την πληρέστερη παρουσίαση των αρνητικών πτυχών των αναπαραστάσεων των ανάπηρων ατόμων βάσει του inspiration porn και του αφηγήματος του/της supercrip, κρίνεται απαραίτητο να κατανοηθεί αρχικά η σχέση των δύο με την έννοια της εξιδανίκευσης

της κανονικότητας («ableism») (Καραγιάννη & Κουτσοκλένης, 2023: 73). Σύμφωνα με την Campbell (2001: 41 ό.α. στο Καραγιάννη & Κουτσοκλένης, 2023: 73), η τελευταία ορίζεται ως «ένα σύνολο πεποιθήσεων, διαδικασιών και πρακτικών που προάγουν ένα συγκεκριμένο είδος εαυτού και σώματος (σωματικού προτύπου), το οποίο προβάλλεται ως τέλειο». Ως εκ τούτου, η αναπηρία αναγνωρίζεται ως υποδεέστερη συνθήκη και η βλάβη ως έλλειμμα που χρειάζεται να θεραπευτεί (Campbell, 2009 ό.α. στο Καραγιάννη & Κουτσοκλένης, 2023: 73). Υπό το πρίσμα αυτό, γίνεται κατανοητό, ότι πίσω από τις εγκωμιαστικές αναπαραστάσεις των αναπήρων κρύβεται η πεποίθηση, ότι υστερούν σε σχέση με τους μη ανάπηρους και για τον λόγο αυτόν χρειάζεται να επιβραβεύονται (Schalk, 2016: 78, 80). Παράλληλα, σημαντική διάσταση αυτού είναι, ότι τα επιτεύγματα των αναπήρων αξιολογούνται με βάση το κατά πόσο συμμορφώνονται στο πρότυπο αυτού που θεωρείται «κανονικό» από τη μη ανάπηρη πλειοψηφία (Haller & Preston, 2017: 41. Silva & Howe, 2012: 189).

Η εξιδανίκευση της κανονικότητας σχετίζεται άμεσα με ένα από τα βασικά επιχειρήματα, στα οποία στηρίζεται η κριτική του inspiration porn και αφορά την υποτίμηση των ικανοτήτων των ανάπηρων ατόμων (Grue, 2016: 840. Silva & Howe, 2012: 179). Αναλυτικότερα, η αντιμετώπιση της βλάβης ως ελλείμματος, θέτει αυτομάτως συγκεκριμένα όρια, τόσο ως προς το τι μπορεί να επιτύχει ένα άτομο, όσο και ως προς το τι *θα έπρεπε* να επιτυγχάνει (Grue, 2016: 840). Με βάση αυτό το σκεπτικό, πολύ συχνά τα ανάπηρα άτομα επιβραβεύονται και λαμβάνουν υπέρμετρα θετικές αξιολογήσεις για πράξεις, οι οποίες, όταν διενεργούνται από ένα μη ανάπηρο άτομο, θεωρούνται απλές και συνηθισμένες (Findlay, 2019. Silva & Howe, 2012: 175). Όπως υποστηρίζουν οι Silva & Howe (2012: 179), τα αξιόλογα επιτεύγματα πρέπει πράγματι να αναγνωρίζονται και να επιβραβεύονται. Ωστόσο, η παρατηρούμενη τάση να υπερεκτιμάται ή να υποτιμάται η αξία μιας πράξης, με κριτήριο το αν διενεργείται από ένα ανάπηρο ή μη ανάπηρο άτομο αντίστοιχα, πρέπει να αντιμετωπίζεται κριτικά (Silva & Howe, 2012: 179).

Το βασικό επιχείρημα που τέθηκε από την Young (2012) και έχει ήδη αναφερθεί κατά την εννοιολόγηση του inspiration porn (βλ. Κεφ. 3.1.), αφορά την αντικειμενοποίηση των ανάπηρων ατόμων, η οποία αποσκοπεί στην έμπνευση και την παρακίνηση των αποδεκτών/τριών να «κυνηγήσουν» τους προσωπικούς τους στόχους. Όπως εξηγεί η Young (2014), κατά τη συγκεκριμένη αφήγηση τα μη ανάπηρα άτομα αναμένεται να αναλογιστούν την «προνομιακή θέση» στην οποία βρίσκονται συγκριτικά με το αναπαριστώμενο

«αντικείμενο» και να αισθανθούν ευγνωμοσύνη για τη σωματική τους ακεραιότητα. Η δεδομένη αντιμετώπιση εστιάζοντας αποκλειστικά στη βλάβη των ατόμων, διαιώνίζει το στερεότυπο που θέλει τα ανάπηρα άτομα να «παλεύουν με κουράγιο» την αναπηρία τους, υπεραπλουστεύοντας και υπονομεύοντας έτσι την υπόσταση και τις εμπειρίες τους (Young, 2014).

Το τελευταίο επιχείρημα που τίθεται σχετικά με τις προβληματικές όψεις των υπό συζήτηση αφηγήσεων, είναι ότι αποδίδουν ιδιαίτερη έμφαση στην ορατή βλάβη και τη σωματική ικανότητα, με αποτέλεσμα η αναπηρία να γίνεται αντιληπτή ως ένα κατεξοχήν ατομικό/σωματικό ζήτημα (Grue, 2016: 840). Ως εκ τούτου, δημιουργείται η εντύπωση, ότι το άτομο έχει την πλήρη ευθύνη να διαχειριστεί τις εκάστοτε δυσκολίες (Grue, 2016: 840). Ωστόσο, με τον τρόπο αυτόν αποσιωπώνται οι κοινωνικές αδικίες εις βάρος των ανάπηρων ατόμων, όπως η έλλειψη προσβασιμότητας και η ανισότητα των ευκαιριών και συσκοτίζονται οι ευθύνες των αρμόδιων φορέων (Young, 2012. Silva & Howe, 2012: 188). Τέλος, η μονομερής ανάδειξη της ατομικής ευθύνης, συνεπάγεται την άσκηση ισχυρής ψυχολογικής πίεσης στα ανάπηρα άτομα, τα οποία «επιβάλλεται» να προσπαθήσουν αρκετά για να «ξεπεράσουν την αναπηρία» τους (Mattlin, 2022).

4. Μεθοδολογία

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας, καθώς και τα κριτήρια που λήφθηκαν υπόψη για την επιλογή του εξεταζόμενου υλικού. Στη συνέχεια, κρίνεται χρήσιμο να επισημανθούν ορισμένοι περιορισμοί της παρούσας έρευνας σε συνδυασμό με ενδεικτικές προτάσεις για περεταίρω ερευνητικά εγχειρήματα στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, τα οποία θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στη μελέτη του inspiration porn.

Στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα

Το inspiration porn είναι ένας όρος που αναδύθηκε στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας και κατέστη περισσότερο δημοφιλής έπειτα από την ομιλία της Young (2014). Έκτοτε έχει προσελκύσει έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον κυρίως στο πλαίσιο της ξενόγλωσσας βιβλιογραφίας. Είναι αλήθεια, ότι στα ελληνικά εντοπίζονται αρκετές και αξιόλογες μελέτες, οι οποίες συνεξετάζουν τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις των ανάπηρων ατόμων στα ΜΜΕ/ΚΜΚ. Ορισμένες από αυτές μάλιστα αναφέρονται μεταξύ άλλων στο αφήγημα της

«προσωπικής τραγωδίας», καθώς και στη συχνή παρουσίαση των αναπήρων ως ηρώων/ίδων ή/και supercrips, με τα οποία ασχολείται και η παρούσα εργασία (βλ. Βασιλείου, 2021. Καλογεροπούλου, 2021. Κολίτσα, 2016. Κουρκούτας, 2012). Ωστόσο, οι ελληνόγλωσσες μελέτες στις οποίες γίνεται ρητή αναφορά στον όρο «inspiration porn/πορνογραφία έμπνευσης», όπως αυτός εισήχθη και περιγράφεται από τη Young (2012, 2014) είναι ελάχιστες και δεν εντάσσονται στη γλωσσολογική έρευνα (βλ. Κατσάνη, 2020. Μαλιάτσου, 2024. Παπαγεωργίου, 2024). Η παρούσα εργασία εστιάζοντας εξ ολοκλήρου το ενδιαφέρον της στο φαινόμενο του inspiration porn και το συναφές στερεότυπο του/της supercrip, όπως αυτά εκδηλώνονται στα ΚΜΚ, στοχεύει σε μια διεξδυτικότερη εξέταση του ζητήματος επιχειρώντας να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο οι δεδομένες αναπαραστάσεις κατασκευάζονται γλωσσικά.

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα που τίθεται, επομένως, είναι το πώς αναπαρίστανται γλωσσικά τα ανάπηρα άτομα ως πρότυπα έμπνευσης μέσω του inspiration porn και του αφηγήματος του/της supercrip στα ΚΜΚ. Το συγκεκριμένο ερώτημα μπορεί να επιμεριστεί σε ειδικότερα ερωτήματα, στα οποία επιχειρείται να δοθούν απαντήσεις:

1. Πώς κωδικοποιείται γλωσσικά ο θαυμασμός για τα επιτεύγματα των ανάπηρων ατόμων και πότε αυτός εμπίπτει στο inspiration porn;
2. Πώς μία φαινομενικά θετική αναπαράσταση μπορεί να αποδειχθεί προβληματική και ποιες είναι οι αρνητικές της εκφάνσεις για την αποδοχή και τη διεκδίκηση των αναπηρικών δικαιωμάτων;
3. Με ποιον τρόπο επωφελούνται συναισθηματικά τα μη ανάπηρα άτομα από τέτοιου είδους αναπαραστάσεις και τι δείχνει αυτό για τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται την αναπηρία και αντιμετωπίζουν τα ανάπηρα άτομα; Πώς συνδέονται αυτά με την έννοια της εξιδανίκευσης της κανονικότητας (ableism);
4. Τι ρόλο διαδραματίζει η πολυτροπικότητα για την κατασκευή των δεδομένων αναπαραστάσεων;
5. Πώς μπορούν να αξιοποιηθούν οι όψεις αυτών των αναπαραστάσεων για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας προτείνοντας ένα πλαίσιο εκπαιδευτικής παρέμβασης με θεματικό πυρήνα το φαινόμενο του inspiration porn, το οποίο θα βασίζεται στο μοντέλο των πολυγραμματισμών;

Επιλογή υλικού και μεθοδολογικά εργαλεία

Το υλικό που επιλέχθηκε προς ανάλυση αντλείται στο μεγαλύτερο μέρος του από τον δημοσιογραφικό λόγο και περιλαμβάνει δύο διαδικτυακά άρθρα και μία τηλεοπτική συνέντευξη. Η τελευταία πραγματοποιείται στο πλαίσιο μιας κατά βάση ψυχαγωγικής εκπομπής και εν προκειμένω εξετάζονται επιλεγμένα αποσπάσματα, καθώς και ένα εισαγωγικό βίντεο – αφιέρωμα για τον συνεντευξιζόμενο. Αναφορικά με τα δύο άρθρα, το πρώτο από αυτά συνδυάζει στοιχεία ειδησεογραφικού και σχολιογραφικού λόγου, ενώ το δεύτερο έχει καθαρά σχολιογραφικό χαρακτήρα (βλ. Γιαλαμπούκη, 2008: 16) και εντάσσεται στην κατηγορία των άρθρων γνώμης. Εκτός από την ανάλυση των γραπτών κειμένων, στην έρευνα περιλαμβάνεται και η ανάλυση ενός εικονιστικού κειμένου για κάθε άρθρο, με στόχο να διερευνηθεί κατά πόσο τα νοήματα που κατασκευάζονται γλωσσικά σε σχέση με το inspiration porn εγγράφονται ή όχι στις εικόνες από τις οποίες συνοδεύονται. Είναι σημαντικό να σημειωθεί, ότι στο πλαίσιο της ανάλυσης του πρώτου δημοσιογραφικού άρθρου εξετάζονται παράλληλα μία διαδικτυακή ανάρτηση σχετική με το γεγονός της κύριας είδησης, η οποία παρατίθεται αυτούσια από τον/την αρθρογράφο, καθώς και επιλεγμένα σχόλια χρηστών/τριών της εφαρμογής κοινωνικής δικτύωσης «Instagram» (βλ. Παράρτημα Α), τα οποία έχουν εντοπιστεί κάτω από την εν λόγω ανάρτηση και προστίθενται συμπληρωματικά.

Κοινή συνισταμένη των κειμένων και συνάμα βασικό κριτήριο της επιλογής τους αποτελεί το γεγονός, ότι σε καθένα από αυτά παρουσιάζεται/ονται και σχολιάζεται/ονται ένθερμα το/τα επίτευγμα/τα ή/και η επιτυχημένη πορεία ενός ανάπηρου ατόμου. Το στοιχείο αυτό τα καθιστά εύφορο έδαφος για την ανάδυση του υπό εξέταση φαινομένου. Παράλληλα, τα επιλεχθέντα κείμενα αναμένεται να αποτελέσουν αν όχι επαρκές, έστω ενδεικτικό υλικό για τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο το inspiration porn μπορεί να εκδηλωθεί σε διαφορετικά μέσα ενημέρωσης ή/και ψυχαγωγίας, όπως είναι οι ενημερωτικοί ιστότοποι (onlarissa.gr), τα ηλεκτρονικά lifestyle περιοδικά («Madame Figaro» - madamefigaro.cy), οι τηλεοπτικές εκπομπές («Love It» - ΣΚΑΙ), καθώς και οι εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης («Instagram»). Μία ακόμα βασική επιδίωξη πίσω από την επιλογή του συγκεκριμένου υλικού είναι, παράλληλα με τις οπτικές των επαγγελματιών του δημοσιογραφικού χώρου (δηλαδή των αρθρογράφων, της συνεντευξιάστριας και της δημοσιογράφου – δημιουργού του βίντεο – αφιερώματος), να αναδειχθούν και οι οπτικές ατόμων που δεν έχουν δημόσιο βήμα, όπως

είναι ο δημιουργός της διαδικτυακής ανάρτησης, αλλά και οι δημιουργοί των αντίστοιχων σχολίων, οι οποίοι τοποθετούνται μέσω των προσωπικών τους λογαριασμών στο Instagram. Το γεγονός αυτό επιτρέπει να φωτιστούν ορισμένες ενδεχομένως πιο αυθόρμητες και λιγότερο «επιτηδευμένες» αντιδράσεις για το επίτευγμα του ανάπηρου ατόμου που παρουσιάζεται στο πρώτο άρθρο. Τέλος, όσον αφορά την ερευνητική αξία της τηλεοπτικής συνέντευξης, αυτή εδράζεται στο γεγονός, ότι στο πλαίσιο της εκφράζεται και η –εξίσου σημαντική– οπτική του ανάπηρου συνεντευξιαζόμενου, μέσω της οποίας είναι δυνατό να κατανοηθεί κατά πόσο ο ίδιος αντιλαμβάνεται ή αναπαράγει το υπό εξέταση φαινόμενο.

Η ανάλυση του επιλεγμένου υλικού βασίζεται στα μεθοδολογικά εργαλεία που παρουσιάστηκαν στο θεωρητικό μέρος της εργασίας. Αναλυτικότερα, η κειμενική ανάλυση πραγματοποιείται σύμφωνα με τις αρχές της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (ΚΑΛ), η οποία αντιμετωπίζει τον λόγο ως μέσο αναπαράστασης, αλλά και συγκρότησης της κοινωνικής πραγματικότητας (Μπουκάλα & Στάμου, 2020). Με βάση αυτή τη θεώρηση, για τα γραπτά μέρη των κειμένων αξιοποιήθηκε ως μεθοδολογικό εργαλείο η Συστιμική Λειτουργική Γραμματική (ΣΛΓ) του M.A.K. Halliday (1994). Ως εκ τούτου, σε καθένα από αυτά συνεξετάζονται οι τρεις μετα-λειτουργίες της γλώσσας: η αναπαραστατική/ιδεοποιητική λειτουργία, η διαπροσωπική λειτουργία και η κειμενική λειτουργία. Στο σημείο αυτό χρειάζεται να επισημανθεί, ότι η ΣΛΓ δεν εφαρμόστηκε κατά την ανάλυση των σχολίων από χρήστες/τριες του διαδικτύου, τα οποία προστίθενται στο πλαίσιο εξέτασης του πρώτου διαδικτυακού άρθρου (βλ. Κεφ. 5.1.), καθώς ο ρόλος τους είναι συμπληρωματικός και κάτι τέτοιο δεν κρίθηκε απαραίτητο. Ως προς τα εικονιστικά κείμενα της έρευνας, η ανάλυση και η ερμηνεία τους βασίστηκε στη Γραμματική του Οπτικού Σχεδιασμού (ΓΟΣ) των Kress & van Leeuwen (1996), η οποία ακολουθώντας το πρότυπο της ΣΛΓ εξετάζει την αναπαραστατική/ιδεοποιητική, τη διαπροσωπική και την κειμενική λειτουργία των οπτικών στοιχείων αντίστοιχα.

Στην παρούσα εργασία, τα βασικότερα συμπεράσματα της κειμενικής ανάλυσης αξιοποιούνται με σκοπό τη δημιουργία μιας διδακτικής πρότασης, η οποία στοχεύει στην ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας σε σχέση με την αντικειμενοποίηση των ανάπηρων ατόμων ως «εργαλείων» έμπνευσης. Η πρόταση απευθύνεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και συγκεκριμένα στην τάξη της Α' Λυκείου και μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας. Ως προς το θεωρητικό της υπόβαθρο,

βασίζεται στις αρχές του κριτικού γραμματισμού και οργανώνεται με βάση το μοντέλο των πολυγραμματισμών των Cope & Kalantzis (2000). Επομένως, η εκπαιδευτική διαδικασία διαρθρώνεται σε τέσσερις φάσεις: την τοποθετημένη πρακτική, την ανοιχτή διδασκαλία, την κριτική πλαισίωση και τη μετασχηματισμένη πρακτική (Cope & Kalantzis, 2000: 166).

Περιορισμοί της έρευνας

Συνολικά, η παρούσα έρευνα επιδιώκεται να αποτελέσει ένα πρώτο βήμα για τη διεξοδικότερη κατανόηση του φαινομένου που ορίζεται ως «inspiration porn» και την ανάδειξη του τρόπου με τον οποίο οι φαινομενικά θετικές αναπαραστάσεις των ανάπηρων ατόμων είναι δυνατό τελικά να υποβαθμίζουν την προσωπικότητα και τις εμπειρίες τους ενισχύοντας έτσι, την περιθωριοποίηση και τον στιγματισμό τους. Η ανάλυση των επιλεγμένων κειμένων αναμένεται να αποκαλύψει σε έναν βαθμό ορισμένες όψεις των συγκεκριμένων αναπαραστάσεων, ώστε να καταστεί ευκολότερη η αναγνώρισή τους.

Ωστόσο, δεδομένου ότι σε αρκετές περιπτώσεις τα όρια μεταξύ του ειλικρινούς θαυμασμού προς τα επιτεύγματα των αναπήρων και του inspiration porn είναι πράγματι δυσδιάκριτα (Silva & Howe, 2012: 179), επισημαίνεται, ότι τα πορίσματα της παρούσας έρευνας δεν αναμένεται να έχουν καθολική ισχύ, αλλά ούτε και να είναι επαρκή για τη δημιουργία γενικών κριτηρίων, βάσει των οποίων θα είναι δυνατό να αξιολογούνται οι εκάστοτε εκδηλώσεις θαυμασμού ως θετικές ή αρνητικές. Με βάση αυτό, διανοίγεται ένα ζήτημα που αξίζει να διερευνηθεί περεταίρω και αφορά το δύσκολο εγχείρημα της οριοθέτησης της εργαλειοποίησης: πότε, δηλαδή, μπορεί και χρειάζεται να γίνεται λόγος για εργαλειοποίηση των ανάπηρων ατόμων και πότε για ειλικρινείς εκφράσεις θαυμασμού και ουσιαστική κατανόηση των δυσκολιών που τα ίδια καλούνται να αντιμετωπίσουν.

Τέλος, ως προς την περεταίρω αξιοποίηση των παρόντων ερευνητικών δεδομένων σε εκπαιδευτικό πλαίσιο, κρίνεται ότι θα ήταν χρήσιμη η διερεύνηση του μετασχηματισμού των απόψεων των μαθητών/τριών σχετικά με τις αναπαραστάσεις των αναπήρων ως ηρώων/ίδων και «αντικειμένων» έμπνευσης έπειτα από την ολοκλήρωση της εφαρμογής της προτεινόμενης εκπαιδευτικής παρέμβασης. Εναλλακτικά, προτείνεται η παρουσίαση του επιλεγμένου προς ανάλυση υλικού σε μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας και η δημιουργία ομάδων εστίασης (focus groups), με σκοπό τη συλλογή δεδομένων σχετικά με το πώς

αντιλαμβάνονται ή δεν αντιλαμβάνονται την έννοια του inspiration porn οι μαθητές/τριες, οι γονείς, αλλά και οι εκπαιδευτικοί.

Β' ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

5. Η ανάλυση των ΚΜΚ

Το παρόν κεφάλαιο περιλαμβάνει την ανάλυση επιλεγμένων ΚΜΚ, η οποία βασίζεται στα μεθοδολογικά εργαλεία που παρουσιάστηκαν στο θεωρητικό μέρος της εργασίας. Συγκεκριμένα, αναλύονται ένα διαδικτυακό, ενημερωτικό - σχολιογραφικό άρθρο, στο πλαίσιο του οποίου εξετάζονται συμπληρωματικά ορισμένα σχόλια που έχουν δημοσιευτεί στο διαδίκτυο, ένα διαδικτυακό άρθρο γνώμης και επιλεγμένα αποσπάσματα από μια τηλεοπτική συνέντευξη.

5.1. «Το πιο παλικαρίσιο ζεϊμπέκικο από έναν πραγματικό άγγελο... Ο Λαρισαίος πρωταθλητής συγκίνησε τους πάντες στον γάμο της αδερφής του (βίντεο)» - onlarissa.gr

Το ενημερωτικό - σχολιογραφικό άρθρο της ηλεκτρονικής εφημερίδας onlarissa.gr αναφέρεται στον ανάπηρο αθλητή του τένις Ραφαήλ Πατρωνίδη. Αφορμή για τη συγγραφή του κειμένου δεν αποτελεί κάποιο αθλητικό του επίτευγμα, αλλά ο χορός του στη δεξίωση του γάμου ενός συγγενικού του προσώπου. Παράλληλα με τις πληροφορίες και τα σχόλια του/της αρθρογράφου για το εν λόγω γεγονός, στο κείμενο παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με την ιδιότητα του Ραφαήλ Πατρωνίδη ως αθλητή και τη φύση της αναπηρίας του, καθώς και η σχετική ανάρτηση του χοροδιδασκάλου του στο διαδίκτυο.

Αναπαραστατική/Ιδεοποιητική λειτουργία

Ο/Η παραγωγός του κειμένου μέσω συγκεκριμένων λεξιλογικών επιλογών, οι οποίες σύμφωνα με τη ΣΛΓ κατονομάζουν την κοινωνική πραγματικότητα (Halliday, 2004: 29), παρουσιάζει το κεντρικό θέμα («ζεϊμπέκικο/ζεϊμπεκιά», «γάμο») και κατασκευάζει την ταυτότητα του Ραφαήλ Πατρωνίδη («Λαρισαίος», «πρωταθλητής», «από τη Νίκαια») (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2019: 37-39). Σε σημασιο-συντακτικό επίπεδο, ήδη από τον τίτλο του άρθρου διακρίνεται η χρήση του επενεργητικού ρήματος «συγκίνησε», το οποίο φανερώνει μια υλική διαδικασία (Μανιού, 2016: 72). Με τον τρόπο αυτόν, σύμφωνα με το σύστημα της μεταβιβαστικότητας, αποδίδεται έμφαση στον δράστη της ενέργειας, δηλαδή το υποκείμενο «πρωταθλητής», στόχο της οποίας αποτελεί το αντικείμενο «τους πάντες» (Μανιού, 2016: 73). Συγκεκριμένα η χρήση του γενικευτικού όρου «τους πάντες», ο οποίος αναφέρεται στο σύνολο των καλεσμένων που παρακολούθησαν το χορευτικό δρώμενο του νεαρού άνδρα,

ενισχύει την αιτιότητα του ίδιου ως δράστη, ενώ το εμπρόθετο στοιχείο «στον γάμο» οριοθετεί την κατάσταση της ενέργειας (Μανιού, 2016: 89).

Το κυρίως κείμενο εκκινεί με την ελλειπτική πρόταση «Πρωταθλητής στην ψυχή και στο τένις». Πρόκειται για μια πρόταση απόδοσης χαρακτηριστικού, όπου εννοούνται η συσχετιστική διαδικασία «είναι» και το υποκείμενο «αυτός». Εν προκειμένω το υποκείμενο (φορέας), του οποίου η ταυτότητα παραμένει ακόμη άγνωστη στον/στην αναγνώστη/τρια, ταξινομείται σε μία εξέχουσα κατηγορία αθλητών από το όνομα «πρωταθλητής» (χαρακτηριστικό) (Μανιού, 2016: 78). Το συγκεκριμένο λεξιλογικό στοιχείο, σε συνδυασμό με τα εμπρόθετα «στην ψυχή» και «στο τένις», τα οποία είναι δηλωτικά δύο διαφορετικών περιστάσεων, αποκτά ταυτόχρονα μεταφορική και κυριολεκτική σημασία. Με τη συγκεκριμένη επιλογή ο/η αρθρογράφος επιδιώκει αφενός να αναδείξει τις αθλητικές επιδόσεις του υποκειμένου και αφετέρου να αναφερθεί υπόρρητα στην αναπηρία του, με σκοπό να τη γνωστοποιήσει στη συνέχεια.

Στην πρόταση «Ο Λαρισαίος μαχητής ... ψυχής του» το επενεργητικό ρήμα «έδειξε» φανερώνει μια υλική διαδικασία με στόχο το αντικείμενο «μεγαλείο» και δράστη τον Ραφαήλ Πατρωνίδη (Μανιού, 2016: 73), ο οποίος αυτή τη φορά κατονομάζεται («Ραφαήλ Πατρωνίδης»). Πρόκειται για μια μεταφορική φράση («έδειξε το μεγαλείο της ψυχής του»), όπου αποδίδεται έμφαση στον δράστη (Στάμου, 2011: 183), με στόχο την ανάδειξη των ψυχικών του χαρισμάτων. Στο σημείο αυτό, τα επιρρηματικά στοιχεία «αυτή τη φορά» και «εκτός τερέν, αλλά στην πίστα» δημιουργούν δύο διαφορετικά χωροχρονικά πλαίσια για την ενέργεια του ρήματος «έδειξε»: το πιο προφανές αφορά το χορευτικό δρώμενο του νεαρού άνδρα στην περίπτωση της γαμήλιας δεξίωσης, ενώ το άλλο υποδηλώνεται και σχετίζεται με την αθλητική του δραστηριότητα «τις άλλες φορές, εντός τερέν». Με τον τρόπο αυτόν δηλώνεται ο επαναλαμβανόμενος και γενικευμένος χαρακτήρας της διαδικασίας «έδειξε», με αποτέλεσμα την ενίσχυση της αιτιότητας του δράστη. Βέβαια, τα στοιχεία «αυτή τη φορά» και «αλλά στην πίστα» λειτουργούν εμφατικά, με σκοπό να εστιαστεί η προσοχή του/της αναγνώστη/τριας στο «εδώ» και το «τώρα» (Στάμου, 2011: 185) και να αναδειχθεί ο ξεχωριστός χαρακτήρας της συγκεκριμένης περίπτωσης. Οι ακόλουθες ενεργητικές μετοχές «χορεύοντας» και «κάνοντας» λειτουργούν επεξηγηματικά, σημασιοδοτώντας δύο διαφορετικές επιρρηματικές σχέσεις με την κύρια πρόταση (Μανιού, 2016: 95-96). Η πρώτη

είναι δηλωτική του τρόπου με τον οποίο ο δράστης «έδειξε το μεγαλείο της ψυχής του», ενώ η δεύτερη δηλωτική του αποτελέσματος «κάνοντάς την πιο υπερήφανη από ποτέ».

Μετά τη σύντομη παρουσίαση του Ραφαήλ Πατρωνίδη ακολουθεί η αναφορά στην κινητική του βλάβη. Ο/Η αρθρογράφος επιλέγει μια εισαγωγική πρόταση με την αυτό-επιτελούμενη ενέργεια «μάχεται» (Στάμου, 2011: 183), η οποία συνιστά μια υλική διαδικασία με δράστη τον νεαρό άνδρα (Μανιού, 2016: 72). Ωστόσο, παραλείπεται σκόπιμα η πληροφορία σχετικά με το *γιατί* ή *εναντίον ποιου* μάχεται. Στην ίδια πρόταση, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί «από τον πρώτο καιρό που είδε το φως της ζωής» και «παντού», οι οποίοι είναι γενικευτικοί ως προς το χρονικό και το χωρικό εύρος της ενέργειας «μάχεται», ενισχύοντάς την. Η χρήση τους πιθανότατα στοχεύει και στον προΐδεασμό του αναγνώστη για τον χρόνιο χαρακτήρα της αναπηρίας του αθλητή, η οποία γνωστοποιείται αμέσως μετά. Συγκεκριμένα, δηλώνεται μέσω της συσχετιστικής διαδικασίας «βρίσκεται», η οποία εκφράζει μια περιστασιακή συσχέτιση με όρους τοποθεσίας («σε αναπηρικό αμαξίδιο») (Μανιού, 2016: 82). Κατόπιν, δίνονται πιο συγκεκριμένες πληροφορίες για την πάθηση του ίδιου («μηνιγγομυελοκήλη»), η οποία αναπαρίσταται ως δράστρια του επενεργητικού ρήματος «καθήλωσε» (Στάμου, 2011: 184). Το τελευταίο φανερώνει μια μεταβατική υλική διαδικασία με στόχο το ανάπηρο άτομο («τον καθήλωσε») (Μανιού, 2016: 73). Εν προκειμένω, μέσω της απόδοσης έμφασης στη δράστρια, το άψυχο υποκείμενο «μηνιγγομυελοκήλη» αναπαρίσταται ως έμψυχη και δρώσα οντότητα, η οποία έχει τη δυνατότητα «να καθιλώνει». Έτσι, καταγράφεται στη συνείδηση του/της αναγνώστη/τριας ως ένας υπερφυσικός εχθρός που θέτει σε ακινησία το άτομο, με αποτέλεσμα την αρνητική αναπαράσταση της αναπηρίας.

Αμέσως μετά, με σκοπό να αποσαφηνιστεί ο ανοίκειος στο αναγνωστικό κοινό ιατρικός όρος «μηνιγγομυελοκήλη», ακολουθεί η ελλειπτική πρόταση «Ένα πρόβλημα υγείας», όπου το χαρακτηριστικό «πρόβλημα υγείας» αποδίδεται στο εννοούμενο υποκείμενο - φορέα «μηνιγγομυελοκήλη», μέσω της εννοούμενης συσχετιστικής διαδικασίας «είναι» (Μανιού, 2016: 78-79). Στην ακόλουθη προσδιοριστική πρόταση «που δεν τον σταμάτησε ποτέ», το ρήμα «δεν σταμάτησε» εκφράζει μια υλική διαδικασία με στόχο τον Ραφαήλ Πατρωνίδη («τον») και δράστρια το υποκείμενο «μηνιγγομυελοκήλη» της προηγούμενης πρότασης (Μανιού, 2016: 73). Εν προκειμένω, η αρνητική εκφορά του ρήματος έχει στόχο να γνωστοποιήσει στον/στην αποδέκτη/τρια «τι δεν κατάφερε να κάνει» η δράστρια - πάθηση, με ποιον τρόπο, δηλαδή, δεν επηρέασε τον στόχο - Ραφαήλ Πατρωνίδη. Μάλιστα, η

αντιθετική σύνδεση των δύο προτάσεων με τον σύνδεσμο «όμως» οδηγεί τον/την αναγνώστη/τρια στο συμπέρασμα, ότι μολονότι ένα τέτοιο «πρόβλημα υγείας» είναι ικανό να θέσει εμπόδια στη ζωή του ατόμου, η περίπτωση του Ραφαήλ Πατρωνίδη αποτελεί εξαίρεση, καθώς ο ίδιος καταφέρνει να «προχωράει τη ζωή του». Στη συνέχεια, η φράση «κερδίζοντας τη μία νίκη μετά την άλλη» είναι προσδιοριστική του τρόπου της ενέργειας «να προχωράει», ενώ οι εμπρόθετες επιρρηματικές φράσεις «στον στίβο της ζωής» και «στα γήπεδα του τένις» είναι δηλωτικές των περιστάσεων, στις οποίες αναπαρίσταται να αντεπεξέρχεται επιτυχώς ο νεαρός αθλητής (Μανιού, 2016: 89).

Ο/Η αρθρογράφος επανέρχεται στην είδηση που αποτέλεσε αφορμή για τη συγγραφή του κειμένου με τις επιρρηματικές φράσεις «στον γάμο της αδερφής του» και «πριν μερικές μέρες». Δεδομένου ότι το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στον Ραφαήλ Πατρωνίδη, ο τελευταίος αποτελεί τον πυρηνικό μετέχοντα-δράστη των περισσότερων ενεργειών και συχνά παραλείπεται ως υποκείμενο των ρημάτων προς αποφυγή επαναλήψεων (Μανιού, 2016: 73). Το τελευταίο παρατηρείται και στην υλική διαδικασία «έκανε», όπου αποδίδεται έμφαση στον δράστη (Μανιού, 2016: 73). Επιπλέον μετέχοντα της διαδικασίας αποτελεί το αντικείμενο «της», δηλαδή η αδερφή του νεαρού άνδρα, η οποία αναπαρίσταται ως επωφελούμενη από το «δώρο» που «της έκανε», δηλαδή τον χορό του («με την ζεϊμπεκιά που χόρευε») (Μανιού, 2016: 74). Η ενεργητική μετοχή «έχοντας φροντίσει» και το επίρρημα «προηγουμένως» που ακολουθούν, συνιστούν χρονικούς δείκτες της πρότασης (Στάμου, 2011: 185), μέσω των οποίων επιδιώκεται να αναδειχθεί η προετοιμασία του Ραφαήλ Πατρωνίδη για το δρώμενο («να κάνει μαθήματα και προπόνηση»). Αξίζει να σημειωθεί, ότι η αναπαράσταση του γεγονότος ως προγραμματισμένης ενέργειας, αναδεικνύει την πρόθεση του δράστη και επομένως ενισχύει την αιτιότητα του.

Στη συνέχεια πραγματοποιείται αναφορά στην επιτυχημένη συνεργασία του Ραφαήλ Πατρωνίδη με τον χοροδιδάσκαλο Χρήστο Κατούνα. Αυτό πραγματώνεται με την απόδοση έμφασης στους δράστες «οι δυο τους», της υλικής διαδικασίας «κατάφεραν» (Στάμου, 2011: 183). Η εμπρόθετη επιρρηματική φράση «με πολλή δουλειά» τονίζει την προσπάθεια των δύο ανδρών, εντείνοντας την αιτιότητά τους. Κατόπιν, με τη συσχετιστική διαδικασία «ήταν» αποδίδεται στον Ραφαήλ Πατρωνίδη (φορέας) το χαρακτηριστικό «συγκλονιστικός» (Μανιού, 2016: 78), το οποίο αναφέρεται στις χορευτικές του επιδόσεις. Η ακόλουθη ενεργητική μετοχή «συγκινώντας» είναι δηλωτική του αποτελέσματος και αναφέρεται στη

συναισθηματική φόρτιση όλων όσοι παρακολούθησαν το χορευτικό δρώμενο («όλους τους καλεσμένους και ... την αγαπημένη του αδερφή») (Μανιού, 2016: 95). Εν προκειμένω, το επιρρηματικό στοιχείο «πάνω απ’ όλα» έχει εμφατική λειτουργία, τονίζοντας τη συγκίνηση συγκεκριμένα του συγγενικού προσώπου του Ραφαήλ Πατρωνίδη, με σκοπό την ανάδειξη του ιδιαίτερου οικογενειακού δεσμού.

Στο τελευταίο μέρος του άρθρου, ο/η συντάκτης/τρια επιλέγει να παραθέσει αυτούσια τη διαδικτυακή ανάρτηση του χοροδιδασκάλου του Ραφαήλ Πατρωνίδη, όπου καταγράφεται η εμπειρία του για τη γνωριμία και τη συνεργασία τους. Με την επιλογή αυτή ο/η αρθρογράφος επιβεβαιώνει τους ισχυρισμούς του/της αναφορικά με την προσωπικότητα του αθλητή και την αξία του γεγονότος που περιγράφεται («το καλύτερο ζεϊμπέκικο της ζωής του», «το καλύτερο δώρο για την αγαπημένη του αδερφή»). Άλλωστε, τα λεγόμενα του συγκεκριμένου ατόμου συνιστούν αξιόπιστη πηγή πληροφοριών, λόγω της προσωπικής του σχέσης με τον Ραφαήλ Πατρωνίδη, αλλά και της ιδιότητάς του ως χοροδιδασκάλου («που έγραψε ο ίδιος ο δάσκαλός του», «για τον φίλο και μαθητή του»). Ο/Η αρθρογράφος με σκοπό να παρουσιάσει το κείμενο, παραθέτει το προσωπικό του/της σχόλιο, αυτή τη φορά ως αναγνώστης/τρια («Όμως τα λόγια ... όπως ο ίδιος γράφει»). Συγκεκριμένα, επιλέγει τη μεταφορική έκφραση «ραγίζουν καρδιές», όπου το επενεργητικό ρήμα «ραγίζουν» εκφράζει μια υλική διαδικασία με στόχο το αντικείμενο «καρδιές» (Μανιού, 2016: 73. Στάμου, 2011: 184). Η χρήση της ενεργητικής σύνταξης αποδίδει έμφαση στον δράστη, δηλαδή το υποκείμενο «τα λόγια» (Μανιού, 2016: 73). Με τον τρόπο αυτόν, η ανάρτηση του Χρήστου Κατούνα αναπαρίσταται ως ιδιαίτερα συγκινητική, σχεδόν σπαρακτική, τόσο για τον/την αρθρογράφο, όσο και για το αναγνωστικό κοινό.

Πιο συγκεκριμένα, η ανάρτηση εκκινεί με την υποθετική νοητική πρόταση «Αν για κάτι θα νιώθω περισσότερο περήφανος στη ζωή μου», μέσω της οποίας εκφράζεται μια διαδικασία συναισθήματος στο α’ πρόσωπο ενικού του μέλλοντα («θα νιώθω»), με εννοούμενο το υποκείμενο «εγώ» (Μανιού, 2016: 75). Το υποκείμενο συνιστά τον εγγενή μετέχοντα της διαδικασίας, δηλαδή τον αισθανόμενο (Μανιού, 2016: 75), ο οποίος σε αυτή την περίπτωση είναι ο γράφων. Το εμπρόθετο στοιχείο «για κάτι», είναι δηλωτικό της αναφοράς και επεξηγείται στην απόδοση «θα είναι για αυτή την στιγμή», όπου εννοείται η διαδικασία της διδασκαλίας χορού στον Ραφαήλ Πατρωνίδη. Τα επιρρηματικά στοιχεία «περισσότερο» και «στη ζωή μου» αποδίδουν έμφαση στην υπόθεση του γράφοντα, με αποτέλεσμα η

συνεργασία του με τον νεαρό άνδρα να αναπαρίσταται ως καθοριστική για το συναίσθημά του. Κατόπιν ακολουθεί το προτασιακό σύμπλεγμα «κατάφερε να κάνει», όπου σημασιοδοτείται μια σχέση εγχειρήματος μεταξύ των δύο ρημάτων (Μανιού, 2016: 93). Με τον τρόπο αυτόν αναπαρίσταται η επιτυχημένη προσπάθεια του Ραφαήλ Πατρωνίδη «να κάνει αζέχαστο τον γάμο της αδελφής του» μέσω του χορού του («με το ζεϊμπέκικο που χόρευε»). Η πράξη αυτή αποτελεί αφορμή για τον γράφοντα να αναφερθεί στην ξεχωριστή κατά τον ίδιο προσωπικότητα του μαθητή του. Το τελευταίο πραγματώνεται μέσω μιας σειράς ελλειπτικών προτάσεων απόδοσης χαρακτηριστικού («...εκτός από πρωταθλητής Ελλάδας στο Τένις, είναι και ένας αληθινός άγγελος, ένας μαχητής της ζωής, ένα υπέροχο παιδί...»), στις οποίες εννοείται ως υποκείμενο «ο Ραφαήλ» (Μανιού, 2016: 78). Μέσω της συσχετιστικής διαδικασίας «είναι» αποδίδονται στον νεαρό άνδρα θετικά αξιολογικά χαρακτηριστικά. Το χαρισματικό του πορτρέτο ολοκληρώνεται με την αυτό-επιτελούμενη ενέργεια «σπανίζουν» (Στάμου, 2011: 183), όπου τα υποκείμενα «η αγνότητα» («της ψυχής») και «το πάθος» («για ζωή») αναπαρίστανται ως πολύτιμα και δυσεύρετα στους υπόλοιπους ανθρώπους στοιχεία.

Επανερχόμενος στη συνεργασία τους, ο γράφων της αποδίδει διδακτική αξία αναπαριστώντας την ως ένα «σπουδαίο μάθημα ζωής», μέσω της συσχετιστικής διαδικασίας «ήταν» (Μανιού, 2016: 78). Το τελευταίο επεξηγείται στην αμέσως επόμενη πρόταση «Ο Ραφαήλ απέδειξε σε όλους μας...», όπου το επενεργητικό ρήμα «απέδειξε» εκφράζει μια υλική διαδικασία με δράστη το υποκείμενο «ο Ραφαήλ» (Μανιού, 2016: 73). Στόχο της διαδικασίας αποτελεί το εμπρόθετο «σε όλους μας», το οποίο λειτουργεί γενικευτικά εντείνοντας την επιδραστικότητα της ενέργειας και ακόλουθα την αιτιότητα του δράστη (Στάμου, 2011: 189). Η διαδικασία «απέδειξε» συμπληρώνεται από την υπαρκτική πρόταση «...πως δεν υπάρχει δεν μπορώ... αλλά δεν θέλω...!!!», όπου τα στοιχεία «δεν μπορώ» και «δεν θέλω» έχουν αντίστοιχα τον ρόλο του μη υπάρχοντα και του υπάρχοντα (Μανιού, 2016: 87). Με τη χρήση της γνωστής έκφρασης, ο γράφων αναπαριστά τον Ραφαήλ Πατρωνίδη ως άτομο με ισχυρή θέληση, η οποία λειτουργεί ως εφιαλτήριο για να ξεπεραστούν τα όποια εμπόδια συναντά στη ζωή του ένα ανάπηρο άτομο και όχι μόνο. Μάλιστα με την επιδοτική αντιθετική σύνδεση των «όχι μόνο μπόρεσε, αλλά εκπλήρωσε και την υπόσχεση στον εαυτό του να χορέψει», το χορευτικό δρώμενο αναπαρίσταται ως σημαντική κατάκτηση για τον νεαρό άνδρα, τόσο ως προς τις σωματικές του ικανότητες, όσο και ως προς την εκπλήρωση

ενός προσωπικού στοιχήματος. Η ανάρτηση κλείνει με τον χοροδιδάσκαλο να απευθύνεται αυτή τη φορά άμεσα στον μαθητή του («Ραφαήλ ήταν τιμή μου ... οικογενειακή σου στιγμή»), όπου μέσω της συσχετιστικής διαδικασίας «ήταν» η συνεργασία τους αναπαρίσταται ως τιμητική για τον ίδιο.

Διαπροσωπική λειτουργία

Μέσω της διαπροσωπικής λειτουργίας της γλώσσας πρόκειται να εξεταστεί η διεπίδραση αρθρογράφου και αναγνώστη/τριας, καθώς και η εμπλοκή του/της πρώτου/ης στο εκφώνημα (Στάμου, 2011: 185). Ωστόσο, στο εξεταζόμενο άρθρο, η παράθεση αυτούσιας της διαδικτυακής ανάρτησης του χοροδιδασκάλου Χρήστου Κατούνα, δημιουργεί μία επιπλέον κοινωνική σχέση μεταξύ του ίδιου, ως κειμενικού παραγωγού και του αναγνωστικού κοινού, η οποία χρειάζεται επίσης να αναλυθεί.

Σύμφωνα με τη Στάμου (2011: 185), τα γλωσσικά στοιχεία της δείξης προσώπου είναι εκείνα που οικοδομούν ως επί το πλείστον τη σχέση κειμενικού παραγωγού και αναγνώστη/τριας. Έτσι, ανάλογα με τη σχέση που επιθυμεί να οικοδομήσει ένας/μία παραγωγός κειμένου με το κοινό του/της, συμπεριλαμβάνει ή απαλείφει δεικτικά στοιχεία προσώπου (Στάμου, 2011: 186). Αναφορικά με την αναπαράσταση της κοινωνικής σχέσης αρθρογράφου και αναγνώστη/τριας, η σχεδόν αποκλειστική χρήση του γ' προσώπου (ενικού και πληθυντικού) («συγκίνησε», «ήταν», «κατάφεραν») στο κείμενο μαρτυρά την απουσία διεπίδρασης (Στάμου, 2011: 188). Ο/Η συντάκτης/τρια του άρθρου εστιάζει στην παρουσίαση της κύριας είδησης, του χορευτικού δρωμένου, δηλαδή, του Ραφαήλ Πατρωνίδη στον γάμο του συγγενικού του προσώπου, καθώς και στην ενημέρωση του/της αναγνώστη/τριας σχετικά με την αναπηρία του, υιοθετώντας έτσι τον ρόλο του «δότη πληροφοριών» (Στάμου, 2011: 188). Εκτεταμένη είναι η χρήση του γ' προσώπου (ενικού και πληθυντικού) («είδε», «κατάφερε» «σπανίζουν») και στο κείμενο του Χρήστου Κατούνα, εφόσον επικεντρώνεται στο ίδιο γεγονός, αλλά και στην παρουσίαση της χαρισματικής προσωπικότητας του Ραφαήλ Πατρωνίδη, ο οποίος αποτελεί το υποκείμενο των περισσότερων ρηματικών τύπων. Ωστόσο, δεδομένου ότι πρόκειται για μια ανάρτηση σε προσωπικό λογαριασμό στα ΜΚΔ, το κειμενικό ύφος σε αρκετά σημεία γίνεται πιο οικείο, καθώς παρεμβάλλονται τα υποκειμενικά σχόλια και τα συναισθήματα του γράφοντα. Πιο συγκεκριμένα, ο Χρήστος Κατούνας εκκινεί την ανάρτησή του με τη χρήση του α' ενικού ρηματικού προσώπου, σε συνδυασμό με το α'

πρόσωπο της προσωπικής αντωνυμίας («θα νιώθω ... ζωή μου»), με σκοπό να εκφράσει το αίσθημα υπερηφάνειάς του για τη συνεργασία με τον μαθητή του. Η χρήση του α' ενικού συναντάται και στη συνέχεια, όπου ο γράφων μοιράζεται τις σκέψεις του, αλλά και συγκεκριμένα στιγμιότυπα από τα μαθήματα χορού («για μένα», «να ... βάλω», «μου ζήτησε», «δεν μπορούσα να ... χαλάσω»). Παράλληλα εντοπίζεται και η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου στην προσωπική αντωνυμία «μας», όπου ο γράφων εντάσσει τον εαυτό του και τους/τις αναγνώστες/τριες στο ευρύτερο σύνολο του «εμείς» («απέδειξε σε όλους μας») (Λύκου, 2000). Με τον τρόπο αυτόν αναδεικνύει τον Ραφαήλ Πατρωνίδη ως πρότυπο θέλησης, υποδεικνύοντας σε όλους τους/τις αναγνώστες/τριες να τον μιμηθούν. Στην τελευταία πρόταση της ανάρτησης, εντοπίζεται η χρήση του το β' ενικού προσώπου («να ... επιλέξεις», «για δάσκαλό σου», «οικογενειακή σου στιγμή»). Ο γράφων επιλέγει να ολοκληρώσει το κείμενό του απευθυνόμενος άμεσα στον μαθητή του, αποδεικνύοντας, έτσι, τη στενή τους σχέση.

Οι γλωσσικές πράξεις που επιτελούνται στο πρώτο μέρος του άρθρου είναι αποφαντικές/δηλωτικές και εκφέρονται με οριστική έγκλιση («συγκίνησε του πάντες», «μάχεται», «βρίσκεται σε αναπηρικό αμαξίδιο») (Σταμου, 2011: 186). Μέσω των αποφαντικών/δηλωτικών πράξεων λόγου ο/η κειμενικός/ή παραγωγός περιγράφει μια κατάσταση πραγμάτων, αναλαμβάνοντας την ευθύνη για την αλήθεια του εκφωνήματος (Κανάκης, ΚΕΓ) ⁸ . Εν προκειμένω, οι αποφαντικές/δηλωτικές πράξεις λόγου προσανατολίζονται στον/στην αρθρογράφο, ο/η οποίος/α έχει στόχο να ενημερώσει, ενώ ο/η αναγνώστης/τρια έχει τον ρόλο εκείνου/ης στον/στην οποίο/α λέγεται κάτι (Στάμου, 2011: 186). Πιο συγκεκριμένα, ο/η συντάκτης/τρια πληροφορεί το αναγνωστικό κοινό για το χορευτικό δρώμενο του Ραφαήλ Πατρωνίδη («χόρεψε»), για τη συναισθηματική επίδραση του γεγονότος στο σύνολο των καλεσμένων («συγκίνησε»), για τη φύση της αναπηρίας του («τον καθήλωσε μια μυνιγγομυελοκήλη») και τον τρόπο με τον οποίο τη διαχειρίζεται («δεν τον σταμάτησε»), καθώς και για την ανάρτηση του χοροδιδασκάλου του («έγραψε»). Το μοναδικό σημείο, όπου «ζητείται» κάτι από το κοινό, είναι η κατευθυντική πράξη λόγου «Δείτε την ανάρτησή του» (Στάμου, 2011: 186). Με τον τρόπο αυτόν, ο/η συντάκτης/τρια παροτρύνει τους/τις αναγνώστες/τριες να διαβάσουν τη διαδικτυακή ανάρτηση του Χρήστου

⁸

Ανακτήθηκε

στις

6/2/2025

από:

https://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=121#colabbr01

Κατούνα, με σκοπό να επιβεβαιωθούν τα όσα αναφέρει. Σημειώνεται, ότι η προστακτική έγκλιση, ως «προσλεκτικός ενδείκτης», αυξάνει την «προσλεκτική ισχύ» της πράξης λόγου (Στάμου, 2011: 186). Οι αποφαντικές/δηλωτικές πράξεις λόγου κυριαρχούν και στην εξεταζόμενη ανάρτηση («κατάφερε», «επέλεξε», «μπόρεσε», «εκπλήρωσε»), όπου μέσω αυτών ο χοροδιδάσκαλος μοιράζεται πληροφορίες σχετικά με το χορευτικό δρώμενο και την προσωπικότητα του μαθητή του (Στάμου, 2011: 186). Παράλληλα, στο κείμενό του διακρίνονται και δύο εκφραστικές πράξεις λόγου («Αν για κάτι θα νιώθω περισσότερο περήφανος στη ζωή μου...», «Ραφαήλ ήταν τιμή μου να με επιλέξεις για δάσκαλο σου...»), μέσω των οποίων εκφράζει συναισθήματα υπερηφάνειας για τη συνεργασία τους (Κανάκης, ΚΕΓ).

Ως προς την επιστημική τροπικότητα, τόσο στο κύριο μέρος του άρθρου, όσο και στην ακόλουθη ανάρτηση κυριαρχεί η χρήση ρημάτων σε οριστική ενεστώτα («μάχεται», «βρίσκεται», «ραγίζουν», «γράφει», «είναι»), αλλά κυρίως αορίστου («συγκίνησε», «έδειξε», «έκανε» «χόρεψε», «κατάφεραν», «μπόρεσε», «εκπλήρωσε»), μέσω της οποίας δηλώνεται η βεβαιότητα των κειμενικών παραγωγών για κάθε εκφώνημα (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2009: 128-129). Στη φράση «κάνοντάς την πιο υπερήφανη από ποτέ», ο/η αρθρογράφος, θέτοντας το επίθετο «υπερήφανη» στον υπερθετικό βαθμό μέσω του εμπρόθετου στοιχείου «από ποτέ», περιγράφει με απόλυτη σιγουριά το συναίσθημα ενός τρίτου, σα να αποτελεί προσωπικό του/της βίωμα. Σε επόμενο σημείο, ο Χρήστος Κατούνας, μέσω της επαναλαμβανόμενης χρήσης του επιρρήματος «πραγματικά», ισχυροποιεί τη βεβαιότητά του για τη σπανιότητα των χαρισμάτων της προσωπικότητας του Ραφαήλ Πατρωνίδη («Η αγνότητα της ψυχής του και το πάθος του για ζωή πραγματικά σπανίζουν.»), αλλά και για την επιτυχημένη έκβαση του εγχειρήματός του να χορέψει προσφέροντας τη μέγιστη συναισθηματική ικανοποίηση στην αδερφή του («το καλύτερο δώρο για την πολυαγαπημένη του αδερφή και πραγματικά τα κατάφερε.»). Κατόπιν, στην πρόταση «Ο Ραφαήλ απέδειξε σε όλους μας πως δεν υπάρχει δεν μπορώ ... αλλά δεν θέλω ...!!!», το ρήμα «απέδειξε» σημασιοδοτεί την αδυναμία αμφισβήτησης της αλήθειας του αποδειχθέντος. Με τον τρόπο αυτόν, ο γράφων οδηγείται με απόλυτη βεβαιότητα στο συμπέρασμα, ότι η φράση «δεν μπορώ» στερείται ουσίας και κατά κανόνα δηλώνει την απουσία θέλησης από πλευράς των υποκειμένων για περεταίρω προσπάθεια. Εν συνεχεία, μέσω του ρήματος «εννοείται», ο ίδιος αναπαριστά ως αυτονόητο το γεγονός, ότι θα πραγματοποιούσε οποιαδήποτε επιθυμία

του μαθητή του («εννοείται πως ... χαλάσω χατίρι»). Τέλος, στην πρόταση «η μόνη του επιθυμία ... σουζέες» αναδεικνύεται η δεοντική τροπικότητα, μέσω της οποίας εκφράζεται από τον γράφοντα η επιθυμία του Ραφαήλ Πατρωνίδη να διδαχθεί εντυπωσιακές χορευτικές κινήσεις (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2009: 129).

Στο εξεταζόμενο κείμενο διακρίνεται η έντονα σχολιαστική και υποκειμενική διάθεση του/της αρθρογράφου και του δημιουργού της παρατιθέμενης ανάρτησης (Στάμου, 2011: 188). Οι δύο κειμενικοί παραγωγοί αξιοποιούν την αξιολογική τροπικότητα, με σκοπό να εκφράσουν το συναίσθημα και την επιδοκιμασία τους για τη βασική είδηση και κατ' επέκταση για την προσωπικότητα του Ραφαήλ Πατρωνίδη, ο οποίος βρίσκεται στο επίκεντρο του σχολιασμού (Στάμου, 2011: 188). Αυτό πραγματώνεται μέσω συγκεκριμένων λεξιλογικών επιλογών, αλλά και μέσω της στίξης (χρήση θαυμαστικού). Πιο συγκεκριμένα, το χορευτικό δρώμενο αξιολογείται μέσω επιθέτων, τα οποία προσδιορίζουν το ουσιαστικό «ζεϊμπέκικο» («το πιο παλικάρίσιο», «το πιο συγκλονιστικό», «το καλύτερο»). Εν προκειμένω, η αποκλειστική χρήση του υπερθετικού βαθμού των επιθέτων καθιστά το χορευτικό δρώμενο του νεαρού άνδρα υπεράνω σύγκρισης. Η σημαντική του αξία επισημαίνεται επαναλαμβανόμενα και μέσω του λεξιλογικού στοιχείου «δώρο» προσδιοριζόμενου από το επίθετο «καλύτερο», όπου αξιολογείται ως το πολυτιμότερο γαμήλιο δώρο για την αδερφή του («της έκανε το καλύτερο δώρο ... που χόρεψε» «το καλύτερο δώρο ... αδερφή»). Η συχνή χρήση των συναισθηματικά φορτισμένων λεξιλογικών στοιχείων «περήφανος» και «περήφανη» περιγράφουν το θετικό αίσθημα που προκλήθηκε στους οικείους του Ραφαήλ Πατρωνίδη παρακολουθώντας το χορευτικό δρώμενο. Για τη σκιαγράφηση της προσωπικότητας του νεαρού αθλητή, αξιοποιείται σε μεγάλο βαθμό η χρήση συναισθηματικού λεξιλογίου («άγγελος», «πρωταθλητής στην ψυχή», «μεγαλείο ψυχής», «αγνότητα»), μέσω του οποίου ο ίδιος αναπαρίσταται να διαθέτει εξαιρετικά ψυχικά χαρίσματα (Στάμου, 2011: 186). Αξίζει να σημειωθεί, ότι το λεξιλογικό στοιχείο «άγγελος», ως υπερβατικό της ανθρώπινης υπόστασης, τον αναπαριστά ως καθόλα άσπιλη, αθώα και ευγενική ύπαρξη. Παράλληλα, ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι αξιολογικές κρίσεις που πραγματοποιούνται σχετικά με την κινητική βλάβη του Ραφαήλ Πατρωνίδη, αλλά κυρίως σχετικά με τον τρόπο που τη διαχειρίζεται. Αναλυτικότερα, η βλάβη του περιγράφεται από το αρνητικά φορτισμένο λεξιλογικό στοιχείο «πρόβλημα». Μάλιστα στο σημείο «κερδίζοντας ... στον στίβο της ζωής αλλά και στα γήπεδα του τένις», δημιουργείται ένας παραλληλισμός

μεταξύ της καθημερινής και της αθλητικής ζωής του νεαρού άνδρα, όπου η πρώτη παρουσιάζεται συνολικά σαν ένας διαρκής «στίβος», ένας αγώνας επιβίωσης, τον οποίο καταφέρνει να κερδίζει. Η θετική αξιολόγηση της στάσης του πραγματοποιείται με τη χρήση συναισθηματικού λεξιλογίου («μαχητής της ζωής», «πάθος για ζωή»), αλλά και των σχημάτων λόγου της επανάληψης και της παρομοίωσης («μάχεται, μάχεται σαν αγρίμι»). Στις συγκεκριμένες λεξιλογικές επιλογές παρατηρείται η επαναλαμβανόμενη χρήση πολεμικής ορολογίας, μέσω της οποίας η αναπηρία περιγράφεται με γλαφυρότητα ως εμπόλεμη κατάσταση, ενώ το ανάπηρο άτομο ως αγωνιστής που πολεμά με γενναιότητα. Τέλος, στην ανάρτηση του Χρήστου Κατούνα, οι μεταφορές «μπήκε στην καρδιά μου» και «μάθημα ζωής» αποτυπώνουν το θετικό του συναισθήμα για τη γνωριμία και τη συνεργασία τους. Συνολικά, παρατηρείται ότι η αξιοποίηση της αξιολογικής τροπικότητας από τους/τις γράφοντες/ουσες οδηγεί στην αρνητική αναπαράσταση της αναπηρίας, ως μόνιμα δύσκολης συνθήκης, με ισχυρό αντίκτυπο στη ζωή του ατόμου. Στον αντίποδα, διακρίνεται η απόλυτα θετική αξιολόγηση του Ραφαήλ Πατρωνίδη, ως ενάρτετου ατόμου με ισχυρή θέληση για ζωή, το οποίο ξεπερνά τα καθημερινά εμπόδια δημιουργώντας θετικά συναισθήματα σε όσους τον συναναστρέφονται.

Κειμενική λειτουργία

Στο εξεταζόμενο άρθρο, δεδομένου ότι πρόκειται για ένα προϊόν δημοσιογραφικού λόγου, ο τρόπος οργάνωσης της πληροφορίας εν πολλοίς έχει στόχο να προσελκύσει, αλλά και να διατηρήσει την προσοχή του αναγνωστικού κοινού. Αυτό επιχειρείται ήδη από τον τίτλο, με μία ελλειπτική πρόταση (Γιαλαμπούκη, 2008: 17), όπου μέσω του αμαρκάριστου θέματος «Το πιο παλικαρίσιο ζειμπέκικο», το οποίο λειτουργεί ως υποκείμενο του εννοούμενου ρήματος (πιθανότατα «χορεύτηκε»), παρουσιάζεται και σχολιάζεται η κεντρική είδηση (Μανιού, 2016: 165). Ο τίτλος συνεχίζεται με το αμαρκάριστο θέμα (ταυτίζεται με το υποκείμενο της πρότασης) «Ο Λαρισαίος πρωταθλητής», το οποίο εξελίσσεται στο ρήμα «συγκίνησε ... αδερφής του (βίντεο)» (Μανιού, 2016: 163). Με τον τρόπο αυτόν επιτυγχάνεται η συμπύκνωση και η προβολή των βασικότερων πληροφοριών, οι οποίες αναλύονται εκτενέστερα στο κύριο μέρος του άρθρου.

Ο/Η αρθρογράφος συνεχίζει με ακόμα μία ελλειπτική πρόταση: «Πρωταθλητής στην ψυχή και στο τένις». Εν προκειμένω, η ταυτότητα του υποκειμένου αποκρύπτεται, με σκοπό τη

δημιουργία αναμονής και τη διέγερση της περιέργειας των αναγνωστών/τριών. Αντίθετα, η πληροφοριακή αξία αποδίδεται στην ιδιότητα του υποκειμένου, δηλαδή το κατηγορούμενο «Πρωταθλητής», το οποίο αποτελεί το μαρκαρισμένο θέμα της πρότασης (Μανιού, 2016: 165-166). Κατόπιν, ακολουθούν τα αμαρκάριστα θέματα «Ο Λαρισαίος μαχητής» και «Ο Ραφαήλ», τα οποία ταυτίζονται με το υποκείμενο κάθε πρότασης και κυριαρχούν ως το αναμενόμενο θέμα (δεδομένο) (Μανιού, 2016: 166, 172). Σε αυτά τα σημεία, η εξέλιξη της πληροφορίας προωθείται από τα ρήματα: «έδειξε το μεγαλείο της ψυχής του ... πίστα», «χορεύοντας το πιο συγκλονιστικό... αδερφής», «κάνοντάς την ... από ποτέ!», «μάχεται ... παντού» και «Βρίσκεται ... αμαξίδιο». Μέσω των συγκεκριμένων φράσεων/προτάσεων παρέχονται στον αναγνώστη περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με το χορευτικό δρώμενο του Ραφαήλ Πατρωνίδη και τα θετικά συναισθήματα που προκάλεσε στην αδερφή του, ενώ παράλληλα εισάγονται νέες πληροφορίες αναφορικά με την αναπηρία και τον δυναμικό του χαρακτήρα, μεταξύ των οποίων υποδηλώνεται μια σχέση αιτίας – αποτελέσματος. Αμέσως μετά, η πρόταση «όπου τον καθήλωσε μια ... σπονδυλική στήλη», λειτουργεί επεξηγηματικά, με σκοπό να γνωστοποιηθεί η φύση της αναπηρίας του νεαρού άνδρα. Το μαρκαρισμένο θέμα «όπου», ως δείκτης της περίπτωσης, αποτελεί την ήδη γνωστή πληροφορία (δεδομένο), ενώ η νέα πληροφορία έπεται και προσομοιάζει με ιατρική διάγνωση «τον καθήλωσε ... σπονδυλική στήλη» (ρήμα). Κατόπιν, ακολουθεί το ρήμα «Ένα πρόβλημα υγείας», του οποίου το θέμα εννοείται, καθώς και η δομή μαρκαρισμένο θέμα: «που» με ρήμα-σχόλιο: «δεν τον σταμάτησε ποτέ όμως» και τα ρήματα «να προχωράει τη ζωή του» και «κερδίζοντας τη μία ... γήπεδα του τένις» (Μανιού, 2016:169). Στο σημείο αυτό, συμπυκνώνεται ένας όγκος πληροφοριών, μέσω του οποίου επιδιώκεται να παρουσιαστούν αντιθετικά η «προβληματική» κατάσταση της υγείας του Ραφαήλ Πατρωνίδη και η δυναμική του στάση, την οποία έχει καταφέρει να διατηρήσει στην αθλητική και την προσωπική του ζωή.

Σε επόμενο σημείο, το μαρκαρισμένο θέμα «Στον γάμο της αδερφής του πριν μερικές μέρες» είναι δεικτικό της περίπτωσης και συμπληρώνεται από το ρήμα - σχόλιο «της έκανε το καλύτερο δώρο με τη ζεϊμπεκιά που χόρεψε», ενώ ακολουθούν και τα ρήματα «έχοντας φροντίσει ... προπόνηση» και «απευθυνόμενος ... the floor”», με σκοπό να παρουσιαστεί η επιτυχημένη προσπάθεια του άνδρα να χορέψει, ως αποτέλεσμα των μαθημάτων που παρακολούθησε (Μανιού, 2016: 165, 169). Δεικτικό της περίπτωσης είναι και το μαρκαρισμένο θέμα «στη δεξίωση του γάμου», το οποίο εξελίσσεται στα ρήματα - σχόλια

«ήταν συγκλονιστικός» και «συγκινώντας όλους τους ... αδερφή» (Μανιού, 2016: 165, 169). Στα συγκεκριμένα σημεία παρατηρείται η επανάληψη των αξιολογικών τοποθετήσεων του γράφοντα για το χορευτικό δρώμενο. Στη συνέχεια, με σκοπό να παρουσιαστεί ως νέα πληροφορία η διαδικτυακή ανάρτηση του Χρήστου Κατούνα, ακολουθεί η δομή αμαρκάριστο θέμα «Όμως τα λόγια» (ταυτίζεται με το υποκείμενο της πρότασης) και το ρήμα - σχόλιο «φαγίζουν καρδιές», καθώς και τα ρήματα - σχόλια «τιμώντας τον Ραφαήλ» και «δηλώνοντας ... πραγματικό άγγελο» (Μανιού, 2016: 165, 169). Εν προκειμένω, τα υποκειμενικά σχόλια του/της αρθρογράφου, έχουν στόχο να αυξήσουν το συγκινησιακό φορτίο και να ωθήσουν το κοινό να συνεχίσει την ανάγνωση με το κείμενο του χοροδιδασκάλου.

Η ανάρτηση του τελευταίου εκκινεί με τη δομή μαρκκαρισμένο θέμα «Αν για κάτι» και ρήμα «θα νιώθω περισσότερο περήφανος στη ζωή μου», ενώ κατόπιν ακολουθεί το ρήμα «θα είναι γι' αυτή τη στιγμή !!!», όπου αναδεικνύεται η συναισθηματική αξία της συνεργασίας του γράφοντα με τον Ραφαήλ Πατρωνίδη. Τα σχόλια στο κυρίως άρθρο σχετικά με την αξία του χορευτικού δρώμενου επιβεβαιώνονται από το αμαρκάριστο θέμα «Ο Rafail Xristos Patronidis» (ταυτίζεται με το υποκείμενο της πρότασης) και τα ρήματα «κατάφερε» και «να κάνει ... με το ζείμπέκι», καθώς και με το μαρκκαρισμένο θέμα «που» και το ρήμα «της χόρεψε» (Μανιού, 2016: 168). Κατόπιν, το μαρκκαρισμένο θέμα «εκτός από πρωταθλητής Ελλάδας στο Τένις» σηματοδοτεί μια νέα φάση του λόγου, όπου στόχος είναι να παρατεθούν τα άγνωστα στον/στην αναγνώστη/τρια ψυχικά χαρίσματα του Ραφαήλ Πατρωνίδη στα ρήματα «είναι και ένας αληθινός άγγελος», «ένας μαχητής της ζωής» και «ένα υπέροχο παιδί» (Μανιού, 2016: 166). Σε επόμενα σημεία της ανάρτησης εντοπίζεται κατ' επανάληψη το αμαρκάριστο θέμα «Ο Ραφαήλ» (ταυτίζεται με το υποκείμενο των προτάσεων), το οποίο εξελίσσεται στα ρήματα - σχόλια «απέδειξε σε όλους ... δεν θέλω!!!», «όχι μόνο μπόρεσε», «αλλά εκπλήρωσε ... εαυτό του» και «να χορέψει ... της ζωής του...», όπου αναδεικνύεται η πολύπλευρη αξία της πράξης του νεαρού άνδρα. Συγκεκριμένα, σκοπός είναι να παρουσιαστεί το χορευτικό του δρώμενο ως σημαντικό προσωπικό κατόρθωμα, αλλά και ως ένα φωτεινό παράδειγμα, μέσω του οποίου επιβεβαιώνεται η πεποίθηση του γράφοντα, ότι η επίτευξη στόχων δε σχετίζεται με τις σωματικές ή άλλες ικανότητες των ατόμων, αλλά με την ισχυρή τους θέληση. Τέλος, διδακτική αξία αποδίδεται και στη συνεργασία του γράφοντα με τον Ραφαήλ Πατρωνίδη, με την ελλειπτική πρόταση «Ήταν για μένα σπουδαίο

μάθημα ζωής...». Εν προκειμένω, το υποκείμενό της πρότασης εννοείται από τα συμφραζόμενα και έχει τον ρόλο θέματος (Μανιού, 2016: 166).

Ανάλυση οπτικού μέρους

Εικόνα 1

Το υπό εξέταση άρθρο συνιστά ένα πολυτροπικό κείμενο, καθώς η γραπτή είδηση υποστηρίζεται από μία φωτογραφία και δύο βίντεο (Χοντολίδου, 1999). Στην παρούσα ενότητα, πρόκειται να αναλυθεί η φωτογραφία, η οποία τοποθετείται από τον/τη συντάκτη/τρια αμέσως μετά τον τίτλο και απαθανατίζει το κύριο γεγονός που περιγράφεται στο γραπτό μέρος.

Σε αναπαραστατικό επίπεδο, εξετάζονται τα στοιχεία του οπτικού μηνύματος (συμμετέχοντες, διαδικασίες, περιστάσεις και ιδιότητες) (Παπαδημητρίου, 2010: 14), μέσω των οποίων αποτυπώνεται οπτικά το περιεχόμενο της κύριας είδησης σχετικά με το χορευτικό δρώμενο του Ραφαήλ Πατρωνίδη. Αναλυτικότερα, η κύρια μορφή που διακρίνεται εκ πρώτης όψεως είναι ο νεαρός άνδρας, ο οποίος βρίσκεται στο κέντρο ενός κυκλικού σχηματισμού,

περιβαλλόμενος από ένα πλήθος ανθρώπων. Οι περισσότεροι από αυτούς είναι όρθιοι και στη φωτογραφία δε φανερώνεται το πρόσωπό τους, αλλά μόνο το σώμα τους στο ύψος του λαιμού ή του θώρακα. Στο επάνω μέρος, διακρίνονται πιο ολοκληρωμένα τρεις άνδρες, οι οποίοι είναι γονατιστοί στο ένα τους πόδι. Εγγύτερα στον Ραφαήλ Πατρωνίδη, στο αριστερό και στο δεξί μέρος του κάδρου αντίστοιχα, βρίσκονται δύο γυναίκες, μία μεγαλύτερης και μία μικρότερης ηλικίας, οι οποίες γέρνουν τον κορμό και το κεφάλι τους προς το μέρος του. Στον φωτογραφικό φακό αποτυπώνεται μόνο το πλαϊνό και πίσω μέρος του σώματός τους, καθώς και ένα μικρό μέρος του προσώπου τους. Η ενδυμασία της νεαρότερης γυναίκας με νυφικό φόρεμα, εκτός από την περίσταση, μαρτυρά και την ταυτότητά της, εφόσον στο γραπτό μέρος γνωστοποιείται, ότι το δρώμενο έλαβε χώρα στη γαμήλια δεξίωση που πραγματοποιήθηκε από την αδερφή του Ραφαήλ Πατρωνίδη. Ο τελευταίος, χρησιμοποιώντας αναπηρικό αμαξίδιο, φαίνεται να πραγματοποιεί κινήσεις με τα χέρια για να διενεργήσει τον παραδοσιακό χορό, στραμμένος προς το μέρος της. Συνεπώς, πρόκειται για μία δυναμική εικόνα, όπου συντελείται μια αφηγηματική διαδικασία (Στάμου κ.ά., 2011: 327). Ειδικότερα, μπορεί να χαρακτηριστεί «διαδικασία αντίδρασης» (*«reactional process»*), καθώς το κοινό, έχοντας το βλέμμα στραμμένο προς τον Ραφαήλ Πατρωνίδη, παρακολουθεί το χορευτικό δρώμενο και αντιδρά (*react*) στο θέαμα (*phenomenon*) χειροκροτώντας και εκδηλώνοντας θετικά συναισθήματα χαράς, συγκίνησης και αποδοχής (Kress & van Leeuwen, 2006: 67). Το τελευταίο καθίσταται φανερό κυρίως από τη στάση του σώματος και τις εκφράσεις του προσώπου των δύο γυναικών (Kress & van Leeuwen, 2006: 67) και επιβεβαιώνεται και στο γραπτό κείμενο (*«συγκινώντας όλους τους καλεσμένους και πάνω απ’ όλα την αγαπημένη του αδερφή»*).

Σε διαπροσωπικό επίπεδο, παρατηρείται η απουσία βλεμματικής επαφής μεταξύ των εικονιστικών συμμετεχόντων και του θεατή, με τον τελευταίο να έχει τον ρόλο του «αόρατου παρατηρητή» (Kress & van Leeuwen, 2006: 119). Το γεγονός, ότι το απεικονιζόμενο δρώμενο προσφέρεται απλώς προς παρατήρηση (Στάμου κ.ά., 2011: 328), μπορεί εύλογα να συνδεθεί με τον ενημερωτικό χαρακτήρα του άρθρου. Η «μεσαία λήψη» (*medium shot*) της φωτογραφίας, αποτυπώνει ολόκληρες τις φιγούρες του Ραφαήλ Πατρωνίδη και μερικών καλεσμένων (Kress & van Leeuwen, 2006: 124), οικοδομώντας θεωρητικά μία μετρίου βαθμού οικειότητα με τον/την αποδέκτη/τρια (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Ωστόσο, η θέση του φωτογραφικού φακού ως προς την οριζόντια γωνία δημιουργεί στον θεατή την αίσθηση, ότι

βρίσκεται ανάμεσα στους καλεσμένους που συμμετέχουν στον εορτασμό (Παπαδημητρίου, 2010: 14-15). Από αυτή την οπτική, η κοινωνική απόσταση μετριάζεται και ο ίδιος μπορεί εύκολα να ταυτιστεί με το πλήθος που θαυμάζει τον χορό του νεαρού άνδρα. Βέβαια, η «υψηλή» γωνία (high angle) λήψης υποδηλώνει μία άνιση σχέση εξουσίας μεταξύ των εικονιστικών «αντικειμένων» και του θεατή, υπέρ του δεύτερου (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Κι αυτό, διότι τα εικονιζόμενα πρόσωπα φαίνονται μικρότερα σε σχέση με το πραγματικό τους μέγεθος, και ως εκ τούτου, μειώνεται η σημαντικότητά τους (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Το τελευταίο θα μπορούσε να συνδεθεί με τα νοήματα που μεταδίδονται στο γραπτό μέρος, δεδομένου, ότι η πράξη του Ραφαήλ Πατρωνίδη προβάλλεται, με σκοπό την τόνωση του αισθήματος του μη ανάπηρου αναγνωστικού κοινού. Υπό αυτό το πρίσμα, το ανάπηρο άτομο, τόσο στο γραπτό, όσο και στο οπτικό μέρος δεν αντιμετωπίζεται ως ισότιμο με τον/την αποδέκτη/τρια. Ωστόσο, στη συγκεκριμένη περίπτωση, δε θεωρείται ότι η επιλογή της γωνίας λήψης κρύβει κάποια σκοπιμότητα, καθώς η ανάλυση της φωτογραφίας μαρτυρά, ότι έχει τραβηχτεί από κάποιον/α καλεσμένο/η.

Ως προς την τροπικότητα, αυτή χαρακτηρίζεται υψηλή, καθώς η εξεταζόμενη εικόνα αποτελεί υλικό φωτορεπορτάζ και ενσωματώνεται στο κείμενο, με στόχο την πιστή αναπαράσταση του περιστατικού που περιγράφεται (Στάμου κ.ά., 2011: 329). Υπάρχει, επομένως, ένας «νατουραλιστικός προσανατολισμός κωδικοποίησης», ο οποίος υπαγορεύεται και από τη ρεαλιστική χρωματική παλέτα (Στάμου κ.ά., 2011: 329).

Η σύνθεση των υπό παρατήρηση «αντικειμένων», στο επίπεδο της κειμενικής λειτουργίας, οργανώνεται με βάση τη ζώνη «κέντρο – περιθώριο» (*center – margin*) (Στάμου κ.ά., 2011: 330). Με τον τρόπο αυτόν, η πληροφοριακή αξία του εικονιστικού μηνύματος «τοποθετείται» στο κέντρο, δηλαδή στον Ραφαήλ Πατρωνίδη, ενώ τα υπόλοιπα πρόσωπα βρίσκονται στο περιθώριο για να τον πλαισιώσουν (Στάμου κ.ά., 2011: 330.). Το τελευταίο αντανakλάται και στο γραπτό μέρος, αφού ο θεματικός πυρήνας έγκειται σε πληροφορίες που αφορούν το χορευτικό δρώμενο, τη ζωή και την προσωπικότητα του νεαρού άνδρα.

Καταληκτικά, η φωτογραφία αποτελεί αναμφίβολα οργανικό μέρος του άρθρου από την άποψη, ότι «ζωντανεύει» το γραπτώς μεταδιδόμενο μήνυμα. Η επιλογή της από τον/την πομπό φαίνεται να σχετίζεται κυρίως με τον πρωταγωνιστικό ρόλο του Ραφαήλ Πατρωνίδη και τη γλαφυρότητα, με την οποία αποτυπώνονται τα θετικά συναισθήματα και ο θαυμασμός

προς το πρόσωπό του. Τα τελευταία αναδεικνύονται έντονα και στο γραπτό μέρος, με αποτέλεσμα να παρατηρείται συνολικά η επιδίωξη της συναισθηματικής διέγερσης των αναγνωστών/τριών - θεατών.

Η πρόσληψη των χρηστών/τριών-αναγνωστών/τριών

Το κείμενο του Χρήστου Κατούνα, το οποίο παρατίθεται αυτούσιο στο εξεταζόμενο άρθρο, αντλείται από ανάρτηση του ίδιου στον επαγγελματικό του λογαριασμό στην εφαρμογή κοινωνικής δικτύωσης «Instagram» («zeibekikodance.katounas»)⁹. Συγκεκριμένα, πλασιώνει ένα βίντεο με διάφορα στιγμιότυπα από τα μαθήματα χορού του Ραφαήλ Πατρωνίδη, καθώς και από το χορευτικό του δρώμενο στη γαμήλια δεξίωση. Δεδομένου, ότι το άρθρο επικεντρώνεται στα συγκεκριμένα γεγονότα και στοχεύοντας σε μια πιο ολοκληρωμένη επισκόπηση του, κρίθηκε χρήσιμο να εξεταστούν, συμπληρωματικά, επιλεγμένα σχόλια (βλ. Παράρτημα Α), τα οποία έχουν δημοσιευτεί από χρήστες/τριες της εφαρμογής κάτω από το εν λόγω βίντεο. Τα τελευταία αναμένεται να φωτίσουν τον τρόπο, με τον οποίο οι αποδέκτες/τριες προσλαμβάνουν το οπτικοακουστικό υλικό, καθώς και την περιγραφή που το συνοδεύει.

Σε γενικές γραμμές παρατηρείται, ότι οι απόψεις των χρηστών/τριών ταυτίζονται με αυτήν του/της αρθρογράφου, αφού στα σχόλια εκδηλώνονται έντονα η θετική στάση και το συναίσθημά τους για την ανάρτηση. Πιο συγκεκριμένα, ο Ραφαήλ Πατρωνίδης και ο χοροδιδάσκαλός του επαινούνται για την προσπάθεια και τη συνεργασία τους («Μπράβο και σε σένα δάσκαλε.», «Συγχαρητήρια και στον υπέροχο μαθητή σου», «Εύγε Ραφαήλ μου»). Είναι χαρακτηριστικό, ότι το επιφώνημα «μπράβο» εντοπίζεται οκτώ φορές σε συνολικό αριθμό δέκα σχολίων, ενώ επαναλαμβανόμενη είναι και η χρήση του θαυμαστικού, σε επίπεδο στίξης («...που έχω δει ποτέ!!!», «Ο καλύτερος απ' όλους!!!!»). Διθυραμβικά είναι και τα σχόλια για το χορευτικό δρώμενο και τις ανάλογες χορευτικές δεξιότητες του Ραφαήλ Πατρωνίδη, όπως αποδεικνύεται από την περιγραφή τους μέσω αξιολογικών επιθέτων, τα οποία, είτε έχουν υπερθετική σημασία («...εξαιρετικό θέαμα!», «υπέροχο και καθηλωτικό θέαμα»), είτε τίθενται στον υπερθετικό βαθμό («Ο πιο ωραίος χορευτής που έχω δει ποτέ!!!», «Ο καλύτερος απ' όλους!!!!»). Οι περισσότεροι/ες χρήστες/τριες εκφράζουν έντονα συναισθήματα συγκίνησης («Συγκινήθηκα», «Με συγκίνησε πολύ!!!», «Με συγκίνησες»),

⁹ Ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: <https://www.instagram.com/p/CybPDvOI0NU/>

χαράς («...χορεύει και χαίρεται και εξαπλώνει το αίσθημα αυτό και στους θεατές.», «Ένεση αισιοδοξίας για όλους μας...»), ακόμα και ευγνωμοσύνης («Ένα μεγάλο ευχαριστώ γι’ αυτό...»). Μάλιστα, ορισμένοι/ες αποδίδουν διδακτική αξία στο αποτέλεσμα της συνεργασίας του Ραφαήλ Πατρωνίδη και του Χρήστου Κατούνα («αυτά είναι μαθήματα ζωής για όλους μας!», «μάθημα ζωής και ανεπιτήδευτης χαράς...»), ενώ άλλοι/ες εκφράζουν στους δύο άνδρες τον σεβασμό τους («RESPECT !!!!»¹⁰, «Σεβασμός»).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός, ότι χρήστες/τριες στην πλειοψηφία τους πραγματοποιούν θετικά σχόλια και για την προσωπικότητα του Ραφαήλ Πατρωνίδη, εκλαμβάνοντας την πράξη του ως απόδειξη των ισχυρών εσωτερικών του κινήτρων και των εξαιρετικών ψυχικών του χαρισμάτων («Όταν επιλέγεις την ελπίδα όλα είναι δυνατά. Όταν η θέληση δεν λογαριάζει...», «Δίνει ένα ισχυρό μήνυμα θέλησης εσωτερικής δύναμης κινήτρου και φυσικά αγνής χαράς.», «Εδώ βλέπουμε πολύ ψυχή !!!»). Ο νεαρός άνδρας χαρακτηρίζεται ως «λεβέντης», «Μαχητής», «παλικάρι», καθώς και «γενναίο» και «άξιο παιδί», ενώ επιβραβεύεται επαναλαμβανόμενα για τον δυναμισμό, το θάρρος και τη θέληση που διαθέτει («Μπράβο στον Ραφαήλ για τη δύναμη και το θάρρος του», «Υποκλίνομαι στην δύναμη & στην θέληση για ζωή !!», «Μπράβο ... για τη δύναμη της ψυχής του!»). Τα τελευταία προφανώς συνδέονται με την κινητική του βλάβη, γεγονός που αποδεικνύεται και από τον παραλληλισμό της αναπηρίας με «μάχη» στο σχόλιο: «Δυο φορές λεβέντης γιατί πέρασες μέσα από τη φωτιά και έδωσες τη μάχη!!!!». Παράλληλα, θετικά σχόλια για την προσωπικότητά του λαμβάνει και ο Χρήστος Κατούνας, ο οποίος εκθειάζεται για την ανωτερότητα της ψυχής του, το ήθος και την ευγένειά του («Δεν περίμενα τίποτα λιγότερο από μια ανώτερη ψυχή σαν την δική σου! [...] ξεπέρασες τα όρια σου φίλε μου», «Μπράβο Χρήστο που τον δίδαξες με ήθος και ευγένεια και τον έκανες να αισθανθεί κυριολεκτικά μοναδικός!»).

Ως προς τα συμπεράσματα που μπορούν να συναχθούν από τα επιλεγμένα σχόλια, είναι κατ’ αρχάς αδιαμφισβήτητη η κοινή, σχεδόν αντανakλαστική αντίδραση των θεατών να εκφράσουν θαυμασμό. Ο θαυμασμός αυτός εκδηλώνεται τόσο για την προσπάθεια των δύο ανδρών και το αισθητικό αποτέλεσμα του χορευτικού δρωμένου, όσο και για την προσωπικότητά τους. Φαινομενικά, επομένως, η πρόθεση πίσω από τη δημοσίευση των συγκεκριμένων σχολίων είναι καλοπροαίρετη και έχει στόχο την εκδήλωση αποδοχής και

¹⁰ Η λέξη «σεβασμός» στα αγγλικά.

την ενθάρρυνση του Ραφαήλ Πατρωνίδη. Ωστόσο, όπως επιβεβαιώνουν οι Silva & Howe (2012: 174, 179) στη μελέτη τους για το στερεότυπο του/της supercrip, τα όρια μεταξύ του ειλικρινούς θαυμασμού και της στερεοτυπικής αναπαράστασης των ανάπηρων ατόμων είναι πολύ λεπτά (βλ. και Grue, 2016: 839-840). Εν προκειμένω, ο υπερβολικός βαθμός στον οποίον εκφράζεται η επιδοκιμασία και το συναίσθημα των χρηστών/τριών, καθώς και το γεγονός ότι συνηθισμένες πράξεις, όπως η παρακολούθηση μαθημάτων χορού και η διενέργεια ενός χορευτικού δρώμενου σε γαμήλια δεξίωση, εκλαμβάνονται ως εκδήλωση θάρρους, θέλησης και δυναμισμού αποδεικνύουν την απουσία αντικειμενικότητας και ως εκ τούτου, εμπίπτουν στο inspiration porn. Με άλλα λόγια, η υπερβολική αξία που αποδίδεται στις πράξεις του Ραφαήλ Πατρωνίδη οφείλεται στην κινητική του βλάβη και αντανακλά τις χαμηλές προσδοκίες του μη ανάπηρου κοινού για τα ανάπηρα άτομα (Grue, 2016: 840. Silva & Howe, 2012: 179). Συνεπώς, τα δεδομένα σχόλια συνιστούν απόδειξη των αρνητικών στερεοτύπων με τα οποία είναι συνυφασμένη η αναπηρία και ευθυγραμμίζονται πλήρως με τη στάση του/της συντάκτη/τριας στο υπό ανάλυση άρθρο.

Σχολιασμός ερευνήτριας

Το εξεταζόμενο άρθρο αντλείται από μια ηλεκτρονική εφημερίδα της Λάρισας και έχει ειδησεογραφικό και σχολιογραφικό χαρακτήρα. Πρόκειται για μια «είδηση - αφιέρωμα (soft-news)», στην οποία παρουσιάζεται «μια ιστορία ανθρώπινου ενδιαφέροντος» (Γιαλαμπούκη, 2008: 19). Αυτό που χρειάζεται αρχικά να συζητηθεί, είναι το περιεχόμενο της «ιστορίας» που παρουσιάζεται και ειδικότερα, ποιο ακριβώς είναι το στοιχείο που την καθιστά άξια αναφοράς. Πιο συγκεκριμένα, πυρήνα της είδησης αποτελεί το χορευτικό δρώμενο ενός άνδρα στη γαμήλια δεξίωση ενός συγγενικού του προσώπου. Ουσιαστικά πρόκειται για μια συνηθισμένη πράξη, σχεδόν εθιμοτυπική, η οποία δεν παρουσιάζει από μόνη της κάτι το αξιόλογο. Ωστόσο, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται ήδη από τον τίτλο του άρθρου στο πρόσωπο που χόρεψε, το οποίο αναπαρίσταται ως ξεχωριστή ύπαρξη («από έναν πραγματικό άγγελο»). Δεδομένου, ότι πίσω από την συγκεκριμένη περιγραφή βρίσκεται ένα άτομο με μία ορατή κινητική βλάβη, η οποία γνωστοποιείται στη συνέχεια («Βρίσκεται σε αναπηρικό αμαξίδιο»), συνάγεται εύκολα το συμπέρασμα, ότι η ουσία της είδησης έγκειται ακριβώς σε αυτό το χαρακτηριστικό. Αυτό το οποίο μετατρέπει, δηλαδή, ένα χορευτικό δρώμενο σε είδηση, είναι ότι πραγματοποιήθηκε από ένα ανάπηρο άτομο. Όπως επιβεβαιώνουν η Schalk (2016: 86) και οι Silva & Howe (2012: 175) στις μελέτες τους σχετικά με τη στερεοτυπική

αναπαράσταση των ανάπηρων ατόμων ως supercrips, πρόκειται για το συνηθισμένο φαινόμενο, όπου μια απλή/αυτονόητη πράξη παρουσιάζεται ως εξαιρετική, λόγω του ότι διενεργείται από ένα ανάπηρο άτομο.

Το τελευταίο σχετίζεται άμεσα και με τον τρόπο που αξιολογείται η πράξη του Ραφαήλ Πατρωνίδη. Αναλυτικότερα, στο άρθρο διακρίνεται έντονα το θετικό αξιολογικό στοιχείο, μέσω του οποίου το εν λόγω χορευτικό δρώμενο παρουσιάζεται ως ένα εξαιρετικά εντυπωσιακό και συγκινητικό θέαμα. Παράλληλα, του αποδίδεται σημαντική συμβολική αξία, καθώς αναπαρίσταται ως υπέρτατο προσωπικό κατόρθωμα για τον νεαρό άνδρα και πολύτιμο συναισθηματικό δώρο για την αδερφή του. Στην πραγματικότητα, ωστόσο, αυτή η υπέρμετρα θετική αξιολόγηση δεν αφορά την ενέργεια καθαυτή, αλλά τις δυνατότητες του ατόμου που την εκτελεί. Με άλλα λόγια, η συγκεκριμένη αναπαράσταση προκύπτει από την πεποίθηση, ότι ο Ραφαήλ Πατρωνίδης ως ανάπηρο άτομο διαθέτει κατά κανόνα περιορισμένο εύρος σωματικών δυνατοτήτων (βλ. Grue, 2016: 840) και ως εκ τούτου, ο χορός του συνιστά υπέρβαση των περιορισμών της αναπηρίας. Μάλιστα, όπως αποδείχθηκε από τη μελέτη επιλεγμένων σχολίων, τα οποία δημοσιεύτηκαν κάτω από την ανάρτηση του Χρήστου Κατούνα, η στάση αυτή υιοθετείται και από ένα μέρος του κοινού.

Ανάλογο ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο τρόπος με τον οποίο αναπαρίσταται στο κείμενο η αναπηρία ως συνθήκη. Η απόδοση έμφασης στον δράστη, η χρονική δείξη, καθώς και η αρνητικά φορτισμένη αξιολόγησή της στις σχετικές αναφορές, έχουν ως αποτέλεσμα τη μονοδιάστατη παρουσίασή της ως μόνιμα προβληματικής κατάστασης. Με τον τρόπο αυτόν, εκλαμβάνεται συνολικά ως «προσωπική τραγωδία», η οποία χρειάζεται να ξεπεραστεί από το ανάπηρο άτομο (Silva & Howe, 2012: 174). Από την άλλη πλευρά, η ταυτότητα του Ραφαήλ Πατρωνίδη οικοδομείται με τέτοιον τρόπο (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2019: 37-39), ώστε να αναδειχθούν σε απόλυτο βαθμό τα θετικά του χαρακτηριστικά. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζεται ως ικανός αθλητής, αγαπητός αδερφός και εξαιρετικός μαθητής, με σπάνια ψυχικά χαρίσματα. Ταυτόχρονα, αναδεικνύονται η δυναμικότητα του χαρακτήρα και η ισχυρή του θέληση, μέσω των οποίων παρουσιάζεται να ξεπερνά τις δυσκολίες και να πετυχαίνει τους στόχους του σε επαγγελματικό και προσωπικό επίπεδο. Συνολικά, οι λεξιλογικές και σημασιο-συντακτικές επιλογές των κειμενικών παραγωγών οδηγούν σε μια μονοδιάστατη αναπαράσταση της αναπηρίας, αλλά και του ανάπηρου ατόμου, η οποία δεν

έχει στόχο τη ρεαλιστική τους απεικόνιση, αλλά τη δημιουργία ενός συγκινητικού αφηγήματος.

Στο τελευταίο μέρος του άρθρου, ο Ραφαήλ Πατρωνίδης αναπαρίσταται ως τρανό παράδειγμα θέλησης, το οποίο αξίζει «όλοι» να μιμηθούν. Ειδικότερα, η φράση «δεν υπάρχει δεν μπορώ ... αλλά δεν θέλω!!!» προσδίδει διδακτικό τόνο στο κείμενο, με αποτέλεσμα να προβάλλεται ως γενική αλήθεια μια συγκεκριμένη στάση ζωής, η οποία αναμένεται να υιοθετηθεί από το αναγνωστικό κοινό. Μέσω της συγκεκριμένης φράσης και της απόδοσης έμφασης στον δράστη της διαδικασίας «απέδειξε», ο νεαρός άνδρας παρουσιάζεται ως πρότυπο, με σκοπό να εμπνευστούν οι αναγνώστες/τριες και να αντιμετωπίζουν τις εκάστοτε δυσκολίες με την ανάλογη θέληση. Το τελευταίο συνιστά ένα ιδιαίτερα προβληματικό στοιχείο της αναπαράστασης του ανάπηρου ατόμου δεδομένου, ότι αντικειμενοποιείται ως «πηγή» έμπνευσης προς συναισθηματικό όφελος του μη ανάπηρου αναγνωστικού κοινού (Grue, 2016: 840).

5.2. «Ραφαέλα Μιλτιάδους: Μία γυναίκα με μεγαλείο ψυχής» - madamefigaro.cy

Το εξεταζόμενο κείμενο, αποτελεί άρθρο του ηλεκτρονικού περιοδικού Madame Figaro της Κύπρου. Πρόκειται για ένα αφιέρωμα στη Ραφαέλα Μιλτιάδους, μια νεαρή γυναίκα με κινητική αναπηρία, η οποία ασχολείται ενεργά με ζητήματα προσβασιμότητας των ανάπηρων ατόμων. Η αρθρογράφος αναφέρεται αρχικά στο αυτοκινητιστικό δυστύχημα, λόγω του οποίου προκλήθηκε η κινητική της βλάβη, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζει το έργο της ως Πρέσβειρας Οδικής Ασφάλειας στην Κύπρο.

Αναπαραστατική/Ιδεοποιητική λειτουργία

Στο άρθρο πραγματοποιούνται συγκεκριμένες λεξιλογικές επιλογές, μέσω των οποίων παρουσιάζεται το βασικό θέμα («οδικής ασφάλειας», «Κύπρο», «πρόσβασης», «αναπηρίες») (Στάμου, 2011: 182) και οικοδομείται η ταυτότητα του προσώπου που συζητείται («Μιλτιάδους», «γυναίκα», «πρέσβειρα») (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2019: 37-39). Ως προς τις σημασιο-συντακτικές επιλογές, η αρθρογράφος εκκινεί με τη λεκτική διαδικασία «λένε» (ως υποκείμενα/λέγοντες εννοούνται «οι άνθρωποι»), με σκοπό την παράθεση ενός γνωμικού, το οποίο αναδεικνύει την αξία και την ευθραυστότητα της ανθρώπινης ζωής (Μανιού, 2016: 83). Αυτό πραγματώνεται κυρίως με την επαναλαμβανόμενη χρήση της συσχετιστικής

διαδικασίας «είναι» σε τρεις προτάσεις απόδοσης χαρακτηριστικού, όπου η «ζωή», αλλά και κάθε χρονική της στιγμή («ημέρα», «στιγμή», «λεπτό») (φορείς) αναπαρίστανται ως ανεκτίμητα αγαθά («δώρο», «τελευταία», «πολύτιμο») (χαρακτηριστικά) (Μανιού, 2016: 78). Στη συνέχεια, ακολουθεί μια σειρά ρημάτων, με τα οποία εκφράζονται δύο υλικές («ζούμε», «χάνουμε»), μία νοητική («απολαμβάνουμε»), μία συμπεριφορική («γκρινιάζουμε») και μία συσχετιστική διαδικασία («θεωρούμε») (Μανιού, 2016: 72). Ως δράστης των ενεργειών εννοείται το υποκείμενο «εμείς», το οποίο λειτουργεί γενικευτικά διαχέοντας την ευθύνη (Στάμου, 2016: 189). Με αυτόν τον τρόπο αμβλύνεται η αιτιότητα των δραστών/τριών και περισσότερο επιχειρείται μια γενική περιγραφή των διαφορετικών στάσεων των ατόμων ως προς τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται και βιώνουν την καθημερινότητα.

Η συντάκτρια επιχειρεί να ενισχύσει τον συλλογισμό της για την αξία της ζωής με την παράθεση ενός παραδείγματος, όπου επισημαίνεται ο παράγοντας των αναπάντεχων δυσάρεστων ανατροπών («όπως για παράδειγμα ... να την κάνεις»). Αυτό εκφράζεται με την υπόθεση «μπορεί ανά πάσα στιγμή να ανατραπούν όλα», στην οποία απουσιάζει ο δράστης της υλικής διαδικασίας «να ανατραπούν» (Στάμου, 2011: 183). Η επιρρηματική φράση «ανά πάσα στιγμή» δηλώνει το μη αναμενόμενο της περίπτωσης (Μανιού, 2016: 89), ενώ το υποκείμενο «όλα» τον ολοκληρωτικό χαρακτήρα αυτών των αλλαγών. Σημειώνεται, ότι η συσκότιση του δράστη σε συνδυασμό με τη χρήση του γενικευτικού λεξιλογικού στοιχείου «όλα», δημιουργούν μια ασάφεια σχετικά με το είδος των ανατροπών που αναφέρονται και το ποιος ή τι μπορεί να τις προκαλέσει. Πιο συγκεκριμένη αναφορά πραγματοποιείται στον αντίκτυπο που ενδέχεται να έχουν αυτές στη ζωή των ατόμων. Το τελευταίο αποτυπώνεται στα προτασιακά συμπλέγματα «μπορείς να την κάνεις» και «να μην είσαι σε θέση να την κάνεις», που σημασιοδοτούν σχέση εγχειρήματος μεταξύ των ρημάτων/ρηματικών φράσεων, δηλώνοντας αντίστοιχα την ύπαρξη δυνατότητας και αδυνατότητας (Μανιού, 2016: 93). Η χρήση του β' ενικού ρηματικού προσώπου θέτει σε ρόλο δράστη το σύνολο των αναγνωστών/τριών, οι οποίοι/ες αναπαρίστανται να χάνουν τη δυνατότητά τους να πραγματοποιούν ακόμα και πιο απλές δραστηριότητες, όπως ένας περίπατος. Μάλιστα το επενεργητικό ρήμα «αναβάλλεις» (υλική διαδικασία), σε συνδυασμό με το επιρρηματικό στοιχείο «όλο», το οποίο δηλώνει διάρκεια, αναδεικνύουν την αναβλητικότητα του δράστη/αναγνώστη ως αίτιο της μη αξιοποίησης των καθημερινών στιγμών (Μανιού, 2016: 72, 89). Στο σημείο αυτό παρουσιάζει ενδιαφέρον, ότι μολονότι η συντάκτρια φαίνεται να

πραγματοποιεί κάποιες γενικές παρατηρήσεις, στην πραγματικότητα σκιαγραφεί το ατύχημα και την αναπηρία της Ραφαέλας Μιλτιάδους, με σκοπό να τα παρουσιάσει στη συνέχεια. Ωστόσο, με τον τρόπο αυτόν η νεαρή γυναίκα, αλλά και κάθε ανάπηρο άτομο, αναπαρίστανται να μην έχουν τη δυνατότητα να απολαύσουν τα απλά καθημερινά πράγματα, την αξία των οποίων ωθείται να επανεκτιμήσει ο/η αναγνώστης/τρια.

Στη δεύτερη παράγραφο πραγματοποιείται αναφορά στο «αυτοκινητιστικό δυστύχημα» της Ραφαέλας Μιλτιάδους, το οποίο δηλώνεται ως δράστης της υλικής διαδικασίας «άλλαξε», με στόχο το αντικείμενο «ζωή» (Μανιού, 2016: 73). Το εν λόγω συμβάν, ως υποκείμενο ενός επενεργητικού ρήματος σε ενεργητική σύνταξη, τοποθετείται σε θέση δράστη με σκοπό να αναδειχθεί η έντονη επιδραστικότητά του (Στάμου, 2011: 184). Το τελευταίο επιτυγχάνεται και με τη χρήση του εμπρόθετου επιρρηματικού προσδιορισμού «για πάντα», ο οποίος δηλώνει τη μονιμότητα του αποτελέσματος της ενέργειας. Η περιγραφή του ατυχήματος πραγματώνεται κατά βάση μέσω της αυτο-επιτελούμενης ενέργειας «συγκρούστηκε» σε παθητική σύνταξή, με υποκείμενο το στοιχείο «αμάξι», με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται ως μια κατάσταση ανεξάρτητη από την ανθρώπινη παρέμβαση (απαλοιφή οποιουδήποτε δράστη) (Στάμου, 2011: 183, 187). Εν προκειμένω, κυριαρχεί η χρήση επιρρηματικών στοιχείων («Το καλοκαίρι του 2019», «ενώ βρισκόταν καθοδόν για διακοπές στην Πάφο», «με την παρέα της», «μετωπικά»), με σκοπό να οριστούν με ακρίβεια οι περιστάσεις του ατυχήματος (χρόνος, τόπος, συνοδεία, τρόπος) (Μανιού, 2016: 89). Στη συνέχεια, η νοητική διαδικασία «θυμάται» αποτυπώνει την εμπειρία της Ραφαέλας Μιλτιάδους (αισθανόμενη) την επόμενη μέρα του συμβάντος («Το επόμενο πρωί ... δε θα ξαναπερπατήσει») (Μανιού, 2016: 75). Μέσω της λεκτικής διαδικασίας «ανακοίνωσαν» δηλώνεται ο τρόπος, με τον οποίο η ίδια πληροφορήθηκε για την κινητική βλάβη που προκλήθηκε. Ειδικότερα, η βλάβη περιγράφεται εκ του αποτελέσματός της, με την αρνητική εκφορά του μη επενεργητικού ρήματος «δεν θα ξαναπερπατήσει», όπου φανερώνεται μια υλική διαδικασία, με δράστρια τη νεαρή γυναίκα (Μανιού, 2016: 72, 83). Με τον τρόπο αυτόν γνωστοποιείται το είδος της αναπηρίας της, ενώ συγκεκριμένα μέσω του προθήματος «ξανα-» υπογραμμίζεται ο μόνιμος χαρακτήρας της.

Κατόπιν η αρθρογράφος, με σκοπό να εισαγάγει στο κείμενο το ζήτημα της προσβασιμότητας, επιλέγει να αναφερθεί στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένα ανάπηρο άτομο στην καθημερινότητά του. Αυτό πραγματώνεται με τις νοητικές προτάσεις «Μετά από

ένα μεγάλο διάστημα ... ανακάλυψε αυτό» και «που γνωρίζουν ... οι συμπολίτες μας με κινητικά προβλήματα», όπου οι διαδικασίες «ανακάλυψε» και «γνωρίζουν» δηλώνουν τη γνώση των υποκειμένων/αισθανόμενων «Ραφαέλα Μιλτιάδους» (εννοείται) και «συμπολίτες» αντίστοιχα (Μανιού, 2016: 75). Το περιεχόμενο των νοητικών διαδικασιών (φαινόμενο) αποτυπώνεται στις προτάσεις «ότι το αμαξίδιο δεν είναι ... στην καθημερινότητά τους» και «αλλά η έλλειψη δομών ... στην κοινωνία», οι οποίες συνδέονται αντιθετικά μεταξύ τους (Μανιού, 2016: 75). Στην πρώτη πρόταση, μέσω της αρνητικής εκφοράς της συσχετιστικής διαδικασίας «δεν είναι» γνωστοποιείται ότι το «αμαξίδιο», ως φορέας, δεν αποτελεί «το μεγαλύτερο εμπόδιο» (χαρακτηριστικό) για τα ανάπηρα άτομα (Μανιού, 2016: 78). Αντίθετα, το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό αποδίδεται αμέσως μετά στο ονοματοποιημένο στοιχείο «έλλειψη», μέσω της εννοούμενης συσχετιστικής διαδικασίας «είναι» (Μανιού, 2016: 78). Στο σημείο αυτό, τόσο η μετακίνηση με αμαξίδιο, όσο και η απουσία κατάλληλων υποδομών και συμπεριληπτικότητας σε κοινωνικό πλαίσιο, αναπαρίστανται ως εμπόδια για τα ανάπηρα άτομα. Ωστόσο, μέσω της σύγκρισης που πραγματοποιείται μεταξύ των δύο, ως σημαντικότερα αναδεικνύονται τα εμπόδια που προέρχονται από το κοινωνικό περιβάλλον. Αξίζει να αναφερθεί, ότι μολονότι διακρίνεται ο καταγγελτικός τόνος της συντάκτριας σε σχέση με τις ανεπάρκειες που περιγράφονται, η χρήση της ονοματοποίησης «έλλειψη» συσκοτίζει τις ευθύνες των αρμόδιων ατόμων και κοινωνικών φορέων (Στάμου, 2011: 184).

Ο υπότιτλος «Η Ραφαέλα Μιλτιάδους τιμήθηκε ... εις Μνήμην Άντη Χατζηκωστή» εισάγει μια νέα θεματική περιοχή του κειμένου, όπου συζητείται η δράση της Ραφαέλας Μιλτιάδους για την προάσπιση του δικαιώματος των ανάπηρων ατόμων στην προσβασιμότητα και την ασφαλή οδική κυκλοφορία. Η υλική διαδικασία «τιμήθηκε» σε παθητική σύνταξη με απουσία του ποιητικού αιτίου καθιστά αφανή την ταυτότητα του δράστη, με στόχο να δοθεί έμφαση στην ενέργεια του ρήματος, δηλαδή τη βράβευση (Στάμου, 2011: 184). Στο κυρίως κείμενο, η συντάκτρια επιλέγει να παραθέσει ένα ακόμα γνωμικό σχετικό με τη ζωή («Η ζωή λένε δεν είναι ... που μου συμβαίνει»), μέσω της λεκτικής διαδικασίας «λένε» (ως υποκείμενα/λέγοντες εννοούνται «οι άνθρωποι») (Μανιού, 2016: 72). Εν προκειμένω, η αρνητική και ακόλουθα η καταφατική εκφορά της συσχετιστικής διαδικασίας «είναι» στις ταυτοποιητικές προτάσεις «η ζωή ... δεν είναι αυτό που μου συμβαίνει» και «είναι τι κάνω με αυτό που μου συμβαίνει» χρησιμοποιούνται για να ορίσουν το υποκείμενο «ζωή» (Μανιού, 2016: 79). Στις εγκιβωτισμένες προτάσεις, η αυτο-επιτελούμενη ενέργεια «συμβαίνει»

αναπαριστά μια κατάσταση μη ελέγξιμη από τον ανθρώπινο παράγοντα, ενώ αντίθετα το επενεργητικό ρήμα «*κάνω*», το οποίο ουσιαστικά διαφοροποιεί τους δύο ορισμούς, εκφράζει μια υλική διαδικασία με δράστη/τρια το εννοούμενο υποκείμενο «*εγώ*» (Μανιού, 2016: 72-73, 94-95. Στάμου, 2011: 183). Σημειώνεται, ότι εν προκειμένω το α' ενικό πρόσωπο δεν αναφέρεται συγκεκριμένα στη γράφουσα, αλλά λειτουργεί γενικευτικά. Με τον τρόπο αυτόν εκφράζεται ως γενική αλήθεια η πεποίθηση, ότι η ζωή των ανθρώπων δεν καθορίζεται από τα εκάστοτε συμβάντα, αλλά από τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι τα διαχειρίζονται.

Η συντάκτρια αμέσως μετά επιδιώκει να επαληθεύσει την εγκυρότητα του γνωμικού μέσα από το παράδειγμα της Ραφαέλας Μιλτιάδους. Αυτό επιτυγχάνεται με την απόδοση έμφασης στη δράστρια των διαδοχικών υλικών διαδικασιών «*έβαλε*», «*χρησιμοποίησε*», «*επέδειξε*», «*ασχολήθηκε*» και «*αξιοποίησε*», όπου η ίδια, ως εννοούμενο υποκείμενο των ρημάτων, αναπαρίσταται να έχει διατηρήσει μια δυναμική στάση μετά το ατύχημά της, αναλαμβάνοντας δράση υπέρ της αναπηρικής κοινότητας (Στάμου, 2011: 183. Μανιού, 2016: 73). Στο σημείο αυτό, τα επιρρηματικά στοιχεία «*ποτέ*» και «*με τον καλύτερο δυνατό τρόπο*», ως δηλωτικά της αδιάκοπης προσπάθειας της νεαρής γυναίκας και του ορθού τρόπου δράσης της αντίστοιχα, εντείνουν την αιτιότητά της ως δράστριας (Μανιού, 2016: 89). Κατόπιν, παρατίθενται δύο ευθείες ρητορικές ερωτήσεις («*Πόσοι άνθρωποι ... κάνουν αυτό;*» και «*Πόσες φορές δεν παραπονιόμαστε ... χάνουμε την ουσία;*»), μέσω των οποίων επιχειρείται μια δυαδική σύγκριση μεταξύ της στάσης της Ραφαέλας Μιλτιάδους κι εκείνης των υπόλοιπων ανθρώπων. Συγκεκριμένα, εντοπίζονται δύο υλικές («*κάνουν*», «*χάνουμε*») και μία συμπεριφορική διαδικασία («*παραπονιόμαστε*»), με δράστες/συμπεριφερόμενους τα υποκείμενα «*άνθρωποι*» και «*εμείς*» (εννοείται) (Μανιού, 2016: 73, 85). Μέσω των δεδομένων επιλογών οι περισσότεροι άνθρωποι, σε αντίθεση με τη Ραφαέλα Μιλτιάδους, αναπαρίστανται να επικεντρώνουν την προσοχή τους σε ζητήματα που στερούνται ουσίας. Αξίζει να σημειωθεί, ότι μολοντί καθίσταται σαφές πως η συγκεκριμένη στάση δεν είναι η ενδεδειγμένη κατά τη γράφουσα, η χρήση των γενικευτικών υποκειμένων μαρτυρά ότι πρόθεσή της δεν αποτελεί η απόδοση ευθυνών σε συγκεκριμένους/ες δράστες/τριες, αλλά η παρουσίαση των αναπαριστώμενων διαδικασιών ως γενικευμένης συμπεριφοράς (Στάμου, 2011: 189). Η παράγραφος ολοκληρώνεται με μία συσχετιστική πρόταση, όπου η Ραφαέλα Μιλτιάδους (έκτυπο), ως υποκείμενο της διαδικασίας «*αποτελεί*», ταυτοποιείται ως «*πηγή έμπνευσης*» και «*παράδειγμα*» (αξίες) για τους υπόλοιπους ανθρώπους (Μανιού, 2016: 78-

79). Η δεδομένη αναφορά γίνεται πιο συγκεκριμένη μέσω του εγκιβωτισμένου γεγονότος «να μην χάνουμε την πίστη και την θέληση για ζωή», όπου το επενεργητικό ρήμα «χάνουμε» φανερώνει μια υλική διαδικασία με δράστη το εννοούμενο υποκείμενο «εμείς» και στόχους τα στοιχεία «πίστη» και «θέληση» (Μανιού, 2016: 73, 95). Μέσω του τελευταίου υποδηλώνεται, ότι η απόκτηση μιας κινητικής βλάβης είναι δυνατό να διαταράξει σε μεγάλο βαθμό την ψυχοσυναισθηματική υπόσταση του ανάπηρου ατόμου. Για τον λόγο αυτόν, σύμφωνα με την αρθρογράφο, η Ραφαέλα Μιλτιάδους, η οποία αναπαρίσταται να παραμένει ψυχικά αλώβητη από το δεδομένο γεγονός, αποτελεί πρότυπο για όλους/ες (ανάπηρους/ες και μη).

Εν συνεχεία, πραγματοποιείται αναφορά στο έργο της νεαρής γυναίκας με την ιδιότητα της «Πρέσβειρας Οδικής Ασφάλειας στην Κύπρο». Μέσω των επενεργητικών ρημάτων «χρησιμοποιεί», «ευαισθητοποιήσει» και «κινητοποιήσει» σε ενεργητική σύνταξη, τα οποία φανερώνουν υλικές διαδικασίες, αποδίδεται έμφαση στη δράστρια, δηλαδή το υποκείμενο «η ίδια», με σκοπό να αναδειχθεί η συνεισφορά της στα ζητήματα οδικής ασφάλειας και προσβασιμότητας των ανάπηρων ατόμων (Στάμου, 2011: 183). Το άρθρο ολοκληρώνεται με την παράθεση αυτούσιων των λεγομένων της Ραφαέλας Μιλτιάδους, τα οποία τοποθετούνται σε εισαγωγικά και παρουσιάζονται μέσω των λεκτικών διαδικασιών «λέει» και «προσθέτει» (Μανιού, 2016: 83). Η νεαρή γυναίκα εκφράζοντας την άποψή της για το ζήτημα, μέσω της συσχετιστικής διαδικασίας «είναι» αναπαριστά τον σεβασμό των δικαιωμάτων των ανάπηρων ατόμων να έχει άμεση σχέση με την παιδεία και την κουλτούρα των πολιτών («θέμα παιδείας και κουλτούρας») (Μανιού, 2016: 79). Ειδικότερα, η διατήρηση αδιάφορης στάσης απέναντι σε τέτοιου είδους ζητήματα περιγράφεται μέσω του ονοματοποιημένου στοιχείου «ασυνειδησία», το οποίο ως υποκείμενο της αυτό-επιτελούμενης ενέργειας «πηγάζει», αναπαριστά μια στατική κατάσταση, η οποία προκύπτει από μόνη της (Στάμου, 2011: 183-184). Κατόπιν, εντοπίζονται υλικές διαδικασίες εξωτερικής επενέργειας («αγνοεί», «παραβιάζουν»), μέσω των οποίων φανερώνονται προβληματικές αναφορικά με το ζήτημα συμπεριφορές (Στάμου, 2011: 183). Αξίζει να σημειωθεί, ότι μολονότι τα επιρρηματικά στοιχεία «επιδεικτικά» και «επανειλημμένως», ως δηλωτικά των περιστάσεων, εντείνουν την αιτιότητα των δραστών (Μανιού, 2019: 89), η χρήση των γενικευτικών υποκειμένων «καθένας» και «πολλούς» οδηγεί στη διάχυση των ευθυνών (Στάμου, 2011: 189). Παρόμοια λειτουργία επιτελούν και οι ονοματοποιήσεις «ανοχή» και «ατιμωρησία», καθώς και η χρήση

της παθητικής σύνταξης με απουσία του ποιητικού αιτίου στην υλική διαδικασία «θα ξεπεραστεί», μέσω των οποίων δηλώνεται υπόρρητα η ευθύνη των αρμόδιων οργάνων της δικαιοσύνης για τη διαχείριση των σχετικών περιστατικών παραβατικότητας (Στάμου, 2011: 184). Στο σημείο αυτό, παρά το γεγονός ότι η οδική παραβατικότητα και η στρεβλή της διαχείριση περιγράφονται με καταγγελτική διάθεση, ως βασικές αιτίες της καταπάτησης του δικαιώματος της προσβασιμότητας των αναπήρων, παρατηρείται, ότι στόχος δεν είναι η αποκάλυψη της ταυτότητας των δραστών/τριών, αλλά η γενική περιγραφή της επικρατούσας κατάστασης (Στάμου, 2011: 184). Τέλος η Ραφαέλα Μιλτιάδους, μέσω του μη επενεργητικού ρήματος «χρειαζόμαστε», το οποίο εκφράζει μια περιστασιακή διαδικασία με υποκείμενο το εννοούμενο «εμείς», αναπαριστά ως κοινωνική ανάγκη την ύπαρξη σεβασμού στις «ελευθερίες όλων» (Μανιού, 2016: 83). Η ενδεδειγμένη αυτή στάση επεξηγείται με περισσότερη ακρίβεια στα προτασιακά συμπλέγματα που ακολουθούν αμέσως μετά «Να σκεφτούμε λίγο περισσότερο τι έχουμε» και «να ξεκινήσουμε να λειτουργούμε ... την πάρτη του». Εν προκειμένω, η νοητική διαδικασία «σκεφτούμε» και η υλική διαδικασία «λειτουργούμε», με αισθανόμενο/δράστη το εννοούμενο υποκείμενο «εμείς», αποτυπώνουν δύο διαδοχικές συλλογικές ενέργειες που χρειάζεται να πραγματοποιηθούν για την καλλιέργεια σεβασμού και συμπεριληπτικότητας.

Διαπροσωπική λειτουργία

Στο εξεταζόμενο άρθρο οι επιλογές από τα διαπροσωπικά στοιχεία της γλώσσας συνολικά οδηγούν στην οικοδόμηση μιας στενής σχέσης μεταξύ κειμενικής παραγωγού και αποδέκτη/τριας, μαρτυρώντας παράλληλα την εμπλοκή της πρώτης στο εκφώνημα (Στάμου, 2011: 186-187). Συγκεκριμένα ως προς τη δείξη προσώπου, παρατηρείται η αξιοποίηση των περισσότερων ρηματικών προσώπων στις αναπαριστώμενες διαδικασίες, με αποτέλεσμα τη δημιουργία διακυμάνσεων στη διεπίδραση με τον/την αναγνώστη/τρια (Στάμου, 2011: 186). Αναλυτικότερα, πραγματοποιείται εκτεταμένη χρήση του γ' ενικού προσώπου («συγκρούστηκε», «έβαλε», «χρησιμοποιεί»), μέσω της οποίας παρουσιάζονται το ατύχημα της Ραφαέλας Μιλτιάδους, η δυναμική στάση που διατήρησε μετά από αυτό, καθώς και η δράση της ως πρέσβειρας οδικής ασφάλειας στην Κύπρο. Σε μικρότερο βαθμό συναντάται η χρήση του γ' πληθυντικού προσώπου («λένε», «παραβιάζουν»), η οποία εξυπηρετεί κυρίως την παράθεση γνωμικών, καθώς και την περιγραφή προβληματικών συμπεριφορών στον τομέα της οδικής κυκλοφορίας. Στα σημεία αυτά, οι αναφορές στα βιογραφικά στοιχεία της

Ραφαέλας Μιλτιάδους, καθώς και η παρουσίαση συγκεκριμένων απόψεων ως γενικά αποδεκτών, οδηγούν στην απουσία αλληλεπίδρασης με τον/την αναγνώστη/τρια.

Η τελευταία ενισχύεται σε άλλα σημεία με τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου («ζούμε», «γκρινιάζουμε», «θεωρούμε», «μας»), η οποία εντάσσει τη συντάκτρια και τους/τις αναγνώστες/τριες σε μια κοινή ομάδα (Λύκου, 2000). Μάλιστα η γράφουσα αναφερόμενη στην αξία της ζωής, παρουσιάζεται να γνωρίζει τις σκέψεις και τις συμπεριφορές των αναγνωστών/τριών σχετικά με το ζήτημα, υποδηλώνοντας ότι ούτε εκείνοι/ες, αλλά ούτε και η ίδια διατηρεί την ενδεδειγμένη στάση ζωής («χάνουμε», «παραπονιόμαστε»). Με τον τρόπο αυτόν προσδίδεται ένας εξομολογητικός τόνος στο άρθρο, ενώ φανερώνεται και η πρόθεση της γράφουσας να ταυτιστεί μαζί της το αναγνωστικό κοινό. Η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου εντοπίζεται και στο τέλος του άρθρου, στα λόγια της Ραφαέλας Μιλτιάδους («χρειαζόμαστε», «σκεφτούμε», «λειτουργούμε»). Εν προκειμένω, η ίδια ορίζει τον σεβασμό στις ελευθερίες των ατόμων ως κοινωνική ανάγκη, ενώ παράλληλα παρουσιάζει τις ενέργειες που χρειάζεται να πραγματοποιηθούν για την καλλιέργειά του σε συλλογικό επίπεδο. Μάλιστα στη φράση «να ξεκινήσουμε να λειτουργούμε ως ‘ένα’ κι όχι ο καθένας την πάρτη του» το ρηματικό πρόσωπο αξιοποιείται με σκοπό να προβληθεί έντονα το δίπολο συλλογική δράση – ατομικισμός. Το α' πρόσωπο συναντάται και στον ενικό αριθμό κατά την παράθεση του γνωμικού «Η ζωή ... δεν είναι αυτό που μου συμβαίνει είναι τι κάνω με αυτό που συμβαίνει». Στο σημείο αυτό το ρηματικό πρόσωπο δεν έχει υποκειμενική διάσταση, αλλά αναφέρεται τόσο στη συντάκτρια όσο και στους/στις αναγνώστες/τριες, με σκοπό να προσδοθεί στο γνωμικό η ισχύς της γενικής αλήθειας. Τέλος, στο άρθρο εντοπίζεται σε μικρότερο βαθμό και η χρήση του β' ενικού προσώπου, μέσω του οποίου το κειμενικό ύφος καθίσταται περισσότερο οικείο («ζεις», «μπορείς», «κάνεις»). Πιο συγκεκριμένα, η γράφουσα επιλέγει να απευθυνθεί άμεσα στους/στις αναγνώστες/τριες, με σκοπό να τους/τις παρακινήσει να αξιοποιούν τις καθημερινές στιγμές. Με τον τρόπο αυτόν δίνεται η αίσθηση, ότι νοιάζεται και νουθετεί το κοινό της σε έναν πιο φιλικό τόνο.

Ως προς τις πράξεις λόγου, στο άρθρο κυριαρχεί ο τύπος των αποφαντικών/δηλωτικών σε οριστική έγκλιση, μέσω των οποίων η συντάκτρια εκφράζει την αντίληψή της σε σχέση με όσα αναφέρονται (Στάμου, 2011: 186). Αναλυτικότερα, το κείμενο εκκινεί με μία λαϊκή ρήση, όπου η πολυτιμότητα και η ευθραυστότητα της ανθρώπινης ύπαρξης παρουσιάζονται ως κοινές παραδοχές («Η ζωή λένε είναι δώρο ... να είναι η τελευταία»). Η άποψη αυτή

εκφράζεται και από την ίδια την αρθρογράφο («Κάθε στιγμή και κάθε λεπτό ... είναι πολύτιμο»), η οποία αμέσως μετά δηλώνει με βεβαιότητα, ότι οι άνθρωποι δεν αξιοποιούν τις απλές καθημερινές στιγμές, διότι δεν αντιλαμβάνονται την πραγματική τους αξία («Αυτό συμβαίνει γιατί πολλά πράγματα τα θεωρούμε δεδομένα ενώ δεν είναι»). Αποφαντικές/δηλωτικές πράξεις λόγου εντοπίζονται και στη συνέχεια του άρθρου, μέσω των οποίων η συντάκτρια ενημερώνει το αναγνωστικό κοινό για το ατύχημα και την κινητική αναπηρία της Ραφαέλας Μιλτιάδους («Η Ραφαέλα Μιλτιάδους είδε τη ζωή της», «ένα αυτοκινητιστικό δυστύχημα άλλαξε τη ζωή της», «ενώ βρισκόταν καθοδόν», «το αυτοκίνητο ... συγκρούστηκε», «της ανακοίνωσαν ότι δε θα ξαναπερπατήσει»). Με τον ίδιο τρόπο γνωστοποιούνται και οι δυσκολίες που χρειάζεται να αντιμετωπίσουν τα ανάπηρα άτομα λόγω των σοβαρών κοινωνικών ελλειμμάτων στους τομείς της προσβασιμότητας και της συμπερίληψης («ανακάλυψε αυτό που γνωρίζουν ήδη όλοι», «το αμαξίδιο δεν είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο ... συμπεριληπτικής κουλτούρας στην κοινωνία»). Στη συνέχεια η αρθρογράφος, μέσω μιας σειράς αποφαντικών/δηλωτικών πράξεων λόγου, παραθέτει μία ακόμα λαϊκή ρήση, το περιεχόμενο της οποίας παρουσιάζεται ως κοινώς αποδεκτό («Η ζωή λένε δεν είναι ... που μου συμβαίνει»), ενώ παράλληλα πληροφορεί τους/τις αναγνώστες/τριες σχετικά με τη δυναμική προσωπικότητα της νεαρής γυναίκας («Η Ραφαέλα ... δεν το έβαλε ποτέ κάτω», «επέδειξε τεράστια δύναμη και μεγαλείο ψυχής»), τη βράβευσή της («Η Ραφαέλα Μιλτιάδους τιμήθηκε ... Άντη Χατζηκωστή»), καθώς και τον ρόλο της ως πρέσβειρας οδικής ασφάλειας στην Κύπρο («Σήμερα, η ίδια ... χρησιμοποιεί τη φωνή της»).

Οι αποφαντικές/δηλωτικές πράξεις λόγου είναι κυρίαρχες και στα λόγια της ίδιας της Ραφαέλας Μιλτιάδους, τα οποία παρατίθενται αυτούσια. Πιο συγκεκριμένα, η ίδια αναφέρεται σε προβληματικές και παραβατικές συμπεριφορές, οι οποίες υποβαθμίζουν το δικαίωμα των ανάπηρων ατόμων στην ισότιμη πρόσβαση («Η ασυνειδησία πηγάζει ... τον διπλανό του»), ενώ παράλληλα καταδεικνύει και τη λανθασμένη διαχείρισή τους από την πλευρά των οργάνων της δικαιοσύνης («Η ανοχή, η ατιμωρησία, η ευκολία με την οποία θα ξεπεραστεί ... διευκολύνουν πολλούς»). Τέλος, δηλώνει ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή συμβίωση ανάπηρων και μη ανάπηρων ατόμων είναι η καλλιέργεια σεβασμού στις ατομικές ελευθερίες όλων των πολιτών («Περισσότερο σεβασμό ... χρειαζόμαστε»).

Στο κείμενο συναντώνται σε μικρότερο βαθμό και κατευθυντικές πράξεις λόγου, οι οποίες έχουν διαδραστικό χαρακτήρα και προσανατολίζονται στον/στην αποδέκτη/τρια (Στάμου,

2011: 186). Πιο συγκεκριμένα στο χωρίο «*Η Ραφαέλα αποτελεί ... παράδειγμα να μην χάνουμε την πίστη και την θέληση για ζωή*», η γράφουσα μέσω του ρηματικού τύπου «*να μη χάνουμε*» σε υποτακτική έγκλιση, παρακινεί έμμεσα τους/τις αναγνώστες/τριες να ακολουθήσουν το πρότυπο της Ραφαέλας Μιλτιάδους και να αντιμετωπίζουν με δυναμισμό τις εκάστοτε δυσκολίες στη ζωή. Κατευθυντικές πράξεις λόγου διακρίνονται και στην τελευταία πρόταση του άρθρου, όπου η Ραφαέλα Μιλτιάδους ωθεί άμεσα τους/τις αναγνώστες/τριες να αποτινάξουν τις ατομικιστικές συμπεριφορές, να αφουγκραστούν τις ανάγκες των συμπολιτών τους και να λειτουργούν με γνώμονα τη συλλογική ευημερία («*Να σκεφτούμε ... και να ξεκινήσουμε να λειτουργούμε ως ‘ένα’ κι όχι ο καθένας την πάρτη του*»). Εν προκειμένω, η υποτακτική έγκλιση ορίζει την προσλεκτική ισχύ του εκφωνήματος με τη λειτουργία του «*προσλεκτικού ενδείκτη*» (Στάμου, 2011: 186).

Στο πλαίσιο των επιλογών από τα διαπροσωπικά στοιχεία της γλώσσας πρόκειται να εξεταστεί και ο τρόπος με τον οποίο η συντάκτρια αξιοποιεί τα τρία είδη τροπικότητας (επιστημική, δεοντική και αξιολογική) (Στάμου, 2014: 174). Αναφορικά με την επιστημική τροπικότητα, στο πρώτο μέρος του άρθρου εντοπίζονται ρήματα σε οριστική ενεστώτα («*είναι*», «*συμβαίνει*», «*θεωρούμε*»), μέσω των οποίων η γράφουσα εκφράζει με βεβαιότητα την πεποίθησή της για την αξία της ζωής, ενώ παρουσιάζεται να γνωρίζει και τον τρόπο με τον οποίο την αντιλαμβάνονται και οι αναγνώστες/τριες (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2009: 128-129). Μάλιστα στη φράση «*μια βόλτα που μπορείς να την κάνεις καθημερινά και όλο την αναβάλλεις*», η σιγουριά με την οποία εκφράζεται το εκφώνημα δημιουργεί την αίσθηση, ότι η συντάκτρια αποτελεί έναν αόρατο παρατηρητή, ο οποίος είναι σε θέση να γνωρίζει λεπτομέρειες από την καθημερινότητα των αναγνωστών/τριών. Αμέσως μετά, στο προτασιακό σύμπλεγμα «*μπορεί ανά πάσα στιγμή να ανατραπούν όλα και να μην είσαι σε θέση να την κάνεις*», η βεβαιότητα του εκφωνήματος μετριάζεται, με σκοπό να δηλωθεί η δυνατότητα να συμβούν αναπάντεχες ανατροπές με ισχυρό αντίκτυπο στη ζωή των ατόμων (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2009: 128). Σε επόμενα σημεία του κειμένου, κυριαρχεί η χρήση ρημάτων σε οριστική κυρίως παρελθοντικών χρόνων («*είδε*», «*βρισκόταν*», «*ανακάλυψε*», «*έβαλε*», «*χρησιμοποίησε*», «*αξιοποίησε*»), αλλά και ενεστώτα («*αποτελεί*», «*χρησιμοποιεί*»), μέσω των οποίων παρατίθενται με βεβαιότητα πληροφορίες που αφορούν το ατύχημα και την επερχόμενη κινητική βλάβη της Ραφαέλας Μιλτιάδους, τη συνειδητοποίησή της σε σχέση με τα εμπόδια που χρειάζεται να αντιμετωπίσει ένα ανάπηρο

άτομο, καθώς και τη δυναμική στάση που διατήρησε, αναλαμβάνοντας δράση υπέρ των δικαιωμάτων των ανάπηρων ατόμων (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2009: 129). Η επιστημική τροπικότητα διακρίνεται και στα λεγόμενα της νεαρής γυναίκας, όπου εντοπίζονται ρήματα κυρίως σε οριστική ενεστώτα («είναι», «πηγάξει», «αγνοεί», «διευκολύνουν»). Με τον τρόπο αυτόν η ίδια παρουσιάζεται βέβαιη για την προβληματική κατάσταση που κυριαρχεί στον τομέα της οδικής κυκλοφορίας. Μάλιστα, η βεβαιότητά της ισχυροποιείται από το επιρρηματικό στοιχείο «προφανώς», όταν εκφράζει την πεποίθησή της, ότι ο σεβασμός απέναντι στα δικαιώματα των αναπήρων αποτελεί ζήτημα παιδείας και κουλτούρας («Προφανώς είναι θέμα παιδείας και κουλτούρας») (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2009: 129).

Η δεοντική τροπικότητα αξιοποιείται αποκλειστικά στην αρχή του κειμένου και συγκεκριμένα στο χωρίο «πρέπει να ζεις την κάθε μέρα σαν είναι η τελευταία» (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2009: 129). Εν προκειμένω, μέσω του απρόσωπου ρήματος «πρέπει» σε συνδυασμό με το ρήμα «να ζεις» σε υποτακτική έγκλιση, εκφράζεται η υποχρέωση του/της αναγνώστη/τριας να αξιοποιεί στο έπακρο το δώρο της ζωής σε καθημερινή βάση (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2009: 129). Η συγκεκριμένη προσταγή - συμβουλή υπαγορεύεται από την αρθρογράφο με έμμεσο τρόπο, μέσω της λαϊκής ρήσης που επιλέγει να παραθέσει («Η ζωή λένε ...»). Το γεγονός αυτό οδηγεί στην κατασκευή μιας άνισης σχέσης μεταξύ της ίδιας και του/της αποδέκτη/τριας, αφού η γράφουσα παρουσιάζεται να γνωρίζει και να υποδεικνύει στο κοινό της τον ενδεδειγμένο τρόπο ζωής (Λύκου, 2000).

Η αξιολογική τροπικότητα είναι διάχυτη σε ολόκληρο το κείμενο και συνολικά η αξιοποίησή της οδηγεί στην ανάδειξη αντιθετικών στοιχείων, για τα οποία εκφράζεται η επιδοκιμασία και η αποδοκιμασία της αρθρογράφου (Στάμου, 2011: 186). Πιο συγκεκριμένα, ήδη από την αρχή του άρθρου επισημαίνεται η αξία της ζωής, μέσω του φορτισμένου συναισθηματικά λεξιλογικού στοιχείου «δώρο» και του επιθέτου «πολύτιμο» (Στάμου, 2011: 186). Ωστόσο αμέσως μετά, μέσω δύο διαδοχικών ρητορικών ερωτήσεων, η γράφουσα εκφράζει τις αμφιβολίες της σχετικά με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται και βιώνουν την καθημερινότητα τόσο οι αναγνώστες/τριες, όσο και η ίδια («Κατά πόσο όμως την ζούμε; Την απολαμβάνουμε ή γκρινιάζουμε χωρίς λόγο και χάνουμε το νόημά της;»). Εν προκειμένω, μέσω φορτισμένου συναισθηματικά λεξιλογίου («απολαμβάνουμε», «γκρινιάζουμε») και της μεταφοράς

«χάνουμε το νόημά της», τα θετικά και τα αρνητικά συναισθήματα των ατόμων συνοψίζονται σε δύο άκρα και αξιολογούνται με αντίστοιχο τρόπο (Στάμου, 2011: 186).

Εν συνεχεία, στις αναφορές για το ατύχημα και την αναπηρία της Ραφαέλας Μιλτιάδους παρατηρείται η χρήση αρνητικά φορτισμένου λεξιλογίου («δυστύχημα», «κινητικά προβλήματα») (Στάμου, 2011: 186). Παρόμοια η μετακίνηση με αμαξίδιο, καθώς και οι ελλείψεις κατάλληλων υποδομών και συμπεριληπτικής κουλτούρας, χαρακτηρίζονται από το λεξιλογικό στοιχείο «εμπόδιο», ως δυσχερείς παράγοντες στην καθημερινότητα ενός ανάπηρου ατόμου. Σε αντίθεση με τις δεδομένες συνθήκες, η ενεργητική στάση και το έργο της Ραφαέλας Μιλτιάδους υπέρ της αναπηρικής κοινότητας αξιολογούνται με απόλυτα θετικό τρόπο, όπως φανερώνεται από την εκτεταμένη χρήση συναισθηματικού λεξιλογίου («τιμήθηκε», «βραβείο», «δύναμη», «μεγαλείο ψυχής», «αξιοποίηση», «πηγή έμπνευσης», «παράδειγμα», «ενυαισθητοποιήσει», «σεβασμού»), τη μεταφορά «δεν το έβαλε ποτέ κάτω», καθώς και την εμπρόθετη επιρρηματική φράση «με τον καλύτερο τρόπο» (Στάμου, 2011: 186). Μάλιστα, με σκοπό να αναδειχθεί εντονότερα η θετικά αξιολογούμενη στάση ζωής της νεαρής γυναίκας, τίθεται σε σύγκριση με αυτήν των αναγνωστών/τριών, αλλά και της γράφουσας, μέσω δύο διαδοχικών ρητορικών ερωτήσεων, οι οποίες αυξάνουν το συναισθηματικό φορτίο του εκφωνήματος («Πόσοι άνθρωποι καθημερινά το κάνουν αυτό; Πόσες φορές δεν παραπονιόμαστε για ανούσια πράγματα και χάνουμε την ουσία;»). Στο σημείο αυτό εκφράζονται αμφιβολίες για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι δυσκολίες της καθημερινότητας από τα μη ανάπηρα άτομα, ενώ ταυτόχρονα αποδοκιμάζονται συγκεκριμένες συμπεριφορές τους, μέσω του αρνητικά φορτισμένου λεξιλογικού στοιχείου «παραπονιόμαστε», του επιθέτου «ανούσια» και της μεταφοράς «χάνουμε την ουσία» (Στάμου, 2011: 186).

Η αξιολογική τροπικότητα αξιοποιείται και από τη Ραφαέλα Μιλτιάδους, η οποία στα λεγόμενά της εκφράζει την έντονη αποδοκιμασία της για συγκεκριμένες οδικές συμπεριφορές, καθώς και την ανεπιτυχή αντιμετώπισή τους από τα αρμόδια όργανα. Αυτό πραγματώνεται μέσω αρνητικά φορτισμένου λεξιλογίου («ασυνειδησία», «αγνοεί», «ανοχή», «ατιμωρησία», «παραβιάζουν»), αλλά και της μεταφορικής έκφρασης «βλέπει την ευκολία του» (Στάμου, 2011: 186). Τέλος, η ομιλήτρια μέσω της προτροπής της για ανάπτυξη κοινωνικής αλληλεγγύης («να ξεκινήσουμε να λειτουργούμε ως ‘ένα’») και την αποφυγή

ατομικιστικών συμπεριφορών («κι όχι ο καθένας την πάρτη του») δηλώνει την επιδοκιμασία και αντίστοιχα την αποδοκιμασία της για τις δύο αντίθετες κοινωνικές στάσεις.

Κειμενική λειτουργία

Το εξεταζόμενο κείμενο αποτελεί άρθρο γνώμης ενός lifestyle περιοδικού, το οποίο έχει ενημερωτικό, αλλά κατά βάση σχολιαστικό χαρακτήρα (Τσάκωνα β, ΚΕΓ)¹¹. Για τον λόγο αυτόν η θεματική οργάνωση εξυπηρετεί την ανάδειξη εκείνων των πληροφοριών, οι οποίες βρίσκονται στο επίκεντρο του σχολιασμού της συντάκτριας. Αναλυτικότερα, στον τίτλο του άρθρου ως θέμα λειτουργεί το ονοματεπώνυμο του προσώπου που συζητείται «Ραφαέλα Μιλτιάδους» (αμαρκάριστο), με ρήμα - σχόλιο το «Μια γυναίκα με μεγαλείο ψυχής» (Μανιού, 2019: 165). Όπως είθισται στα περισσότερα δημοσιογραφικά άρθρα, έτσι κι εδώ ο τίτλος χαρακτηρίζεται από ελλειπτικότητα και αινιγματικότητα, οι οποίες προσελκύουν το ενδιαφέρον του αναγνώστη να μάθει περισσότερα για τη γυναίκα πίσω από τη συγκεκριμένη περιγραφή (Γιαλαμπούκη, 2008: 17).

Η εισαγωγική παράγραφος εκκινεί με τα αμαρκάριστα θέματα «Η ζωή» και «Κάθε στιγμή και κάθε λεπτό» (ταυτίζονται με τα υποκείμενα των προτάσεων), καθώς και με το μαρκαρισμένο θέμα «πρέπει να ζεις» (Μανιού, 2019: 165-167). Στο χωρίο αυτό, ο/η αναγνώστης/τρια πληροφορείται για την αξία της ζωής και ωθείται να αξιοποιεί την κάθε χρονική της στιγμή («Η ζωή λένε ... είναι πολύτιμο»). Αμέσως μετά, στα μαρκαρισμένα θέματα «Κατά πόσο», «Την», «γκρινιάζουμε» και «χάνουμε», το ενδιαφέρον στρέφεται στη στάση των ατόμων, με τη συντάκτρια να παρατηρεί ότι η πλειοψηφία, συμπεριλαμβανομένης και της ίδιας, δεν απολαμβάνει την καθημερινότητα και αναλώνεται με ανούσια ζητήματα (Μανιού, 2019: 165-166). Μάλιστα, η τάση αυτή ερμηνεύεται στις δομές: αμαρκάριστο θέμα «Αυτό» (ταυτίζεται με το υποκείμενο του ρήματος) με ρήμα «συμβαίνει» και μαρκαρισμένο θέμα «γιατί πολλά πράγματα» με ρήμα «τα θεωρούμε δεδομένα» (Μανιού, 2019: 165-168). Η παράγραφος ολοκληρώνεται με μία σειρά μαρκαρισμένων θεμάτων («ενώ», «όπως για παράδειγμα», «μπορεί»), μέσω των οποίων επισημαίνεται ο παράγοντας των απρόσμενων και μη αναστρέψιμων συμβάντων στη ζωή (Μανιού, 2019: 165-166). Συγκεκριμένα με το μαρκαρισμένο θέμα «μπορεί», καθίσταται νοηματικά κυρίαρχη η δυσάρεστη πιθανότητα,

¹¹ Ανακτήθηκε στις 30/1/2025 από: https://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=182

λειτουργώντας ως υπενθύμιση για το μη ανάπηρο αναγνωστικό κοινό να αδράχνει την κάθε μέρα (Μανιού, 2019: 166).

Η κειμενική συνέχεια εξελίσσεται με τα αμαρκάριστα θέματα «*Η Ραφαέλα Μιλτιάδους*» και «(καθώς) ένα αυτοκινητιστικό δυστύχημα» (ταυτίζονται με τα υποκείμενα των ρημάτων), μέσω των οποίων γνωστοποιούνται το ατυχές περιστατικό και η σημαντική του επίδραση στη ζωή της νεαρής γυναίκας («είδε τη ζωή της ... από τη μία στιγμή», «άλλαξε τη ζωή της για πάντα.») (Μανιού, 2019: 166). Τα μαρκαρισμένα θέματα «*Το καλοκαίρι του 2019*» και «*Το επόμενο πρωί*» εστιάζουν την προσοχή σε συγκεκριμένες χρονικές περιστάσεις, με σκοπό να δοθούν περισσότερες λεπτομέρειες για το συμβάν και την εμπειρία της Ραφαέλας Μιλτιάδους («ενώ βρισκόταν ... μετωπικά με άλλο όχημα», «αυτό που θυμάται ... δε θα ξαναπερπατήσει.») (Μανιού, 2019: 165-166). Κατόπιν, το μαρκαρισμένο θέμα «*Μετά από ένα μεγάλο διάστημα αποκατάστασης και προσαρμογής*» σηματοδοτεί μια νέα φάση του κειμένου, η οποία επικεντρώνεται στη ζωή της Ραφαέλας Μιλτιάδους έπειτα από το ατύχημα («ανακάλυψε αυτό ... με κινητικά προβλήματα») (Μανιού, 2016: 165-166). Στο σημείο αυτό, τα αμαρκάριστα θέματα «(ότι) το αμαξίδιο» και «(αλλά) η έλλειψη δομών και συμπεριληπτικής κουλτούρας» (ταυτίζονται με τα υποκείμενα των ρημάτων) εξυπηρετούν την παράθεση της νέας πληροφορίας αναφορικά με τα κοινωνικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ανάπηροι πολίτες («δεν είναι ... στην καθημερινότητά τους», «στην κοινωνία») (Μανιού, 2019: 165-166).

Το αμαρκάριστο θέμα «*Η Ραφαέλα Μιλτιάδους*» συναντάται ξανά στον δεύτερο υπότιτλο του κειμένου, με σκοπό να γνωστοποιηθεί η βράβευση της νεαρής γυναίκας στο ρήμα «*τιμήθηκε το 2021 ... Άντη Χατζηκωστή*». Στο χωρίο που ακολουθεί εντοπίζεται το αμαρκάριστο θέμα «*Η ζωή*» (ταυτίζεται με το υποκείμενο των ρημάτων), το οποίο εξελίσσεται στα ρήματα «δεν είναι ... μου συμβαίνει» και «είναι τι κάνω ... μου συμβαίνει» (Μανιού, 2019: 165). Εν προκειμένω ο/η αναγνώστης/τρια πληροφορείται για μια λαϊκή ρήση, η οποία έχει στόχο να επαληθεύσει ως ενδεδειγμένη τη στάση της Ραφαέλας Μιλτιάδους έπειτα από το ατύχημά της. Η τελευταία περιγράφεται αμέσως μετά στη δομή: αμαρκάριστο θέμα «*Η Ραφαέλα*» (ταυτίζεται με το υποκείμενο του ρήματος) και ρήμα «*παρά το ατύχημά ... ποτέ κάτω*» (Μανιού, 2019: 265). Στη συνέχεια, με το μαρκαρισμένο θέμα «*Το αντίθετο*» δηλώνεται emphaticά η νοηματική αντίθεση μεταξύ της φράσης «*το έβαλε κάτω*», η οποία εντοπίζεται στην προηγούμενη πρόταση, και της δυναμικής στάσης που διατήρησε η Ραφαέλα

Μιλτιάδους (Μανιού, 2019: 165-166). Στο σημείο αυτό η εξέλιξη της πληροφορίας προωθείται από τα ρήματα «χρησιμοποίησε ... ενέργειά της», «βλέποντας την ... αλλάζει» και «επέδειξε ... μεγαλείο ψυχής», όπου συμπυκνώνεται ένας όγκος πληροφοριών σχετικά με τις ενέργειες της νεαρής γυναίκας (Μανιού, 2019: 165, 169-170). Το ίδιο επιτυγχάνεται και στις ακόλουθες δομές: μαρκαρισμένο θέμα «Ασχολήθηκε» με ρήμα «με αυτό που της συνέβη» και μαρκαρισμένο θέμα «το» με ρήμα «αξιοποίησε με ... δυνατό τρόπο» (Μανιού, 2019: 165-166). Με τα μαρκαρισμένα θέματα «Πόσοι» και «Πόσες» η συντάκτρια επιλέγει να στρέψει το ενδιαφέρον στη στάση των υπόλοιπων ανθρώπων, με σκοπό να εκφράσει γι' αυτήν τις αμφιβολίες της, αλλά και να αναδείξει εντονότερα τη δυναμική προσωπικότητα της Ραφαέλας Μιλτιάδους (Μανιού, 2019: 165-166). Μάλιστα αμέσως μετά, μέσω του αμαρκάριστου θέματος «Η Ραφαέλα» (ταυτίζεται με το υποκείμενο του ρήματος) η γράφουσα εκφράζει την πεποίθησή της, ότι η νεαρή γυναίκα κατορθώνοντας να παραμείνει ενεργή και επιδεικνύοντας ισχυρή θέληση για ζωή, αποτελεί έμπνευση για την ίδια αλλά και για το αναγνωστικό κοινό («αποτελεί πηγή έμπνευσης ... θέληση για ζωή») (Μανιού, 2019: 165-166).

Στην τελευταία παράγραφο του άρθρου το μαρκαρισμένο θέμα «Σήμερα» εστιάζει στο συγγραφικό παρόν, με σκοπό να παρουσιαστεί η δράση της Ραφαέλας Μιλτιάδους υπέρ της αναπηρικής κοινότητας στην Κύπρο («χρησιμοποιεί τη φωνή της ... προς του ανθρώπους με αναπηρίες») (Μανιού, 2019: 165-166). Κατόπιν στα λεγόμενα της ίδιας, όπως αυτά παρατίθενται από τη συντάκτρια, εντοπίζεται το μαρκαρισμένο θέμα «Προφανώς», το οποίο κυριαρχεί με σκοπό να επισημανθεί η άποψη, ότι η καλλιέργεια του σεβασμού των δικαιωμάτων των ανάπηρων ατόμων εξαρτάται από την πνευματική καλλιέργεια των πολιτών (Μανιού, 2019: 165-166). Η ομιλήτρια στη συνέχεια επιχειρεί να ερμηνεύσει τις προβληματικές συμπεριφορές στον τομέα της οδικής κυκλοφορίας μέσω των δομών: αμαρκάριστο θέμα «η ασυνειδησία» (ταυτίζεται με το υποκείμενο του ρήματος) με ρήμα «πηγάει από το» και αμαρκάριστο θέμα «ο καθένας» (ταυτίζεται με το υποκείμενο των ρημάτων) με ρήματα «βλέπει την ευκολία του» και «κι αγνοεί ... διπλανό του» (Μανιού, 2019: 165-166). Αμέσως μετά, το αμαρκάριστο θέμα «η ανοχή, η ατιμωρησία, η ευκολία» (ταυτίζονται με τα υποκείμενα του ρήματος) εξυπηρετεί τη γνωστοποίηση των παραγόντων, οι οποίοι συμβάλλουν στην εμφάνιση παραβατικών συμπεριφορών (Μανιού, 2019: 165-166). Στο σημείο αυτό τα μαρκαρισμένα θέματα «με την οποία» και «(που)στην τελική» εστιάζουν

στο τρόπο αλλά και το αποτέλεσμα της στρεβλής διαχείρισης των παραβάσεων από τα αρμόδια όργανα («θα ξεπεραστεί ... πράξη», «διευκολύνουν ... τους κανόνες») (Μανιού, 2019: 165-168). Κατόπιν, τα μαρκαρισμένα θέματα «Περισσότερο σεβασμό» και «Αυτό» μεταφέρουν το ενδιαφέρον στη λύση του προβλήματος, με την ομιλήτρια να συνιστά την καλλιέργεια σεβασμού στις ελευθερίες όλων των πολιτών («στις ελευθερίες όλων», «χρειαζόμαστε») (Μανιού, 2019: 165-166). Το τελευταίο επεξηγείται με μια σειρά μαρκαρισμένων θεμάτων «Να σκεφτούμε», «τι», «να ξεκινήσουμε», «να λειτουργούμε», καθώς και με το αμαρκάριστο θέμα «(κι όχι) ο καθένας» (ταυτίζεται με το υποκείμενο του εννοούμενου ρήματος), όπου η πληροφοριακή αξία εντοπίζεται στις συλλογικές ενέργειες που χρειάζεται να πραγματοποιηθούν για την ομαλή κοινωνική συμβίωση ανάπηρων και μη ανάπηρων πολιτών (Μανιού, 2019: 165-166).

Ανάλυση οπτικού μέρους

Εικόνα 1

Η Ελευθερία Παπαδάκη επιλέγει να πλαισιώσει το γραπτό κείμενο με φωτογραφικό και βιντεοσκοπημένο υλικό, το οποίο αντλείται από τη βράβευση της Ραφαέλας Μιλτιάδους. Η εν λόγω εκδήλωση, όπως αναφέρεται στο γραπτό μέρος, έλαβε χώρα το 2021, δύο χρόνια, δηλαδή, πριν από το συγγραφικό παρόν (*«Η Ραφαέλα Μιλτιάδους τιμήθηκε το 2021...»*). Προφανώς, η επιλογή του συγκεκριμένου υλικού από την αρθρογράφο δε σχετίζεται με τον επίκαιρο χαρακτήρα του, αλλά με την αξία που αποδίδεται στο γεγονός που απαθανατίζεται.

Η παρατιθέμενη φωτογραφία επιλέχθηκε προς ανάλυση, λόγω της δεσπόζουσας θέσης της στην κεφαλή του άρθρου, στο αριστερό μέρος του τίτλου. Συγκεκριμένα, πρόκειται για την απεικόνιση της Ραφαέλας Μιλτιάδους, στην οποία, άλλωστε, επικεντρώνεται και το γραπτό κείμενο. Η φιγούρα που διαγράφεται μερικώς στο δεξί μέρος του κάδρου μαρτυρά την παρουσία ενός άνδρα στον χώρο, ωστόσο ο φωτογραφικός φακός εστιάζει εξ ολοκλήρου στο τιμώμενο πρόσωπο. Η νεαρή γυναίκα παρουσιάζεται καθισμένη στο αναπηρικό της αμαξίδιο με τα πόδια της ενωμένα χιαστί. Στο δεξί της χέρι κρατάει ένα μικρό, ασημένιο αγαλματίδιο, το οποίο, όπως γνωστοποιείται στο γραπτό μέρος, είναι το βραβείο *«Πρωτείο Ζωής εις Μνήμην Άντη Χατζηκωστή»* που της απονεμήθηκε, ενώ με το αριστερό της χέρι ακουμπά στο αμαξίδιό της. Η ενδυμασία, το χτένισμα και το μακιγιάζ της, ο χώρος που προσιδιάζει σε αίθουσα εκδηλώσεων, καθώς και ο επαγγελματικός φωτισμός που διακρίνεται στο βάθος επιβεβαιώνουν την επισημότητα της περίπτωσης, στην οποία αναφέρεται και η αρθρογράφος. Το σώμα, το κεφάλι και το βλέμμα της νεαρής γυναίκας είναι στραμμένα προς τα εμπρός και το στόμα της είναι μερικώς ανοιχτό. Το τελευταίο μαρτυρά, ότι ο φωτογραφικός φακός την απαθανατίζει κατά τη διάρκεια της ομιλίας που είθισται να πραγματοποιούν τα πρόσωπα που βραβεύονται αμέσως μετά την απονομή. Πρόκειται επομένως για μια αφηγηματική διαδικασία, στην οποία η Ραφαέλα Μιλτιάδους έχει τον ρόλο της δράστριας – λέγουσας (Kress & Van Leeuwen, 2006: 63-66). Μολονότι η ίδια αποτελεί τη μοναδική συμμετέχουσα, ο θεατής είναι εύκολο/εύλογο να υποθέσει την ύπαρξη του κοινού - αποδέκτη, στο οποίο απευθύνονται τα λεγόμενά της, απόσπασμα των οποίων παρατίθεται και στο γραπτό μέρος (*«Προφανώς είναι θέμα παιδείας και κουλτούρας [...] ‘ένα’ κι όχι ο καθένας την πάρτη του»*).

Σε διαπροσωπικό επίπεδο παρατηρείται, ότι το βλέμμα της Ραφαέλας Μιλτιάδους δε διασταυρώνεται με αυτό του/της αποδέκτη/τριας. Πρόκειται, δηλαδή, για μια *«εικονιστική πράξη προσφοράς»* (*«image act of offer»*), όπου το εικονιζόμενο πρόσωπο προσφέρεται προς παρατήρηση (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Παράλληλα, η οριζόντια γωνία της φωτογραφικής

λήψης δημιουργεί μία μετρίου βαθμού εμπλοκή του θεατή στο αναπαριστώμενο δρώμενο, καθώς τα μετωπικά επίπεδα του δημιουργού και της εικονιζόμενης αποκλίνουν ελαφρώς (Παπαδημητρίου, 2010: 14-15). Το μέγεθος του κάδρου καθορίζεται από τη «μεσαία λήψη» (medium shot) της φωτογραφίας, η οποία περιλαμβάνει ολόκληρη τη σιλουέτα της νεαρής γυναίκας, καθώς και το αναπηρικό της αμαξίδιο. Συνεπώς, η κοινωνική σχέση που οικοδομείται μεταξύ εικονιστικού «αντικειμένου» και αποδέκτη/τριας δεν μπορεί να θεωρηθεί στενή, ούτε όμως απρόσωπη, καθώς ο θεατής είναι σε θέση να παρατηρήσει τη στάση του σώματος και την έκφραση του προσώπου της εικονιζόμενης (Kress & Van Leeuwen, 2006: 124-125). Μάλιστα, οι τελευταίες αποπνέουν δυναμικότητα και αυτοπεποίθηση, επιβεβαιώνοντας τις πληροφορίες που παρέχονται από τη συντάκτρια για την προσωπικότητα της Ραφαέλας Μιλτιάδους. Ένα ακόμα στοιχείο, το οποίο ευθυγραμμίζεται με τον τρόπο που παρουσιάζεται η ίδια στο γραπτό μέρος, είναι η «χαμηλή γωνία» λήψης της εικόνας (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Πιο συγκεκριμένα, η εικονιζόμενη και το αναπηρικό της αμαξίδιο αναπαρίστανται μεγαλύτερα από το πραγματικό τους μέγεθος, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας άνισης σχέσης εξουσίας, στην οποία υπερτερούν τα εικονιστικά «αντικείμενα» (Στάμου κ.ά., 2011: 328). Η ανισότητα αυτή αποτυπώνεται και γλωσσικά, μέσω της αξιοποίησης της αξιολογικής τροπικότητας και της σύγκρισης που πραγματοποιείται από τη συντάκτρια μεταξύ της Ραφαέλας και του μη ανάπηρου αναγνωστικού κοινού, με στόχο την ανάδειξη της ενδεδωγμένης στάσης ζωής της νεαρής γυναίκας («*Ασχολήθηκε με αυτό που της συνέβη [...] Πόσες φορές δεν παραπονιόμαστε για ανούσια πράγματα και χάνουμε την ουσία;»*).

Τα φυσικά χρώματα και η υψηλή ευκρίνεια της εξεταζόμενης εικόνας μαρτυρούν, ότι πιθανότατα προέρχεται από το αρχείο επαγγελματία φωτογράφου, ο οποίος κάλυψε τη συγκεκριμένη εκδήλωση (υψηλή τροπικότητα) (Στάμου κ.ά., 2011: 329). Ο ρεαλισμός αυτός της προσδίδει ιδιαίτερη δύναμη (Wells, 2007: 48 ό.α. στο Παπαδάκη, 2011: 53) και για αυτόν τον λόγο αξιοποιείται, άλλωστε, και από την αρθρογράφο.

Στο επίπεδο της κειμενικής λειτουργίας, η πληροφοριακή αξία του εικονιστικού μηνύματος βρίσκεται στο κέντρο, στη μορφή δηλαδή της Ραφαέλας Μιλτιάδους, όπου εστιάζει ο φωτογραφικός φακός (Στάμου κ.ά., 2011: 330). Στην ανάδειξή της συμβάλλουν παράλληλα η ουδετερότητα του φόντου και οι χρωματικές αντιθέσεις που δημιουργούνται (Kress & Van

Leeuwen, 2006: 177). Συνεπώς, ως προς την οργάνωση της πληροφορίας, το οπτικό και το γραπτό μέρος ευθυγραμμίζονται πλήρως, με κοινό στόχο να εστιάσουν στη νεαρή γυναίκα.

Συμπερασματικά, το οπτικό μέρος λειτουργεί συμπληρωματικά προς το γραπτό ως προς τη θεματολογία του. Μολονότι δεν καλύπτει το σύνολο των θεματικών που θίγονται από την αρθρογράφο, επαληθεύει τα όσα αναφέρονται σχετικά με το σημαντικό έργο της Ραφαέλας Μιλτιάδους υπέρ της αναπηρικής κοινότητας. Παράλληλα, δεδομένου ότι πρόκειται για μία εικόνα που αποπνέει δυναμισμό, επιβεβαιώνονται οι χαρακτηρισμοί της συντάκτριας για την προσωπικότητα της εικονιζόμενης. Όμως, ως προς τα νοήματα που κατασκευάζονται στο γραπτό μέρος σχετικά με το inspiration porn, αυτά δε μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτυπώνονται στη φωτογραφία. Κι αυτό, διότι η εικονιστική αναπαράσταση της Ραφαέλας Μιλτιάδους οικοδομείται εξ ολοκλήρου με βάση το έργο και τη βράβευσή της. Με τον τρόπο αυτόν, παρουσιάζεται μεν ως ένα σημαντικό πρόσωπο, το οποίο μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπο για το κοινό, όχι όμως επειδή κατάφερε να «ξεπεράσει» την αναπηρία της, αλλά λόγω του αγώνα της υπέρ της προάσπισης των αναπηρικών δικαιωμάτων, ο οποίος στο γραπτό μέρος επισκιάζεται από τη στερεοτυπική της αναπαράσταση.

Σχολιασμός ερευνήτριας

Το άρθρο της Ελευθερίας Παπαδάκη συνιστά ένα αφιέρωμα στη Ραφαέλα Μιλτιάδους, με αφορμή τη δράση της υπέρ του δικαιώματος των ανάπηρων ατόμων στην προσβασιμότητα. Με αφετηρία το ατύχημα της νεαρής γυναίκας, το οποίο αναπαρίσταται ως σημαντικό ορόσημο στη ζωή της, η κειμενική εξέλιξη ακολουθεί την πορεία της μέχρι και τον διορισμό της ως Πρέσβειρας Οδικής Ασφάλειας στην Κύπρο. Δεδομένου ότι πρόκειται για ένα άρθρο γνώμης, οι αναφορές στο ατύχημα, την αναπηρία και το έργο της Ραφαέλας Μιλτιάδους για την καλλιέργεια οδικής συνείδησης αποτελούν την πηγή του σχολιασμού της συντάκτριας, η οποία μάλιστα αφορμάται από τη ζωή της, για να θέξει ζητήματα αυτοβελτίωσης και να εκφράσει τους εσωτερικούς της προβληματισμούς.

Η συζήτηση και ο προβληματισμός για θέματα που αφορούν την καθημερινότητα και τη στάση ζωής των ατόμων καθίστανται κυρίαρχα ήδη από την εισαγωγική παράγραφο του άρθρου. Πιο συγκεκριμένα, πριν ακόμα αναφερθεί ρητά στη Ραφαέλα Μιλτιάδους, η συντάκτρια επιλέγει να εκφράσει τις αμφιβολίες της σχετικά με τον τρόπο που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται την αξία της ζωής («πολλά πράγματα τα θεωρούμε δεδομένα»),

επιδιώκοντας να ωθήσει τους/τις αναγνώστες/τριες να επανεκτιμήσουν τις απλές καθημερινές στιγμές και να τις αξιοποιούν στον μέγιστο βαθμό. Μάλιστα, προκειμένου να ενισχύσει το επιχείρημά της, παρατηρείται ότι καλλιεργεί ένα κλίμα ανασφάλειας, επισημαίνοντας στο αναγνωστικό κοινό τον παράγοντα των δυσάρεστων συμβάντων στη ζωή, τα οποία υποδηλώνεται ότι είναι δυνατό να επηρεάσουν τη σωματική ακεραιότητα και ακόλουθα την ποιότητα ζωής των ατόμων. Το τελευταίο πραγματώνεται με την παράθεση ενός παραδείγματος (*«όπως για παράδειγμα μια βόλτα ... να μην είσαι σε θέση να την κάνεις»*), το οποίο συνειρμικά οδηγεί τη σκέψη του/της αναγνώστη/τριας στο ατύχημα και την κινητική βλάβη της Ραφαέλας Μιλτιάδους, στα οποία επικεντρώνεται θεματικά ολόκληρο το άρθρο. Με τον τρόπο αυτόν η νεαρή γυναίκα, αλλά και κάθε ανάπηρο άτομο, αναπαρίστανται να στερούνται τις μικρές καθημερινές απολαύσεις, οι οποίες θεωρούνται «δεδομένες» για τους/τις μη ανάπηρους/ες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αρνητική αναπαράσταση της αναπηρίας και αντίστοιχα την εξιδανίκευση του «κανονικού» σώματος (Καραγιάννη & Κουτσοκλένης, 2023: 73-75), δεδομένου ότι η αρτιμέλεια αναπαρίσταται ως προϋπόθεση για την άντληση ευχαρίστησης από τα απλά πράγματα, ενώ η απώλεια της σωματικής ακεραιότητας ως παράγοντας να απολέσει κανείς αυτό το προνόμιο.

Ο τρόπος με τον οποίο αναπαρίσταται η αναπηρία, αλλά και το ίδιο το ανάπηρο άτομο χρειάζεται να εξεταστεί και στο κύριο μέρος του άρθρου, όπου οι αναφορές της συντάκτριας γίνονται πιο συγκεκριμένες. Αρχικά παρατηρείται, ότι η παρουσίαση της Ραφαέλας Μιλτιάδους στο αναγνωστικό κοινό πραγματώνεται κατά βάση μέσω της λεπτομερούς αφήγησης του ατυχήματός της, καθώς και ότι η περιγραφή της κινητικής βλάβης που προκλήθηκε, εμπερικλείεται στη φράση *«δε θα ξαναπερπατήσει»*. Με τον τρόπο αυτόν, το ανάπηρο άτομο ταυτίζεται εξ αρχής με την αρνητική συνθήκη του «δυστυχήματος», ενώ η βλάβη ορίζεται με γνώμονα τις ικανότητες του κανονικού σώματος, με αποτέλεσμα να γίνεται αντιληπτή ως απόκλιση (Καραγιάννη & Κουτσοκλένης, 2023: 73) και *«ανεπιθύμητο χαρακτηριστικό»* (Grue, 2016: 838). Στο ίδιο σημείο, η χρονική δείξη, μέσω της οποίας αποδίδεται έμφαση στη μη αναστρεψιμότητα της κατάστασης που διαμορφώθηκε έπειτα από το συγκεκριμένο συμβάν (*«για πάντα»*, *«δε θα ξαναπερπατήσει»*), καθώς και η αρνητικά φορτισμένη αξιολόγηση της βλάβης (*«κινητικά προβλήματα» «ότι το αμαξίδιο ... στην καθημερινότητά τους»*), οδηγούν στη μονοδιάστατη αναπαράσταση της αναπηρίας ως

«τραγωδίας», η οποία χρειάζεται να «ξεπεραστεί» από το ανάπηρο άτομο (Ayers & Reed, 2022: 91).

Το μοτίβο αυτό εύλογα επηρεάζει και την αναπαράσταση της Ραφαέλας Μιλτιάδους, η οποία μέσω των σημασιο-συντακτικών επιλογών της γράφουσας και κυρίως μέσω της αξιοποίησης της αξιολογικής τροπικότητας περιγράφεται ως εξαιρετικά δυναμική προσωπικότητα με ιδιαίτερα ψυχικά χαρίσματα, που κατόρθωσε να αξιοποιήσει ένα δυσάρεστο βίωμα για να δράσει υπέρ της αναπηρικής κοινότητας («Το αντίθετο ... δυνατό τρόπο»). Μάλιστα, η δεδομένη θετική αναπαράσταση ενισχύεται από τη σύγκριση μεταξύ της ενδεδειγμένης στάσης που διατήρησε η νεαρή γυναίκα και της αρνητικά αξιολογούμενης στάσης που αναπαρίστανται να διατηρούν στην καθημερινότητά τους τόσο οι αναγνώστες/τριες, όσο και η ίδια η γράφουσα («Πόσες φορές ... την ουσία»). Ωστόσο, αυτό οδηγεί σε μία προβληματική διάκριση μεταξύ του ανάπηρου ατόμου και της αναπαριστώμενης ως προνομιούχας ομάδας του «εμείς», στην οποία εντάσσονται η μη ανάπηρη γράφουσα και το μη ανάπηρο αναγνωστικό κοινό, στο οποίο απευθύνεται («παραπονιόμαστε», «χάνουμε»). Παράλληλα, η αρνητική αξιολόγηση της στάσης των μη ανάπηρων ατόμων υποδηλώνει την πεποίθηση της συντάκτριας, ότι όσοι/ες δεν είναι ανάπηροι/ες χρειάζεται να αισθάνονται ευγνωμοσύνη για τη σωματική τους ακεραιότητα (Ayers & Reed, 2022: 91).

Ένα ακόμα στοιχείο, το οποίο χρειάζεται να συζητηθεί σχετικά με την αναπαράσταση της Ραφαέλας Μιλτιάδους, είναι ότι χαρακτηρίζεται ως: «πηγή έμπνευσης για όλους μας» και «παράδειγμα να μη χάνουμε την πίστη και την θέληση για ζωή». Στο σημείο αυτό καθίσταται εμφανές, ότι η συντάκτρια δε διαχωρίζει απλώς τη νεαρή γυναίκα από την ίδια και τους/τις αναγνώστες/τριες, αλλά χρησιμοποιεί την ιστορία της για να εμπνευστεί και να εμπνεύσει (Young, 2014). Μάλιστα είναι σημαντικό να σημειωθεί, ότι η Ραφαέλα Μιλτιάδους δεν προβάλλεται ως παράδειγμα για το έργο της, με στόχο την ευαισθητοποίηση των αναγνωστών/τριών για τα ζητήματα της προσβασιμότητας και της συμπεριληπτικότητας. Αντίθετα, αναπαρίσταται ως παράδειγμα «θέλησης για ζωή», με σκοπό να δοθούν συμβουλές αυτοβελτίωσης και να τονωθεί το αίσθημα των μη ανάπηρων αναγνωστών/τριών. Το τελευταίο οδηγεί αναπόφευκτα στην υποβάθμιση της δράσης και του ρόλου της νεαρής γυναίκας, εφόσον προβάλλονται ως μέσα αντιστάθμισης της αναπηρίας της και όχι ως ουσιαστική συμβολή στον τομέα των δικαιωμάτων.

Καταληκτικά παρατηρείται, ότι ο λόγος περί αναπηρικών δικαιωμάτων επισκιάζεται από τη στερεοτυπική αναπαράσταση της αναπηρίας και του ανάπηρου ατόμου, αφού στόχο της συντάκτριας δεν αποτελεί η δημιουργία ουσιαστικού διαλόγου για τα ζητήματα της συμπεριληπτικότητας και της προσβασιμότητας, αλλά η αφήγηση μιας συγκινητικής ιστορίας, από την οποία θα αντλήσει κίνητρο για ζωή το μη ανάπηρο αναγνωστικό κοινό.

5.3. «Ο παραολυμπιονίκης Μάκης Καλαράς δίνει μαθήματα ζωής» - [youtube.com/@SKAIgr](https://www.youtube.com/@SKAIgr)

Το παρόν κείμενο αντλείται από τη συνέντευξη του αθλητή Μάκη Καλαρά στην εκπομπή Love It, η οποία προβλήθηκε στις 06/11/2020 από τον τηλεοπτικό σταθμό ΣΚΑΪ¹². Πρόκειται για μια εκπομπή ενημερωτικού και κυρίως ψυχαγωγικού χαρακτήρα, με παρουσιάστρια την Ιωάννα Μαλέσκου και αρχισυντάκτρια τη Δήμητρα Παλούδη. Βασικό άξονα του τηλεοπτικού προγράμματος, σύμφωνα και με τη σχετική επίσημη ανακοίνωση¹³ του σταθμού, αποτελούσαν οι «συνεντεύξεις με πρόσωπα που αξίζει να συζητηθούν». Ο διάλογος συνεντευξιάστριας - συνεντευξιαζόμενου οργανώνεται βάσει των ερωτήσεων που απευθύνονται από την παρουσιάστρια στον αθλητή και αφορούν εν πολλοίς τις διακρίσεις του στον αθλητισμό, τη συμμετοχή του στους Παραολυμπιακούς Αγώνες, καθώς και την εμπειρία του ως ανάπηρου ατόμου. Παράλληλα με τη συζήτηση του Μάκη Καλαρά και της Ιωάννας Μαλέσκου, θα μελετηθεί και το βίντεο - αφιέρωμα της δημοσιογράφου Αντωνίας Δούδαλη για τον αθλητή, το οποίο προβάλλεται στην αρχή, με στόχο την παρουσίασή του στο τηλεοπτικό κοινό. Χρειάζεται να σημειωθεί, ότι προς ανάλυση θα αξιοποιηθούν επιλεγμένα στιγμιότυπα, στα οποία παρατηρείται η στερεοτυπική αναπαράσταση του παραολυμπιονίκη ως supercrip και πηγής έμπνευσης (inspiration porn), καθώς και η αρνητική αναπαράσταση της αναπηρίας.

Αναπαραστατική/Ιδεοποιητική λειτουργία

Η συνέντευξη εστιάζει στην αθλητική πορεία του Μάκη Καλαρά, γεγονός που αποδεικνύεται τόσο από το θεματικό λεξιλόγιο («αθλήματα/αθλητισμό», «άρση βαρών, freestyle skydiving», «Ολυμπιακούς/Παραολυμπιακούς Αγώνες», «παραολυμπιακά αγωνίσματα»,

¹² Ανακτήθηκε στις 31/1/2025 από: https://www.youtube.com/watch?v=lyfhT_2VG4

¹³ Ανακτήθηκε στις 2/6/2025 από: <https://www.skai.gr/news/entertainment/love-it-premiera-deytera-31-aygoustou-ston-skai>

«πρωτάθλημα/πρωταθλητισμό»), όσο και από λεξιλογικά στοιχεία βάσει των οποίων οικοδομείται η ταυτότητά του («παραολυμπιονίκης», «Έλληνα», «αθλητή», «άνθρωπος με αναπηρία») (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2019: 37-39). Σε σημασιο-συντακτικό επίπεδο, πρόκειται για ένα κείμενο πλούσιο σε ρηματικές δομές, με στόχο την ανάδειξη των δράσεων του συνεντευξιζόμενου και την οικοδόμηση του πορτρέτου με το οποίο παρουσιάζεται στο τηλεοπτικό κοινό. Αυτό επιχειρείται ήδη από τον τίτλο του βίντεο της συνέντευξης, στο επίσημο κανάλι του ΣΚΑΙ στον ιστότοπο του YouTube: «Ο παραολυμπιονίκης Μάκης Καλαράς δίνει μαθήματα ζωής». Εν προκειμένω, η ρηματική φράση «δίνει μαθήματα» φανερώνει μία υλική διαδικασία, η οποία προδιαθέτει τον/την αποδέκτη/τρια για τη διδακτική αξία των λεγομένων και των πράξεων του υποκειμένου «παραολυμπιονίκης» (Μανιού, 2016: 72).

Πίνακας 1: Πρόλογος παρουσιάστριας

«Θα σας διαβάσω επιγραμματικά πριν παρακολουθήσουμε το βίντεο του ανθρώπου αυτού που θέλω να γνωρίσω, του Μάκη Καλαρά, ενδεικτικά αθλήματα στα οποία διαπρέπει, συμμετέχει και σίγουρα δοκιμάζει. Λοιπόν, άρση βαρών, freestyle skydiving, wakeboard, kitesurf, surf, sit-sky, αυτό ειδικά θέλω να το μάθουμε, sit-ski, sky, -στους ουρανούς πηγαίνω εγώ τώρα με τις σκέψεις μου- basketball, ping-pong, tennis, badminton. Είναι πολλά. Θα μπορούσαμε να διαβάζουμε με τις ώρες όλα αυτά στα οποία έχει συμμετάσχει, έχει διακριθεί και βεβαίως εξαιρετικές βραβεύσεις και σε Ολυμπιακούς Αγώνες.»

Στην αρχή του αποσπάσματος, η παρουσιάστρια συστήνει τον καλεσμένο στο κοινό της εκπομπής προλογίζοντας συγχρόνως το βίντεο-αφιέρωμα που πρόκειται να προβληθεί. Η εναρκτήρια αναφορά της διακρίνεται από μια σειρά υλικών διαδικασιών («διαπρέπει», «συμμετέχει», «δοκιμάζει») σε ενεργητική σύνταξη, με υποκείμενο το στοιχείο «Μάκης Καλαράς», το οποίο παραλείπεται προς αποφυγή επανάληψης (Μανιού, 2016: 73). Το επιρρηματικό στοιχείο «στα οποία» αναφέρεται στις αθλητικές δραστηριότητες με τις οποίες ασχολείται ο ίδιος, ορίζοντας το πλαίσιο των ενεργειών «διαπρέπει» και «συμμετέχει». Η δομή αυτή ακολουθείται από μία μακροσκελή λίστα αθλημάτων («άρση βαρών... badminton») και την πρόταση απόδοσης χαρακτηριστικού «Είναι πολλά.» (Μανιού, 2016: 78), η οποία επιβεβαιώνει το πλήθος τους. Με τον τρόπο αυτόν η παρουσιάστρια δεν

επιχειρεί μόνο να γνωστοποιήσει την αθλητική ιδιότητα του Μάκη Καλαρά, αλλά κυρίως να αναδείξει το ταλέντο του σε περισσότερα του ενός αθλήματα. Κατόπιν, με τις υλικές διαδικασίες «έχει συμμετάσχει» και «έχει διακριθεί», καθώς και με την ελλειπτική πρόταση «εξαιρετικές βραβεύσεις και σε Ολυμπιακούς Αγώνες» (με εννοούμενο ρήμα πιθανόν το «έχει») αποκαλύπτει τις επιτυχίες του αθλητή σε διαφορετικές περιστάσεις («στα οποία», «σε Ολυμπιακούς Αγώνες») (Μανιού, 2016: 89). Εν προκειμένω, ο χρονικός προσδιορισμός «με τις ώρες» της διαδικασίας «να διαβάζουμε» έχει εμφατική λειτουργία, με στόχο να τονιστεί για ακόμα μία φορά ο εντυπωσιακός αριθμός των αθλημάτων στα οποία δραστηριοποιείται ο καλεσμένος.

Πίνακας 2: Βίντεο – αφιέρωμα στον αθλητή

«Λένε πως οι δοκιμασίες κάνουν τη ζωή ενδιαφέρουσα και η επιτυχία τους κάνει τη ζωή να έχει νόημα. Κάτι αντίστοιχο φαίνεται να ισχύει και με τον Μάκη Καλαρά, τον μοναδικό Έλληνα παραολυμπιονίκη αθλητή που έχει συμμετάσχει και στα εαρινά και στα χειμερινά παραολυμπιακά αγωνίσματα. [...] Στα 17 του χρόνια είδε τη ζωή του να αλλάζει όταν έμεινε παράλυτος σε τροχαίο ατύχημα. [...] Το πείσμα του για ζωή τον έκανε να ξεπεράσει όλα τα εμπόδια και να επιστρέψει ακόμη πιο δυνατός και να αποτελέσει για πολλούς σύμβολο δύναμης και θέλησης. [...] Ασχολήθηκε με το μεγάλο του πάθος, τον αθλητισμό και δοκιμάστηκε σε πολλά αθλήματα. [...] Ξεκίνησε με την άρση βαρών που πήρε και την πρώτη διάκριση σε πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα και συνέχισε με τη δισκοβολία. Στους Παραολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 2004 κατέλαβε τη δεύτερη θέση και ένα χρόνο μετά πήρε το χρυσό μετάλλιο στο πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα Στίβου στο Ελσίνκι και οι διακρίσεις φυσικά δεν σταματούν εκεί. Το 2008 αποφάσισε να αλλάξει άθλημα και να ασχοληθεί με το sit-ski.»

Το βίντεο-αφιέρωμα της Αντωνίας Δούδαλη έχει χαρακτήρα βιογραφίας, εστιάζοντας στο ατύχημα και την κινητική βλάβη του Μάκη Καλαρά, καθώς και στην αθλητική του καριέρα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τίτλος που επιλέγεται να εμφανιστεί στην οθόνη των τηλεθεατών/τριών κατά τη διάρκεια της προβολής του: «Μάκης Καλαράς: μια υπερδύναμη πάνω σε ρόδες». Πρόκειται για μια ελλειπτική πρόταση, η οποία έχει στόχο αφενός να συνοψίσει το περιεχόμενο του αφιερώματος και αφετέρου να εγείρει το ενδιαφέρον του κοινού (Γιαλαμπούκη, 2008: 17). Ως εκ τούτου παρατηρείται, ότι ο αθλητής, ως υποκείμενο της εννοούμενης συσχετιστικής διαδικασίας «είναι», ταυτοποιείται ως «υπερδύναμη»

(Μανιού, 2016: 79). Η συγκεκριμένη λεξιλογική επιλογή, που μεταξύ άλλων χρησιμοποιείται για να περιγράψει την ισχύ φανταστικών χαρακτήρων, η οποία υπερβαίνει τις ανθρώπινες δυνατότητες, έχει στόχο να υπερτονίσει τις σωματικές ικανότητες του αθλητή. Η αναπαράστασή του ως «ξεχωριστής περίπτωσης» συμπληρώνεται από την επιρρηματική φράση «πάνω σε ρόδες», μέσω της οποίας πραγματοποιείται μία έμμεση αναφορά στην κινητική του βλάβη.

Η αφηγήτρια εκκινεί με τη λεκτική διαδικασία «λένε», ως υποκείμενο της οποίας εννοείται το γενικευτικό στοιχείο «οι άνθρωποι». Περιεχόμενο του λεγόμενου αποτελούν οι δύο ειδικές προτάσεις «πως οι δοκιμασίες κάνουν τη ζωή ενδιαφέρουσα» και «η επιτυχία τους κάνει τη ζωή να έχει νόημα» (Μανιού, 2016: 84), οι οποίες παρουσιάζονται ως γενικευμένη άποψη «των πολλών» που δύσκολα αμφισβητείται. Η άποψη αυτή αναφέρεται από τη δημοσιογράφο εν είδη εισαγωγής, αφού αμέσως μετά συνδέεται με την πορεία του Μάκη Καλαρά, μέσω της συσχετιστικής διαδικασίας «να ισχύει» (Μανιού, 2016: 78).

Η κειμενική παραγωγός επιλέγει να πραγματοποιήσει μια σύντομη αναφορά στο ατύχημα του αθλητή, παρουσιάζοντάς το ωστόσο, ως ορόσημο για την υπόλοιπη ζωή του. Το τελευταίο πραγματώνεται με τη νοητική πρόταση αντίληψης «είδε τη ζωή του» και την ακόλουθη απαραιτητική πρόταση «να αλλάξει», στην οποία αποτυπώνεται το περιεχόμενο της νοητικής διαδικασίας (δράση) (Μανιού, 2016: 75-76). Με τον τρόπο αυτόν περιγράφεται το έντονο βίωμα του Μάκη Καλαρά, ο οποίος εννοείται ως υποκείμενο του ρήματος αντίληψης (Μανιού, 2016: 75). Σε αυτό το σημείο, ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος της χρονικής πρότασης «όταν έμεινε παράλυτος σε τροχαίο ατύχημα», αφενός διότι ορίζεται η χρονική στιγμή του γεγονότος της κύριας πρότασης και αφετέρου, διότι δηλώνεται η αιτία του, η προκληθείσα δηλαδή κινητική βλάβη, μέσω της συσχετιστικής διαδικασίας «έμεινε» και του χαρακτηριστικού «παράλυτος» (Μανιού, 2016: 78). Το εμπρόθετο στοιχείο «σε τροχαίο ατύχημα» φωτίζει ταυτόχρονα τις περιστάσεις του χώρου και του τρόπου (Μανιού, 2016: 89).

Στη συνέχεια, το ενδιαφέρον στρέφεται στις αθλητικές διακρίσεις του καλεσμένου, με βασική επιδίωξη της κειμενογράφου την ανάδειξη της δυναμικής στάσης που διατήρησε ο ίδιος μετά το ατύχημά του. Αυτό πραγματώνεται αρχικά με την παρεμβολή ενός σχολίου («Το πείσμα του ... και θέλησης»), όπου μέσω ενός προτασιακού συμπλέγματος

σημασιοδοτείται σχέση εγχειρήματος ανάμεσα στο ρήμα «έκανε» και στα ρήματα «να ξεπεράσει», «να επιστρέψει» και «να αποτελέσει» (Μανιού, 2016: 93). Ειδικότερα, ως δράστης της υλικής διαδικασίας «έκανε» αναπαρίσταται το άψυχο υποκείμενο «πείσμα», το οποίο προσδιορίζεται από το εμπρόθετο στοιχείο της αναφοράς «για ζωή» (Μανιού, 2016: 73). Με τον τρόπο αυτόν, η επιμονή του Μάκη Καλαρά να παραμείνει ενεργός αναπαρίσταται ως δρώσα οντότητα και κινητήρια δύναμη, μέσω της οποίας επιτεύχθηκε η συγκεκριμένη σειρά διαδικασιών - στόχων. Αντίστοιχα, ο ίδιος ως δράστης (εννοείται ως υποκείμενο των διαδικασιών), αναπαρίσταται να αντιμετωπίζει («να ξεπεράσει»: υλική διαδικασία) επιτυχώς τις δυσκολίες που επήλθαν λόγω της αναπηρίας του και, ως εκ τούτου, να συνιστά («να αποτελέσει»: συσχετιστική διαδικασία) πρότυπο «δύναμης και θέλησης» (Μανιού, 2016: 71).

Στη συνέχεια του αφιερώματος η δημοσιογράφος παρουσιάζει αναλυτικά τα επιτεύγματα του Μάκη Καλαρά στον χώρο του αθλητισμού, τεκμηριώνοντας έτσι τον σχολιασμό της. Εν προκειμένω κυριαρχούν τα ρήματα σε ενεργητική σύνταξη που φανερώνουν υλικές διαδικασίες («ξεκίνησε», «πήρε», «συνέχισε», «κατέλαβε»), με δράστη το εννοούμενο υποκείμενο «Μάκης Καλαράς», ο οποίος αναπαρίσταται ως ιδιαίτερα αφοσιωμένος, αλλά και επιτυχημένος αθλητής (Μανιού, 2016: 73). Παράλληλα εντοπίζονται αρκετά καταστασιακά στοιχεία με τη μορφή προθετικών συνόλων («με την άρση βαρών», «σε πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα», «με τη δισκοβολία», «Στους Παραολυμπιακούς Αγώνες», «στο πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα», «στο Ελσίνκι», «με το sit-ski»), ονομάτων σε αιτιατική («το 2004», «Το 2008») και γενική πτώση («της Αθήνας») και μίας επιρρηματικής φράσης («ένα χρόνο μετά»), τα οποία ορίζουν με ακρίβεια το συγκεκριμένο των αναπαριστώμενων διαδικασιών (Λύκου, 2000).

Πίνακας 3: Σχόλιο παρουσιάστριας

«Όλα αυτά, ρε συ Μάκη; [...] Τόσα πολλά αθλήματα; [...] Ξέρεις, συνήθως λέμε ότι κάποιος για να είναι καλός [...] επιλέγει κάτι συγκεκριμένο και εκεί μιλάμε και για τον πρωταθλητισμό πολλές φορές. Δεν, δεν είμαστε όλοι καλοί σε όλα. Εσύ πώς το κάνεις αυτό; [...] Είσαι διαφορετικός και είσαι χαρισματικός.»

Το παρόν απόσπασμα αποτελεί μέρος του σχολίου που πραγματοποιείται από την Ιωάννα Μαλέσκου αμέσως μετά την προβολή του εισαγωγικού βίντεο. Η ίδια ξεκινά απευθύνοντας δύο ρητορικές ερωτήσεις στον αθλητή («Όλα αυτά, ρε συ Μάκη;», «Τόσα πολλά αθλήματα;»). Ειδικότερα, πρόκειται για δύο ελλειπτικές προτάσεις, τα λεξιλογικά στοιχεία των οποίων («Όλα αυτά», «τόσα πολλά») μαρτυρούν την πρόθεσή της να σταθεί στα ποικίλα αθλητικά του ενδιαφέροντα. Η παρουσιάστρια συνεχίζει με μία λεκτική διαδικασία («λέμε»), παρουσιάζοντας ως συνήθη την άποψη, ότι ένας/μία αθλητής/τρια, προκειμένου να ξεχωρίσει, χρειάζεται να παραμείνει αφοσιωμένος/η σε ένα συγκεκριμένο είδος αθλήματος (λεγόμενο) («ότι κάποιος ... κάτι συγκεκριμένο») (Μανιού, 2016: 83-84). Αυτό επιτυγχάνεται μέσω του επιρρηματικού στοιχείου «συνήθως», το οποίο δηλώνει συχνότητα, καθώς και μέσω του εννοούμενου υποκειμένου «εμείς» της λεκτικής διαδικασίας, με το οποίο το περιεχόμενο του λεγομένου αναπαρίσταται ως γενική πεποίθηση. Το λεγόμενο αναλύεται σε δύο επιμέρους προβαλλόμενες προτάσεις («ότι κάποιος [...] επιλέγει [...] κάτι συγκεκριμένο», «για να είναι καλός»), όπου εντοπίζονται η υλική διαδικασία «επιλέγει» και η συσχετιστική διαδικασία «είναι», με υποκείμενό τους το αόριστο στοιχείο «κάποιος» (Μανιού, 2016: 72).

Η δεδομένη άποψη συνδέεται νοηματικά με την ακόλουθη διαπίστωση της παρουσιάστριας «δεν είμαστε όλοι καλοί σε όλα», όπου το υποκείμενο «όλοι» της συσχετιστικής διαδικασίας «δεν είμαστε» και το εμπρόθετο σύνολο της αναφοράς «σε όλα», μαρτυρούν την πρόθεσή της να γενικεύσει (Μανιού, 2016: 72). Η αναφορά της γίνεται πιο συγκεκριμένη στην αμέσως επόμενη πρόταση, μέσω του υποκειμένου «εσύ» της υλικής διαδικασίας «κάνεις», όπου απευθύνεται άμεσα στον καλεσμένο της (Μανιού, 2016: 72). Ο τελευταίος, σε αντίθεση με το υποκείμενο «όλοι» -εννοείται «εμείς»- της προηγούμενης πρότασης, αναπαρίσταται «να είναι καλός σε όλα». Με τον τρόπο αυτόν δημιουργείται μία σύγκριση αναφορικά με το πλαίσιο των ικανοτήτων από τη μία πλευρά του αθλητή και από την άλλη της ομάδας του «όλοι εμείς», στην οποία ανήκουν η παρουσιάστρια και το τηλεοπτικό κοινό. Στο τέλος, η διάκριση αυτή εντείνεται μέσω της επαναλαμβανόμενης συσχετιστικής διαδικασίας «είσαι» και των χαρακτηριστικών «διαφορετικός» και «χαρισματικός», τα οποία αποδίδονται στον αθλητή, με αποτέλεσμα την αναπαράσταση του ως ατόμου προικισμένου με ιδιαίτερες ικανότητες (Μανιού, 2016: 78).

Πίνακας 4: Διάλογος παρουσιάστριας - αθλητή¹⁴

Π: «-Δεν αμφιβάλλω για σένα, γιατί ακόμα και στις δυσκολίες έχεις δείξει ότι μπορείς να προσαρμόζεσαι και όχι μόνο, να τα ξεπερνάς όλα αυτά. Διαπιστώνω κάτι πολύ βασικό. Μιλάμε για αθλήματα και κάποιος ίσως να σκεφτεί από το σπίτι το ότι «ένας άνθρωπος με αναπηρία πόσα αθλήματα μπορεί να δοκιμάσει;». Γιατί εσύ από τα 17 σου βλέπουμε ότι άλλαξε η ζωή σου. Άλλαξε η ζωή σου με κάτι αναπάντεχο. Κάτι το οποίο δεν άφησες να σε, να σε καταπιεί, να σε καταβάλει. Αυτό είναι εύκολο;»

Α: «-Κοίτα, ανάλογα το μυαλό σου και πόσο θέλεις να μείνεις ανάπηρος. Όπως λέω, το 2020, μια μορφή αναπηρίας σαν τη δική μου, επιλεκτικά θέλεις, πρέπει να προσπαθήσεις να είσαι ανάπηρος. Υπάρχει τώρα τέτοια τεχνολογία, πατέντες, internet και τέτοια, που σχεδόν η αναπηρία εκμηδενίζεται. Να έχεις και λίγο...»

Π: «-Θέληση;»

Α: «-Θέληση.»

Π: «-Τρέλα;»

Α: «-Τρέλα είναι τώρα να θες να είσαι μη ανάπηρος;»

Εν συνεχεία, ο διάλογος συνεντευξιάστριας – συνεντευξιαζόμενου κινείται γύρω από το ατύχημα και την κινητική βλάβη του αθλητή, γεγονός που επιτρέπει να εξεταστεί η αναπαράσταση της αναπηρίας ως συνθήκης. Αυτό το οποίο παρατηρείται, είναι, ότι οι σημασιο-συντακτικές επιλογές τόσο της παρουσιάστριας, όσο και του αθλητή, οδηγούν από κοινού σε μία απεικόνιση που στο σύνολό της φέρει αρνητικό πρόσημο.

Το θέμα εισάγεται αρχικά από την Ιωάννα Μαλέσκου, η οποία επιλέγει να πραγματοποιήσει μία έμμεση αναφορά. Αναλυτικότερα, αποφεύγοντας να κατονομάσει την περίσταση του ατυχήματος ή τη βλάβη, χρησιμοποιεί, για να τα περιγράψει, τον γενικευτικό όρο «δυσκολίες», εστιάζοντας στην ικανότητα του αθλητή να αντιμετωπίζει τέτοιου είδους συνθήκες. Το τελευταίο πραγματώνεται μέσω του επενεργητικού ρήματος «έχεις δείξει» και των ακόλουθων προτασιακών συμπλεγμάτων «μπορείς να προσαρμόζεσαι» και «(μπορείς) να ξεπερνάς», που δηλώνουν την επιτυχημένη του προσπάθεια (Μανιού, 2016: 72, 93).

¹⁴ Όπου Π: παρουσιάστρια και Α: Αθλητής

Η ίδια συνεχίζει θέτοντας επί τάπητος το ζήτημα των σωματικών περιορισμών σε συνάρτηση με την ενασχόληση με τον αθλητισμό. Μέσω του προτασιακού συμπλέγματος «*μπορεί να δοκιμάσει*», το οποίο αναφέρεται στις δυνατότητες του υποκειμένου «*ένας άνθρωπος με αναπηρία*», υποδηλώνεται, ότι οι ανάπηροι/ες αθλητές/τριες δύνανται να δραστηριοποιηθούν σε περιορισμένο εύρος αθλημάτων. Η αναφορά αυτή πραγματοποιείται και πάλι με έμμεσο τρόπο, εφόσον το εκφώνημα δεν παρουσιάζεται ως προσωπική σκέψη/άποψη της παρουσιάστριας, αλλά ως ενδεχόμενη απορία του κοινού παρακολουθώντας την αθλητική πορεία του καλεσμένου. Ως εκ τούτου, η ερώτηση «*ένας άνθρωπος με αναπηρία πόσα αθλήματα μπορεί να δοκιμάσει;*» κοινοποιείται από την ίδια, μέσω της νοητικής διαδικασίας «*να σκεφτεί*» και του γενικευτικού υποκειμένου «*κάποιος από το σπίτι*» (Μανιού, 2016: 75).

Αμέσως μετά, η Ιωάννα Μαλέσκου επιχειρεί να ωθήσει τον συνομιλητή της να μοιραστεί την εμπειρία και το συναίσθημά του για το προσωπικό του βίωμα. Ωστόσο παρατηρείται, ότι συνεχίζει να αναφέρεται σε αυτό με έμμεσο τρόπο, χρησιμοποιώντας επαναλαμβανόμενα το αόριστο στοιχείο «*κάτι*». Στο σημείο αυτό, μέσω του επενεργητικού ρήματος «*άλλαξε*» που φανερώνει μία υλική διαδικασία, το ατύχημα του αθλητή αναπαρίσταται κατ' επανάληψη ως συνθήκη που επέφερε ριζικές μεταβολές στην καθημερινότητά του (Μανιού, 2016: 72-73). Η αρνητική χροιά της διαμορφωθείσας κατάστασης γνωστοποιείται μέσω των υλικών διαδικασιών «*να καταπιεί*» και «*να καταβάλει*», οι οποίες έχουν στόχο την προσωπική αντωνυμία «*σε*», δηλαδή τον συνομιλητή της (Μανιού, 2016: 72-73). Με τον τρόπο αυτόν, αποδίδονται στο ατύχημα ή/και στην αναπηρία ανθρώπινα χαρακτηριστικά, με τα οποία αναδεικνύεται η δυνατότητά τους να κατακερματίσουν την ψυχική υγεία του ανάπηρου ατόμου. Αντίστοιχα, ο αθλητής αναπαρίσταται να έχει κατορθώσει να εμποδίσει τις συνέπειες αυτές, μέσω της αρνητικής εκφοράς της υλικής διαδικασίας «*δεν άφησες*» (Μανιού, 2016: 72-73).

Ο Μάκης Καλαράς, έχοντας κληθεί να απαντήσει σχετικά με την αντιμετώπιση των αναπαριστώμενων ψυχολογικών επιπτώσεων της αναπηρίας, εστιάζει στη νοοτροπία και τη βούληση του ανάπηρου ατόμου, οι οποίες παρουσιάζονται ως βασικές προϋποθέσεις, μέσω του εμπρόθετου επιρρηματικού στοιχείου της αναφοράς «*με το μυαλό*» και της νοητικής διαδικασίας «*θέλεις*» (Μανιού, 2016: 75). Κατόπιν, η ίδια διαδικασία επαναλαμβάνεται και, συνδυαστικά με την υλική διαδικασία «*να προσπαθήσεις*», δηλώνουν την αιτιότητα του υποκειμένου, η οποία ενισχύεται από το επιρρηματικό στοιχείο «*επιλεκτικά*» (Στάμου, 2011:

183). Με τον τρόπο αυτόν, αναδεικνύεται η ατομική ευθύνη του ανάπηρου ατόμου «να μη μένει/είναι ανάπηρο». Αξίζει να παρατηρηθεί, ότι με τη φράση αυτή ο αθλητής, φαίνεται να αναφέρεται στην αναπηρία συγκεκριμένα ως συνθήκη κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς στην αμέσως επόμενη πρόταση παραθέτει τα μέσα («τεχνολογία», «πατέντες», «internet») για την αντιμετώπισή της. Τα τελευταία εντοπίζονται ως υποκείμενα της υπαρκτικής διαδικασίας «υπάρχει» (Μανιού, 2016: 87). Σημαντικός είναι και ο ρόλος των χρονικών δεικτών «το 2020» και «τώρα», οι οποίοι αναφέρονται στο συνομιλιακό παρόν, σε συνάρτηση με τις προηγμένες τεχνολογικές δυνατότητες που προσφέρονται. Το απόσπασμα κλείνει με μία ρητορική ερώτηση του αθλητή, όπου, μέσω της συσχετιστικής διαδικασίας «είναι», η αναπηρία αναπαρίσταται ως ανεπιθύμητο χαρακτηριστικό (Μανιού, 2016: 78).

Πίνακας 5: Σχόλιο-ερώτηση παρουσιάστριας

«-Γενικά είσαι ένας αένας άνθρωπος, μια διαρκής κίνηση και μια αστείρευτη θετική ενέργεια. Δεν έχουν υπάρξει μέρες που έχεις τις μαύρες σου; [...] Μαύρες δύσκολες μέρες δεν έχεις κι εσύ όπως όλοι οι άνθρωποι;»

Στο επιλεγμένο απόσπασμα κυρίαρχη είναι η συσχετιστική διαδικασία «είσαι», η οποία ακολουθείται από μια σειρά συνεκφορών, με στόχο τη σκιαγράφηση της προσωπικότητας του αθλητή (Μανιού, 2016: 78). Συγκεκριμένα, ο ίδιος αναπαρίσταται ως ένα ιδιαίτερα δραστήριο και αισιόδοξο άτομο. Η παρουσιάστρια επικεντρώνεται στη «θετική ενέργεια» του καλεσμένου, απευθύνοντάς του δύο ερωτήσεις, μέσω των οποίων αναδεικνύεται η ανθεκτικότητα του σε αρνητικής φύσεως συναισθήματα. Αυτό πραγματώνεται με την υπαρκτική διαδικασία «δεν έχουν υπάρξει» και τη ρηματική φράση «δύσκολες μέρες δεν έχεις», η οποία φανερώνει μία συμπεριφορική διαδικασία (Μανιού, 2016: 85-87). Μάλιστα, στη δεύτερη ερώτηση, η προβαλλόμενη ελλειπτική πρόταση «όπως όλοι οι άνθρωποι», δημιουργεί μία σύγκριση μεταξύ του αθλητή και του συνόλου των υπόλοιπων ανθρώπων, μέσω της οποίας προβάλλεται εντονότερα η δυναμική πλευρά του πρώτου.

Πίνακας 6: Απάντηση αθλητή

«Είμαι δύσκολος ναι, απαιτητικός είμαι, είμαι σκληρός. Ίσως με έχει κάνει εμένα η ζωή [...] να είμαι σκληρός, δεν ξέρω. [...] Δηλαδή μια κοπέλα άμα θέλει να με χωρίσει [...] θα με χωρίσει για τον χαρακτήρα μου και όχι για την αναπηρία μου. Αναπηρία δηλαδή δεν υπάρχει,

δεν την βλέπει την πρώτη μέρα. Αφού κάνω τα πάντα.»

Στα τελευταία λεπτά της συνέντευξης, η παρουσιάστρια απευθύνει ορισμένες προσωπικές ερωτήσεις στον συνομιλητή της, ο οποίος καλείται να μιλήσει για τον εαυτό του. Ως εκ τούτου, στην απάντησή του εντοπίζεται επαναλαμβανόμενα η συσχετιστική διαδικασία «είμαι», μέσω της οποίας αυτοπροσδιορίζεται με τα χαρακτηριστικά «δύσκολος», «απαιτητικός» και «σκληρός», δημιουργώντας ένα προφίλ αδιάλλακτου, δυναμικού και άτρωτου συναισθηματικά ατόμου (Μανιού, 2016: 78). Για να τεκμηριώσει τους συγκεκριμένους χαρακτηρισμούς, ο αθλητής συνεχίζει με ένα παράδειγμα που αντλείται από την προσωπική του ζωή. Εν προκειμένω, μέσω του επιρρηματικού στοιχείου «για την αναπηρία», η τελευταία αναπαρίσταται ως αρνητικό χαρακτηριστικό και πιθανή αιτία απομάκρυνσης μιας ερωτικής συντρόφου. Η αρνητική της χροιά υποδηλώνεται και στη συνέχεια, εφόσον παρουσιάζεται από τον αθλητή ως χαρακτηριστικό, το οποίο καταφέρνει να «κρύβει» χάρη στις σωματικές του ικανότητες. Το τελευταίο πραγματώνεται με την αρνητική εκφορά της υπαρκτικής διαδικασίας «υπάρχει» και της νοητικής διαδικασίας «βλέπει», καθώς και της ακόλουθης υλικής διαδικασίας «κάνω», με στόχο το γενικευτικό στοιχείο «τα πάντα» (Μανιού, 2016: 73-75, 87).

Πίνακας 7: Αποφώνηση παρουσιάστριας

«[...]να σου ευχηθώ για όλους τους στόχους που θέτεις, που θα θέσεις, όχι μόνο να τους υλοποιήσεις, να ξεπεράσεις και τον εαυτό σου. Αλλά κυρίως αυτό που κάνεις. Να δημιουργείς ωραία διάθεση σε όλους εμάς και σε όλον τον κόσμο που επικοινωνεί μαζί σου.»

Η εξεταζόμενη συνέντευξη ολοκληρώνεται με τις ευχές που απευθύνονται από την παρουσιάστρια στον καλεσμένο για μια επιτυχημένη μελλοντική πορεία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός, ότι μεταξύ άλλων η Ιωάννα Μαλέσκου εύχεται στον αθλητή να συνεχίσει να αποτελεί πηγή θετικών συναισθημάτων για τον περίγυρό του. Αυτό πραγματώνεται μέσω της υλικής διαδικασίας «να δημιουργείς» και των εμπρόθετων στοιχείων «σε όλους εμάς» και «σε όλον τον κόσμο», με τα οποία η παρουσιάστρια, το τηλεοπτικό κοινό, αλλά και οποιοσδήποτε/οποιαδήποτε έρχεται σε επαφή με τον αθλητή αναπαρίστανται συναισθηματικά επωφελημένοι/ες (Μανιού, 2016: 73-74). Μάλιστα, μέσω

του επιρρηματικού στοιχείου «κυρίως» αποδίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο εκφώνημα, με το οποίο υποδηλώνεται, ότι απώτερο στόχο του αθλητή χρειάζεται να αποτελεί η συναισθηματική τόνωση όλων όσοι/ες παρακολουθούν την αθλητική του πορεία.

Διαπροσωπική λειτουργία

Στο παρόν κεφάλαιο επιλέγεται προς ανάλυση μία τηλεοπτική συνέντευξη. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο των διαπροσωπικών στοιχείων της γλώσσας, θα εξεταστεί κατ' αρχάς η διεπίδραση συνεντευξιάστριας - συνεντευξιαζόμενου (Αρχάκης & Μπότσογλου, 2001: 216). Παράλληλα, δεδομένου ότι πρόκειται για ένα τηλεοπτικό προϊόν μαζικά μεταδιδόμενο, κρίνεται απαραίτητο να ληφθεί υπόψη και ο ρόλος του τηλεοπτικού κοινού, το οποίο καταλαμβάνει μία ακόμα θέση στην υπό εξέταση αλληλεπίδραση (Fairclough, 1989: 178).

Αναφορικά με τη σχέση συνεντευξιάστριας - συνεντευξιαζόμενου, πρόκειται κατά κανόνα για μια «ασύμμετρη διεπίδραση», εφόσον στο πλαίσιο μιας συνέντευξης ο/η συνεντευξιαστής/τρια, έχοντας τη δυνατότητα να κινεί τα νήματα της συζήτησης, καταλαμβάνει a priori μια θέση ισχύος (Ferguson, 1977 ό.α. στο Αρχάκης & Μπότσογλου, 2001: 216). Αυτό καθίσταται σε έναν βαθμό εμφανές και στον διάλογο της Ιωάννας Μαλέσκου με τον Μάκη Καλαρά, εφόσον η πρώτη θέτει ερωτήσεις και ελέγχει την εξέλιξή του (Αρχάκης & Μπότσογλου, 2001: 216). Ωστόσο, το οικείο ύφος της συζήτησης, όπως αυτό διαμορφώνεται μεταξύ άλλων και από τη δείξη προσώπου (Στάμου, 2011: 185), λειτουργεί «παραπλανητικά» δημιουργώντας την αίσθηση ότι πρόκειται για μια φιλική συνομιλία. Αυτό επιτυγχάνεται συγκεκριμένα με τη χρήση του β' ενικού προσώπου, το οποίο χρησιμοποιείται από την παρουσιάστρια για να απευθυνθεί στον συνομιλητή της («ρε συ Μάκη», «ξέρεις», «κάνεις», «για σένα»). Το ίδιο πρόσωπο εντοπίζεται και σε μία από τις απαντήσεις του καλεσμένου (βλ. Πίνακας 4), ωστόσο, εν προκειμένω ο ίδιος δεν απευθύνεται στη συνομιλήτριά του, αλλά το χρησιμοποιεί έναντι του γ' ενικού προσώπου, ώστε να αναφερθεί γενικά στη στάση ενός ανάπηρου ατόμου, με έναν πιο άμεσο τρόπο («ανάλογα το μυαλό σου», «θέλεις», «να μείνεις»). Το β' πρόσωπο συναντάται μία φορά και στον πληθυντικό αριθμό («θα σας διαβάσω») και αξιοποιείται από την παρουσιάστρια για να απευθυνθεί στο σύνολο των τηλεθεατών/τριών, προμηνύοντας, ότι οι πληροφορίες που πρόκειται να παραθέσει αφορούν και τους/τις ίδιους/ες.

Ο διαλογικός χαρακτήρας του κειμένου καθιστά αναμενόμενη την εκτεταμένη χρήση του α' ενικού προσώπου. Το τελευταίο αξιοποιείται και από τους δύο συνομιλητές για να εκφράσουν την οπτική τους γωνία σχετικά με τα θέματα που συζητούνται. Από τη μία πλευρά, η παρουσιάστρια εξωτερικεύει το συναίσθημα και τις προσωπικές της επιθυμίες και παρατηρήσεις («θέλω να γνωρίσω», «στους ουρανούς πηγαίνω εγώ τώρα με τις σκέψεις μου», «Δεν αμφιβάλλω», «Διαπιστώνω»), ενώ από την άλλη ο αθλητής, καλούμενος να μιλήσει για τον εαυτό του, εκφράζει τις απόψεις και τα προσωπικά του βιώματα («λέω», «δική μου», «είμαι», «με έχει κάνει εμένα», «κάνω»). Όσα μοιράζονται οι δύο συνομιλητές ταυτόχρονα κοινοποιούνται και στο τηλεοπτικό κοινό που παρακολουθεί, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός κλίματος οικειότητας. Το ίδιο επιτυγχάνεται και με τη χρήση του α' προσώπου στον πληθυντικό αριθμό, το οποίο αξιοποιείται αρκετά συχνά από την παρουσιάστρια, στην προσπάθειά της να δημιουργήσει μία συλλογική ταυτότητα με το σύνολο των τηλεθεατών/τριών («Θα μπορούσαμε να διαβάζουμε», «μιλάμε», «δεν είμαστε», «σε όλους εμάς») (Λύκου, 2000).

Οι προαναφερθείσες επιλογές στα ρηματικά πρόσωπα, αλλά και τις προσωπικές και κτητικές αντωνυμίες μαρτυρούν μια χαλαρότητα στη σχέση συνεντευξιάστριας – συνεντευξιαζόμενου, καθώς και την αλληλεπίδρασή τους με το κοινό. Η τελευταία μετριάζεται σε άλλα σημεία, με τη χρήση του γ' προσώπου στον ενικό («διαπρέπει», «συμμετέχει», «δοκιμάζει», «το πείσμα του για ζωή τον έκανε») και τον πληθυντικό αριθμό («Είναι πολλά», «δε σταματούν»), η οποία εξυπηρετεί κατά κύριο λόγο την παράθεση πληροφοριών σχετικά με την καριέρα και τη ζωή του αθλητή. Αυτό παρατηρείται σε μεγαλύτερο βαθμό στο παρατιθέμενο αφιέρωμα για τον ίδιο (βλ. Πίνακας 2), καθώς πρόκειται για ένα γραπτό, αμιγώς δημοσιογραφικό κείμενο με πιο απρόσωπο ύφος.

Στα λεγόμενα της συνεντευξιάστριας και του συνεντευξιαζόμενου, αλλά και στο κείμενο της Αντωνίας Δούδαλη κυριαρχούν οι αποφαντικές/δηλωτικές πράξεις λόγου, καθώς θεμελιώδη στόχο της συνέντευξης αποτελεί η παρουσίαση πληροφοριών για τον Μάκη Καραρά (Στάμου, 2011: 186), οι οποίες αναμένεται να εγείρουν το ενδιαφέρον του κοινού της εκπομπής. Συγκεκριμένα, η παρουσιάστρια και η δημιουργός του αφιερώματος χρησιμοποιούν πληθώρα ρημάτων σε οριστική έγκλιση, τα οποία ενημερώνουν για το ατύχημα και την κινητική βλάβη του καλεσμένου («έμεινε παράλυτος», «άλλαξε η ζωή σου»), την αθλητική του καριέρα («αθλήματα στα οποία ... συμμετέχει», «ασχολήθηκε με ... τον

αθλητισμό») αλλά και την ιδιαιτερότητά του να ασχολείται με πλήθος διαφορετικών αθλημάτων («Είναι πολλά.», «δοκιμάστηκε σε πολλά αθλήματα.», «αποφάσισε να αλλάξει άθλημα»), καθώς και τις σημαντικές του διακρίσεις («έχει διακριθεί», «πήρε και την πρώτη διάκριση», «πήρε το χρυσό μετάλλιο»). Με τον ίδιο τρόπο, στα λεγόμενα της παρουσιάστριας αποκαλύπτεται η γνώμη της όχι μόνο για τις ικανότητες του Μάκη Καλαρά ως αθλητή («Είσαι διαφορετικός και είσαι χαρισματικός»), αλλά και για τον χαρακτήρα του («είσαι ένας αένας άνθρωπος, μια διαρκής κίνηση και μια αστείρευτη θετική ενέργεια»). Μάλιστα, ο ίδιος παρουσιάζεται επανειλημμένα ως μια δυναμική προσωπικότητα που καταφέρνει να αντιμετωπίζει δύσκολες καταστάσεις («Το πείσμα του για ζωή τον έκανε να ξεπεράσει[...]», «στις δυσκολίες έχεις δείξει ότι μπορείς να προσαρμοζέσαι»).

Αποφαντικές/δηλωτικές πράξεις λόγου εντοπίζονται σε μεγάλο βαθμό και στα λεγόμενα του αθλητή, μέσω των οποίων εκφράζεται η αντίληψή του για όσα συζητούνται (Τσάκωνα α, ΚΕΓ). Αναλυτικότερα, μέσω ρημάτων σε οριστική έγκλιση, παρουσιάζει τις προηγμένες τεχνολογικές δυνατότητες της εποχής ως αρωγό για την αντιμετώπιση των κοινωνικών εμποδίων της αναπηρίας («Υπάρχει τώρα τέτοια τεχνολογία, πατέντες, internet και τέτοια, που σχεδόν η αναπηρία εκμηδενίζεται»), με σκοπό να αναδείξει τον ρόλο της ατομικής βούλησης/ευθύνης του ανάπηρου ατόμου («επιλεκτικά θέλεις [...] να είσαι ανάπηρος»). Επιπρόσθετα, φανερώνει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται την αναπηρία, ως ένα δηλαδή ανεπιθύμητο χαρακτηριστικό («Τρέλα είναι τώρα να θες να είσαι μη ανάπηρος;») και συνθήκη ικανή να επηρεάσει αρνητικά τις προσωπικές σχέσεις του ατόμου («θα με χωρίσει για τον χαρακτήρα μου και όχι για την αναπηρία μου»). Παράλληλα, μέσω διαδικασιών στην οριστική έγκλιση του α' προσώπου αποκαλύπτει αρκετά στοιχεία για την αυτοεικόνα του («Είμαι δύσκολος», «είμαι σκληρός», «κάνω τα πάντα»).

Στη συνέντευξη εντοπίζονται σε μικρότερο βαθμό και κάποιες κατευθυντικές πράξεις λόγου, καθεμία από τις οποίες προσανατολίζεται σε διαφορετικό/ή αποδέκτη/τρια (Στάμου, 2011: 186). Συγκεκριμένα, ο συνεντευξιαζόμενος στην πρόταση «Να έχεις και λίγο ... θέληση.» (βλ. Πίνακας 4), αξιοποιώντας την υποτακτική έγκλιση («προσλεκτικός ενδείκτης») (Στάμου, 2011: 186) επιχειρεί να ωθήσει έμμεσα το ανάπηρο κοινό να διατηρεί μια δυναμική στάση και, εκμεταλλευόμενο τα εξελιγμένα τεχνικά μέσα που προσφέρονται, να παραμένει κοινωνικά ενεργό. Στη συνέχεια, ο ίδιος εκφέρει μία ακόμη έμμεση κατευθυντική πράξη λόγου, η οποία αυτή τη φορά απευθύνεται στη συνομιλήτρια του. Ειδικότερα, με την ευθεία

ερώτηση «*Τρέλα είναι τώρα να θες να είσαι μη ανάπηρος;*», προδιαθέτει την παρουσιάστρια να δώσει μια αρνητική απάντηση, η οποία θα είναι σύμφωνη με την άποψή του σχετικά με την ιδανικότητα του «κανονικού» σώματος. Στο πλαίσιο των κατευθυντικών πράξεων λόγου, χρειάζεται να εξεταστεί και η αποφώνηση της παρουσιάστριας, όπου η ίδια απευθύνει τις ευχές της στον καλεσμένο (βλ. Πίνακας 7). Σύμφωνα με τη Βασιλάκη (2006: 229), οι ευχές, συγκριτικά με τις υπόλοιπες κατευθυντικές πράξεις, αποτελούν μια «*πιο περιφερειακή περίπτωση*» (Βασιλάκη, 2006: 229). Εν προκειμένω, η επιθυμία της ομιλήτριας εκφράζεται για να κατευθύνει τον αθλητή να συνεχίσει να θέτει και να εκπληρώνει υψηλούς στόχους, αλλά και να χαρίζει θετικά συναισθήματα στον περίγυρό του. Επομένως, οι ευχές αποσκοπούν στην ωφέλεια όχι μόνο του αθλητή, αλλά και των θεατών (Βασιλάκη, 2005: 230).

Όπως αποδεικνύεται από τη μελέτη των αποφαντικών/δηλωτικών πράξεων λόγου που προηγήθηκε, η παρουσιάστρια και ο αθλητής, στις περισσότερες περιπτώσεις, επιλέγουν να εκφράσουν τη βεβαιότητά τους σχετικά με όσα αναφέρουν χρησιμοποιώντας ρηματικούς τύπους σε οριστική έγκλιση, κυρίως παροντικών και παρελθοντικών χρόνων, με απουσία επιστημικών τροπικών στοιχείων (Στάμου, 2011: 189-190). Με τον τρόπο αυτόν, οι πληροφορίες και οι απόψεις που παρατίθενται παρουσιάζονται ως αυταπόδεικτα αξιώματα (Στάμου, 2011: 190). Για παράδειγμα, η παρουσιάστρια θέτει εκτός αμφισβήτησης το γεγονός, ότι ο καλεσμένος της αποτελεί μία ξεχωριστή περίπτωση ανθρώπου με σπάνια χαρίσματα («*Είσαι διαφορετικός και είσαι χαρισματικός.*», «*[...]ένας αένας άνθρωπος, μια διαρκής κίνηση και μια αστείρευτη θετική ενέργεια*»), καθώς και ότι δεν εμφανίζουν όλοι τις ίδιες ικανότητες («*δεν είμαστε όλοι καλοί σε όλα*»). Παρόμοια, ο αθλητής δείχνει βέβαιος για τη βοήθεια που μπορούν να προσφέρουν τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα στα ανάπηρα άτομα («*Υπάρχει τώρα τέτοια τεχνολογία, πατέντες, internet και τέτοια, που σχεδόν η αναπηρία εκμηδενίζεται*»), καθώς και για την εικόνα που προβάλλει για τον εαυτό του («*Είμαι δύσκολος ναι, απαιτητικός είμαι, είμαι σκληρός*», «*Αναπηρία δηλαδή δεν υπάρχει*», «*Αφού κάνω τα πάντα.*»).

Σε άλλα σημεία, τα λεγόμενα των υποκειμένων εμπλουτίζονται από δείκτες επιστημικής τροπικότητας, οι οποίοι άλλοτε ισχυροποιούν και άλλοτε μετριάζουν τη βεβαιότητα τους για το εκφώνημα (Halliday, 1994 ό.α. στο Στάμου, 2011: 189). Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν το τροπικά επιρρήματα «*σίγουρα*» και «*βεβαίως*» (Ευσταθιάδη, 2015: 5), με τα οποία

αποδίδεται έμφαση σε συγκεκριμένες πληροφορίες για την αθλητική καριέρα του συνεντευξιαζόμενου (βλ. Πίνακας 1), καθώς και τα λεξικά ρήματα «Δεν αμφιβάλλω», «έχεις δείξει» και «Διαπιστώνω» (Lyons, 1977 ό.α. στο Ευσταθιάδη, 2015: 4), τα οποία αξιοποιούνται από την παρουσιάστρια για τη διατύπωση βέβαιων κρίσεων (βλ. Πίνακας 4). Στη δεύτερη κατηγορία, κατατάσσεται αρχικά το τροπικό επίρρημα «ίσως», με το οποίο εκφράζεται από την παρουσιάστρια η δυνατότητα να δημιουργηθούν απορίες στο τηλεοπτικό κοινό σχετικά με τον αριθμό των αθλημάτων που δύναται να δοκιμάσει ένα ανάπηρο άτομο (βλ. Πίνακας 4) (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2009: 128). Το ίδιο στοιχείο χρησιμοποιείται στη συνέχεια και από τον αθλητή, ο οποίος, επιχειρώντας να ερμηνεύσει τον «δύσκολο» χαρακτήρα του, αναφέρεται στη δυνατότητα να έχει επηρεαστεί από τα βιώματά του (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2009: 128) (βλ. Πίνακας 6). Μάλιστα, το εκφώνημα συνοδεύεται από το λεξικό ρήμα «δεν ξέρω», με το οποίο ενισχύεται η αμφιβολία του ομιλητή (Lyons, 1977 ό.α. στο Ευσταθιάδη, 2015: 4).

Αναφορικά με το κείμενο της Αντωνίας Δούδαλη (βλ. Πίνακας 2), αυτό βρίθει ρηματικών τύπων σε οριστική αορίστου, καθώς πρόκειται για πληροφορίες, οι οποίες έχουν διασταυρωθεί από τη δημοσιογραφική της έρευνα. Ως προς την αξιοποίηση δεικτών επιστημικής τροπικότητας, ο πρώτος εντοπίζεται στη δομή «φαίνεται να ισχύει», όπου η δημοσιογράφος αφήνει ένα μικρό περιθώριο για την αμφισβήτηση της άποψης, ότι οι ρήσεις που παρουσιάζει σχετίζονται με την ζωή του Μάκη Καλαρά. Η επιλογή αυτή πιθανότατα οφείλεται στο γεγονός, ότι δεν πρόκειται για πληροφορία που αντλείται από το ρεπορτάζ της, αλλά για μία προσωπική της κρίση. Αντιθέτως, στην αναφορά της για τις διακρίσεις του αθλητή, η βεβαιότητά της ενισχύεται με το τροπικό επίρρημα «σίγουρα» (Ευσταθιάδη, 2015: 5).

Το «χαλαρό» πλαίσιο της συζήτησης μεταξύ συνεντευξιάστριας - συνεντευξιαζόμενου, αλλά και γενικότερα ο κατά βάση ψυχαγωγικός χαρακτήρας του τηλεοπτικού προγράμματος, επιτρέπουν -αν όχι απαιτούν- την ελεύθερη έκφραση των προσωπικών τους σχολίων και συναισθημάτων. Η τελευταία πραγματώνεται με την αξιοποίηση της αξιολογικής τροπικότητας (Στάμου, 2011: 186), η οποία, στο εξεταζόμενο κείμενο, στοχεύει κυρίως στη δημιουργία της θετικής εικόνας, με την οποία «συστήνεται» ο καλεσμένος στο τηλεοπτικό κοινό. Ως εκ τούτου, κυριαρχούν ποικίλα θετικά αξιολογικά στοιχεία, τα οποία αναφέρονται στις αθλητικές ικανότητες, αλλά και στην προσωπικότητα του Μάκη Καλαρά και

ανιχνεύονται με τη μορφή: φορτισμένων συναισθηματικά λεξιλογικών στοιχείων («υπερδύναμη», «διαπρέπει», «έχει διακριθεί», «επιτυχία», «να ξεπεράσει», «διάκριση», «να προσαρμόζεσαι»), συνεκφορών («εξαιρετικές βραβεύσεις», «Το πείσμα του για ζωή», «σύμβολο δύναμης και θέλησης», «αέναντος άνθρωπος», «διαρκής κίνηση», «αστείρευτη θετική ενέργεια», «ωραία διάθεση») και επιθέτων («δυνατός», «διαφορετικός», «χαρισματικός»). Τα προαναφερθέντα δημιουργούν το προφίλ ενός δραστήριου και επαγγελματικά καταξιωμένου ατόμου, το οποίο καταφέρνει να αντιμετωπίζει με δυναμισμό τις όποιες δυσκολίες. Θετική χροιά προστίθεται και με τη μεταφορά «στους ουρανούς πηγαίνω εγώ τώρα με τις σκέψεις μου», μέσω της οποίας η παρουσιάστρια εκφράζει τον εντυπωσιασμό και τον θαυμασμό της για το πλήθος των αθλητικών δραστηριοτήτων, με τις οποίες ασχολείται ο καλεσμένος της. Από την άλλη πλευρά, ο Μάκης Καλαράς, καλούμενος να μιλήσει για τον χαρακτήρα του, παραμένει περισσότερο μετριοπαθής δίνοντας μία μάλλον αρνητική εικόνα, μέσω των επιθέτων «δύσκολος», «απαιτητικός» και «σκληρός». Αυτό οφείλεται στο γεγονός, ότι αναφέρεται συγκεκριμένα στις προσωπικές του σχέσεις και πιθανότατα επιχειρεί να αυτοπαρουσιαστεί ως ισχυρή προσωπικότητα, η οποία έχει «σκληραγωγηθεί» από δύσκολα βιώματα («Ίσως με έχει κάνει εμένα η ζωή [...] να είμαι σκληρός[...]).

Συνεχίζοντας, αυτό το οποίο παρατηρείται είναι, ότι σε αντίθεση με τη γενικότερα θετική αναπαράσταση του αθλητή, η αξιολογική τροπικότητα χρησιμοποιείται και για την καθόλα αρνητική αναπαράσταση της αναπηρίας ως συνθήκης. Ειδικότερα, τόσο η παρουσιάστρια, όσο και η δημιουργός του βίντεο που προβάλλεται, χρησιμοποιούν αρνητικά φορτισμένο λεξιλόγιο («δοκιμασίες», «εμπόδια») για να περιγράψουν με γενικό τρόπο το ατύχημα και την επερχόμενη κινητική βλάβη του Μάκη Καλαρά. Παράλληλα η παρουσιάστρια, αξιοποιώντας το σχήμα λόγου της προσωποποίησης και αρνητικά φορτισμένα λεξιλογικά στοιχεία, αναπαριστά την αναπηρία ως ζωντανή οντότητα που έχει τη δυνατότητα «να καταπιεί» και «να καταβάλει» το άτομο, επιδιώκοντας να επισημάνει τις ψυχολογικές της επιπτώσεις. Στο σημείο αυτό αξίζει να παρατηρηθεί, ότι και ο αθλητής στις ρηματικές φράσεις «να μείνεις ανάπηρος», «να είσαι ανάπηρος», «η αναπηρία εκμηδενίζεται» και «Αναπηρία δηλαδή δεν υπάρχει» προσδίδει στα στοιχεία «ανάπηρος» και «αναπηρία» αρνητική χροιά, ταυτίζοντάς τα με τα κοινωνικά εμπόδια και τον αποκλεισμό του ατόμου.

Κειμενική λειτουργία

Το μεγαλύτερο μέρος του εξεταζόμενου κειμένου αποτελείται από αποσπάσματα προφορικού λόγου και ως εκ τούτου, οι περισσότερες συντακτικές δομές χαρακτηρίζονται από ελλειπτικότητα (Πολίτης, 2001). Ειδικότερα, κατά κύριο λόγο παραλείπονται τα υποκείμενα των ρημάτων, τα οποία είτε εννοούνται από τα συμφραζόμενα, είτε φανερώνονται από τα ρηματικά πρόσωπα. Αυτό αντανακλάται και στη θεματική δομή των προτάσεων, με αποτέλεσμα συχνά να απουσιάζουν τα αμαρκάριστα θέματα που ταυτίζονται με τα υποκείμενα των διαδικασιών και να εντοπίζεται μόνο το ρήμα (Μανιού, 2016: 165). Το τελευταίο παρατηρείται ήδη από το πρώτο απόσπασμα (βλ. Πίνακας 1) στα ρήματα «Θα σας διαβάσω επιγραμματικά [...] ενδεικτικά αθλήματα» (ενν. θέμα «εγώ»), «Είναι πολλά.» (ενν. θέμα «τα αθλήματα») και «Θα μπορούσαμε [...]» (ενν. θέμα «εμείς»), τα θέματα των οποίων εννοούνται. Απουσία θέματος εντοπίζεται και στο ρήμα «(Λοιπόν), άρση βαρών, freestyle skydiving, wakeboard, kitesurf, surf, sit-sky, [...], sit-ski, sky, [...], basketball, ping-pong, tennis, badminton», το οποίο φέρει τη νέα πληροφορία αναφορικά με τα ποικίλα αθλήματα που δοκιμάζει ο Μάκης Καλαράς (Μανιού, 2016: 172). Στο σημείο αυτό, παρεμβάλλεται η δομή «αυτό ειδικά θέλω να το μάθουμε», όπου το μαρκαρισμένο θέμα «αυτό» αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο, «ακραίο» άθλημα (extreme sport), στο οποίο εστιάζει η παρουσιάστρια για να αναδείξει τη ριψοκίνδυνη και περιπετειώδη πλευρά του συνεντευξιαζόμενου. Στις υπόλοιπες δομές συναντώνται μαρκαρισμένα θέματα με τη λειτουργία περιστάσεων, τα οποία εξυπηρετούν την παρουσίαση της ροής της συνέντευξης («πριν παρακολουθήσουμε το βίντεο του ανθρώπου αυτού [...]»), αλλά κυρίως επιδιώκουν μίαν εξ' αρχής ανάδειξη εκείνων των πληροφοριών που σχετίζονται με την έντονη αθλητική δραστηριότητα και τις ανάλογες διακρίσεις του καλεσμένου («στα οποία διαπρέπει, συμμετέχει», «σίγουρα δοκιμάζει», «στα οποία έχει συμμετάσχει, έχει διακριθεί», «βεβαίως εξαιρετικές βραβεύσεις ... Αγώνες»). Συνολικά, αυτό που παρατηρείται είναι, ότι η θεματική δομή στο εναρκτήριο απόσπασμα αποσκοπεί στην ενημέρωση του κοινού για το περιεχόμενο της συνέντευξης που ακολουθεί, αλλά και στην πρόκληση εντυπωσιασμού για τις ικανότητες του συνεντευξιαζόμενου.

Συνεχίζοντας, τα υποκείμενα των ρημάτων απουσιάζουν συχνά και από το γραπτό κείμενο της Αντωνίας Δούδαλη (βλ. Πίνακας 2). Ωστόσο, εν προκειμένω, αυτό οφείλεται στο γεγονός, ότι η συντάκτρια επικεντρώνεται στη διήγηση των ενεργειών ενός συγκεκριμένου προσώπου και επομένως διατηρεί ένα σταθερό - αμαρκάριστο - θέμα, το οποίο ταυτίζεται με το υποκείμενο «Μάκης Καλαράς/αυτός» και παραλείπεται (Μανιού, 2016: 165, 173-174).

Έτσι, η δημοσιογράφος παρουσιάζει αναλυτικά την πορεία του αθλητή, μέσω δομών που αποτελούνται μόνο από το ρήμα, αποφεύγοντας τις επαναλήψεις («που έχει συμμετάσχει ... αγωνίσματα.», «Ασχολήθηκε με ... τον αθλητισμό», «δοκιμάστηκε σε πολλά αθλήματα.», «Ξεκίνησε με την άρση βαρών», «συνέχισε με τη δισκοβολία.») (Μανιού, 2016: 173-174). Σε άλλα σημεία, εντοπίζονται αμαρκάριστα θέματα («πως οι δοκιμασίες», «η επιτυχία τους», «Κάτι αντίστοιχο», «Το πείσμα του για ζωή», «οι διακρίσεις»), τα οποία ταυτίζονται με τα υποκείμενα των ρημάτων και προτάσσονται, προωθώντας την παράθεση περεταίρω πληροφοριών για τη ζωή και την προσωπικότητα του αθλητή (Μανιού, 2016: 165). Η επιδίωξη της κειμενογράφου να εστιάσει με περισσότερη ακρίβεια στα ορόσημα της ζωής και της καριέρας του καλεσμένου πραγματώνεται μέσω μιας σειράς μαρκαρισμένων θεμάτων («Στα 17 του χρόνια», «Στους Παραολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 2004», «Το 2008», «ένα χρόνο μετά»), τα οποία λειτουργούν ως περιστάσεις του χρόνου και του τόπου (Μανιού, 2016: 165).

Το σχόλιο της παρουσιάστριας έπειτα από την προβολή του βίντεο – αφιερώματος για τον αθλητή εκκινεί με τα μαρκαρισμένα θέματα «Όλα αυτά» και «Τόσα πολλά αθλήματα;», τα οποία δηλώνουν την πρόθεσή της να επικεντρωθεί στην ξεχωριστή ικανότητα του καλεσμένου της να δοκιμάζει και να κατακτά τίτλους σε διαφορετικά είδη αθλημάτων. Στη συνέχεια, τα μαρκαρισμένα θέματα «συνήθως» και «εκεί», που έχουν τη λειτουργία περιστάσεων, καθώς και το αμαρκάριστο θέμα «ότι κάποιος» (ταυτίζεται με το υποκείμενο του ρήματος «επιλέγει») προτάσσονται σε τρεις διαφορετικές δομές (Μανιού, 2016: 165), εξυπηρετώντας την παράθεση της άποψης, ότι η ενασχόληση με τον αθλητισμό σε επαγγελματικό επίπεδο, κατά κανόνα απαιτεί την επιλογή ενός, και όχι περισσότερων αθλημάτων. Μάλιστα, το ακόλουθο ρήμα «Δεν, δεν είμαστε όλοι καλοί σε όλα» γενικεύει το περιεχόμενο της προηγούμενης πρότασης και επιτρέπει την ανάδειξη της αντίθεσης μεταξύ των αμαρκάριστων θεμάτων «εμείς» (εννοείται) και «Εσύ» (Μανιού, 2016: 165). Το τελευταίο ακολουθείται από το ρήμα «πώς το κάνεις αυτό;», μέσω του οποίου εκφράζεται η άποψη της ομιλήτριας για τις εξαιρετικές ικανότητες του αθλητή. Τα ακόλουθα ρήματα «Είσαι διαφορετικός» και «είσαι χαρισματικός.» φανερώνουν το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η ίδια.

Στο τέταρτο απόσπασμα η παρουσιάστρια επιλέγει να θίξει το ζήτημα της αναπηρίας και ως εκ τούτου ωθεί τον συνομιλητή της να αναφερθεί στην προσωπική του εμπειρία (βλ. Πίνακας

4). Αυτό επιχειρείται κατ’ αρχάς μέσω του ρήματος «Δεν αμφιβάλλω για σένα» και του μαρκαρισμένου θέματος «γιατί ακόμα και στις δυσκολίες» (Μανιού, 2016: 165), όπου η ομιλήτρια δηλώνει βέβαιη για τις ικανότητες του αθλητή και αιτιολογεί τη στάση της, επικαλούμενη τον δυναμισμό που επιδεικνύει ο ίδιος υπό δύσκολες συνθήκες («έχεις δείξει ... όλα αυτά.»). Κατόπιν, τα αμαρκάριστα θέματα «κάποιος» και «ότι ένας άνθρωπος με αναπηρία» (ταυτίζονται με τα υποκείμενα των «να σκεφτεί» και «μπορεί να δοκιμάσει» αντίστοιχα) αξιοποιούνται με σκοπό να εκφραστεί ως πιθανή απορία του κοινού το ρήμα «πόσα αθλήματα μπορεί να δοκιμάσει;» (Μανιού, 2016: 165). Το τελευταίο συνιστά έμμεση αναφορά στην κινητική βλάβη του αθλητή, η οποία στη συνέχεια γίνεται πιο συγκεκριμένη, μέσω μιας σειράς μαρκαρισμένων θεμάτων («Γιατί εσύ», «Άλλαξε», «Κάτι» και «το οποίο») (Μανιού, 2016: 165). Με τον τρόπο αυτόν, η παρουσιάστρια πληροφορεί το κοινό όχι μόνο για την κινητική βλάβη του Μάκη Καλαρά, αλλά και για τον επιτυχημένο τρόπο με τον οποίο προσαρμόστηκε στη νέα, δύσκολη συνθήκη («δεν άφησες να σε, να σε καταπιεί, να σε καταβάλει.»). Ο ίδιος, καλούμενος να απαντήσει σχετικά με τη διαχείριση των ψυχολογικών επιπτώσεων της αναπηρίας, προτάσοντας το μαρκαρισμένο θέμα «ανάλογα», εστιάζει στα εσωτερικά χαρακτηριστικά του ατόμου (Μανιού, 2016: 165). Ταυτόχρονα, με τα μαρκαρισμένα θέματα «το 2020», «Υπάρχει» και «που σχεδόν» μεταφέρει το κειμενικό ενδιαφέρον στις σύγχρονες τεχνολογικές συνθήκες και στη δυνατότητά τους να εμποδίσουν την κοινωνική απομόνωση των ανάπηρων ατόμων (Μανιού, 2016: 165-166). Επιπρόσθετα, με το ρήμα «Να έχεις και λίγο... θέληση.», ο αθλητής αναδεικνύει και τη σημασία των εσωτερικών κινήτρων κάθε ατόμου (Μανιού, 2016: 165). Τέλος, μέσω του μαρκαρισμένου θέματος «Τρέλα», το οποίο λειτουργεί ως συμπλήρωμα του ρήματος «είναι», μολονότι εισάγεται μία ευθεία ερώτηση, ο ομιλητής κατ’ ουσίαν εκφράζει την υποκειμενική του άποψη, ότι η αναπηρία αποτελεί ένα ανεπιθύμητο χαρακτηριστικό (Μανιού, 2016: 165).

Στο πέμπτο απόσπασμα (βλ. Πίνακας 5) η παρουσιάστρια, αναφερόμενη στα θετικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του Μάκη Καλαρά, προτάσσει το μαρκαρισμένο θέμα «Γενικά», το οποίο είναι δηλωτικό της περίπτωσης (Μανιού, 2015: 165). Με τον τρόπο αυτόν, το περιεχόμενο του ρήματος «είσαι ένας αέναος άνθρωπος, μια διαρκής κίνηση και μια αστείρευτη θετική ενέργεια» παρουσιάζεται ως γενικευμένη συμπεριφορά, πιθανότατα χάριν υπερβολής, ώστε να τονιστούν τα πνευματικά και ψυχικά χαρίσματα του αθλητή. Η θετική ενέργεια που αναπαρίσταται να έχει ο ίδιος, έρχεται σε νοηματική αντίθεση με τις δομές που

ακολουθούν, οι οποίες περιλαμβάνουν τα μαρκαρισμένα θέματα «Δεν έχουν υπάρξει» και «Μαύρες δύσκολες μέρες». Τα τελευταία προωθούν την απεύθυνση δύο ευθέων ερωτήσεων στον συνεντευξιαζόμενο που αναδεικνύουν έμμεσα την ψυχική του ανθεκτικότητα.

Εν συνεχεία (βλ. Πίνακας 6), ο Μάκης Καλαράς σκιαγραφεί την προσωπικότητά του, μέσω των ρημάτων «Είμαι δύσκολος» και «είμαι σκληρός» (με κοινό θέμα ενν. «εγώ»), καθώς και μέσω του μαρκαρισμένου θέματος «απαιτητικός» (Μανιού, 2015: 165). Ωστόσο, αμέσως μετά, με το μαρκαρισμένο θέμα «Ίσως», επιχειρεί να ερμηνεύσει τους χαρακτηρισμούς του, επικαλούμενος τα δύσκολα βιώματά του («με έχει κάνει εμένα η ζωή...») (Μανιού, 2016: 165). Κατόπιν, κυριαρχεί ένα ακόμα μαρκαρισμένο θέμα («Δηλαδή μια κοπέλα»), με το οποίο εστιάζει συγκεκριμένα στον τομέα των προσωπικών σχέσεων για να εξηγήσει τα λεγόμενά του (Μανιού, 2016: 165). Στο σημείο αυτό, μολονότι τα στοιχεία του χαρακτήρα του είναι εκείνα που παρουσιάζονται ως το κύριο εμπόδιο στις προσωπικές του σχέσεις, θίγεται έμμεσα και ο αντίκτυπος της αναπηρίας («θα με χωρίσει για τον χαρακτήρα μου και όχι για την αναπηρία μου»). Βέβαια, με τα μαρκαρισμένα θέματα «Αναπηρία», «δεν την βλέπει» και «Αφού» (Μανιού, 2016: 165), ο αθλητής σπεύδει να εξηγήσει, ότι στη δική του περίπτωση, η αναπηρία δεν αποτελεί «πρόβλημα», προβάλλοντας την εικόνα ενός πλήρως αυτόνομου ατόμου, σχεδόν ανεπηρέαστου, ψυχολογικά και σωματικά, από την κινητική του βλάβη («δεν υπάρχει», «δεν την βλέπει την πρώτη μέρα.», «κάνω τα πάντα.»).

Τέλος, το έβδομο απόσπασμα (βλ. Πίνακας 7) εκκινεί με το μαρκαρισμένο θέμα «[...]να σου ευχηθώ» (Μανιού, 2016: 165), με το οποίο εισάγεται η αποφώνηση της παρουσιάστριας και απευθύνονται ευχές στον καλεσμένο της για μια επιτυχημένη πορεία. Κατόπιν η ίδια, με το μαρκαρισμένο θέμα «Αλλά κυρίως», το οποίο έχει εμφατική λειτουργία, αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ακόλουθη ευχή της, η οποία φανερώνεται στο ρήμα «Να δημιουργείς ωραία διάθεση σε όλους εμάς και σε όλον τον κόσμο που επικοινωνεί μαζί σου.» (με θέμα ενν. «εσύ») (Μανιού, 2016: 165). Με τον τρόπο αυτόν, η παρουσιάστρια επιλέγει να «κλείσει» τη συνέντευξη επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον στη συναισθηματική ωφέλεια που «χρειάζεται» να προσφέρει ο αθλητής στους ανθρώπους που τον παρακολουθούν.

Σχολιασμός ερευνήτριας

Το εξεταζόμενο κείμενο ανήκει στο είδος των συνεντεύξεων με «διασημότητες» (Loeb, 2015), με πρόσωπα δηλαδή που είναι γνωστά στο ευρύ κοινό. Η συζήτηση διεξάγεται στο

πλαίσιο μιας τηλεοπτικής εκπομπής μη προσχεδιασμένου λόγου (unscripted) (Μακρή-Τσιλιπάκου, 2021: 6), με κατά βάση ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Οι θεματικές που συζητούνται σε τέτοιου είδους προγράμματα συνήθως σχετίζονται με τον χώρο της μαζικής κουλτούρας (pop culture) και την επαγγελματική και προσωπική ζωή των συνεντευξιζόμενων (Loeb, 2015: 27). Εν προκειμένω, ο παραολυμπιονίκης Μάκης Καλαράς παρευρίσκεται στην εκπομπή Love It για να μιλήσει για την αθλητική του καριέρα, αλλά και να μοιραστεί τα προσωπικά του βιώματα ως ανάπηρο άτομο.

Στις συνεντεύξεις με διασημότητες η αλληλεπίδραση συμμορφώνεται στους κανόνες της «ατομίκευσης» και της «φιλικής ατμόσφαιρας» (Loeb, 2015: 28 ό.α. στο Τσιλιπάκου, 2021: 6). Η πρώτη επιτρέπει στην παρουσιάστρια να αξιοποιεί τις προσωπικές της απόψεις και εμπειρίες, για να απευθύνει ερωτήσεις στον συνομιλητή της και να ανταποκρίνεται στις απαντήσεις του (Loeb, 2015: 28). Αντίστοιχα, η καλλιέργεια ενός φιλικού κλίματος δίνει τη δυνατότητα στον καλεσμένο να προβάλει μια συγκεκριμένη, ελκυστική στο κοινό, πτυχή του εαυτού του (Loeb, 2015: 28). Οι τακτικές αυτές φανερώνονται κατά κύριο λόγο από την εκτεταμένη χρήση του α' ενικού προσώπου, τόσο από την παρουσιάστρια («*στους ουρανούς πηγαίνω εγώ τώρα με τις σκέψεις μου*», «*Δεν αμφιβάλλω*», «*Διαπιστώνω*»), όσο και από τον αθλητή («*Είμαι δύσκολος ναι, απαιτητικός είμαι, είμαι σκληρός.*», «*Αφού κάνω τα πάντα.*»).

Σύμφωνα με τη Loeb (2015: 27), τα συγκεκριμένα τηλεοπτικά προϊόντα ασκούν ισχυρή επιρροή στο φάσμα του δημόσιου λόγου, λόγω της μαζικής τους μετάδοσης. Μάλιστα, ο Turner (2010: 14) υπογραμμίζει, ότι η προβολή των «διασημοτήτων» στα ΜΜΕ έχει σημαντικές κοινωνικές προεκτάσεις, καθώς συνιστούν «πολιτισμικές μορφές», μέσω των οποίων διαμορφώνονται οι προσδοκίες του κοινού για την καθημερινή ζωή. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας στο εξεταζόμενο κείμενο και κυρίως, να συζητηθεί η αναπαράσταση του Μάκη Καλαρά, σε συνάρτηση με την εικόνα και τις προσδοκίες που δημιουργούνται στο τηλεοπτικό κοινό για τα ανάπηρα άτομα.

Αναλυτικότερα, ο Μάκης Καλαράς συστήνεται στο τηλεοπτικό κοινό ως ανάπηρο άτομο, το οποίο έχει σημειώσει μία παραπάνω από επιτυχημένη καριέρα στον χώρο του αθλητισμού. Στο μεγαλύτερο μέρος του κειμένου κυριαρχούν λεξιλογικά στοιχεία που προσιδιάζουν στην αθλητική ορολογία («*παραολυμπιακά αγωνίσματα*», «*χρυσό μετάλλιο*»), χρονικοί και χωρικοί

δείκτες, καθώς και ρηματικές δομές σε ενεργητική σύνταξη, μέσω των οποίων γνωστοποιούνται οι πολλαπλές διακρίσεις του αθλητή στο πλαίσιο κορυφαίων διοργανώσεων («Παραολυμπιακούς Αγώνες», «πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα»), αλλά και η μακρόχρονη ενασχόλησή του με μεγάλο αριθμό αθλημάτων. Ωστόσο, αυτό που χρειάζεται να παρατηρηθεί είναι, ότι τα επιτεύγματα και οι ικανότητες του Μάκη Καλαρά προβάλλονται ως απόδειξη, ότι κατάφερε «να ξεπεράσει [...] τα εμπόδια» που προέκυψαν στη ζωή του, μετά από το τροχαίο ατύχημα που οδήγησε στην κινητική του βλάβη. Το στοιχείο αυτό αποτελεί τον πυρήνα της στερεοτυπικής αναπαράστασης του παραολυμπιονίκη ως supercrip, ως δηλαδή ανάπηρου ατόμου, το οποίο κατόρθωσε «να ξεπεράσει την αναπηρία του και να πετύχει απροσδόκητα υψηλούς στόχους» (Silva & Howe, 2012: 178).

Οι Silva & Howe (2012: 185-186) στη μελέτη τους παρατηρούν, ότι η στερεοτυπική αναπαράσταση των αθλητών/τριών που συμμετέχουν στους Παραολυμπιακούς Αγώνες κατά κανόνα πραγματώνεται μέσω της σύγκρισής τους με τα υπόλοιπα -ανάπηρα και μη- άτομα, από την οποία αναδεικνύονται ως «ξεχωριστές περιπτώσεις» («special»), καθώς και μέσω της χρήσης υπερβολικά θετικών αξιολογικών χαρακτηρισμών («superlative language»). Πράγματι, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, η παρουσιάστρια, εντυπωσιασμένη από τις αθλητικές ικανότητες του Μάκη Καλαρά (Όλα αυτά, ρε συ Μάκη; [...] Τόσα πολλά αθλήματα;»), παρατηρείται ότι τον συγκρίνει με μία ευρύτερη ομάδα ατόμων, συμπεριλαμβανομένης και της ίδιας («Αν, δεν είμαστε όλοι καλοί σε όλα. Εσύ πώς το κάνεις αυτό;»), με σκοπό να αναδειχθεί ως «διαφορετικός». Παράλληλα, η αξιοποίηση της αξιολογικής τροπικότητας στο κείμενο μαρτυρά την επιδίωξη να τονιστούν όχι μόνο οι διακρίσεις του αθλητή («διαπρέπει», «έχει διακριθεί», «εξαιρετικές βραβεύσεις»), αλλά και η υπεροχή των σωματικών του ικανοτήτων («υπερδύναμη», «χαρισματικός»). Συγκεκριμένα όμως, ως προς την αναπαράσταση των αναπήρων ως «διαφορετικών», οι Silva & Howe (2012: 188) εκφράζουν την ανησυχία, ότι αυτό, αφενός οδηγεί στην ταύτιση της αναπηρίας με την «ετερότητα», και αφετέρου στρέφει το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης στην σκληρή – ατομική προσπάθεια που χρειάζεται να καταβάλουν οι ίδιοι/ες για να επιτύχουν τους στόχους τους, επισκιάζοντας έτσι, τον ρόλο της κοινωνίας (βλ. και Schalk, 2016: 73). Στη συνέντευξη, η στάση αυτή προβάλλεται και από τον ίδιο τον αθλητή, ο οποίος, αναφερόμενος στην κοινωνική προσαρμογή των αναπήρων, εστιάζει στα εσωτερικά χαρακτηριστικά («Θέληση.») και την ατομική τους ευθύνη («...πρέπει να προσπαθήσεις να

είσαι ανάπηρος.»), αποσιωπώντας τα κοινωνικά εμπόδια. Το τελευταίο αποκαλύπτει, ότι τα στερεότυπα γύρω από την αναπηρία είναι τόσο ισχυρά, με αποτέλεσμα να εσωτερικεύονται και να αναπαράγονται ακόμα και από τα ίδια τα ανάπηρα άτομα (Mattlin, 2022).

Εξίσου ενδιαφέρον, είναι και το μοτίβο που κυριαρχεί στο αφήγημα του/της supercrip, ότι τα «εμπόδια» της αναπηρίας αντιμετωπίζονται χάρη στη χαρισματική προσωπικότητα των ατόμων (Silva & Howe, 2012: 183). Το τελευταίο αναφέρεται ρητά στο κείμενο της Αντωνίας Δούδαλη («Το πείσμα του για ζωή τον έκανε να ξεπεράσει όλα τα εμπόδια»), με σκοπό να αναδειχθούν ο δυναμισμός και η θέληση του συνεντευξιαζόμενου. Παρόμοια λειτουργία επιτελούν και τα περισσότερα θετικά αξιολογικά στοιχεία που εντοπίστηκαν κατά την κειμενική ανάλυση, τα οποία τον αναπαριστούν ως έναν ιδιαίτερα δραστήριο και ψυχικά ανθεκτικό άνθρωπο, που αντιμετωπίζει τα πάντα με θετικό αίσθημα. Στο σημείο αυτό, χρειάζεται να συζητηθεί και ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζει ο ίδιος ο αθλητής τον εαυτό του, ως «σκληρό» και «απαιτητικό», τονίζοντας παράλληλα την αυτονομία του («Αναπηρία δηλαδή δεν υπάρχει», «Αφού κάνω τα πάντα»). Σύμφωνα με τον Mattlin (2022), ο δυναμισμός, η ανεξαρτησία, η αυτονομία και η «σκληρότητα» αποτελούν ορισμένα από τα χαρακτηριστικά, τα οποία βρίσκονται εγγυτέρα στο πρότυπο ενός μη ανάπηρου ατόμου και ως εκ τούτου, συμβάλλουν στην αποδοχή των αναπήρων από το ευρύ κοινού. Επομένως, διακρίνεται με αυτόν τον τρόπο η επιδίωξη να προβληθεί μια εικόνα του αθλητή, «εύπεπτη» για τους/τις τηλεθεατές/τριες.

Η προσπάθεια να υπερκαλυφθεί η κινητική βλάβη ως χαρακτηριστικό του αθλητή συνδέεται άμεσα με τη συνολικά αρνητική αναπαράσταση της αναπηρίας ως συνθήκης, η οποία αποτυπώνεται σε ολόκληρο το κείμενο. Πιο συγκεκριμένα, το τελευταίο επιτυγχάνεται με τη χρήση αρνητικά φορτισμένου λεξιλογίου («δοκιμασίες», «δυσκολίες») και ειδικότερα, μέσω αρνητικά φορτισμένων ρημάτων («να ... καταπιεί», «να ... καταβάλει»), όπου περιγράφεται γλαφυρά η απειλή της δράστριας - αναπηρίας για την ψυχική υγεία του ατόμου. Παράλληλα, οι αναφορές της Ιωάννας Μαλέσκου και της Αντωνίας Δούδαλη για το ατύχημα και την κινητική βλάβη του καλεσμένου συνδυάζονται με μια δοξαστική διάθεση για την ικανότητά του να «ξεπερνάει» δύσκολες καταστάσεις («Το πείσμα του για ζωή τον έκανε να ξεπεράσει ... δύναμης και θέλησης», «Δεν αμφιβάλλω για σένα, ... να τα ξεπερνάς όλα αυτά»), με αποτέλεσμα η αναπηρία του να αναπαρίσταται ως «προσωπική τραγωδία» που, ευτυχώς, αντιμετωπίστηκε (Silva & Howe, 2012: 174). Τέλος, στα λεγόμενα του αθλητή διαφάνηκε η

αρνητική χροιά, με την οποία ο ίδιος χρησιμοποιεί τους όρους «ανάπηρος» και «αναπηρία», ταυτίζοντάς τους με την κοινωνική απομόνωση και τον αποκλεισμό του ατόμου.

Εν κατακλείδι, ως προς το ζήτημα των προσδοκιών που δημιουργούνται στο τηλεοπτικό κοινό για τα ανάπηρα άτομα μέσα από την αναπαράσταση του Μάκη Καλαρά, συμπεραίνεται η απουσία ρεαλισμού. Στόχο της αναλυθείσας συνέντευξης αποτελεί η προβολή μιας συγκεκριμένης πτυχής του αθλητή, η οποία αναμένεται να εντυπωσιάσει και να εμπνεύσει το τηλεοπτικό κοινό πείθοντάς το, ότι η θέληση και η στοχοπροσήλωση είναι ικανές να υπερκεράσουν τα εμπόδια της αναπηρίας. Προς τέρψιν του κοινού, άλλωστε, η παρουσιάστρια στην αποφώνησή της παρακινεί τον αθλητή να δημιουργεί «ωραία διάθεση» σε όσους/ες τον παρακολουθούν.

6. Συμπεράσματα – Πρόταση για αξιοποίηση στην εκπαίδευση

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται αρχικά τα κύρια συμπεράσματα της έρευνας, τα οποία στη συνέχεια αξιοποιούνται για τη δημιουργία μιας διδακτικής πρότασης, με στόχο την κριτική προσέγγιση του φαινομένου του inspiration porn στο γλωσσικό μάθημα. Η πρόταση που παρουσιάζεται απευθύνεται στη βαθμίδα της Α' Λυκείου και βασίζεται στο μοντέλο των πολυγραμματισμών.

6.1. Συμπεράσματα

Εν προκειμένω συγκεντρώνονται τα συμπεράσματα της κειμενικής ανάλυσης, τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για μια εκπαιδευτική παρέμβαση με θεματικό άξονα το φαινόμενο του inspiration porn. Οι πρόσφατες μελέτες που εξετάζουν τον εν λόγω όρο και το συναφές στερεότυπο του/της supercrip κάνουν λόγο για υποεκπροσώπηση της αναπηρικής κοινότητας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας (βλ. Ayers & Reed, 2022: 90. Burt & McCarty, 2024: 1. Harnett, 2000: 21). Υποεκπροσώπηση στη δεδομένη περίπτωση σημαίνει, ότι το ενδιαφέρον επικεντρώνεται μονομερώς στα επιτεύγματα των ανάπηρων ατόμων, ως απόδειξη ότι καταφέρνουν να «ξεπερνούν τα εμπόδια» της αναπηρίας προς έμπνευση του κοινού, ενώ επισκιάζονται οι ανάγκες και ο διαφοροποιημένος τρόπος ζωής τους, η προσπάθεια που καταβάλουν και η έλλειψη υποστήριξης από κοινωνικές – θεσμικές δομές (δεν είναι αρκετές ή/και επαρκείς). Καταδεικνύεται έτσι, η μονοδιάστατη αναπαράσταση των αναπήρων ως «πηγής» έμπνευσης σε τηλεοπτικά προγράμματα, σε

ταινίες, σε δημοσιογραφικά άρθρα, σε μιμίδια στα ΜΚΔ (Ayers & Reed, 2022: 91. Grue, 2016. Haller & Preston, 2017: 42-46. Harnett, 2000: 23), σε εμπορικές διαφημίσεις (Shelton & Waddell, 2020), ακόμα και σε επίσημες εκστρατείες ενημέρωσης για τους Παραολυμπιακούς Αγώνες (McGillivray, O'Donnell, McPherson & Misener, 2021. Silva & Howe, 2012).

Στην παρούσα εργασία, η έρευνα επικεντρώθηκε σε κείμενα που αντλούνται στο μεγαλύτερο μέρος τους από τον δημοσιογραφικό λόγο, όπου φαινομενικά η δεδομένη αναπαράσταση έχει στόχο την εκδήλωση θαυμασμού και την ενίσχυση της ορατότητας της αναπηρίας. Ωστόσο, όπως διαπιστώνεται, πίσω από τη δοξαστική στάση που διατηρείται προς τα ανάπηρα άτομα κρύβονται αρνητικά στερεότυπα (βλ. παρακάτω), με τα οποία είναι παραδοσιακά συνυφασμένη η αναπηρία, με αποτέλεσμα να διογκώνονται η περιθωριοποίηση και ο στιγματισμός τους (Grue, 2016: 840). Τα συμπεράσματα αυτά κρίνεται σημαντικό να συζητηθούν, με σκοπό να αξιοποιηθούν στη συνέχεια, στο πλαίσιο μιας εκπαιδευτικής παρέμβασης, η οποία θα βασίζεται στις αρχές του κριτικού γραμματισμού.

Κατ' αρχάς, στα δύο διαδικτυακά άρθρα και την τηλεοπτική συνέντευξη που μελετήθηκαν παρατηρήθηκε, ότι τα βιώματα και τα επιτεύγματα των ανάπηρων ατόμων γίνονται αντικείμενο συζήτησης, με σκοπό την πρόκληση του εντυπωσιασμού και την ενεργοποίηση των εσωτερικών κινήτρων του κοινού (π.χ. οι επιτυχίες των αναπήρων αποτελούν έμπνευση για τα μη ανάπηρα άτομα) (Young, 2014). Μάλιστα, μολονότι δε δηλώνεται ρητά, καθίσταται εμφανές, ότι τα κείμενα που αναλύθηκαν απευθύνονται κατά κύριο λόγο στο μη ανάπηρο κοινό, πράγμα που επιβεβαιώνεται από την επαναλαμβανόμενη διάκριση που πραγματοποιούν οι κειμενικοί/γλωσσικοί παραγωγοί μεταξύ της ομάδας του «εμείς» και του «άλλου», του ανάπηρου δηλαδή ατόμου, αφήνοντας μικρά περιθώρια ταύτισης (Grue, 2016: 840). Με τον τρόπο αυτόν, τα ανάπηρα άτομα εργαλειοποιούνται ως «πρότυπα μίμησης» και «παραδείγματα θέλησης» προς όφελος των μη ανάπηρων αναγνώστών/τριών και τηλεθεατών/τριών, οι οποίοι/ες αναμένεται να εμπνευστούν και αισθανθούν καλύτερα για τους εαυτούς τους, ως έχοντες/ουσες το «προνόμιο» της σωματικής ακεραιότητας (Young, 2014).

Εξίσου σημαντικό είναι, ότι η συγκεκριμένη αναπαράσταση επιβεβαιώνει και κανονικοποιεί την ύπαρξη χαμηλών προσδοκιών για τις δυνατότητες των ανάπηρων ατόμων. Συγκεκριμένα,

στο πρώτο κείμενο μελέτης παρατηρήθηκε, ότι μια απλή πράξη, ένα χορευτικό δρώμενο σε γαμήλια δεξίωση, αξιολογείται με υπέρμετρα θετικό τρόπο και αποκτά μεγάλη συμβολική αξία, ακριβώς επειδή διενεργήθηκε από ένα ανάπηρο άτομο. Το τελευταίο αποδεικνύει αφενός, ότι οι δυνατότητες των αναπήρων κρίνονται με βάση το πρότυπο του «κανονικού» - ιδανικού σώματος (Καραγιάννη & Κουτσοκλένης, 2023: 73) και αφετέρου, ότι η αναπηρία γίνεται κατά κανόνα αντιληπτή ως προβληματική και περιοριστική συνθήκη, η οποία εμποδίζει το άτομο να συμμετέχει σε συνηθισμένες/καθημερινές δραστηριότητες «όπως όλοι οι άλλοι» (Schalk, 2016: 79). Η πεποίθηση αυτή, διακρίνεται και στο άρθρο γνώμης που αναλύθηκε, όπου η συντάκτρια ωθεί τους/τις αναγνώστες/τριες να απολαμβάνουν τις απλές, καθημερινές στιγμές και τους/τις προειδοποιεί για τα πιθανά, ατυχή περιστατικά που είναι δυνατό να τους στερήσουν αυτό το προνόμιο, φωτογραφίζοντας την απώλεια της σωματικής ακεραιότητας.

Βέβαια, στα κείμενα που διερευνήθηκαν αναδείχθηκαν και οι περιπτώσεις ανάπηρων ατόμων, τα επιτεύγματα των οποίων δεν ανήκουν στην κατηγορία των συνηθισμένων/καθημερινών δραστηριοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, η Ραφαέλα Μιλτιάδους είναι βραβευμένη για το σημαντικό της έργο υπέρ των δικαιωμάτων της οδικής ασφάλειας και της προσβασιμότητας των αναπήρων, ενώ ο Μάκης Καλαράς είναι διακεκριμένος αθλητής με συμμετοχές στους Παραολυμπιακούς Αγώνες, ο οποίος ασχολείται παράλληλα με εντυπωσιακό αριθμό απαιτητικών αθλημάτων. Στις περιπτώσεις αυτές, προφανώς δεν τίθεται το ζήτημα των χαμηλών, αλλά των υπερβολικά υψηλών προσδοκιών που δημιουργούνται γενικότερα για την αναπηρική κοινότητα. Κι αυτό, διότι οι επιτυχημένες πορείες των συγκεκριμένων ατόμων προβάλλονται ως απόδειξη, ότι «δεν το έβαλαν κάτω» και κατάφεραν να «ξεπεράσουν» τα εμπόδια της αναπηρίας, με αποτέλεσμα να προωθείται η ιδέα, ότι όλοι/ες οι ανάπηροι/ες χρειάζεται να θέτουν τον ίδιο στόχο (Wendel, 1996 ό.α. στο Schalk, 2016: 80), χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο παράγοντας των φυλετικών ή/και ταξικών διαφορών μεταξύ των ατόμων (Schalk, 2012: 80).

Η παραγνώριση των κοινωνικών παραγόντων και αδικιών εις βάρος των ανάπηρων ατόμων είναι ένα ζήτημα που ανακύπτει συνολικά από την αναπαράστασή τους ως «πηγής» έμπνευσης, σύμφωνα με τους Grue (2016: 840) και Silva & Howe (2012: 188), το οποίο, εν προκειμένω, διαφάνηκε εντονότερα στη συνέντευξη που αναλύθηκε. Ειδικότερα, η έμφαση που αποδίδεται στην ευθύνη του ανάπηρου ατόμου να καταβάλει προσωπική προσπάθεια για

να υπερκεράσει τους οποιουδήποτε σωματικούς ή/και κοινωνικούς περιορισμούς, καθιστά την αναπηρία ένα σωματικό/ατομικό ζήτημα, με αποτέλεσμα τη συσκότιση των δομικών και συστημικών της αιτίων (Grue, 2016: 840). Μάλιστα, όπως διαπιστώνεται από την κειμενική ανάλυση, ακόμα και όταν γίνεται ανοιχτά λόγος για τα δικαιώματα της αναπηρικής κοινότητας, η σημαντικότητά τους επισκιάζεται από το inspiration porn. Αποδίδεται, δηλαδή, περισσότερη έμφαση στα επιτεύγματα και στα ψυχικά χαρίσματα των αναπήρων προς έμπνευση των μη ανάπηρων ατόμων, παρά στις ουσιαστικές τους ανάγκες.

Με βάση τα παραπάνω, κρίνεται απαραίτητη μια κριτική προσέγγιση της συγκεκριμένης αναπαράστασης των αναπήρων στα ΚΜΚ σε εκπαιδευτικό πλαίσιο, δεδομένου ότι αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής καθημερινότητας των μαθητών/τριών (Τσάμη, 2018: 98) επιβάλλοντας τις κυρίαρχες απόψεις και ιδεολογίες (van Dijk, 1995: 34-35). Πρωταρχικό στόχο αποτελεί η συνειδητοποίηση, ότι το inspiration porn και η αναπαράσταση των αναπήρων ως supercrips αποτελούν μια συγκαλυμμένη εκδοχή της απόρριψης της αναπηρίας, η οποία δεν εκφράζεται άμεσα, αλλά φέρει τον μανδύα της υπέρμετρα θετικής αξιολόγησης και του θαυμασμού, με αποτέλεσμα να καθίστανται δυσδιάκριτες οι προβληματικές της διαστάσεις. Είναι, επομένως, εξίσου σημαντικό να καταστεί κατανοητή η διαφορά μεταξύ ενός θαυμασμού, ο οποίος πηγάζει από την ευλικρινή αναγνώριση της προσπάθειας ή/και των ικανοτήτων του ανάπηρου ατόμου από εκείνου, ο οποίος εκφράζεται ως επιβράβευση για την υπέρβαση των περιορισμών της αναπηρίας. Με τον τρόπο αυτόν, παράλληλα με την κριτική σκέψη επιδιώκεται να αναπτυχθεί και η ενσυναίσθηση των μαθητών/τριών, ώστε όχι μόνο να αναγνωρίζουν, αλλά και να αποφεύγουν αντίστοιχες συμπεριφορές αντιλαμβανόμενοι/ες τα βαθύτερα κίνητρά τους.

6.2. Πρόταση για αξιοποίηση στην εκπαίδευση

Παρακάτω παρουσιάζονται το διδακτικό πλαίσιο και οι στόχοι της προτεινόμενης εκπαιδευτικής παρέμβασης, ενώ στη συνέχεια ακολουθεί η διαμόρφωση του σχεδίου, σύμφωνα με το μοντέλο των πολυγραμματισμών.

6.2.1. Διδακτικό πλαίσιο και στόχοι

Η πρόταση διδασκαλίας που παρουσιάζεται βασίζεται στις αρχές του κριτικού γραμματισμού και οργανώνεται σύμφωνα με το παιδαγωγικό μοντέλο των πολυγραμματισμών των Core &

Kalantzis (2000). Η προσέγγιση αυτή επιλέγεται με πρόθεση την τριβή των μαθητών/τριών με κείμενα που αντλούνται από την κοινωνική τους καθημερινότητα, ώστε οι ίδιοι/ες να αναπτύξουν μια «κριτική μεταγλώσσα», με την οποία θα μάθουν να ερμηνεύουν την κοινωνική και πολιτισμική δύναμη των μεταδιδόμενων μηνυμάτων (Kalantzis & Cope, 2001). Προτείνεται έτσι, η αξιοποίηση των ΚΜΚ υπό το πρίσμα της «κριτικής γλωσσικής επίγνωσης» (Fairclough, 1992 ό.α. στο Στάμου, 2012: 23), με σκοπό την ενδυνάμωση και τη χειραφέτηση των μαθητών/τριών από τις κυρίαρχες ιδεολογίες και τα στερεότυπα που αναπαράγονται σε αυτά (Στάμου, 2012: 24). Παράλληλα, η επεξεργασία τέτοιου είδους κειμένων αναμένεται να ενθαρρύνει και την ενεργό εμπλοκή των μαθητών/τριών στην εκπαιδευτική διαδικασία (Duff, 2004 ό.α. στο Στάμου, 2012: 22).

Η διδακτική πρόταση απευθύνεται στη βαθμίδα του Λυκείου στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας, όπου, σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα σπουδών¹⁵, μεταξύ άλλων επιδιώκεται και η «ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/τριών να κατανοούν προφορικά, γραπτά και πολυτροπικά κείμενα ως προς το ρητό και υπόρρητο περιεχόμενό τους» (ΠΣ Λυκείου, 2022: 4). Ταυτόχρονα, ειδικό σκοπό αποτελεί οι μαθητές/τριες «Να εντοπίζουν και να αξιολογούν τις αναπαραστάσεις, στάσεις και αξίες που εκφράζονται σε εκτεταμένα κείμενα, καθώς και τις οπτικές που αποσιωπώνται ή περιθωριοποιούνται στα κείμενα αυτά.» (ΠΣ Λυκείου, 2022: 5). Για την εφαρμογή των προτάσεων επιλέγεται συγκεκριμένα η τάξη της Α' Λυκείου, καθώς συμπίπτει με το τέλος της εντεκάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και κρίνεται σημαντικό όλοι/ες οι μαθητές/τριες, ανεξάρτητα από την μετέπειτα εκπαιδευτική τους πορεία, μέχρι και το έτος αυτό να έχουν έρθει σε επαφή με σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα, καθώς και με βασικές ανθρωπιστικές και κοινωνικές αξίες, όπως είναι ο σεβασμός προς τα ανάπηρα άτομα και η ισότιμη αντιμετώπισή τους.

Ως προς τον κύριο θεματικό άξονα, σκοπός είναι οι μαθητές/τριες να εξετάσουν συγκεκριμένες αναπαραστάσεις των ανάπηρων ατόμων στα προσφερόμενα προς μελέτη ΚΜΚ. Ως εκ τούτου, η διδακτική πρόταση θα μπορούσε να ενταχθεί στο πλαίσιο της διδασκαλίας της 7^{ης} ενότητας του σχολικού εγχειριδίου, η οποία ασχολείται με τα ΜΜΕ (Μανωλίδης, Πεχλιβάνης & Φλωρού, 2020)¹⁶. Ειδικότερα, πρωταρχικό στόχο αποτελεί οι

¹⁵ Ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: <https://www.iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>

¹⁶ Ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: http://www.ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2722/Thematikoi-Kykloi_A-B-G-Lykeiou_html-apli/index_08.htm

μαθητές/τριες να συνειδητοποιήσουν ότι το inspiration porn, καθώς και το συναφές στερεότυπο του/της supercrip, μολονότι φαινομενικά αποτελούν θετικές αναπαραστάσεις των ανάπηρων ατόμων, στην πραγματικότητα επιδρούν αρνητικά στην κατανόηση και την αποδοχή της αναπηρίας. Ο σκοπός αυτός μπορεί να επιμεριστεί στους ακόλουθους ειδικότερους στόχους, οι οποίοι είναι οι μαθητές/τριες:

- να κατανοήσουν ότι τα ανάπηρα άτομα εργαλειοποιούνται προς έμπνευση των μη ανάπηρων ατόμων.
- να συνειδητοποιήσουν ότι υποτιμώνται οι δυνατότητες των ανάπηρων ατόμων, οι οποίες κρίνονται με βάση το πρότυπο του «κανονικού» σώματος.
- να κατανοήσουν ότι επισκιάζονται οι πραγματικές ανάγκες και τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων.
- να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν με ποιες λεξικογραμματικές και συντακτικές επιλογές κατασκευάζονται τα παραπάνω νοήματα σε σχέση με την αναπηρία και το inspiration porn.

6.2.2. Πρόταση διαμόρφωσης σχεδίου για μια εκπαιδευτική παρέμβαση

Σύμφωνα με το μοντέλο των πολυγραμματισμών, η εκπαιδευτική διαδικασία διαρθρώνεται σε τέσσερις φάσεις (Cope & Kalantzis, 2000: 166):

Τοποθετημένη πρακτική (30')

Κατά την πρώτη φάση της διδασκαλίας στόχος είναι να αξιοποιηθεί η καθημερινή εμπειρία των μαθητών/τριών και να συνδεθεί με το διδακτικό πλαίσιο, με την ελπίδα ότι αυτό θα ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή τους στη διαδικασία. Σε αρχικό στάδιο κρίνεται σημαντικό ο/η εκπαιδευτικός να απευθύνει ορισμένες ερωτήσεις στους/στις μαθητές/τριες με σκοπό να διερευνήσει την προϋπάρχουσα γνώση ή/και την εμπειρία που ενδέχεται να έχουν σχετικά με την αναπηρία. Ειδικότερα, δεδομένου ότι το εξεταζόμενο φαινόμενο του inspiration porn εκδηλώνεται κατά κύριο λόγο προς άτομα με ορατές ή συμβολικά διακριτές βλάβες (βλ. Κεφ. 3.1.), το ενδιαφέρον προτείνεται να επικεντρωθεί κυρίως στις κινητικές αναπηρίες. Προτείνεται, επομένως, ο/η εκπαιδευτικός να εκκινήσει με τις εξής ερωτήσεις:

- Τι γνωρίζετε για την αναπηρία; Ποια είδη αναπηρίας ξέρετε;

- Υπάρχει στο οικογενειακό ή το κοινωνικό σας περιβάλλον κάποιο άτομο με κινητική αναπηρία; Αν ναι, χρησιμοποιεί αμαξίδιο, πρόσθετα μέλη ή κάποιο άλλο κινητικό βοήθημα;
- Έχετε παρακολουθήσει Παραολυμπιακούς Αγώνες;

Οι ερωτήσεις αυτές μπορούν να απαντηθούν αποκλειστικά από τους/τις μαθητές/τριες, ωστόσο, είναι στο χέρι του/της εκπαιδευτικού να παρέχει ορισμένες πληροφορίες συμπληρωματικά σε περίπτωση που ο/η ίδιος/ια κρίνει ότι χρειάζεται. Στόχος είναι η έναρξη μιας σύντομης εισαγωγικής συζήτησης για την αναπηρία, ώστε να ακολουθήσει, στη συνέχεια, η παρουσίαση του σχετικού εκπαιδευτικού υλικού.

Σύμφωνα με την έρευνα των Φτερνιάτη, Τσάμη & Αρχάκη (2016: 92), ελκυστικότερα στους/στις μαθητές/τριες είναι τα κείμενα που συνδυάζουν διάφορα σημειωτικά μέσα της ψηφιακής τεχνολογίας, όπως η εικόνα, η κίνηση και ο ήχος. Για τον λόγο αυτόν, ως πρώτο κείμενο προς συζήτηση επιλέγεται ένα βίντεο¹⁷, το οποίο είναι αναρτημένο στη -γνωστή και οικεία στους/στις μαθητές/τριες- εφαρμογή κοινωνικής δικτύωσης «Instagram». Το εν λόγω βίντεο αποτελεί μέρος της διαδικτυακής ανάρτησης του Χρήστου Κατούνα, η οποία μελετήθηκε στο πλαίσιο της κειμενικής ανάλυσης της παρούσας εργασίας (βλ. Κεφ. 5.1.), και αποτυπώνει το χορευτικό δρώμενο του ανάπηρου αθλητή Ραφαήλ Πατρωνίδη. Ο/Η εκπαιδευτικός, αφού παρουσιάσει το βίντεο με τη βοήθεια διαδραστικού πίνακα ή προτζέκτορα, μπορεί να συνεχίσει ανοίγοντας μια σύντομη συζήτηση στους/στις μαθητές/τριες σχετικά με όσα παρακολούθησαν (π.χ. να αναφερθούν στο χορευτικό δρώμενο, στην κινητική βλάβη του άνδρα, στην περίπτωση και στις αντιδράσεις των καλεσμένων) και στη συνέχεια, να προχωρήσει με την ανάγνωση επιλεγμένων σχολίων, τα οποία έχουν δημοσιευτεί από χρήστες/τριες της εφαρμογής κάτω από την εν λόγω ανάρτηση (βλ. Παράρτημα Α). Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας τίθενται στους/στις μαθητές/τριες ορισμένα ερωτήματα:

- Ποιες είναι οι εντυπώσεις και τα συναισθήματα των χρηστών/τριών για το χορευτικό δρώμενο;
- Εσάς τι συναισθήματα σας προκάλεσε το βίντεο που παρακολουθήσατε; Συμφωνείτε με τα σχόλια που διαβάσατε;

¹⁷ Ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: <https://www.instagram.com/p/CybPDvOI0NU/>

- Αισθάνεστε θαυμασμό για τον νεαρό άνδρα; Αν ναι, γιατί;
- Μπορείτε να εξάγετε συμπεράσματα για την προσωπικότητα του άνδρα με βάση το βίντεο που παρακολουθήσατε; Αν ναι, ποια θα ήταν αυτά;
- Θα θέλατε να βρίσκεστε στη θέση του νεαρού άνδρα; Αν όχι, γιατί;
- Αν παρακολουθούσατε έναν μη ανάπηρο άνδρα να χορεύει, θα είχατε τις ίδιες σκέψεις και συναισθήματα;

Στο σημείο αυτό, μέσω των συγκεκριμένων ερωτήσεων, επιδιώκεται να συμβεί μια μετατόπιση των μαθητών/τριών από το βίωμα του γνωστού στο βίωμα του καινούργιου/νέου¹⁸. Συγκεκριμένα, από την διερεύνηση των στερεοτύπων που έχουν διαμορφώσει για τα ανάπηρα άτομα στον προβληματισμό γύρω από αυτά τα στερεότυπα.

Ανοιχτή διδασκαλία (90')

Σε αυτή τη φάση της διδασκαλίας σκοπός είναι αρχικά οι μαθητές/τριες να συγκεντρώσουν τις λέξεις/έννοιες που χρησιμοποιούν για να αναφερθούν στην αναπηρία και, συζητώντας μαζί τους, ο/η εκπαιδευτικός να εισαγάγει τη νέα έννοια του inspiration porn, ώστε οι ίδιοι/ες να αναστοχαστούν επί του ζητήματος και να προετοιμαστούν για τα επόμενα στάδια.

Λόγω του ότι δεν εντοπίζεται επίσημη μετάφραση και δεδομένου, ότι το inspiration porn σαν όρος έχει κι άλλες συνδηλώσεις, προτείνεται να παρουσιαστεί στους/στις μαθητές/τριες στα ελληνικά ως η «αντικειμενοποίηση/εργαλειοποίηση» των αναπήρων προς έμπνευση των μη ανάπηρων ατόμων. Στο στάδιο της εννοιολόγησης κρίνεται χρήσιμο να προβληθεί με τη χρήση διαδραστικού πίνακα ή προτζέκτορα το βίντεο¹⁹ από την ομιλία της Young (2014), της εισηγήτριας του όρου. Η παραστατικότητα με την οποία η ίδια περιγράφει το φαινόμενο, καθώς και τα παραδείγματα που παρουσιάζει αναμένεται να καταστήσουν ευκολότερη την εμπέδωση της έννοιας από τους/τις μαθητές/τριες, καθώς και να προσελκύσουν το ενδιαφέρον τους. Έπειτα από την προβολή του βίντεο προτείνεται να ακολουθήσει μια ολιγόλεπτη συζήτηση, όπου ο/η εκπαιδευτικός θα επιχειρήσει να λύσει τυχόν απορίες των

¹⁸βλ. τη σχεδιαγραμματική απεικόνιση του μοντέλου των πολυγραμματισμών από τους Kalantzis & Cope (χ.χ.), όπως αυτή ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: <http://neamathisi.com/learning-by-design/pedagogy>

¹⁹ Ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: https://www.ted.com/talks/stella_young_i_m_not_your_inspiration_thank_you_very_much/transcript?hasProgress=true&subtitle=en&language=el

μαθητών/τριών σε σχέση με τη νέα έννοια. Κατόπιν, εφαρμόζεται η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας και οι μαθητές/τριες χωρίζονται με διαδικασία κλήρωσης σε τέσσερις ομάδες για να απαντήσουν στα εξής ερωτήματα:

- Πώς αντιλαμβάνεστε τις έννοιες «αντικειμενοποίηση» και «εργαλειοποίηση»;
- Με ποιον τρόπο αντικειμενοποιούνται/εργαλειοποιούνται τα ανάπηρα άτομα σύμφωνα με τη Στέλλα Γιανγκ; Πώς επωφελούνται από αυτό τα μη ανάπηρα άτομα;

Εν συνεχεία, με σκοπό τη βαθύτερη κατανόηση της έννοιας, κάθε ομάδα καλείται να εξηγήσει και να σχολιάσει από ένα μικρής έκτασης χωρίο της ομιλίας που προβλήθηκε. Παράλληλα, με τη συγκεκριμένη διαδικασία επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να επικοινωνήσουν μεταξύ τους, να ανταλλάξουν απόψεις και να συνεργαστούν για να παρουσιάσουν στη συνέχεια τις απαντήσεις τους (Ματσαγγούρας, 2000: 15). Τα αποσπάσματα προς σχολιασμό παρέχονται σε κάθε ομάδα από τον/την εκπαιδευτικό σε έντυπη μορφή και είναι τα εξής:

Απόσπασμα 1^ο – Ομάδα 1^η:

Πήγαίνα στο σχολείο, έπαιρνα καλούς βαθμούς, είχα μια συνηθισμένη δουλειά μετά το σχολείο στο κομμωτήριο της μαμάς μου και περνούσα πολύ χρόνο βλέποντας το «Μπάφι, η Βαμπιροφόνισσα» και τις «Νεανικές Ανησυχίες». [...] Δεν έκανα τίποτα το ασυνήθιστο. Δεν έκανα τίποτα που να μπορούσε να θεωρηθεί επίτευγμα, αν έβγαζες την αναπηρία από την εξίσωση.

Απόσπασμα 2^ο – Ομάδα 2^η:

Βρίσκομαι εδώ για να σας πω πως μας έχουν πει ψέματα για την αναπηρία. Μας πούλησαν το ψέμα πως η αναπηρία είναι κακό πράγμα, με Κ και Π κεφαλαία. Είναι κακό πράγμα, και το να ζεις με αναπηρία, σε κάνει ξεχωριστό. Δεν είναι κακό πράγμα και δεν σε κάνει ξεχωριστό.

Απόσπασμα 3^ο - Ομάδα 3^η:

Σ' αυτή την περίπτωση, αντικειμενοποιούμε τους ανάπηρους προς όφελος όσων δεν είναι ανάπηροι. Ο στόχος αυτών των εικόνων είναι να σας εμπνεύσουν, να σας παρακινήσουν, ώστε να τις βλέπουμε και να σκεφτόμαστε «Λοιπόν, όσο χάλια κι αν είναι η ζωή μου, θα μπορούσε να είναι χειρότερη. Θα μπορούσα να είμαι αυτός ο άνθρωπος.». Όμως τι γίνεται αν είσαι αυτός ο άνθρωπος;

Απόσπασμα 4^ο – Ομάδα 4^η:

Βρίσκομαι εδώ πάνω και γκρινιάζω για την έμπνευση κι εσείς σκέφτεστε: «Αμάν βρε Στέλλα, εσύ δεν εμπνέεσαι καμιά φορά από κάποια πράγματα;». Η αλήθεια είναι πως εμπνέομαι. Μαθαίνω συνεχώς από τους άλλους ανάπηρους. Όμως δεν μαθαίνω πως είμαι πιο τυχερή απ' αυτούς.

Αμέσως μετά την ολοκλήρωση της παραπάνω διαδικασίας και με στόχο την πλήρη εμπέδωση της νέας έννοιας από τους/τις μαθητές/τριες πριν τη μετάβαση στο στάδιο της κριτικής πλαισίωσης, προτείνεται η πραγματοποίηση της εξής δραστηριότητας:

- Να επισημάνετε λέξεις και φράσεις που θα αξιοποιούσατε από την ομιλία της Στέλλας Γιανγκ για να δημιουργήσετε έναν ορισμό της αντικειμενοποίησης/εργαλειοποίησης των ανάπηρων ατόμων.

Κριτική πλαισίωση (120')

Σε αυτή τη φάση της διδασκαλίας οι μαθητές/τριες συνεχίζουν να εργάζονται ομαδικά, αυτή τη φορά καλούμενοι να επεξεργαστούν δύο δημοσιογραφικά κείμενα. Εν προκειμένω, προτείνεται η διδακτική αξιοποίηση των διαδικτυακών άρθρων που εξετάστηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο της εργασίας (onlarissa.gr: *Το πιο παλικάρισιο ζεϊμπέκικο από έναν πραγματικό άγγελο... Ο Λαρισαίος πρωταθλητής συγκίνησε τους πάντες στον γάμο της αδερφής του (βίντεο)*, madamefigaro.cy: *Ραφαέλα Μιλτιάδους: Μία γυναίκα με μεγαλείο ψυχής*) (βλ. Κεφ. 5.1. και 5.2.). Συγκεκριμένα, στις δύο εκ των τεσσάρων ομάδες ανατίθεται προς επεξεργασία το άρθρο του ιστότοπου onlarissa.gr, το οποίο αφορά το χορευτικό δρώμενο του Ραφαήλ Πατρωνίδη, ενώ στις άλλες δύο ανατίθεται το άρθρο γνώμης του ιστότοπου

madamefigaro.cy για τη Ραφαέλα Μιλτιάδους. Σημειώνεται, ότι τα άρθρα διανέμονται σε έντυπη μορφή και καθένα από αυτά περιλαμβάνει εκτός από το γραπτό και ένα οπτικό μέρος, με σκοπό την καλλιέργεια του οπτικού γραμματισμού των μαθητών/τριών. Οι τελευταίοι, αφού ολοκληρώσουν την ανάγνωση των κειμένων, καλούνται να απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις/δραστηριότητες σχετικά με τις λεξικογραμματικές επιλογές των συντακτών/τριών τους, καθώς και τη σχέση γραπτού και οπτικού μέρους:

- Άρθρο από onlarissa.gr (Ομάδες Α' και Γ'):

- Ο/Η αρθρογράφος και ο Χρήστος Κατούνας αξιοποιούν ποικίλα αξιολογικά στοιχεία στα κείμενά τους. Να εντοπίσετε ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα ή επιρρήματα, μέσω των οποίων εκφράζεται αξιολόγηση και να αναφέρετε ποιος ή τι αξιολογείται κάθε φορά, θετικά ή αρνητικά. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα ακολουθώντας το παράδειγμα που δίνεται:

Αξιολογικό στοιχείο	Γραμματική κατηγορία	Ποιος/τι αξιολογείται	Πώς αξιολογείται (θετικά ή αρνητικά)
-συγκλονιστικό	-επίθετο	-ο χορός του Ραφαήλ Πατρωνίδη	-θετικά
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-

- Να εντοπίσετε στο κείμενο που σας δόθηκε μία επανάληψη, μία παρομοίωση και μία μεταφορά και να τις εξηγήσετε. Τι επιτυγχάνεται με τη χρήση των συγκεκριμένων σχημάτων λόγου;
- Στο άρθρο είναι κυρίαρχη η χρήση της ενεργητική σύνταξης. Ποιους/ες δράστες/τριες μπορείτε να διακρίνετε; Να αναφέρετε συγκεκριμένα παραδείγματα.
- Πώς παρουσιάζεται να «αντιμετωπίζει» ο Ραφαήλ Πατρωνίδης την αναπηρία; Με ποιες ενέργειες αποτυπώνεται αυτό; Τι δείχνουν αυτές για τη στάση του και την αναπηρία ως συνθήκη;
- Πώς οικοδομείται το «πορτρέτο» του Ραφαήλ Πατρωνίδη; Αναφερθείτε σε συγκεκριμένα στοιχεία του κειμένου. Πού πιστεύετε ότι δίνεται περισσότερη έμφαση και γιατί;

- Εστιάστε στα αξιολογικά στοιχεία που αφορούν το χορευτικό δρώμενο του Ραφαήλ Πατρωνίδη. Πιστεύετε ότι θα αξιολογούταν με τον ίδιο τρόπο αν στη θέση του νεαρού άνδρα χόρευε ένα μη ανάπηρο άτομο; Αν όχι, τι νομίζετε ότι δείχνει αυτό για τις προσδοκίες που υπάρχουν για τις ικανότητες των ανάπηρων ατόμων; Θυμηθείτε τα λόγια της Στέλλας Γιανγκ (2014): *«Θέλω να ζήσω σ' έναν κόσμο όπου οι προσδοκίες μας για τους ανάπηρους δεν θα είναι τόσο χαμηλές, ώστε να μας δίνουν συγχαρητήρια επειδή σηκωνόμαστε το πρωί από το κρεβάτι και θυμόμαστε το όνομά μας»*.
- Πώς σχετίζονται το εικονιστικό και το γραπτό κείμενο; Ποια στοιχεία της φωτογραφίας ενσωματώνονται στο γραπτό και ποια στοιχεία του γραπτού κειμένου δεν αποτυπώνονται στη φωτογραφία;
- Να αναφέρετε ποιοι/ες από τους/τις εικονιζόμενους/ες βρίσκονται στο κέντρο της φωτογραφίας και ποιοι/ες στο περιθώριο. Η διάταξη αυτή σχετίζεται με το περιεχόμενο του γραπτού κειμένου; Αν ναι, πώς;
- Άρθρο από madamefigaro.cy (Ομάδες Β' και Δ'):
 - Στο άρθρο της Ελευθερίας Παπαδάκη κυριαρχούν το γ' ενικό και το α' πληθυντικό πρόσωπο. Σε ποιους αναφέρονται; Τι διαφορά παρατηρείτε στις στάσεις των δύο «δραστών»;
 - Η αρθρογράφος αξιοποιεί συχνά το σχήμα λόγου των ρητορικών ερωτήσεων. Να τις εντοπίσετε και να αναφέρετε την επικοινωνιακή τους λειτουργία.
 - Πώς αξιολογούνται η στάση ζωής της Ραφαέλας Μιλτιάδους και αυτή των αναγνωστών/τριών και της συντάκτριας; Να αναφέρετε συγκεκριμένα γλωσσικά παραδείγματα. Ποια στερεότυπα/γενικεύσεις πιστεύετε ότι αναπαράγονται μέσα από αυτή τη σύγκριση;
 - Διαβάστε προσεκτικά την τρίτη παράγραφο του άρθρου. Πώς χαρακτηρίζεται η Ραφαέλα Μιλτιάδους; Σχολιάστε τον συγκεκριμένο χαρακτηρισμό λαμβάνοντας υπόψη τη φράση της Στέλλας Γιανγκ (2014): *«Όταν κάποιος λέει, πως αποτελεί πηγή έμπνευσης το εννοεί σαν φιλοφρόνηση και ξέρω γιατί συμβαίνει αυτό. Επειδή μας έχουν πουλήσει το ψέμα πως η αναπηρία σε κάνει ξεχωριστό.»*
 - Στο άρθρο παρουσιάζεται ένα άτομο, το οποίο έχει επιτελέσει σημαντικό έργο υπέρ των δικαιωμάτων των αναπήρων. Θεωρείτε ότι θίγεται επαρκώς το συγκεκριμένο

ζήτημα; Για ποιους άλλους λόγους πιστεύετε ότι «χρησιμοποιεί» την ιστορία της Ραφαέλας η αρθρογράφος; Λάβετε υπόψη την επικοινωνιακή λειτουργία των ρητορικών ερωτήσεων.

- Πώς σχετίζονται το εικονιστικό και το γραπτό κείμενο; Ποια στοιχεία της φωτογραφίας ενσωματώνονται στο γραπτό και ποια στοιχεία του γραπτού κειμένου δεν αποτυπώνονται στη φωτογραφία;
- Προς ποια κατεύθυνση είναι στραμμένο το βλέμμα της εικονιζόμενης; Κοιτάζει προς το μέρος του θεατή ή όχι; Εσείς ως θεατές πώς αισθάνεστε γι' αυτό;

Ο/Η εκπαιδευτικός αφού παρουσιάσει τις ερωτήσεις/δραστηριότητες στις ομάδες μπορεί να παρέχει διευκρινίσεις και κατευθύνσεις, όπου κρίνει ότι χρειάζεται. Με το τέλος της διαδικασίας οι απαντήσεις των μαθητών/τριών παρουσιάζονται στην ολομέλεια της τάξης και πραγματοποιείται συζήτηση, στην οποία οι ίδιοι/ες εκθέτουν τις σκέψεις και τα συμπεράσματά τους. Στο σημείο αυτό ο/η εκπαιδευτικός παρέχει την ανατροφοδότηση που χρειάζεται, ώστε οι μαθητές/τριες να είναι κατάλληλα και επαρκώς προετοιμασμένοι/ες για το στάδιο της μετασχηματισμένης πρακτικής.

Η συγκεκριμένη διαδικασία έχει πρωταρχικό σκοπό την καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού των μαθητών/τριών. Οι τελευταίοι επιδιώκεται να αξιοποιήσουν τις θεωρητικές γνώσεις που αποκόμισαν στο στάδιο της ανοιχτής διδασκαλίας σε σχέση με την έννοια της «αντικειμενοποίησης/εργαλειοποίησης» των ανάπηρων ατόμων και να παρατηρήσουν τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνεται το φαινόμενο στα δύο δημοσιογραφικά άρθρα. Το τελευταίο επιχειρείται κατά κύριο λόγο μέσω του εντοπισμού συγκεκριμένων λεξικογραμματικών φαινομένων και της κριτικής τους προσέγγισης σε σχέση με τα κειμενικά νοήματα που κατασκευάζονται.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τις ομάδες που επεξεργάζονται το κείμενο του ιστότοπου onlarissa.gr, επιδιώκεται να καταστούν σαφείς οι αρνητικές προεκτάσεις που ενδέχεται να έχει μια φαινομενικά θετική αναπαράσταση ενός ανάπηρου ατόμου. Ειδικότερα, οι μαθητές/τριες αναμένεται να συνειδητοποιήσουν τον στερεοτυπικό τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται η αναπηρία στο κείμενο ως «προσωπική τραγωδία», καθώς και να αντιληφθούν ότι πίσω από την υπέρμετρα θετική αξιολόγηση του ανάπηρου ατόμου κρύβεται η υποτίμηση των δυνατοτήτων του. Από την άλλη πλευρά, οι ομάδες που εργάζονται στο

κείμενο του ιστότοπου madamefigaro.cy επιδιώκεται να κατανοήσουν την προβληματική διάκριση που δημιουργείται στο άρθρο μεταξύ του ανάπηρου ατόμου και των μη ανάπηρων αναγνωστών/τριών, η οποία οδηγεί σε εξίσου προβληματικές γενικεύσεις (π.χ. οι μη ανάπηροι/ες είναι προνομιούχοι, άρα δε θα έπρεπε να παραπονιούνται). Τέλος, αναμένεται να συνειδητοποιήσουν, ότι η δεδομένη αναπαράσταση οδηγεί στη συσκότιση της ορατότητας των πραγματικών αναγκών των ανάπηρων ατόμων.

Μετασχηματισμένη πρακτική (120')

Σε αυτή τη φάση οι μαθητές/τριες καλούνται να εφαρμόσουν και να μετασχηματίσουν τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει στα προηγούμενα στάδια με δημιουργικό τρόπο (Core & Kalantzis, 2000: 35). Σκοπός είναι κάθε ομάδα να συνεχίσει να εργάζεται στο ίδιο κείμενο, έτσι ώστε να το αναδιαμορφώσει ακολουθώντας συγκεκριμένες προϋποθέσεις και περιορισμούς που τίθενται από τον/την εκπαιδευτικό. Πιο συγκεκριμένα, ανατίθενται οι εξής δραστηριότητες:

- Άρθρο από onlarissa.gr (Ομάδες Α' και Γ'):
 - Υποθέστε ότι εργάζεστε ως αρθρογράφος και σας ζητείται να δημοσιεύσετε ένα νέο ειδησεογραφικό άρθρο (100 - 150 λέξεων) στον ιστότοπο onlarissa.gr. Η είδηση για την οποία έχετε να γράψετε αφορά τον χορό (ζεϊμπέκικο) ενός νεαρού, μη ανάπηρου, λευκού άνδρα στη γαμήλια δεξίωση ενός συγγενικού του προσώπου. Στο κείμενό σας μπορείτε να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία για τον άνδρα, όπως το επάγγελμά του ή αν παρακολούθησε μαθήματα χορού (όπως αυτά που αναφέρονται και για τον Ραφαήλ Πατρωνίδη στο «αρχικό» κείμενο). Προσπαθήστε να αξιοποιήσετε τα ίδια γλωσσικά μέσα με αυτά που εντοπίσατε στο κείμενο που επεξεργαστήκατε, π.χ.:
 - Αξιολογικά στοιχεία, για να εκφράσετε τον θαυμασμό σας.
 - Ρηματικές δομές σε ενεργητική σύνταξη, για να αναδείξετε τις ενέργειες του άνδρα.

Αφού ολοκληρώσετε το κείμενό σας να το συγκρίνετε με το «αρχικό» κείμενο που σας δόθηκε. Τι παρατηρείτε ως προς «αξία» των δύο ειδήσεων; Ποιο από τα δύο κείμενα πιστεύετε ότι θα προσέλκυε μεγαλύτερο αριθμό αναγνωστών/τριών; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

- Άρθρο από madamefigaro.cy (Ομάδες Β' και Δ'):

- Υποθέστε ότι εργάζεστε ως αρθρογράφος σε ένα ηλεκτρονικό περιοδικό. Διαβάσατε πρόσφατα το άρθρο της συναδέλφου σας Ελευθερίας Παπαδάκη, αλλά διαφωνείτε με τον τρόπο που παρουσιάζεται σε αυτό η Ραφαέλα Μιλτιάδους και θεωρείτε ότι η ιστορία της «χρησιμοποιείται» για να εμπνεύσει το μη ανάπηρο αναγνωστικό κοινό. Αποφασίζετε, λοιπόν, να συντάξετε ένα νέο άρθρο (150 – 200 λέξεων) για το περιοδικό στο οποίο εργάζεστε, με στόχο να αναδείξετε περισσότερο το εθελοντικό έργο της Ραφαέλας Μιλτιάδους και να ευαισθητοποιήσετε το αναγνωστικό κοινό για τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων στην προσβασιμότητα και την οδική ασφάλεια. Στο κείμενό σας θα πρέπει να αξιοποιήσετε τα ίδια γλωσσικά μέσα που εντοπίσατε και στο κείμενο της Ελευθερίας Παπαδάκη. Προσπαθήστε, επομένως, να χρησιμοποιήσετε:
 - Τα ρηματικά πρόσωπα του γ' ενικού και του α' πληθυντικού.
 - Το σχήμα λόγου των ρητορικών ερωτήσεων, για να εκφράσετε κάποιο σχόλιο.
 - Θετικά ή αρνητικά αξιολογικά στοιχεία, για να εκφράσετε τη γνώμη σας για ένα πρόσωπο, μια κατάσταση, μια συμπεριφορά κ.ά..

Όπως και στα προηγούμενα στάδια, έτσι κι εδώ ενθαρρύνεται η αυτενέργεια των μαθητών/τριών και ο/η εκπαιδευτικός έχει καθοδηγητικό ρόλο λύνοντας τυχόν απορίες και παρέχοντας διευκρινίσεις. Αφού οι ομάδες ολοκληρώσουν τη συγγραφή των - αναδιαμορφωμένων πλέον- κειμένων προτείνεται να τα δακτυλογραφήσουν χρησιμοποιώντας τους Η/Υ του σχολείου, ώστε να είναι διαθέσιμα και σε ηλεκτρονική μορφή. Το βήμα αυτό είναι απαραίτητο, καθώς οι εργασίες στη συνέχεια παρουσιάζονται στην ολομέλεια της τάξης με τη χρήση διαδραστικού πίνακα ή προτζέκτορα, ώστε να μπορούν όλοι/ες να τις διαβάσουν, να απευθύνουν ερωτήσεις και να αξιολογήσουν την προσπάθεια κάθε ομάδας.

Μέσω των τεσσάρων φάσεων βασικός σκοπός είναι οι μαθητές/τριες να έρθουν σε επαφή με κείμενα που αντλούνται από την κοινωνική τους καθημερινότητα και έχοντας τα κατάλληλα εργαλεία, να μπορέσουν να εμβαθύνουν στα νοήματα που κατασκευάζονται σε αυτά, αλλά και να τα ερμηνεύσουν με κριτικό βλέμμα, λαμβάνοντας υπόψη και το ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται. Απώτερος στόχος είναι, στο τέλος

αυτής της διαδικασίας οι μαθητές/τριες να μπορούν να κάνουν κατάλληλες και δημιουργικές παρεμβάσεις μεταφέροντας τη νέα γνώση σε διαφορετικές καταστάσεις και περιβάλλοντα (Cope & Kalantzis, 2000: 36).

Εν κατακλείδι, η δημιουργία και η παρουσίαση της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης επιχειρεί κατ’ αρχάς να αναδείξει την ανάγκη της ένταξης σύγχρονων κοινωνικών ζητημάτων στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Ειδικότερα ως προς το ζήτημα της αναπηρίας, μολονότι αποτελεί μία από τις θεματικές ενότητες του γλωσσικού μαθήματος και εξετάζεται σε έναν βαθμό, δε θεωρείται ότι δίνεται η απαιτούμενη βαρύτητα στο πεδίο των στερεοτυπικών αναπαραστάσεων των αναπήρων, όπως αυτές που διερευνήθηκαν στην παρούσα εργασία και, όπως αποδείχθηκε, φέρουν τον μανδύα του θαυμασμού. Για τον λόγο αυτόν, κρίνεται σημαντικό η ακαδημαϊκή έρευνα να ασχολείται με τέτοιου είδους ζητήματα στο πλαίσιο της ΚΑΛ, η οποία μπορεί να προσφέρει χρήσιμο υλικό για εκπαιδευτικές παρεμβάσεις, με στόχο την καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού. Εξίσου σημαντικό είναι το υλικό αυτό να αξιοποιείται μέσω σύγχρονων και ανανεωτικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων, όπως είναι το μοντέλο των πολυγραμματισμών (Cope & Kalantzis, 2000), το οποίο μπορεί να εγγυηθεί την αξιοποίηση των εμπειριών και του δημιουργικού τρόπου σκέψης των μαθητών/τριών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αρχάκης, Α. & Μπότσογλου, Α. (2001). Συνεντευξιαζόμενοι πολιτικοί: Οι εξουσιαστές ως εξουσιαζόμενοι. Στο Π. Μπουκάλας & Σ. Μοσχονάς (Επιμ.), *Δημοσιογραφία και Γλώσσα, 15-16 Απριλίου 2000* (σ. 215-232). Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα της ΕΣΗΕΑ.
- Αρχάκης, Α., & Τσάκωνα, Β. (2019). *Ταυτότητες, Αφηγήσεις και Γλωσσική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Πατάκης.
- Ayers, K. B., & Reed, K. A. (2022). Inspiration Porn and Desperation Porn: Disrupting the Objectification of Disability in Media. In *Redefining Disability* (pp. 90-101). Leiden, The Netherlands: Brill. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από https://doi.org/10.1163/9789004512702_014
- Barnes, C. (2012). Re-thinking Disability, Work and Welfare. *Sociology Compass*, 6(6), (pp. 472-484). doi: [10.1111/j.1751-9020.2012.00464.x](https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2012.00464.x)
- Βασιλάκη, Ε. (2006). *Κατευθυντικές λεκτικές πράξεις: θεωρητική ανάλυση και εφαρμογή στη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως ξένης γλώσσας* (Διδακτορική Διατριβή). Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ανακτήθηκε στις 31/1/2025 από: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/21850>
- Βασιλείου, Γ. (2021). *Η αναπαράσταση του ‘Άλλου’ σε κείμενα μαζικής κουλτούρας, κοινωνικές ανισότητες και γλωσσική χρήση: η περίπτωση της αναπηρίας* (Διπλωματική Εργασία). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://apothesis.eap.gr/archive/item/72589>
- Burt, A. H., & McCarty, M. (2024). "The only disability in life is a bad attitude": A quantitative exploration of the impacts of inspiration porn. *Modern Psychological Studies*, 30(1), (pp. 1-40). Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://scholar.utc.edu/mps/vol30/iss1/2>
- Γιαλαμπούκη, Ε. (2008). *Δημοσιογραφικός λόγος και διακειμενικότητα* (Διδακτορική Διατριβή). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ανακτήθηκε στις 31/1/2025 από: <https://ikee.lib.auth.gr/record/110247/files/Thesis.pdf>

- Cope, B., & Kalantzis, M. (2000). *Multiliteracies. Literacy learning and the design of social futures*. London: Routledge.
- Δούκα, Α., Φτερνιάτη, Α., & Αρχάκης, Α. (2014). Ο δημοσιογραφικός λόγος ως αντικείμενο διδασκαλίας: Κριτική αποτίμηση. Στο Ε. Γρίβα, Δ. Κουτσογιάννης, Κ. Ντίνας, Α. Γ. Στάμου, Α. Χατζηπαναγιωτίδη, & Σ. Χατζησαββίδης (Επιμ.), *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη, Δράμα 1-3 Νοεμβρίου 2013*. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/https://nured.uowm.gr/drama/Eisegesis_files/%CE%94%CE%BF%CF%85%CC%81%CE%BA%CE%B1,%20%CE%A6%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CC%81%CF%84%CE%B7%20%26%20%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CC%81%CE%BA%CE%B7%CF%82.pdf
- Ευσταθιάδη, Λ. (2015) *Δείκτες επιστημικής τροπικότητας στο γραπτό λόγο αλλόγλωσσων που μαθαίνουν τη νέα ελληνική ως ξένη γλώσσα: Μια έρευνα βασισμένη σε σώματα κειμένων*. doi: 10.13140/RG.2.1.2570.9284
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London: Longman.
- Grue, J. (2016). The Problem with Inspiration Porn: A Tentative Definition and a Provisional Critique. *Disability & Society*, 31(6), (pp. 838–849). doi: 10.1080/09687599.2016.1205473
- Haller, B., & Preston, J. (2017). Confirming normalcy: ‘Inspiration porn’ and the construction of the disabled subject? In K. Ellis & M. Kent (Eds.), *Disability and social media: Global perspectives* (pp. 41-56). London: Routledge.
- Halliday, M. A. K. (1994). *An introduction to functional grammar* (2nd ed.). London: Edward Arnold.
- Halliday, M. A. K. (rev. by C.M.I.M. Matthiessen) (2004, 3rd ed). *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.

- Harnett, A. (2000). Escaping the Evil Avenger and the Supercrip: Images of Disability in Popular Television. *Irish Communication Review*, 8(1), (pp. 21-29). doi:10.21427/D7271M
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2022). *Πρόγραμμα σπουδών νεοελληνικής γλώσσας* (2^η εκδ.). Αθήνα: ΙΕΠ. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>
- Kalantzis, M., & Core, B. (2001). Πολυγραμματισμοί. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.) *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα* (σ. 214-216). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: https://www.greeklanguage.gr/greekLang/studies/guide/thema_e2/index.html
- Καλογεροπούλου, Κ. Β. (2021). *Το προφίλ των αθλητών παραολυμπιακών αγώνων μέσα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης* (Διπλωματική Εργασία). Σπάρτη: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Ανακτήθηκε στις 28/1/2025 από: <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/handle/123456789/6106>
- Kama, A. (2004). Supercrips versus the pitiful handicapped: Reception of disabling imaged by disabled audience members. *Communications*, 29(4), (pp. 447-466). doi: 10.1515/comm.2004.29.4.447
- Κανάκης, Κ. (χ.χ.). Προσλεκτική ισχύς/δύναμη. Στο *Γλωσσάρι όρων γλωσσολογίας που χρησιμοποιούνται στα σχολικά εγχειρίδια*. Ανακτήθηκε στις 29/1/2025 από: https://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=121#colabbr01
- Καραγιάννη, Γ., & Κουτσοκλένης, Α. (2023). *Σπουδές για την Αναπηρία και Παιδαγωγικής της Ένταξης* (Προπτυχιακό Εγχειρίδιο). Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. doi: 10.57713/kallipos-226
- Κατσάνη, Σ. (2020). *Αναπαραστάσεις της αναπηρίας στα ΜΜΕ: Κατευθυντήριες γραμμές για έναν Οδηγό για δημοσιογράφους στη βάση της δικαιωματικής προσέγγισης*.

- (Διπλωματική Εργασία). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://apothesis.eap.gr/archive/item/6057>
- Knapp, G. (2021, Σεπτέμβριος 5). 'Inspiration porn': Paralympians Know It When They See It. *The New York Times*. Ανακτήθηκε στις 28/1/2025 από: <https://www.nytimes.com/2021/09/05/sports/olympics/inspiration-porn-paralympians-know-it-when-they-see-it.html>
- Κολίτσα, Χ. (2016). *Αναπαραστάσεις της αναπηρίας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας: Μια κριτική ανάλυση λόγου* (Διπλωματική Εργασία). Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Ανακτήθηκε στις 28/1/2025 από: <https://dspace.uowm.gr/xmlui/handle/123456789/248?show=full>
- Κουρκούτας, Η. (2012). Αναπηρία και ΜΜΕ: Κριτικά σχόλια και προτάσεις. Στο Ν. Τσιτσανούδη – Μαλλίδη (Επιμ.), *Η διαχείριση του πόνου στη δημόσια σφαίρα: Από τη νηπιακή ηλικία έως την ενηλικίωση* (σσ. 159-176). Αθήνα: Προπομπός.
- Κουτσογιάννης, Δ. (2014). Κριτικοί γραμματισμοί: διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα. Στο Ε. Γρίβα, Δ. Κουτσογιάννης, Κ. Ντίνας, Α. Στάμου, Α. Χατζηπαναγιωτίδη & Σ. Χατζησαββίδης (Επιμ.), *Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου «Ο Κριτικός Γραμματισμός στη σχολική πράξη», Δράμα 1-3 Νοεμβρίου 2013*. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: https://www.academia.edu/6910277/Κουτσογιάννης_2014_Κριτικοί_γραμματισμοί_δ_ιεθνής_εμπειρία_και_ελληνική_πραγματικότητα
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (1996). *Reading images: The grammar of visual design*. London: Routledge.
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: The grammar of visual design* (2nd ed.). London: Routledge.
- Λύκου, Χ. (2000). Η Συστημική λειτουργική γραμματική του Μ.Α.Κ. Halliday. *Γλωσσικός Υπολογιστής II*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Loeb, L. (2015). The celebrity talk show: Norms and practices. *Discourse, Context & Media*, 10, (pp. 27-35). doi: [10.1016/j.dcm.2015.05.009](https://doi.org/10.1016/j.dcm.2015.05.009)

- Μακρή, Δ. (2013). *Η αξιοποίηση της «Οπτικής Γραμματικής» στη διδασκαλία της παραγωγής πολυτροπικών-πληροφοριακών κειμένων σε μαθητές/τριες Στ'τάξης του δημοτικού σχολείου: μια κοινωνική - σημειωτική προσέγγιση* (Διδακτορική Διατριβή). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ανακτήθηκε στις 27/01/2025 από: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/37282>
- Μακρή-Τσιλιπάκου, Μ. (2021). Καθημερινές ιστορίες: Νοηματοδοτώντας την (α)κανονικότητα. *Aegean Working Papers in Ethnographic Linguistics*, 3, (σ. 1-41). doi: 10.12681/awpel.28983
- Μαλιάτσου, Κ. (2024). *Ο τρόπος προβολής της αναπηρίας στο διαδίκτυο (online media) και η επίδρασή του στην κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία: μια βιβλιογραφική ανασκόπηση*. (Διπλωματική Εργασία). Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/30895>
- Μανιού, Ε. (2016). *Η (ανα)συγκρότηση της επιστημονικής γνώσης στο σχολείο: Κοινωνιογλωσσική ανάλυση εκπαιδευτικών πρακτικών*. (Διδακτορική Διατριβή). Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://freader.ekt.gr/eadd/index.php?doc=36899>
- Μανωλίδης, Γ., Πεχλιβάνης, Θ., & Φλωρού, Φ. (2020). *Θεματικοί κύκλοι. Έκφραση - Έκθεση (Γενικό Λύκειο)*. Υ.ΠΑΙ.Θ./ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».
- Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- McGillivray, D., O'Donnell, H., McPherson, G., & Misener, L. (2021). Repurposing the (Super)Crip: Media Representations of Disability at the Rio 2016 Paralympic Games. *Communication & Sport*, 9(1), (pp. 3-32). doi: 10.1177/2167479519853496
- Μητσκοπούλου, Β. (2001). Γραμματισμός. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (σ. 209-213). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Μιχάλης, Α. (2014). Κριτική ανάλυση λόγου: Δυνατότητες και προβλήματα εφαρμογής στη γλωσσοεκπαιδευτική διαδικασία. Στο Ε. Γρίβα, Δ. Κουτσογιάννης, Κ. Ντίνας, Α. Γ.

- Στάμου, Α. Χατζηπαναγιωτίδη, & Σ. Χατζησαββίδης (Επιμ.), *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη, Δράμα 1-3 Νοεμβρίου 2013*.
- Μπουκάλα, Σ., & Στάμου, Α. (Επιμ.) (2020). *Κριτική ανάλυση λόγου: (Απο)δομώντας την ελληνική πραγματικότητα*. Αθήνα: Νήσος.
- Μπουτουλούση, Ε. (2001). Γλώσσα και γλωσσική επίγνωση. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (σ. 223-229). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- New London Group (1996). A pedagogy of multiliteracies: Designing social futures. *Harvard Educational Review*, 66 (1), (pp. 60-92). Research Library. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: https://www.researchgate.net/publication/265529425_A_Pedagogy_of_Multiliteracies_Designing_Social_Futures
- Παπαγεωργίου, Α. (2024). «Φιλάς την ανάπηρη;»: Αναπηρία, επιθυμία, σαπουνόπερα. Στο Σ. Μαρινούδη (Επιμ.), *Κριτικές μελέτες για την αναπηρία* (σ. 127-156). Θεσσαλονίκη: Ψηφίδες.
- Παπαδάκη, Α. (2011). *Η χρήση των στατικών παραστατικών πηγών στο μάθημα της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: απόψεις και στάσεις μαθητών και εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Ν. Πέλλας για τη χρήση φωτογραφιών και γελοιογραφιών ως πηγών στο μάθημα της Ιστορίας* (Διδακτορική Διατριβή). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ανακτήθηκε στις 31/1/2025 από: <https://freader.ekt.gr/eadd/index.php?doc=30392&lang=el#p=62>
- Παπαδημητρίου, Φ. (Επιμ.) (2010). Η κοινωνική σημειωτική προσέγγιση της οπτικής επικοινωνίας (Εισαγωγική Σημείωση). Στο G. Kress & T. van Leeuwen. *Η ανάγνωση των εικόνων*. (σ. 7-24). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Πολίτης, Π. (2001). Προφορικός και γραπτός λόγος. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (σ. 58-62). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

- Σαμπατακάκη, Ε. (2024, Σεπτέμβριος 13). Το δικαίωμα στην παρέκκλιση. *Το Βήμα*. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://www.tovima.gr/print/stiles/ellada-3-0/to-dikaioma-stin-parekklisi/>
- Schalk, S. (2016). Revaluating the Supercrip. *Journal of Literary & Cultural Disability Studies*, 10 (1), (pp. 71-86). Ανακτήθηκε στις 28/1/2025 από: doi:10.3828/jlcds.2016.5
- Shelton, S. S., & Waddell, T. F. (2020). Does ‘Inspiration Porn’ Inspire? How Disability and Challenge Impact Attitudinal Evaluations of Advertising. *Journal of Current Issues & Research in Advertising*, 42(3), (pp. 258–276). doi: 10.1080/10641734.2020.1808125
- Silva, C. F., & Howe, P. D. (2012). The (In)validity of Supercrip Representation of Paralympian Athletes. *Journal of Sport and Social Issues*, 36(2), (pp. 174-194). doi: 10.1177/0193723511433865
- Στάμου Α.Γ. (2011). Η κριτική ανάλυση λόγου των περιβαλλοντικών κειμένων: Προς μια κριτική γλωσσική επίγνωση. Στο Γ. Ξυδοπουλος, Μ. Μπαλτατζάνη, Τ. Τσαγγαλίδης & Γ. Γιαννάκης (Επιμ.), *12 Κείμενα για τη Γλωσσολογία. Πρακτικά των ετήσιων συναντήσεων του Τομέα Γλωσσολογίας* (σ. 179-193). Πινακάτες Πηλίου: Κοντύλι.
- Στάμου, Α. Γ. (2012). Αναπαραστάσεις της κοινωνιογλωσσικής πραγματικότητας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας: Αναλυτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης. *Γλωσσολογία/Glossologia*, 20, (σ. 19-38). Ανακτήθηκε στις 31/1/2025 από: <https://ikee.lib.auth.gr/record/300710/?ln=el>
- Στάμου Α.Γ. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφianού & Β. Τσάκωνα (Επιμ.), *Ανάλυση λόγου: Θεωρία και εφαρμογές* (σ. 149-187). Αθήνα: Νήσος
- Στάμου Α.Γ., Αλευριάδου Α., & Ελευθερίου Π. (2011). "Ζωγράφισε τα ΑΜΕΑ": Αναπαραστάσεις της αναπηρίας μέσα από τα ιχνογραφήματα παιδιών του δημοτικού. Στο Μ.Α. Πουρκός & Ε. Κατσαρού (Επιμ.), *Πρακτικά του συνεδρίου "βίωμα, μεταφορά και πολυτροπικότητα: Εφαρμογές στην επικοινωνία, την εκπαίδευση, τη μάθηση και τη γνώση"* (σ. 323-336). Θεσσαλονίκη: Νησίδες.

- Στάμου, Α. Γ., Αρχάκης, Α., & Πολίτης, Π. (2016). Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στον λόγο της μαζικής κουλτούρας: Χαρτογραφώντας το πεδίο. Στο Α. Γ. Στάμου, Π. Πολίτης & Α. Αρχάκης (Επιμ.), *Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στον λόγο της μαζικής κουλτούρας: Εκπαιδευτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα* (σ. 13-55). Καβάλα: Εκδόσεις Σαΐτα.
- Τεντολούρης, Φ., & Χατζησαββίδης, Σ. (2014). Λόγοι του κριτικού γραμματισμού και η «τοποθέτησή» τους στη σχολική πράξη: προς μια γλωσσοδιδασκτική αναστοχαστικότητα. Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 34 (σ. 411-421). Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://ikee.lib.auth.gr/record/265102?ln=el>
- Τσάκωνα, Β. (χ.χ.α). Γλωσσική πράξη. Στο *Γλωσσάρι όρων γλωσσολογίας που χρησιμοποιούνται στα σχολικά εγχειρίδια*. Ανακτήθηκε στις 30/1/2025 από: https://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=112#colabbr01
- Τσάκωνα, Β. (χ.χ.β). Δημοσιογραφική είδηση – Άρθρο εφημερίδας. Στο *Γλωσσάρι όρων γλωσσολογίας που χρησιμοποιούνται στα σχολικά εγχειρίδια*. Ανακτήθηκε στις 30/1/2025 από: https://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=182
- Τσάμη, Β. (2018). *Κείμενα μαζικής κουλτούρας και γλωσσική ποικιλότητα: Κριτική ανάλυση και ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού* (Διδακτορική Διατριβή). Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://freader.ekt.gr/eadd/index.php?doc=42689>
- Turner, G. (2010). Approaching celebrity studies. *Celebrity Studies*, 1(1), (pp. 11-20). doi: 10.1080/19392390903519024
- Van Dijk, T. A. (1995). The Mass Media Today: Discourses of Domination or Diversity? *Javnost – The Public*, 2(2), (pp. 27–45). doi: 10.1080/13183222.1995.11008592

- Φτερνιάτη, Α., Τσάμη, Β., & Αρχάκης, Α. (2016). Τηλεοπτικές διαφημίσεις και γλωσσική ποικιλότητα: Προτάσεις κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας. *Προσχολική & Σχολική Εκπαίδευση*, 4(1), (σ. 85-100). doi: 10.12681/ppej.199
- Χατζησαββίδης, Σ. (2003). Η διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας στο πλαίσιο των πολυγραμματισμών (Προετοιμασία του κοινωνικού μέλλοντος των μαθητών), *Φιλολόγος*, (113) (σ. 405-414). Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://www.greek-language.gr/periodika/mags/filologos/2003/113/130822>
- Χατζησαββίδης, Σ., & Χατζησαββίδου, Α. (2009). *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου*. Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος». Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Χοντολίδου, Ε. (1999). Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας. *Γλωσσικός Υπολογιστής*, 1. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε στις 29/1/2025 από: <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/thematikes/print/3/index.htm>
- Wodak, R. (2011). Critical Linguistics and Critical Discourse Analysis. In Östman & Verschueren (Eds.), *Handbook of Pragmatics* (pp. 50-70). John Benjamins.
- Young, S. (2012). We're not here for your inspiration. ABC Ramp Up (Australian Broadcasting Corporation). Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <http://www.abc.net.au/news/2012-07-03/young-inspiration-porn/4107006>
- Young, S. (2014). I'm not your inspiration, thank you very much. *TED*. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: https://www.ted.com/talks/stella_young_i_m_not_your_inspiration_thank_you_very_much/transcript?hasProgress=true&subtitle=en

Διαδικτυακές πηγές

- Αλβέρτη, Γ. (2024, Δεκέμβριος 3). *Κωνσταντίνα Αλεξανδρίδου: Η αναπηρία δεν έχει να κάνει με το σώμα αλλά με τα εμπόδια που μας επιβάλλονται και μας αποκλείουν.*

Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://pride.gr/impact/prosopa/konstantina-alexandridou-i-anapiria-den-echei-na-kanei-me-to-soma-alla-me-ta-ebodia-pou-mas-epivallontai-kai-mas-apokleioun/>

Cool Crips [@cool_crips] (2022, Απρίλιος 14). *Είναι πολύ πιθανό όταν είδατε αυτό το μιμ να μείνατε με ένα βλέμμα απορίας. Δεν σας αδικώ. Αλλά γι αυτό* [Ανάρτηση]. Instagram. Ανακτήθηκε στις 26/1/2025 από: <https://www.instagram.com/p/CcVsXycKHwI/>

Findlay, C. (2019, Φεβρουάριος 3). *On being called an inspiration*. Ανακτήθηκε στις 28/1/2025 από: <https://carlyfindlay.com.au/2019/02/03/on-being-called-an-inspiration/>

Kalantzis, M. & Cope, B. (χ.χ.). *‘Οι διαδικασίες γνώσεις’* [Σχεδιαγραμματική απεικόνιση]. Ανακτήθηκε στις 6/2/2025 από: <http://neamathisi.com/learning-by-design/pedagogy>

Mattlin, B. (2022, Σεπτέμβριος 1). *I am not your supercrip: Beware the inspirational disability story*. Ανακτήθηκε στις 27/1/2025 από: <https://facingdisability.com/blog/i-am-not-your-supercrip>

Orr, C. (2016, Σεπτέμβριος 8). *Orr: Don't make the Paralympics into inspiration porn*. Ανακτήθηκε στις 27/1/25 από: <https://ottawacitizen.com/opinion/columnists/orr-dont-make-the-paralympics-into-inspiration-porn>

Σταματίνης, Ν. (2020, Νοέμβριος 3). *Τι είναι το Inspiration Porn και γιατί μπορεί να λειτουργεί προσβλητικά για τα ΑμεΑ*. Ανακτήθηκε στις 27/1/2015 από: <https://www.oneman.gr/life/inspiration-porn-amea/>

Φουρνάρη, Γ. (2023, Μάιος 13). *Inspiration porn και social media*. Ανακτήθηκε στις 31/1/2025 από: <https://www.offlinepost.gr/2023/05/14/inspiration-porn-kai-social-media/>

Zeibeikodance Katounas [zeibekikodance.katounas] (2023, Οκτώβριος 15). *Αν για κάτι θα νιώθω περισσότερο περήφανος στην ζωή μου, θα είναι για αυτή την στιγμή !!! Ο @rafail.patronidis κατάφερε να* [Ανάρτηση]. Instagram. Ανακτήθηκε στις 31/1/2025 από: <https://www.instagram.com/p/CybPDvOI0NU/>

Παράρτημα Α: 1^ο Κείμενο

Διαδικτυακό άρθρο: «Το πιο παλικαρίσιο ζεϊμπέκικο από έναν πραγματικό άγγελο... Ο Λαρισαίος πρωταθλητής συγκίνησε τους πάντες στον γάμο της αδερφής του (βίντεο)»

<https://www.onlarissa.gr/2023/10/24/to-pio-sygkinitiko-zeimpekiko-apo-enan-pragmatiko-angelo-o-larisaaios-protathlitis-edose-mathimata-zois-ston-gamo-tis-aderfis-tou-vinteo-foto/>

ΛΑΡΙΣΑ ΠΡΩΤΟΕΞΕΛΑΔ

Το πιο παλικαρίσιο ζεϊμπέκικο από έναν πραγματικό άγγελο... Ο Λαρισαίος πρωταθλητής συγκίνησε τους πάντες στον γάμο της αδερφής του (βίντεο)

© 24/10/2023 - 7:34

Πρωταθλητής στην ψυχή και στο τένις. Ο Λαρισαίος μαχητής της ζωής, **Ραφαήλ Πατρωνίδης** από τη Νίκαια έδειξε το μεγαλείο της ψυχής του αυτή τη φορά εκτός τερέν, αλλά στην πίστα χορεύοντας το πιο συγκλονιστικό ζεϊμπέκικο στον γάμο της αγαπημένης του αδερφής κάνοντάς την πιο υπερήφανη από ποτέ!

Ο Ραφαήλ από τον πρώτο καιρό που είδε το φως της ζωής, μάχεται, μάχεται σαν αγρίμι παντού. Βρίσκεται σε αναπηρικό αμαξίδιο όπου τον καθήλωσε μια μηνιγγομυελοκλήλη στη σπονδυλική του στήλη. Ένα πρόβλημα υγείας που δεν τον σταμάτησε ποτέ όμως να προχωράει την ζωή του κερδίζοντας τη μια νίκη μετά την άλλη στον στίβο της ζωής αλλά και στα γήπεδα του τένις.

Στον γάμο της αδερφής του πριν μερικές ημέρες της έκανε το καλύτερο δώρο με την ζεϊμπεκιά που χόρεψε, έχοντας φροντίσει προηγουμένως να κάνει μαθήματα και προπόνηση απευθυνόμενος στον γνωστό χοροδιδάσκαλο, Χρήστο Κατούνα της σχολή χορού “Burn the Floor”.

Οι δυο τους με πολλή δουλειά και αγάπη τα κατάφεραν και στην δεξίωση του γάμου ο Ραφαήλ ήταν συγκλονιστικός συγκινώντας όλους τους καλεσμένους και πάνω απ’ όλα την αγαπημένη του αδερφή.

Όμως τα λόγια που έγραψε για εκείνον ο ίδιος ο δάσκαλός του ραγίζουν καρδιές, τιμώντας, τον Ραφαήλ και δηλώνοντας απεριόριστα περήφανος για τον φίλο και μαθητή του, για έναν ... πραγματικό άγγελο, όπως ο ίδιος γράφει...

Δείτε την ανάρτησή του:

«Αν για κάτι θα νιώθω περισσότερο περήφανος στην ζωή μου, θα είναι για αυτή την στιγμή !!!

Ο Rafail Xristos Patronidis κατάφερε να κάνει αξέχαστο τον γάμο της αδελφής του Κωνσταντίνας, με το ζεϊμπέκικο που της αφιέρωσε.

Έρωτας αρχάγγελος....

Ένα σημαδιακό τραγούδι που επέλεξε να χορέψει, μιας και εκτός από πρωταθλητής Ελλάδας στο Τένις, είναι και ένας αληθινός άγγελος, ένας μαχητής της ζωής, ένα υπέροχο παιδί που μπήκε πολύ βαθιά στην καρδιά μου. Η αγνότητα της ψυχής του και το πάθος του για ζωή πραγματικά σπανίζουν.

Ήταν για μένα ένα σπουδαίο μάθημα ζωής Ο Ραφαήλ απέδειξε σε όλους μας πως δεν υπάρχει δεν μπορώ ... αλλά δεν θέλω ...!!!

Ο Ραφαήλ όχι μόνο μπόρεσε αλλά εκπλήρωσε και την υπόσχεση στον εαυτό του να χορέψει για 1η φορά, το καλύτερο ζεϊμπέκικο της ζωής του

το καλύτερο δώρο για την πολυαγαπημένη του αδερφή και πραγματικά τα κατάφερε.

Η μόνη του επιθυμία ήταν να τουβάλω “σούζες” όπως χαρακτηριστικά μου ζήτησε στην πρώτη μας επαφή και εννοείται πως δεν μπορούσα να του χαλάσω χατίρι.

Ραφαήλ ήταν τιμή μου να με επιλέξεις για δάσκαλο σου, σε αυτή την τόσο σημαντική οικογενειακή σου στιγμή».

Σχόλια χρηστών/τριών του Instagram

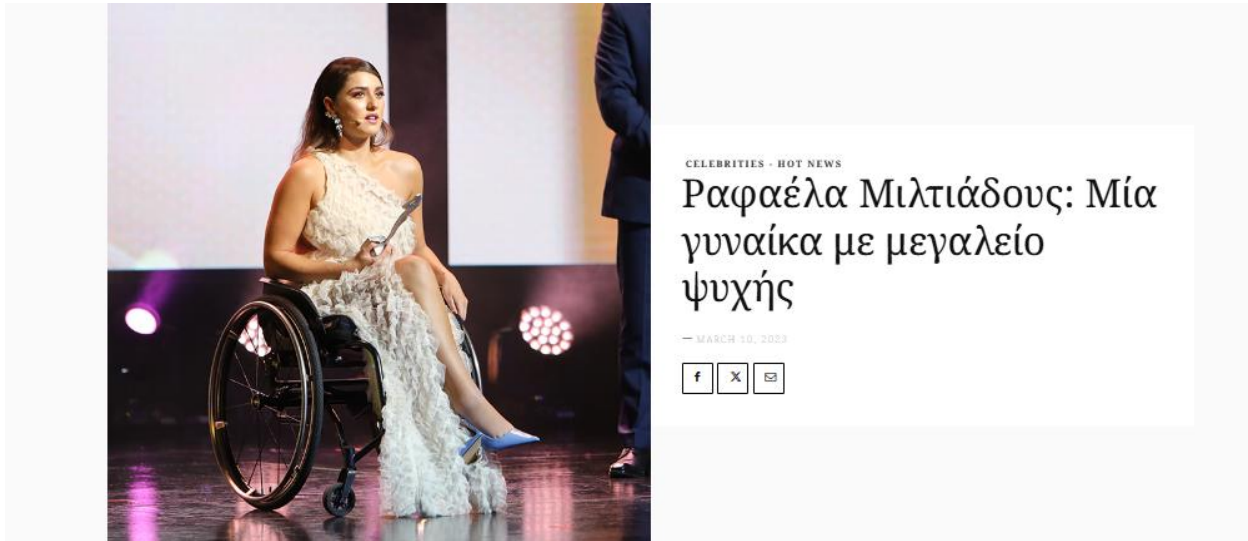
<https://www.instagram.com/p/CybPDvOI0NU/>

1. «Δυο φορές λεβεντης γιατι περασες μεσα απο τη φωτια και εδωσες τη μαχη!!!!»
2. «Μπράβο στον Ραφαήλ για τη δύναμη και το θάρρος του. Μπράβο και σε σένα δάσκαλε. Η αγάπη σου για αυτό που κάνεις είναι εμφανής. Συγκινήθηκα , αυτά είναι μαθήματα ζωής για όλους μας!»
3. «RESPECT !!!! Μαχητης !! Υποκλινομαι στην δυναμη & στην θεληση για ζωη !!Με συγκινησε πολυ!!!»
4. «Μπράβο!Δηλώνω περήφανη κι εγώ για σένα [@katounas.chris](#) Μπραβο και στο παλικάρι για τη δύναμη της ψυχής του!»
5. «Δεν περίμενα τίποτα λιγότερο από μια ανώτερη ψυχή σαν την δική σου! Με συγκίνησες, ξεπέρασες τα όρια σου φίλε μου! Συγχαρητήρια και στον υπέροχο μαθητή σου που έγινε η έμπνευση γι αυτό το εξαιρετικό θέαμα!»
6. «Εύγε Ραφαήλ μου...Είσαι άξιο παιδί και γενναίο...»
7. «Όταν επιλέγεις την ελπίδα όλα είναι δυνατά.Όταν η θέληση δεν λογαριάζει...Χορεύει με κέφι,πάθος χορεύει και χαίρεται και εξαπλώνει το αίσθημα αυτό και στους θεατές.Δίνει ένα ισχυρό μήνυμα θέλησης εσωτερικής δύναμης κινήτρου και φυσικά αγνής χαράς. Μπράβο Χρήστο που τον διδάζεις με ήθος και ευγένεια και τον έκανες να αισθανθεί κυριολεκτικά μοναδικός!Ένεση αισιοδοξίας για όλους μας , μάθημα ζωής και ανεπιτήδευτης χαράς από ένα εξαιρετικό δάσκαλο και έναν θαυμάσιο μαθητή!Ένα μεγάλο ευχαριστώ γιαυτο το υπέροχο και καθηλωτικο θεαμα»
8. «Ο πιο ωραίος χορευτής που έχω δει ποτε!!! Να χορεύεις με την ψυχή πάντοτε λεω και όχι απλά να κανείς βήματα. Εδώ βλέπουμε πολύ ψυχή !!! Και μόνο αυτό χρειάζεται.»
9. «Σεβασμος»
10. «Ο καλύτερος απ' όλους!!!! Μπράβο μόνο μπράβο! Όταν χορεύεις, γράφεις στη γη αυτά που θέλει να πει η ψυχή σου... Ο Ραφαήλ τα έγραψε με τον πιο όμορφο τρόπο... μπράβο και σε εσένα δάσκαλε [@zeibekikodance.katounas](#) για ακόμη μια φορά έδειξες πόσο αγαπές αυτό που κάνεις....»

Παράρτημα Β: 2^ο Κείμενο

Διαδικτυακό άρθρο: «Ραφαέλα Μιλτιάδους: Μία γυναίκα με μεγαλείο ψυχής»

<https://madamefigaro.cy/rafaela-miltiadoys-mia-gynaika-me-megaleio-psychis>

“Περισσότερο σεβασμό στις ελευθερίες όλων. Αυτό χρειαζόμαστε”.

Της Ελευθερίας Παπαδάκη

Η ζωή λένε είναι δώρο και πρέπει να ζεις την κάθε ημέρα σαν να είναι η τελευταία. Κάθε στιγμή και κάθε λεπτό που περνάει είναι πολύτιμο. Κατά πόσο όμως την ζούμε; Την απολαμβάνουμε ή γκρινιάζουμε χωρίς λόγο και χάνουμε το νόημα της; Αυτό συμβαίνει γιατί πολλά πράγματα τα θεωρούμε δεδομένα ενώ δεν είναι όπως για παράδειγμα μία βόλτα που μπορείς να την κάνεις καθημερινά και όλο την αναβάλλεις μπορεί ανά πάσα στιγμή να ανατραπούν όλα και να μην είσαι σε θέση να την κάνεις.

Η Ραφαέλα Μιλτιάδους είδε την ζωή της να ανατρέπεται από την μία στιγμή καθώς ένα αυτοκινητιστικό δυστύχημα άλλαξε τη ζωή της για πάντα. Το καλοκαίρι του 2019 ενώ βρισκόταν καθοδόν για διακοπές στην Πάφο το αυτοκίνητο στο οποίο επέβαινε με την παρέα της συγκρούστηκε μετωπικά με άλλο όχημα. Το επόμενο πρωί αυτό που θυμάται η ίδια είναι να ξυπνάει σε νοσοκομείο του Ισραήλ, μετά από κώμα και της ανακοίνωσαν ότι δεν θα ξαναπερπατήσει. Μετά από ένα μεγάλο διάστημα αποκατάστασης και προσαρμογής, ανακάλυψε αυτό που γνωρίζουν ήδη όλοι οι συμπολίτες μας με κινητικά προβλήματα, ότι το αμαξίδιο δεν είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο στην καθημερινότητα τους, αλλά η έλλειψη δομών και συμπεριληπτικής κουλτούρας στην κοινωνία.

Η Ραφαέλα Μιλτιάδους τιμήθηκε το 2021 με το βραβείο Πρωτείο Ζωής εις Μνήμην Άντη Χατζηκωστή.

Η ζωή λένε δεν είναι αυτό που μου συμβαίνει είναι τι κάνω με αυτό που μου συμβαίνει. Η Ραφαέλα παρά το ατύχημα που είχε δεν το έβαλε ποτέ κάτω. Το αντίθετο χρησιμοποίησε όλη την ενέργεια της και βλέποντας την ζωή της να αλλάζει επέδειξε τεράστια δύναμη και μεγαλείο ψυχής. Ασχολήθηκε με αυτό που της συνέβη και το αξιοποίησε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Πόσοι άνθρωποι καθημερινά το κάνουν αυτό; Πόσες φορές δεν παραπονιόμαστε για ανούσια πράγματα και χάνουμε την ουσία; Η Ραφαέλα αποτελεί πηγή έμπνευσης για όλους μας και παράδειγμα να μην χάνουμε την πίστη και την θέληση για ζωή.

Διάβασε ακόμη – Η συγκινητική απονομή του τιμητικού βραβείου Πρωτείο Ζωής εις Μνήμην Άντη Χατζηκωστή

Σήμερα, η ίδια ως **Πρέσβειρα Οδικής Ασφάλειας στην Κύπρο**, χρησιμοποιεί τη φωνή της για να ευαισθητοποιήσει και να κινητοποιήσει γύρω από ζητήματα οδικής ασφάλειας, ισότιμης πρόσβασης και σεβασμού προς τους ανθρώπους με αναπηρίες. **“Προφανώς είναι θέμα παιδείας και κουλτούρας”**, λέει η ίδια. **“Η ασυνειδησία πηγάζει από το ότι ο καθένας βλέπει την ευκολία του, κι αγνοεί επιδεικτικά τον διπλανό του. Η ανοχή, η ατιμωρησία, η ευκολία με την οποία θα ξεπεραστεί μια όχι και τόσο σωστή πράξη είναι οι παράγοντες που στην τελική διευκολύνουν πολλούς, ώστε να παραβιάζουν επανειλημμένως τους κανόνες”**. Και προσθέτει: **“Περισσότερο σεβασμό στις ελευθερίες όλων. Αυτό χρειαζόμαστε. Να σκεφτούμε λίγο περισσότερο τι έχουμε και να ξεκινήσουμε να λειτουργούμε ως ‘ένα’ κι όχι ο καθένας την πάρτη του”**.

Παράρτημα Γ: 3^ο Κείμενο

Βίντεο στον ιστότοπο του YouTube: «Ο παραολυμπιονίκης Μάκης Καλαράς δίνει μαθήματα ζωής»

https://www.youtube.com/watch?v=_lyfhT_2VG4

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα: Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.